

VERSLAG OVER HET JAAR 1932.

Aantal afdeelingen.

In het jaar 1932 was de toename van het aantal afdeelingen aanzienlijk. Het steeg van 711 tot 738.

Over de verschillende kwartalen verdeeld was het aantal op

31 December 1931 . . .	711
31 Maart 1932 . . .	720
30 Juni 1932 . . .	723
30 September 1932 . . .	724
31 December 1932 . . .	738

Opgeheven werden in den loop van het jaar de volgende afdeelingen: Almkerk, Capelle (N.B.), Dussen, Echtveld, Een, Egmond aan Zee, Emst, Groninger Opende, Harkema Opeinde, Kropswolde, Olburgen, Terwindsen, Voorts, Zevenbergen, terwijl de afdeelingen Chèvremont en Kerkrade werden samengevoegd tot een afdeeling Kerkrade.

Opgericht werden: Ambt-Vollenhove, Amsterdam XII, Amsterdam XIII, Bennekom, Broekershaven, Clinge, Dalfsen, Donkerbroek, Drouwen, Eexterveenschekanaal, Gendringen, Grafhorst-IJsselmuiden, Den Haag X en XI, Havelte, Hoogkarspel, Hulst, Kesteren, Lage Zwaluwe, Nieuw Dordrecht, Nieuwkoop, Noordeloos, Oldemarkt, Ooltgensplaat, Oosterland, Ouwkerk, Renesse, Rilland, Schore, Slootdorp, St. Jacobl Parochie, Stad a/h Haringvliet, Sassenheim, Stellendam, Urk, Stad-Vollenhove, Voorhout, Waspik, Windesheim, Wissekerke, Zetten-Andelst, Zwammerdam.

Alhoewel het aantal opgerichte afdeelingen niet zoo groot is als dat in 1931, kan de netto-toename van 27 toch als zeer goed worden beschouwd.

Wij laten hieronder volgen, verdeeld over de 15 federaties, een staatje dat aangeeft het aantal opgerichte en opgeheven afdeelingen in elk dezer federaties:

	Opgericht	Opgeheven
Friesland	2	1
Groningen	—	2
Drente	4	1
Overijsel	6	—
Gelderland	4	4
Utrecht	—	—
Noord-Holland Noord	4	1
Noord-Holland Zuid	—	—
Zuid-Holland	8	—
Zeeland	8	—
Noord-Brabant	2	4
Limburg	—	1
Amsterdam	2	—
Rotterdam	—	—
Den Haag	2	—

In bijlage A. vindt men een overzicht van het verloop van het aantal afdelingen, sinds de laatste twee en twintig jaar, verdeeld over de 15 federaties der Partij.

Zooals men ziet is het aantal afdelingen in 1932 in Zuid-Holland en Zeeland het sterkst toegenomen.

Dat de groei zich ook in den aanvang van 1932 doorzet, kan blijken uit het feit, dat in de eerste weken van Januari reeds veertien nieuwe afdelingen werden opgericht.

Aantal leden.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December	1931 . . .	78920
31 Maart	1932 . . .	77855
30 Juni	1932 . . .	81621
30 September	1932 . . .	80973
31 December	1932 . . .	81914

Een toename derhalve van 2994 leden. Zooals men ziet geeft het eerste kwartaal een verlies van leden aan. De oorzaak hiervan ligt bij het besluit van het Haarlemsch congres, ten gevolge waarvan de Partij ruim 3000 leden verloor. De in het tweede kwartaal gevoerde „Twee voor één” actie werd een groot succes, waardoor het verlies geheel werd ingehaald en nog een netto winst van pl.m. 4000 leden opleverden.

Het derde kwartaal vertoont een kleine inzinking, zooals in vele derde kwartalen geschiedt. Doch het vierde kwartaal geeft wederom een winst van een kleine 1000 leden aan.

In bijlage B. hebben wij een overzicht samengesteld van het verloop van het ledental over de vier kwartalen van 1932 verdeeld over de 15 federaties. Beschouwt men dit nauwkeurig, dan zal men zien, dat de toetreding tot de Partij in het afgelopen jaar nog als zeer gunstig beschouwd moet worden. Dat niettegenstaande dit feit het ledental der Partij niet in die mate gestegen is als in de voorafgaande jaren, moet aan de crisis worden toegeschreven, die het voor vele werklozen zelfs onmogelijk maakt de laagste contributie te betalen, zoodat zij genoodzaakt waren voor het lidmaatschap der Partij te bedanken.

Er verhuisden in het jaar 1932 7284 leden, waarvan er 5908 in andere afdelingen werden overgeschreven.

Verloren gingen er derhalve 1276.

Wij voegen hier voorts bij een overzicht van het ledental der Partij vanaf de oprichting (zie bijlage C) en een overzicht omtrent de verhoudingen der ledentallen in de verschillende federaties vanaf het jaar 1914. (zie bijlage D).

Zooals voorafgaande jaren hebben wij wederom samengesteld een overzicht (bijlage E) van het ledental der Partij in de grootste plaatsen des lands in vergelijking tot het totaalledental en het totaal der bevolking.

Zooals men uit dezen staat zal zien, blijft het verschijnsel van een grootere toename van het ledental in de steden dan op het platteland, zich doorzetten. 56 pCt. van het ledental der Partij woont in de in den staat vermelde 28 groote steden.

Het Partijbestuur.

Door de afdeelingen werden voor de verkiezing van het Partijbestuur de volgende kandidaten gesteld, die bereid waren een candidatuur te aanvaarden: voor voorzitter: J. Oudegeest; voor secretaris-penningmeester: C. Woudenberg; voor secretaresse: E. Ribbius Peletier.

Voor het Dagelijksch Bestuur: E. Boekman, J. W. Matthijsen, P. J. Schmidt, F. M. Wibaut.

Voor het overige deel van het Partijbestuur: J. W. Albarda, W. Banning, D. Bartels, H. de Boer, Ch. G. Cramer, W. Drees, D. A. van Eck, R. Fransman—De Korte, S. Groeneweg, J. W. Gulden, J. de Kadt, J. v. d. Kieft, P. C. Kiès, H. J. Klein, F. Kuiper, J. Mourits, J. Nunes Vaz, W. Ploegsma—Bentum, P. J. Schmidt, P. Schut, K. R. van Staal, R. Stenhuis, J. E. Stokvis, J. in 't Veld, W. H. Vliegen, K. Vorrink, A. B. de Zeeuw, D. v. d. Zee, G. J. Zwertbroek.

Het Dagelijksch Bestuur werd bij acclamatie gekozen, daar P. J. Schmidt vóór de stemming als lid der Partij bedankte.

Voor de verkiezing van het overige deel van het Partijbestuur werden uitgebracht 1949 stemmen. Daarvan waren 48 van onwaarde en 35 blanco.

Hiervan verkregen: J. W. Albarda 1845, W. Banning 1733, D. Bartels 339, H. de Boer 246, Ch. G. Cramer 1403, W. Drees 1443, D. A. van Eck 1629, S. Groeneweg 1595, J. W. Gulden 45, J. v. d. Kieft 542, P. C. Kiès 111, H. J. Klein 25, F. Kuiper 123, J. Mourits 24, W. Ploegsma—Bentum 115, P. Schut 15, K. R. van Staal 83, R. Stenhuis 20, J. E. Stokvis 305, J. in 't Veldt 161, W. H. Vliegen 1555, K. Vorrink 585, D. v. d. Zee 54, G. J. Zwertbroek 670, A. B. de Zeeuw 109.

De volstreckte meerderheid bedroeg 975.

Bij eerste stemming waren gekozen:

J. W. Albarda, W. Banning, Ch. G. Cramer, W. Drees, D. A. van Eck, S. Groeneweg en W. H. Vliegen.

Een herstemming vond plaats tusschen G. J. Zwertbroek en K. Vorrink. Uitgebracht werden op G. J. Zwertbroek 961 en op K. Vorrink 827 stemmen, zoodat G. J. Zwertbroek werd gekozen en in de Partijleiding trad.

Vergaderingen van het Partijbestuur.

Het Partijbestuur vergaderde in het jaar 1932 26 maal, het Dagelijksch Bestuur kwam 26 keer bijeen.

De Partijraad.

De Partijraad kwam in het afgelopen jaar 7 maal samen, n.l. op 14 Februari, 4 Juni, 11 Juni, 24 September, 9 October, 5 November en 10 December.

Nadat in de vergadering van 1 November 1931 uitvoerige besprekingen waren gevoerd over het ingediende Kortingswetje en het wetje beoogende het verleenen van voorschotten aan de gemeenten, achtte het Partijbestuur het noodzakelijk de toen aangevangen besprekingen

voort te zetten op 14 Februari i.l., daar de moeilijkheden, waarmee onze Raadsfracties in een groot aantal gemeenten te kampen hadden, eer toe- dan afnamen, ondanks het Voorschottenwetje was aangenomen, waar onze Kamerfractie zich vóór had uitgesproken. De financieele moeilijkheden noodzaakten vele gemeenten bij de regeering om hulp aan te kloppen, daar de bankiers niet bereid waren haar te helpen.

De vergadering van den Partijraad van 14 Februari werd bijgewoond door vertegenwoordigers van het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Raads- en Statenleden, de sociaal-democratische Gedeputeerden en Burgemeesters, een deputatie van het bestuur van het N.V.V. en delegaties van de Raadsfracties uit de voornaamste steden des lands.

Door den Partijsecretaris, C. Woudenberg werden de besprekingen ingeleid.

Uitvoerig werd van gedachte gewisseld over de moeilijkheden, waarin men in verschillende gemeenten verkeerde.

Hoewel deze vergadering van den Partijraad niet bevoegd was tot het nemen van beslissingen, — gezien zijn samenstelling — werd overeengekomen, dat aan alle Partij-afdeelingen en Raadsfracties een circulaire zou worden gezonden, waarin de besprekingen werden samengevat en de gedragslijn aangegeven, welke bedoeld als advies door onze Partijinstanties diende te worden gevolgd.

Bedoelde circulaire luidde als volgt:

W. P.,

Bij circulaire van 6 November 1931 deed het P.B. U mededeeling van de besprekingen, die op 1 November in een te Amsterdam gehouden bijeenkomst waren gevoerd. Deze besprekingen betroffen de toen pas ingediende Wetsontwerpen:

1. het z.g. kortingswetje (inhouden van 3 pCt. van het aan het Gemeentepersoneel betaalde loonbedrag, op de uitkeering uit het Gemeentefonds);
2. het wetje tot het verlenen van voorschotten uit 's Rijks schatkist aan gemeenten.

De korte samenvatting van het advies, dat het P.B., op grond van de op 1 November gevoerde besprekingen, in zijn circulaire van 6 November aan de Raadsfracties gaf, komt hierop neer:

gedurende de actie, die Partij en Vakverbond tegen het „kortingswetje” voerden, zouden onze Raadsfracties en onze vertegenwoordigers in de college's van B. en W. zich nadrukkelijk onthouden van medewerking aan maatregelen, waardoor de sociale positie der arbeidersbevolking in het algemeen en de loonen van het gemeentepersoneel in het bijzonder zouden worden aangetast. Voorts was afgesproken, dat, wanneer zich plaatselijk ernstige moeilijkheden zouden voordoen, onze vertegenwoordigers in de gemeentebesturen zich tot het P.B. zouden wenden, alvorens beslissingen te nemen, die de actie van Partij en Vakverbond zouden kunnen schaden.

Aan deze door het P.B. gegeven adviezen is vrijwel in het geheele land door onze partijgenooten gevolg gegeven.

Langer dan in November van het vorige jaar te verwachten viel, is de behandeling van het „kortingswetje” in de Tweede Kamer uitgebleven. (Het „voorschot-wetje” is inmiddels door de Staten-Generaal aangenomen.)

Het aanvankelijk voornemen van het P.B., om de bijeenkomst van 1 November 1931 opnieuw bijeen te roepen, zoodra het „kortingswetje” zou zijn aangenomen (verwacht werd, dat dit vóór het Kerstrees van de Kamer zou zijn), bleef onuitgevoerd. Omdat inmiddels de moeilijkheden voor de Gemeentebesturen zich opstapelden en hier en daar reeds loonsverlaging voor het Gemeentepersoneel aan de orde werd gesteld, heeft het Partijbestuur zoodanige bijeenkomst opnieuw belegd op Zondag 14 Februari.

In de uitvoerige besprekingen, die daar hebben plaats gehad, is besproken, welke houding onze soc.-dem. wethouders en raadsleden hebben aan te nemen, zoowel ten

aanzien van de zorg voor de werklozen, als ten aanzien van voorstellen tot verlaging van de salarissen en loonen van ambtenaren en werklieden in gemeentedienst.

Tot het nemen van besluiten was deze vergadering, vanwege haar samenstelling, niet bevoegd. Daarom volstaan wij hier met het weergeven van het advies, dat het P.B. in deze vergadering heeft gegeven en toegelicht.

Ten aanzien van de zorg voor de werklozen allereerst het volgende:

Dat de bijdrage van het Rijk voor de kosten van de ondersteuning voor werklozen, door zeer vele gemeenten niet kan worden gemist, moet als vaststaande worden aangenomen. Onze partijgenooten in de gemeenteraden van de gemeenten met werkloosheid van eenigen omvang, weten dit uit eigen ervaring. Zoodra deze Rijksbijdrage noodig is, stelt de regeering den eisch: invoering van de „Rijksregeling”. Juist in de gemeenten, waarin, dank zij den grooten invloed van onze Partij, goede plaatselijke steunregelingen bestaan, beteekent de invoering van deze „Rijksregeling” gewoonlijk op meerdere punten achteruitgang voor de ondersteunden.

Het spreekt van zelf, dat onze partijgenooten in de gemeenteraden, zich tegen de ongunstige bepalingen van de „Rijksregeling” zoo lang mogelijk verzetten. Maar heel spoedig komt het dilemma: of deze „Rijksregeling” aanvaarden, of door het niet-toekennen van de Rijksbijdrage den geheelen werklozensteun in gevaar brengen. Het kan wel haast niet anders — vooral als de beslissing van de stemmen der sociaal-democraten afhankelijk kan zijn — dan dat onder die omstandigheden de „Rijksregeling” *noodgedwongen* door onze vertegenwoordigers wordt aanvaard.

Met de werkverschaffing is het niet anders, al valt het buigen voor den dwang der regeering hier nog veel moeilijker. De gevolgen immers van dezen regeeringsdwang zijn voor de arbeiders in de werkverschaffingen veel ernstiger.

Natuurlijk, waar men objecten voor gemeentelijke werkverschaffing of werkverruiming heeft, en deze kan laten uitvoeren, zonder dat men een Rijks-bijdrage voor werklozenzorg noodig heeft, daar zullen onze vertegenwoordigers onvoorwaardelijk hebben vast te houden aan goede arbeidsvoorwaarden en loonen voor de arbeiders, die worden te werk gesteld. En liefst in overleg met de bij deze werken betrokken vakorganisaties.

Maar deze gevallen zijn, helaas, zeldzaam en worden steeds zeldzamer.

Kan de Rijks-bijdrage niet worden ontbeerd, en is ook de steunuitkeering aan de andere werklozen in de betreffende gemeente er van afhankelijk, dan zal er vaak niet anders opzitten, dan, tenslotte, en alweer: *noodgedwongen*, de door de regeering gedecreteerde voorwaarden aanvaarden. Het *afwijzen* van deze voorwaarden *kan*, onder bepaalde omstandigheden, ons een grootere en moeilijker te dragen verantwoordelijkheid opleggen, dan het aanvaarden.

Het behoeft geen nader betoog, dat met het innemen van dit standpunt, geen afbreuk aan, en geen afstand van onze taak wordt gedaan, om de actie tegen het regeerings-optreden, ook plaatselijk, gaande te houden.

En eveneens blijft onverkort van kracht het advies van het P.B. aan onze wethouders en Raadsfracties om alvorens in moeilijke situaties beslissingen te nemen, het P.B. te raadplegen. Met het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Soc-Dem. Raads- en Statenleden en met het N.V.V.-bestuur zal het P.B. dan overleg plegen over het te geven advies

En voorts zorgen onze wethouders er voor, dat zij hun standpunt in het College van B. en W., slechts in overleg met de fractie in den Raad vaststellen, terwijl onze Raadsfracties zich er zooveel mogelijk van verzekeren, dat de partijafdeeling of de partijfederatie haar besluiten begrijpt en goedkeurt!

En nu de loonen van het Gemeentepersoneel. Het z.g. „kortingswetje” is in de afgelopen week in de Tweede Kamer aangenomen. Er is weinig reden om te verwachten, dat de Eerste Kamer het zal verwerpen, zoodat wij er dus mede moeten rekenen, dat het spoedig in het Staatsblad zal verschijnen. De vermindering van de uitkeering uit het Gemeentefonds met 3 pCt. van het in 1931 uitgekeerd loonbedrag, is daarmede dan aan de gemeenten opgelegd. Voor zeer vele gemeenten, die met veel kunst- en vliegwerk tot een sluitende begrooting voor 1932 zijn gekomen, beteekent dit een volkomen ontwrichting van deze begrooting. In de wet is nadrukkelijk verband gelegd tusschen de korting van de uitkeering uit het Gemeentefonds en de verlaging van de loonen en salarissen van werklieden en ambtenaren.

In vele gemeenten zal het zeer moeilijk, in vele andere ook vrijwel onmogelijk zijn,

voor het op deze wijze veroorzaakte nieuwe tekort, dekking te vinden. De burgerlijke Raadsfracties en haar vertegenwoordigers in de College's van B. en W. zullen zich niet lang bedenken en komen met voorstellen om deze dekking te zoeken op de wijze als in de wet aangegeven: verlaging van de loonen en salarissen van het Gemeentepersoneel.

Maar ook voor de sociaal-democraten in de Gemeenteraden en in de College's van B. en W. werpt zich de vraag op:

Moet de salariering van het Gemeentepersoneel onaangetast blijven, nu allereerste naar bezuiniging op de uitgaven moet worden overgegaan en nu de salarissen van het Rijkspersoneel worden verminderd en ook in de particuliere nijverheid de loonen dalen?

Daarbij komt dan vanzelf ook deze andere, voor sociaal-democraten nog belangrijker vraag:

Moeten eventueel, om de loonen van het Gemeentepersoneel te kunnen handhaven, de sociale voorzieningen worden aangetast, ten einde de uitgaven der gemeente weer in overeenstemming met de inkomsten te brengen?

En nog moeilijker wordt de beslissing voor onze partijgenooten, als tengevolge van de verminderde uitkeering uit het gemeentefonds en het teruglopen van de overige inkomsten der gemeente, de benodigde bedragen voor de uitkeeringen aan de werklozen niet steeds meer aanwezig zouden zijn. Ontstaat deze situatie in een gemeente, waarvan het Gemeentebestuur geweigerd heeft te bukken voor den indirecten dwang tot verlaging der loonen, dan valt er natuurlijk op hulp van de regeering niet te rekenen.

Deze en nog tal van andere overwegingen hebben een belangrijk aandeel gehad in de discussies, die in de bijeenkomst van 14 Februari zijn gehouden. En tal van verantwoordelijke partijgenooten in Gemeenteraden en College's van B. en W. hebben daar gezegd, dat het handhaven van de loonen en salarissen van het Gemeentepersoneel niet onder alle omstandigheden als de belangrijkste taak van de sociaal-democraten kan worden aanvaard. Er kunnen, aldus deze partijgenooten, in deze moeilijke omstandigheden, andere sociale belangen op het spel komen te staan, waarvoor, desnoods en noodgedwongen eenige verlaging van de salariering van het Gemeentepersoneel dient te worden geaccepteerd.

Tegenover deze en soortgelijke overwegingen zijn er echter in bedoelde bijeenkomst ook andere gesteld. Er werd op gewezen, dat onze Partij — in overleg met het N.V.V. en met instemming van heel onze socialistische arbeidersbeweging — besloten heeft tot het bieden van het uiterste verzet tegen den aanval op den levensstandaard van de Nederlandsche arbeidersklasse.

Er werd aan herinnerd, dat het Partijbestuur in zijn ontwerp-resolutie voor het aanstaande congres heeft verklaard, „dat de macht der vakorganisaties en die der Partij moeten worden aangewend, om het levenspeil der arbeidersklasse zooveel mogelijk te handhaven, *door verdediging van den loonstandaard...*”

Er werd gewezen op het gevaar, dat gaat dreigen wanneer sociaal-democraten in de openbare lichamen het initiatief nemen tot of meedoen aan loonsverlagingen.

Er werd gezegd, dat onze beweging tot nu toe nadrukkelijk heeft ontkend, dat de crisis is veroorzaakt door den te hoogen levensstandaard van de arbeidersklasse en dat door loonsverlagingen de crisis zou kunnen worden opgeheven.

Er werd betwijfeld of een loonsverlaging van 3 pCt. de moeilijkheden voor de Gemeentebesturen wel zou oplossen en of wij niet vanzelf — eenmaal aan loonsverlaging meegewerkt hebbende — tot verdere vermindering der loonen zouden worden gedwongen.

En vooral werd er op aangedrongen vooral te zorgen, dat onze Partij aan de reactie, die de loonsverlagingsactie aanvoert, zoo lang mogelijk en zoo krachtig mogelijk weerstand biedt.

Zoo is uit de discussie in de bijeenkomst op 14 Februari dus wel gebleken, dat de beslissing moeilijk en de verantwoordelijkheid groot is voor onze vertegenwoordigers in de Gemeentebesturen.

Door te besluiten onze wethouders uit de College's van B. en W. terug te nemen en als fractie in de oppositie te gaan, zijn de moeilijkheden niet verminderd en is de verantwoordelijkheid niet geringer. Zeker niet in alle gevallen. Daarbij komt nog, dat reeds hier en daar (Haarlem, Rotterdam en andere) onze fracties de loonsverlagingsvoorstellen in overeenstemming met de wenschen van de organisaties van

Overheidspersoneel hebben afgewezen, met het gevolg, dat de burgerlijke Raadsmeerderheid een grooteren loonaftrek oplegde, dan met medewerking van onze partijgenooten het geval zou zijn geweest.

Uit deze moeilijke situatie redden wij ons natuurlijk ook niet door de aanhangers van de eene of de andere meening als sociaal-democraten te disqualificeeren. Wel is het mogelijk er voor te zorgen, dat onze beslissingen in zoo groot mogelijke eenstemmigheid worden genomen. Maar daartoe is dan ook veel en veelzijdig overleg noodig. Het Partijbestuur adviseert daarom onzen Raadsfracties het volgend:

1. *niet dan in uiterste noodzaak stellen onze vertegenwoordigers in de College's van B. en W. de loonkorting voor het Gemeentepersoneel aan de orde, of werken zij aan het aan de orde stellen daarvan mede en in geen geval doen zij dit, zoolang de „kortingswet” niet in de Eerste Kamer aangenomen en in het Staatsblad verschenen is;*
2. *is het naar de meening van onze vertegenwoordigers in de College's van B. en W. voor de gemeente ten eenenmale onvermijdelijk om de loonkorting aan de orde te stellen dan hebben zij*
 - a. *te zorgen dat hun Raadsfractie door hen is geraadpleegd en moet deze fractie zich met het aan de orde stellen van de loonkorting hebben vereenigd en*
 - b. *te bevorderen dat de noodzakelijkheid van de loonkorting in het Georganiseerd Overleg aan de orde wordt gesteld voordat het College van B. en W. de Commissie van Bijstand voor Arbeidszaken of de Raad zich door definitieve beslissingen hebben vastgelegd;*
3. *hebben onze vertegenwoordigers in de College's van B. en W. niet de meerderheid van hun Raadsfractie achter zich of zelfs indien er in de Raadsfractie ernstig verschil van meening over deze aangelegenheid bestaat, dan dienen alvorens beslissingen genomen worden, de plaatselijke partij-instanties (afdelingsbestuur en eventueel afdelingsledenvergadering, of federatiebestuur en eventueel federatievergadering te worden geraadpleegd;*
4. *is de loonkorting in het Georganiseerd Overleg in behandeling geweest en daarin door de vertegenwoordigers van het Gemeentebestuur geen overeenstemming met de vertegenwoordigers van de moderne organisaties van ambtenaren en werklieden bereikt, dan moet onze Raadsfractie zich wenden tot het P.B. om advies; zoolang dit advies niet is verkregen, onthoude men zich van het verlenen van steun aan of het stemmen vóór voorstellen tot loonkorting;*
5. *in de Gemeenteraden waarin onze Partij niet in de College's van B. en W. is vertegenwoordigd, hebben onze raadsleden en onze Raadsfractie zich overeenkomstig de hiervoren gegeven adviezen te gedragen;*
6. *zoodra zich situaties voordoen, waarin onze raadsleden niet zeer precies weten, hoe hun houding moet zijn en zoodra zich een toestand ontwikkelt, die voor de Partij of voor onze arbeidersbeweging schadelijk dreigt te worden, wende men zich onverwijld tot het Partijbestuur.*

Wij dringen er bij onze Raadsfracties ernstig op aan zich aan de hier gegeven adviezen te houden. Onze Partij en haar organen hebben er zich voor te hoeden dat zij in de positie komen, van de gangmakers voor de loonsverlagen.

Geen medewerking aan loonkorting tegen het Georganiseerd Overleg in.

Geen medewerking aan loonkorting zonder de grootst mogelijke eenstemmigheid in de Raadsfracties zelf.

Geen medewerking aan loonkorting, zoolang men niet zeker is van de instemming van de meerderheid van de partijgenooten ter plaatse.

Geen medewerking aan loonkorting zonder dat men, bij te vreezen complicatie, het Partijbestuur heeft geraadpleegd.

Voor het H.B. van de Ver. van Soc.-Dem.
leden van Gemeenteraden en Prov. Staten:
Ed. POLAK, Voorzitter.

Voor het Partijbestuur:
C. WOUDEBERG, Secret.-Peningmeester.

De vergadering van 4 Juni was gewijd aan de candidaatstelling voor de Eerste Kamerverkiezingen en werd overeenkomstig de bepalingen der Statuten bijgewoond door deputaties der Statenfracties.

In deze vergadering kwam bovendien aan de orde een verzoek van

**het Hoofdbestuur van den Vrijzinnig Democratischen Bond van den
volgenden inhoud:**

„s-GRAVENHAGE, 29 Februari 1932.

Aan het Partijbestuur der S.D.A.P. te AMSTERDAM.

Geacht Bestuur,

Bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal in het jaar 1926 werd door onze partijen samengewerkt in dezen zin, dat Uwerzijds enkele stemmen werden uitgebracht op onze lijst in Zuid-Holland, waartegen onzerzijds enkele stemmen werden gegeven aan Uw lijst in Groningen c.a. Het gevolg van deze samenwerking was, dat in Zuid-Holland een vrijzinnig-democratische zetel werd verkregen, die anders niet zou zijn behaald, en dat in Groningen c.a. het aantal sociaal-democratische zetels drie in plaats van twee kwam te bedragen. De samenwerking bracht alzoo voor beide partijen winst van één zetel.

De stemmenverhoudingen in de Provinciale Staten van de bovengenoemde provinciën zijn thans eenigszins anders dan in 1926. Met name is Uw partij nu in staat in de groep Groningen c.a. zonder hulp daar drie zetels te behouden. Daarentegen is in Zuid-Holland de toestand in zooverre ongewijzigd gebleven, dat de vrijzinnig-democratische zetel verloren zal gaan, indien daarop niet tevens gestemd wordt door vertegenwoordigers van een andere partij.

Ons hoofdbestuur moge de vrijheid nemen zich thans tot U te richten met het verzoek, evenals zulks in 1926 het geval was, door een tweetal van Uw Statenleden in Zuid-Holland op onze lijst te doen stemmen. De positie van Uw Partij is in deze provincie zoo sterk, dat het afstaan van deze twee stemmen de verkiezing van drie sociaal-democratische Eerste-Kamerleden in geen enkel opzicht in gevaar zal kunnen brengen.

Het gevolg van de door U te verleenen hulp zal vermoedelijk zijn, dat in plaats van een christelijk-historisch lid der Eerste Kamer een vrijzinnig-democraat zal worden gekozen. Ons Hoofdbestuur twijfelt niet, of het zal ook Uw bestuur voorkomen, dat een verzwakking van eerstgenoemde Kamerfractie de voorkeur verdient boven een verzwakking van de vrijzinnig-democratische fractie en dat daarin voor Uw Partij aanleiding kan zijn gelegen ons ditmaal haar hulp te verleenen, ook nu de verhoudingen zoo zijn, dat een gelijktijdige tegenprestatie onzerzijds daartegenover is uitgesloten.

Namens het Hoofdbestuur van den V. D. B.,
(w.g.) OUD,
Secretaris."

Op advies van het Partijbestuur besloot de Partijraad, zuiver uit politieke overwegingen, aan het verzoek van den Vrijzinnig Democratischen Bond te voldoen.

Het besluit werd neergelegd in een brief van 6 Juni 1932, die als volgt luidde:

„AMSTERDAM, 6 Juni 1932.
Aan het Bestuur van den
Vrijzinnig-Democratischen Bond,
s-GRAVENHAGE.

Geacht Bestuur,

Ten vervolge op onzen brief van 19 Maart l.l. deelen wij U mede, dat onze Partijraad in zijn vergadering van 4 Juni l.l. besloot, Uw Partij bij de verkiezing van een Eerste-Kamerlid in Zuid-Holland behulpzaam te zijn onder het voorbehoud, dat al onze Statenleden op den dag, dat de verkiezing in de Statenvergadering van Zuid-Holland plaats vindt, aanwezig zijn. Zooals U bekend zal zijn, moeten achttien leden onzer Partij aan de stemming deelnemen, teneinde de verkiezing van onze eigen kandidaten te verzekeren.

Wij zullen met onze Statenfractie in Zuid-Holland in overleg treden om de zaak te regelen.

Hoogachtend,
(w.g.) C. WOUDEBERG,
Secretaris."

Vervolgens stelde de Partijraad de kandidatenlijst voor Zuid-Holland als volgt vast:

1. A. B. de Zeeuw
2. F. L. Ossendorp
3. P. Danz
4. G. F. Lindeijer
5. L. v. d. Wal
6. A. Kieviet
7. L. A. Donker
8. I. G. Keesing

Voor de provincie Groningen, Drente, Overijssel en Gelderland werd de kandidatenlijst als volgt samengesteld:

1. M. Mendels
2. E. Rugge
3. L. M. Hermans
4. J. H. A. Schaper
5. T. Saunders—Blauwboer
6. D. Bartels
7. J. H. Anema

In verband met in regeeringskringen bestaande voornemens, om de normen van de werklozenuitkeeringen der rijksregeling te verlagen riep het Partijbestuur den Partijraad opnieuw bijeen op 11 Juni. Opnieuw werd besloten in een circulaire de te volgen gedragslijn als een advies ter kennis van de Raadsfracties en Partij-afdeelingen te brengen:

Dit advies zag er als volgt uit:

„W.P.,

Voordat in de Tweede Kamer de interpellatie-Kupers, die op den 17en Juni is gehouden, aan de orde kwam, is, nadat voorloopige besprekingen hebben plaats gehad in het Partijbestuur en in het Dagelijksch Bestuur van den Algemeenen Raad, in de vergadering van den Partijraad op 11 Juni een bespreking gewijd aan de actie en de tactiek van onze beweging tegen de crisismaatregelen van de Regeering.

In het bijzonder waren de sterke en hardnekkige geruchten, dat de Regeering voornemens was de normen van de Rijksregeling voor de uitkeeringen aan de werklozen, te verlagen, aanleiding tot het bespreken van de vast te stellen tactiek onzer beweging voor het geval deze geruchten mochten worden bewaarheid.

Daarnaast is uitvoerig gesproken over allerlei andere maatregelen, waartoe de Regeering de Gemeentebesturen direct en indirect dwingt om tot vermindering van uitgaven voor haar sociale instellingen te komen.

Intusschen is bij de behandeling van de interpellatie-Kupers gebleken, dat de Regeering niet voornemens is onmiddellijk tot een algemeene verlaging van de steunnormen over te gaan. Wel is uit het antwoord van Minister Ruys de Beerenbrouck gebleken, dat het gevaar van verlaging der uitkeeringsnormen voor de toekomst blijft bestaan.

Voorts is echter ook duidelijk geworden, dat de Regeering nu reeds een technische herziening van de bestaande Rijksregeling op onderdeelen overweegt.

Deze laatste mededeeling van den Minister maakt het noodig, dat onze Raadsfracties er plaatselijk op voorbereid zijn, dat de bestaande steunregeling ten hunnent toech zal worden aangetast.

Het Partijbestuur staat op het standpunt, dat de steunuitkeeringen thans de laagste grens bereikt hebben, die voor het instandhouden van het weerstandsvermogen van de werkloze arbeiders en hun gezinnen noodzakelijk is.

Het is daarom dringend gewenscht, dat onze Raadsfracties aan eventueele besluiten

of opdrachten van de Regeering, om in de steunregeling wijzigingen in te voeren, die tot verlaging van de uitkeeringen leiden, hun medewerking niet verleen.

Het is wel duidelijk, dat het verzet van onze beweging tegen verlaging van de werklozenuitkeeringen moeilijker is, wanneer deze verlaging incidenteel hier en daar aan de orde komt, dan wanneer een besluit van de Regeering dwingt tot een algemeene doorvoering van de verlaging.

Het verzet zelf is daarom evenwel niet minder noodig. Zoo min als een algemeene verlaging der steunnormen door ons goedschiks zou worden geaccepteerd, zoo min kunnen wij een geleidelijke afknabbeling van de uitkeeringen gedoogen.

Wij geven onze Raadsfracties ernstig in overweging, om, wanneer vermindering van de uitkeeringsbedragen in eenigerlei vorm in hun gemeente aan de orde komt, zich onverwijld tot het Partijbestuur te wenden. In overleg met het Partijbestuur kan dan plaatselijk de aan te nemen houding worden vastgesteld.

Niet alleen op de uitkeeringen hebben de maatregelen, waartoe de Regeering de Gemeentebesturen tracht te dwingen, betrekking. Deze maatregelen bedreigen ook allerlei andere sociale instellingen der gemeente. Het is reeds ernstig genoeg, dat tengevolge van de crisisomstandigheden de uitvoering van allerlei voorgenomen maatregelen van socialen aard zijn moeten worden stopgezet.

Het is de taak van onze sociaal-democratische arbeidersbeweging, dus ook van onze sociaal-democratische Raadsfracties, om te verhinderen, dat de eenmaal tot standgekomen sociale instellingen in dezen tijd worden afgebroken.

Vóór alles hebben wij in de gemeenten de tactiek van onze Partij er op te richten, dat onze vertegenwoordigers niet verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor maatregelen, die in strijd zijn met de belangen van de arbeidersbevolking. Het verzet, dat dank zij de actie van Partij en Vakverbond, steeds sterker in de arbeidersklasse van ons land opkomt tegen de tactiek van de Regeering, moet door onze beweging worden aangevoerd en geleid. Wij moeten, voor zoover dit in overeenstemming is met de kracht van onze beweging, weigeren te berusten in het reactionnaire optreden van de Regeering en haar gewillige meerderheid in het Parlement.

De door Partij en Vakverbond gevoerde verzet-actie mag door het optreden van onze vertegenwoordigers in de Gemeentebesturen niet worden geschaad. Wij dringen er daarom bij onze Raadsfracties ernstig op aan, om, alvorens hun houding, ook ten aanzien van de hierbedoelde maatregelen, vast te stellen, zich tot het Partijbestuur om advies te wenden.

Men begrippe, van hoe groot belang het is, dat in dezen tijd niet iedere Raadsfractie, op grond van plaatselijke omstandigheden, haar eigen beslissingen neemt.

Met partijgroeten,
Namens het Partijbestuur:
J. OUDEGEEST, voorzitter.
C. WOUDEMBERG, secretaris.

P.S. Bij de hier gegeven adviezen is uit den aard der zaak geen rekening gehouden met eventuele gevolgen van het rapport-Welter. Zoodra de Regeering haar standpunt in zake de plannen-Welter heeft bepaald, zal het Partijbestuur Uw fractie nader informeren.

De Septembervergadering van den Partijraad werd bijeengeroepen naar aanleiding van het bepaalde in artikel 16 van het Huishoudelijk Reglement der Partij.

In deze vergadering vond een algemeene bespreking plaats over de samenstelling onzer Kamerfractie. In de discussies werd er den nadruk op gelegd, dat de Kamerfractie behoefte heeft aan jonge, goed geschoolde krachten, die in de toekomst bereid en in staat zijn het werk onzer politieke leiders over te nemen.

Het Partijbestuur gaf in deze bespreking den Partijraad zijn advies omtrent de samenstelling der groslijsten.

Besloten werd, dat elke kandidatenlijst niet meer namen zou bevatten, dan driemaal het aantal, dat waarschijnlijk gekozen zal worden.

De Partijraad besloot daarenboven, dat de volgende Kamerkieskringen zullen worden gecombineerd: Haarlem—Helder, Rotterdam—Dordrecht, Arnhem—Nijmegen, Maastricht—Tilburg—Den Bosch—Middelburg.

De kieskringen Leeuwarden, Groningen, Assen, Zwolle, Utrecht, Amsterdam, Leiden en Den Haag zullen met een eigen lijst uitkomen.

De Partijraad hechtte voorts zijn goedkeuring aan een schema voor de verkiezingsactie 1933.

Schema voor de verkiezingsactie 1933.

1. Er wordt gehouden een bijeenkomst van de Kamerfractie, Partijbestuur en onze sprekers, waarin door de Partijleiding wordt aangegeven hoe de houding onzer sprekers in de verkiezingsagitatie ten aanzien van de andere politieke partijen moet zijn en op welke punten wij bij de verkiezingen de aandacht der bevolking moeten concentreeren.
2. Onmiddellijk na de vaststelling van het verkiezingsprogram wordt door den fractie-voorzitter er een toelichting op geschreven, welke in Februari of Maart 1933 aan alle leden gratis wordt uitgereikt. (Dit kan zijn de gratis brochure, die elk lid de laatste jaren ontvangt. Een deel kan voor verkoop worden bestemd.)
3. Na de vaststelling van ons verkiezingsprogram op het congres pleegt het Partijbestuur overleg met het bestuur van de V.A.R.A. over de behandeling van het program voor den microfoon.
4. Een aantal Kamerleden wordt uitgenoodigd voor het schrijven van een brochure, o.a. over de ontwapening, de werkloozenzorg, het onderwijs, den landbouw, het kapitalistisch wanbeheer en onzen eisch van planmatige productie, de uitvoering van de Woningwet, etc.
5. Als leidraad voor de huisbezoekers en sprekers wordt uitgegeven een boekje, samen te stellen door IJzerman en Mok, waartoe reeds is besloten. Wellicht zal het noodig zijn daarnaast nog uit te geven een verzameling van de voornaamste stemmingen, welke in de vierjarige parlementaire periode hebben plaats gevonden.
6. Uitgegeven worden een vijftal manifesten voor massa-verspreiding — waaronder één speciaal voor de vrouwen — over verschillende onderdeelen van ons verkiezingsprogram in een oplage van 1.200.000 ex.
7. Daarnaast worden uitgegeven verschillende manifesten voor bepaalde groepen der bevolking.
8. In de maanden Maart, April en Mei wordt een verkiezingskrant uitgegeven, waarvan de voorpagina wordt gevuld met bijdragen van de nummers 1 en 2 van elke lijst en de overige beschikbare ruimte met artikeltjes, betrekking hebbend op aangelegenheden, speciaal van belang voor een kieskring. Een deel van de vierde pagina zou voor advertenties moeten worden bestemd.
9. Twee of drie sterk sprekende platen worden uitgegeven in groot en klein formaat, waarin zoo mogelijk een pakkende leuze wordt verwerkt.

Daarnaast worden uitgegeven strooken met rijmpjes van enkele zinnen op gekleurd papier.

10. Een volder in kleurendruk met de zonden van Ruys—De Geer zal noodig zijn voor massa-verspreiding.
11. Onze ervaringen met de film zijn niet van dien aard, dat wij voor deze verkiezingen durven voor te stellen het laten maken van een nieuwe film. Om up to date te zijn zou het een sprekende film moeten zijn, waarvan de aanmaakkosten zeer hoog worden.

Daar de verkiezingen echter in 1933 omstreeks den langsten dag plaats vinden, is de mogelijkheid van het vertoonen van een film buitengewoon gering. Alleen in de steden bestaat derhalve nog eenige mogelijkheid. Wij zouden daarom willen nagaan of het mogelijk is, te doen verfilmen onze lijstaanvoerders in actie, voor een vergadering sprekend, terwijl dit zou kunnen worden begeleid door een redevoering van hen, vastgelegd op een gramfoonplaat.

12. Een serie gramfoonplaten zullen wij noodig hebben, welke aan een zijde een redevoering, aan de andere zijde een goed muzieknummer hebben. Wij denken

hiervoor aan een redevoering van onze lijstaanvoerders en aan de andere zijde een muziekstuk, gespeeld door het V.A.R.A.-orkest of het V.A.R.A.-septet.

13. Wanneer de financiën dit toelaten, zullen wij de beschikking moeten hebben over eenige luidsprekerwagens, van waaruit men kan filmen en met geluidversterkers redevoeringen en gramfoonplaten kan uitzenden. Zoo mogelijk zullen wij de laatste vier weken vóór de verkiezingen over twee of drie zulke wagens moeten beschikken.
14. Evenals bij de vorige verkiezingen is met de K.L.M. overleg te plegen over het organiseren van een aantal strooivluchten op de laatste dagen vóór de verkiezingen.
15. Opnieuw zal moeten worden nagegaan, of in verschillende groote afdelingen belangstelling voor het afsteken van een behoorlijk vuurwerk bestaat, waarin de naam van den lijstaanvoerder en het lijstnummer tot uiting komt.

In een bijgevoegde berekening werden de kosten van een en ander geraamd.

* * *

Toen in de maanden Augustus en September bij het Partijbestuur regelmatig berichten bleven inkomen omtrent moeilijkheden, waarvoor velen onzer wethouders en Raadsfracties zaten bij het opmaken der begrotingen voor het jaar 1933, werden opnieuw besprekingen geopend met het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Sociaal-Democratische Raads- en Statenleden.

Nadat ook het Partijbestuur zijn standpunt had bepaald, werd op 9 October een vergadering van den Partijraad belegd, in welke vergadering Ed. Polak, voorzitter van de Vereeniging van Soc.-Dem. Raads- en Statenleden de besprekingen inleidde.

Deze bijeenkomst werd wederom bijgewoond door de Sociaal-Democratische Burgemeesters, Sociaal-Democratische leden van Gedeputeerde Staten, delegaties van de voornaamste Raadsfracties, het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Raads- en Statenleden en vertegenwoordigers van het bestuur van het N.V.V.

Er bleek ernstig verschil van meening over de vraag of de Partij zich in de Gemeenteraden en in de Provinciale Staten onder alle omstandigheden tegen iedere verlaging van de loonen en salarissen van het Overheidspersoneel moest uitspreken, dan wel of eventueel ook aan vermindering van loonen en salarissen kon worden meegewerkt, indien daarmede bestaande cultureele, hygiënische en sociale maatregelen zouden kunnen worden gehandhaafd.

Er was een niet onbeduidende strooming, die er prijs op stelde, dat opnieuw overleg zou worden gepleegd tusschen het Partijbestuur, het bestuur van het N.V.V. en de Hoofdbesturen van de Bonden van Overheidspersoneel, over dit vraagstuk. Geconstateerd kan worden, dat de besturen van deze laatste vakbonden tot nu toe, in overeenstemming met het standpunt, door Partij en Vakverbond ingenomen, zich tegen elke loonsverlaging hadden verzet.

Door het Partijbestuur werd dit overleg gepleegd, waarna op 5 November de Partijraad opnieuw bijeenkwam.

In deze vergadering, die alleen bestond uit leden van den Partijraad, werd aan de orde gesteld een motie, waarin was samengevat de gedachtingang der discussies, zooals deze in de uitgebreide vergadering van den Partijraad van 9 October tot uiting was gekomen.

Nadat de motie besproken was, werd een voorstel gedaan, waarin de

praealabele vraag werd gesteld, of het wel goed zou zijn een motie over deze kwestie aan te nemen.

Nadat de motie besproken was, werd een voorstel gedaan, waarin de praealabele vraag werd gesteld, of het wel goed zou zijn een motie over deze kwestie aan te nemen. Met 32 tegen 31 stemmen besloot de Partijraad dat over de motie niet zou worden gestemd, waarna besloten werd het standpunt, ingenomen in de vergaderingen van 14 Februari en 11 Juni te handhaven.

Toen er over dit besluit van den Partijraad onjuiste mededeelingen in de pers kwamen, is aan onze Raads- en Statenfracties nog de volgende circulaire toegezonden:

Amsterdam, 23 Januari 1933.

Aan de Sociaal-Democratische fracties in de Gemeenteraden en de Provinciale Staten.

W.P.,

Er gaan geruchten door het land over een besluit, dat genomen zou zijn door de vergadering van den Partijraad, gehouden op 5 November l.l. Deze geruchten ontleenen hun ontstaan — voor zoover door ons kon worden nagegaan — aan krantenverslagen van een in den Gemeenteraad van Leeuwarderadeel door onzen partijgenoot Jansonius gehouden redevoering. Volgens bedoelde verslagen zou deze partijgenoot hebben gezegd, dat de Partijraad met 32 tegen 31 stemmen heeft verworpen een voorstel, strekkende tot het verlenen van medewerking aan loonsverlaging voor het overheidspersoneel, door onze vertegenwoordigers in Gemeenteraden en Provinciale Staten.

Natuurlijk maken tegenstanders van allerlei soort hiervan gebruik en worden allerlei demagogische commentaren hierop geleverd.

Ter informatie van onze Raads- en Statenleden volgt daarom hier de juiste toedracht.

In twee achtereenvolgende vergaderingen van den Partijraad, waarvan de eerste werd bijgewoond door vertegenwoordigers van Raadsfracties in een aantal der belangrijkste gemeenten, en door onze partijgenooten-burgemeesters en leden van Gedeputeerde Staten, is over de door onze partijgenooten in Raden en Staten aan te nemen houding in zake loonsverlaging voor het overheidspersoneel uitvoerig gediscussieerd.

Het spreek vanzelf, dat, waar vooral de Gemeentebesturen in ontzaggelijke groote financieele moeilijkheden zitten, over dit vraagstuk niet eensgezind gedacht wordt. Met verwaarloozing van allerlei nuances, waren in de discussies vooral deze twee standpunten te onderkennen:

- a. dat van hen, die zeggen, dat er geen reden is het gemeentepersoneel in zijn bevoorrechte positie te blijven handhaven, als tengevolge van de financieele moeilijkheden, zelfs sociale en cultureele maatregelen moeten worden aangetast, te meer niet, nu van de arbeiders in de particuliere nijverheid de loonen vrijwel algemeen zijn verlaagd en ook het minder-bevoorrechte rijkspersoneel reeds eenige verlagingen heeft moeten aanvaarden;
- b. dat van hen, die zeggen, dat het door Partij en Vakverbond tegenover de reactie van regeering en werkgevers vastgestelde standpunt, van onze vertegenwoordigers in de openbare lichamen eischt zich tot het alleruiterste tegen iedere verlaging van loonen en salarissen te verzetten.

Naar aanleiding van de in de eerste der twee Partijraadsvergaderingen gehouden besprekingen, formuleerde partijgenoot Vliegen een motie, welke motie in de tweede vergadering (5 Nov 1932) in discussie kwam. Met eenige ter vergadering voorgestelde amendementen, had deze motie den volgende inhoud:

„De Partijraad spreekt als zijn meening uit, dat in zeer bijzondere gevallen de algemeene verhoudingen in eene gemeente zoodanig kunnen zijn, dat onze raadsfracties gerechtigd zijn om, na bespreking met de Bonden van Overheids-personeel, na overleg met de partijafdeeling ter plaatse en na het inwinnen van het advies van het Partijbestuur, loons- en salarisverlaging van het gemeente-personeel mede in overweging te nemen, wanneer:

1e. de salarissen en loonen der gemeente staan boven een redelijke marge boven den plaatselijken loonstandaard, of
2e. gezondheids, cultureele en andere sociale belangen anders niet veilig gesteld kunnen worden."

Men ziet, met hoeveel waarborgen en restricties Vliegen het „in overweging nemen" van loons- en salarisverlaging voor het gemeentepersoneel, wilde omgeven. Zonder uit te spreken, dat het een eisch van sociaal-democratisch beginsel is nooit aan loonsverlaging mede te werken, zou deze medewerking toch slechts in de uiterste noodzakelijkheid in overweging genomen kunnen worden.

Ware deze motie door den Partijraad aangenomen, dat nog zou niemand kunnen zeggen, dat dus tot medewerking aan loonsverlaging is besloten.

Ware deze motie — zooals volgens de krantenverslagen door partijgenoot Jansonius is medegedeeld — met 32 tegen 31 stemmen verworpen, dan nog zou het een verkeerde interpretatie zijn, te zeggen, dat dus de Partijraad in twee gelijke helften, vóór en tegen loonsverlaging, is uiteengevallen.

De Partijraad evenwel, heeft over deze motie heelemaal niet gestemd.

Een ander voorstel, strekkende om geen nieuwe uitspraak te doen, maar de in de circulaire van begin Maart 1932 door het Partijbestuur en het Hoofdbestuur van de Vereeniging van Soc. Dem. Raads- en Statenleden gegeven adviezen te handhaven, werd ingediend.

Dit voorstel is met 32 stemmen vóór en 31 stemmen tegen aangenomen en over de motie-Vliegen is dientengevolge niet gestemd.

* * *

Het door den Partijraad van 5 November 1932 genomen besluit, beteekent voor onze Raadsfracties — en natuurlijk ook voor onze Statenfracties — dat de inhoud van de circulaire van begin Maart 1932 (gepubliceerd in het „Correspondentieblad" van Maart 1932), richtsnoer en leidraad blijft.

Waar beslissingen, die plaatselijk worden genomen, op rekening van de geheele Partij worden geboekt, leggen wij — naast het overleg met de organisaties van het overheidspersoneel en het overleg met de partijorganisaties — nog eens den nadruk op het raadplegen van het Partijbestuur.

Alvorens definitief te besluiten om vóór een loons- of salarisverlaging te stemmen, stellen onze fractie zich met het Partijbestuur in verbinding. De verantwoordelijke instanties in de Partij moeten zoo lang mogelijk en zooveel mogelijk collectief de aansprakelijkheid kunnen dragen voor ieder besluit dat genomen wordt.

Voor het Partijbestuur:

C. WOUDEBERG,
Secretaris-Penningmeester.

De vergadering van den Partijraad van 10 December kwam bijeen ingevolge artikel 21 van het Huishoudelijk Reglement, ter vaststelling van de door de federatievergaderingen opgemaakte groslijsten voor de Tweede Kamer.

De volgende groslijsten waren bij het Partijbestuur ingezonden:

FRIESLAND:

1. H. de Boer
2. P. Hiemstra
3. K. Vorrink
4. P. Kiès
5. Th. Thijssen
6. G. J. Zwertbroek
7. J. IJtsma
8. G. K. Wiersma

GRONINGEN:

1. J. H. Schaper
2. A. E. J. de Vries—Bruins
3. K. Vorrink
4. K. de Jonge
5. N. Swierstra
6. J. Tuin
7. H. Molendijk
8. P. Kiès
9. P. Harkema
10. G. J. Zwertbroek

DRENTE:

1. A. v. d. Heide
2. K. Brok
3. H. Molendijk
4. H. Sikkens
5. P. J. Duinkerken

OVERIJSEL:

1. W. v. d. Sluis
2. F. Landskroon
3. K. Vorrink
4. B. H. van Ruyven
5. Mw. A. Leendertz—Ladenius
6. G. J. Zwertbroek
7. Mw. T. Saunders—Blauwboer
8. Th. Beerents

GELDERLAND:

(Arnhem—Nijmegen)

1. H. J. Van Braambeek
2. J. L. Faber
3. M. v. d. Goes van Naters
4. C. A. Weersma—Van Duin
5. M. Rademakers
6. B. Bakker

UTRECHT:

1. Th. van der Waerden
2. B. J. J. Weykamp
3. J. Reijnders
4. G. L. de Haas
5. A. van Wijngaarden

AMSTERDAM:

1. J. W. Albarda
2. J. v. d. Tempel
3. E. Kupers
4. G. v. d. Bergh
5. Alida de Jong
6. S. R. de Miranda
7. Th. Thijssen
8. Ed. Polak
9. S. de Wolff
10. B. C. Franke
11. H. B. Wiardi Beckman
12. J. Bommer

NOORD-HOLLAND:

(Haarlem—Helder)

1. J. E. W. Duys
2. Ch. G. Cramer
3. C. Thomassen
4. W. v. d. Vall
5. J. v. d. Kieft
6. N. Swierstra
7. D. Lopes Dias
8. Th. Thijssen
9. P. Kiès

ROTTERDAM—DORDRECHT:

1. J. ter Laan
2. S. Groeneweg
3. J. H. F. van Zadelhof
4. Joh. Brautigam
5. A. B. de Zeeuw
6. L. A. Donker
7. P. de Bruin
8. J. Spronkers
9. H. van Sleen
10. Adri Pomper
11. E. Hamburger
12. R. Laan

LEIDEN:

1. J. v. d. Kieft
2. K. ter Laan
3. J. Spronkers
4. Adri Pomper
5. P. J. Gardenier

DEN HAAG:

1. W. Drees
2. A. W. IJzerman
3. J. E. Stokvis
4. P. Gardenier
5. K. Vorrink
6. G. J. Zwertbroek

NOORD-BRABANT:

(Tilburg—Den Bosch)

1. W. H. Vliegen
2. W. Drop
3. C. J. van Lienden
4. G. F. Lindeijer
5. A. F. Rippen
6. J. W. Gulden
7. Leeuw
8. Walder
9. De Jong

ZEELAND:

1. W. H. Vliegen
2. W. Drop
3. A. M. Overhoff
4. C. J. van Lienden
5. J. W. Gulden

LIMBURG:

1. W. Drop
2. W. H. Vliegen
3. Ch. v. d. Bilt
4. C. J. van Lienden

Na bespreking in het Partijbestuur, stelde het college aan den Partijraad voor de lijst voor Friesland als volgt te doen luiden:

1. P. Hiemstra	4. Th. Thijssen
2. H. de Boer	5. G. Zwertbroek
3. K. Vorrink	6. J. IJtsma

De lijst voor Rotterdam—Dordrecht als volgt:

1. J. ter Laan	7. L. A. Donker
2. S. Groeneweg	8. Adri Pomper
3. J. H. F. van Zadelhof	9. J. Spronkers
4. Joh. Brautigam	10. H. van Sleen
5. G. v. d. Houven	11. E. Hamburger
6. Van Dugteren	12. R. Laan

In overleg met een delegatie uit de besturen van de gewesten Limburg, Noord-Brabant en Zeeland werd de volgende voordracht aan den Partijraad ter goedkeuring voorgelegd voor de kieskringen Maas-tricht—Tilburg—Den Bosch—Middelburg:

1. W. H. Vliegen	4. C. J. van Lienden
2. W. Drop	5. A. M. Overhoff
3. Ch. v. d. Bilt	6. A. F. Rippen

Het resultaat der besprekingen in den Partijraad was, dat de volgende groslijsten werden vastgesteld, welke aan het referendum moeten worden onderworpen:

LEEWARDEN:

1. P. Hiemstra
2. H. de Boer
3. K. Vorrink
4. Th. Thijssen
5. P. Kiès
6. J. IJtsma

ARNHEM--NIJMEGEN:

1. H. J. van Braambeek
2. J. L. Faber
3. M. v. d. Goes van Naters
4. C. A. Weersma—Van Duin
5. M. Rademakers
6. B. Bakker

GRONINGEN:

1. J. H. Schaper
2. A. E. J. de Vries—Bruins
3. K. Vorrink
4. K. de Jonge
5. N. Swierstra
6. J. Tuin

ZWOLLE:

1. W. v. d. Sluis
2. F. Landskroon
3. K. Vorrink
4. B. H. van Ruyven
5. Mw. A. Leendertz—Ladenius
6. G. J. Zwertbroek

ASSEN:

1. A. v. d. Heide
2. K. Brok
3. H. Molendijk
4. H. Sikkens
5. P. J. Duinkerken

AMSTERDAM:

1. J. W. Albarda
2. J. v. d. Tempel
3. E. Kupers
4. G. v. d. Bergh
5. Alida de Jong
6. S. R. de Miranda
7. Th. Thijssen
8. Ed. Polak
9. S. de Wolff
10. B. C. Franke
11. H. B. Wiardi Beckman
12. J. Bommer

HAARLEM—HELDER:

1. J. E. W. Duys
2. Ch. G. Cramer
3. Th. Thijssen
4. C. Thomassen
5. W. v. d. Vall
6. J. v. d. Kieft
7. N. Swierstra
8. D. Lopes Dias
9. P. Kiès

LEIDEN:

1. K. ter Laan
2. J. v. d. Kieft
3. J. Spronkers
4. Adri Pomper
5. P. J. Gardenier

UTRECHT:

1. Th. v. d. Waerden
2. B. J. J. Weykamp
3. J. Reijnders
4. G. L. de Haas
5. A. van Wijngaarden

ROTTERDAM—DORDRECHT:

1. J. ter Laan
2. S. Groeneweg
3. J. H. F. van Zadelhoff
4. Joh. Brautigam
5. A. B. de Zeeuw
6. L. A. Donker
7. P. de Bruin
8. J. Spronkers
9. H. v. d. Sleen
10. Adri Pomper
11. E. Hamburger
12. R. Laan

**TILBURG—DEN BOSCH—
MAASTRICHT—MIDDELBURG:**

1. W. H. Vliegen
2. W. Drop
3. Ch. v. d. Bilt
4. C. J. van Lienden
5. A. M. Overhoff
6. A. F. Rippen

DEN HAAG:

1. W. Drees
2. A. W. IJzerman
3. J. E. Stokvis
4. P. Gardenier
5. K. Vorrink
6. G. J. Zwertbroek

Eerste Kamerverkiezing.

Reeds hierboven maakten wij melding van de kandidatenlijst voor de verkiezing van een deel der Eerste Kamerleden, welke op den 29sten Juli zou plaats vinden.

De verkiezing had een normaal verloop.

Voor onze Partij werden voor de groep Zuid-Holland gekozen: A. B. de Zeeuw, F. L. Ossendorp, P. Danz.

Voor de groep Groningen, Drente, Overijsel en Gelderland werden gekozen: M. Mendels, E. Rugge en L. M. Hermans.

Propaganda en actie.

In het jaar 1932 is de Partij voortdurend actief geweest. De eenie actie volgde onmiddellijk op de andere, zoodat vrijwel aanhoudend onze afdelingen en leden voor de Partij hun krachten hebben moeten geven.

Voor al na het Haarlemsch congres is overal met groote toewijding al datgene gedaan, waartoe het Partijbestuur de Partij opriep.

Wij zullen hieronder zoo beknopt mogelijk laten volgen de verschillende acties, welke in het afgelopen jaar gevoerd zijn.

Februari-actie.

Evenals in voorgaande jaren besloot de Partijraad in zijn Septembervergadering van 1931 om in de maand Februari 1932 een groote actie te ontwikkelen tot opvoering van het ledental.

Als leus, voor deze actie was gekozen „Maak 'm lid”.

Het Partijbestuur stelde voor deze werfactie een groote hoeveelheid gratis materiaal beschikbaar.

Een overzicht hiervan vindt men in bijlage F.

Wij kunnen tot ons leedwezen hier niet vermelden, het resultaat van deze actie, daar in zeer vele afdelingen de actie buitengewoon belemmerd werd tengevolge van de inwendige moeilijkheden, waarmee de Partij voor het congres te Haarlem te worstelen had.

Daarbij komt, dat een aantal partijgenooten onmiddellijk na het congres te Haarlem de Partij verlieten. Een aantal afdelingen maakte hiervan direct melding op de driemaandelijksche opgave van het ledental, die verzonden moest worden na het Haarlemsch congres. Anderen boekten dit ledenverlies op het tweede kwartaal 1932.

De eigenlijke actie tot opvoering van het ledental werd dan ook ingezet, toen tengevolge van het besluit van het congres van Haarlem de rust in de Partij was weergekeerd.

„Twee voor Eén”-actie.

Direct na het congres van Haarlem, besloot het Partijbestuur tot het uitgeven van een manifest voor massaverspreiding, waarin klaar en duidelijk de situatie, welke in onze Partij ontstaan was, werd gesteld.

Dit manifest luidde als volgt:

Wat al sedert geruimen tijd gevreesd werd is gebeurd: onder aanvoering van de leiders van den zoogenaamden linkervleugel hebben zich een aantal leden van de S.D.A.P. afgescheiden, om een nieuwe partij tegenover de S.D.A.P. op te richten, de Onafhankelijke Socialistische Partij. Deze daad is het gevolg van den onwil dier socialisten om zich te voegen naar de regelen, die het Paaschcongres der S.D.A.P. voor al haar leden vaststelde.

HET CONGRES DER S.D.A.P.

moest zich ditmaal bijna uitsluitend bezighouden met de geschillen, die zich sedert eenige jaren in de partij hadden ontwikkeld.

Vershil van meening over de tactiek is in een socialistische partij geen zeldzaamheid. Op den grondslag van de sociaal-democratische beginselen is ruimte voor verschil van opvatting omtrent de wijze, waarop de socialistische doeleinden moeten worden bereikt. In de S.D.A.P. heeft altijd vrijheid bestaan en zal altijd de vrijheid behouden blijven om van verschil van opvatting blijk te geven en voor verschillende opvattingen

het pleit te voeren. Slechts door vrije onderlinge gedachtenwisseling kan de weg gevonden worden, die naar het socialistisch doel leidt.

Ook zij, die nu de S.D.A.P. hebben verlaten, hadden in de partij

DE VOLSTE VRIJHEID

om voor hun opvattingen, welke van die der groote meerderheid afweken, te getuigen. Niemand legde hun daarbij een stroobreed in den weg. De partij gaf hun in haar afdelingen en in haar congressen steeds de ruimste gelegenheid om hun inzichten te verdedigen en zij stelde een discussieblad ter beschikking, waarin zij hun meeningen vrijelijk konden propageeren.

Dit was echter den leiders van den linkervleugel niet genoeg.

Zij organiseerden zich binnen de S.D.A.P. tot een oppositie-partij. Zij belegden plaatselijk, gewestelijk en landelijk bijeenkomsten ter bestrijding van de tactiek der partij. Zij richtten linksche studieclubs, debatingclubs en anders genaamde organisaties op binnen de partij. Zij stichtten, driemaal achtereenvolgend, een eigen blad, dat het orgaan en het bindmiddel was van de georganiseerde oppositie in de partij. Zij zetten deze partij-ontbindende methode voort, ondanks de herhaalde verzoeken der partijcongressen om daaraan een einde te maken.

ZIJ BOUWDEN EEN PARTIJ IN DE PARTIJ!

Zulke dingen kan geen enkele partij op den duur doorstaan. De S.D.A.P. heeft het gedurende een reeks van jaren met groote lankmoedigheid verdragen. Eindelijk was het geduld der partij uitgeput. Haar Paaschcongres verlangde nu met een overweldigende meerderheid, dat alle leden zich zouden gedragen naar de regelen door de congressen gesteld, dat zij zouden afzien van afzonderlijke organisaties binnen de partij, van georganiseerde oppositie binnen de partij, van stelselmatige

BEDREIGING VAN DE EENHEID.

De leiders van den linkervleugel hebben dat niet gewild. Zij hebben zich niet aan de volkomen redelijke en gematigde besluiten van het partijcongres, met zeer groote meerderheid genomen, willen onderwerpen. Zij zijn overgegaan tot de uitvoering van een plan, dat zij klaarblijkelijk reeds lang hadden opgevat en uitgewerkt; zij zijn zonder noodzaak uit de S.D.A.P. getreden en zij hebben een nieuwe partij gesticht.

* * *

De zwakte van de Nederlandsche arbeidersbeweging is haar verdeeldheid. De Nederlandsche arbeiders zijn, voorzover zij zich reeds organiseerden, verdeeld over een groot aantal organisaties. Naast de S.D.A.P. en het N.V.V. zijn er organisaties op katholieken, op protestantschen, op anarchistischen, op syndicalistischen, op revolutionair-socialistischen, op communistischen en op neutralen grondslag.

Alsof dat nog niet genoeg was, hebben de uitgetreden sociaal-democraten nu

ALWEER EEN NIEUWE PARTIJ

in het leven geroepen.

Deze nieuwe partij heeft

GEEN REDEN VAN BESTAAN.

Voorzover haar leden sociaal-democraten zijn, is voor hen in de S.D.A.P. plaats, recht en gelegenheid om den strijd te voeren.

Voorzover zij communisten zijn, kunnen zij in de communistische partij onderdak vinden.

Met de stichting van de O.S.P. is de verdeeldheid in de Nederlandsche arbeidersbeweging vermeerderd en de kracht der Nederlandsche arbeidersbeweging met verzwakking bedreigd.

Naar alle waarschijnlijkheid is daarmede de verspilling van krachten nog niet aan haar einde. De bandeloosheid en de groepsvorming, die de uitgetreden geoorloofd achtten, toen zij nog in de S.D.A.P. waren en waarvan zij geen afstand wilden doen, zullen de nieuwe partij, als zij ook daar in toepassing worden gebracht, spoedig verzwakken en uiteen doen vallen. Wie den eisch van het socialisme niet verstaat, om eigen politieke inzichten ondergeschikt te maken aan die van het geheel, zal nooit in eenige partij de eendracht kunnen bewaren. Hij is voor elke partij een gevaar.

* * *

De S.D.A.P. heeft de groep, die nu een nieuwe partij heeft gesticht, niet uitgeworpen. Die groep is uit eigen vrije verkiezing uitgetreden. Zij draagt de volle verantwoordelijkheid voor

DE VERMEERDERING DER VERDEELDHEID

in de Nederlandsche arbeidersklasse.

Vooral in dezen moeilijken en ernstigen tijd is dat een zware verantwoordelijkheid.

Meer dan ooit is nu voor de arbeidersklasse eenheid noodzakelijk. Meer dan ooit heeft nu de sociaal-democratie eenheid noodig, om de arbeidersklasse te verdedigen tegen de rampzalige werkingen van de economische crisis. Meer dan ooit moet zij nu gesloten optreden, om den weg te banen naar het socialisme en de arbeidersklasse op dien weg voor te gaan.

De S.D.A.P. heeft nu bijna veertig jaren lang de Nederlandsche arbeidersklasse in den strijd voor de sociaal-democratie geleid.

Zij heeft in dat tijdperk

HET VERTROUWEN DER ARBEIDERSKLASSE

weten te verwerven.

Zij is geworden tot een groote partij, met bijna 80.000 leden, gevolgd door ruim 800.000 kiezers; een partij met een uitgebreide dagbladpers en met bloeiende instellingen ter bevordering van de scholing en de ontwikkeling van het Nederlandsche proletariaat.

Te zamen met het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, dat reeds meer dan 300.000 leden telt, vormt de S.D.A.P. de grootste macht, waarover de Nederlandsche arbeidersklasse voor haar strijd beschikt.

De ervaring heeft bewezen, dat de Nederlandsche arbeidersklasse

AAN DE S.D.A.P. TROUW BLIJFT.

Alle partijen, die tegenover haar zijn opgericht zijn zwak en kwijnend gebleven.

Zoo is ook de partij, die in 1909 werd opgericht door een aantal personen, die toen de S.D.A.P. verlieten, in strijd met de blijde verwachtingen der oprichters, een sukkelend wicht gebleven, dat zijn leven slechts heeft kunnen redden door de wegen der sociaal-democratie te verlaten en die van het communisme in te slaan, die op niets anders dan teleurstelling en ontgoocheling uitloopen kunnen.

Zoo zal het ook deze nieuwe partij vergaan.

Maar intusschen zal de nieuwe afscheiding, die vreugde baart aan alle tegenstanders der sociaal-democratie, tijdelijk verzwakking en verwarring voor de arbeidersbeweging kunnen opleveren.

Wij doen een

BEROEP OP DE LEDEN DER S.D.A.P.

om hun eigen werk te verdedigen en te beschermen. De S.D.A.P. is de vrucht van hun inspanning en toewijding. De S.D.A.P. heeft meer dan ooit behoefte aan hun trouw, nu zij, midden in haar zwaren strijd, door een aantal harer leden wordt verlaten, die zich nu tegen haar gaan keeren. Wij doen ook een

BEROEP OP DE ARBEIDERSKLASSE,

op de duizenden mannen en vrouwen, jong en oud, die, hoewel vervuld van vertrouwen in de sociaal-democratie, zich nog niet bij de S.D.A.P. aansloten. *Het oogenblik is gekomen*, waarop zij dat verzuim moeten goedmaken.

Een verzwakking der S.D.A.P. zou voor de arbeidersklasse, vooral in dezen tijd van crisis, een ramp zijn.

Onze tegenstanders van alle richtingen, hopen nu op die verzwakking. Werd zij een feit dan zouden zij daarvan een brutaal gebruik maken in het nadeel der arbeidersklasse, door verlaging van haar levenspeil, door verzwaring van het tot harer werklozen, door ruwe aantasting van de sociale wetgeving, door verslechtering van het onderwijs, door bestendiging van het militarisme. Dan zouden zij hardnekkiger nog dan te voren, zich verzetten tegen al die maatregelen, welke den overgang naar het socialisme moeten mogelijk maken.

WIJ REKENEN OP DE ARBEIDERSKLASSE

van Nederland. Wij weten, dat zij dat alles niet zal willen wagen en niet zal willen dulden. Wij verwachten, dat zij de hoop onzer tegenstanders zeer spoedig zal beschamen.

Wij roepen haar op om de plaatsen te vullen, die door het uitreden van een aantal onzer leden in de S.D.A.P. opengekomen zijn.

Wij roepen haar op om meer te doen, dan enkel het verlies te herstellen, dat de S.D.A.P. door het uittreden van een aantal leden lijdt.

Wij roepen haar op,

OM DE S.D.A.P. STERKER TE MAKEN

dan zij nog ooit is geweest.

Mannen en vrouwen, de S.D.A.P. heeft recht op uw steun en zij heeft behoefte aan uw steun, want zij heeft groote dingen voor u te doen.

In *den strijd voor den vrede* en het *socialisme* is zij uw sterkste en trouwste strijdster.

Die strijd is in dezen bewogen en gevaarlijken tijd zwaarder en ernstiger dan ooit. Slechts groote organisaties zijn tegen de moeilijkheden van dien strijd opgewassen. Slechts

EEN GROOTE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ

zal door allen tegenstand heen *den weg naar het socialisme* kunnen openbreken.

Gij hebt het in uw macht de eenige groote partij, die ter beschikking der Nederlandsche arbeidersklasse staat, het vermogen te verleenen, om *het werk van het socialisme* te verrichten en te volbrengen.

VERSTERKT DE S.D.A.P.!

Dit is het beste antwoord, dat gij geven kunt aan hen, die de arbeiders tot den strijd tegen onze partij naar een nieuwe groepeerings hopen te lokken.

Dit is ook het beste antwoord, dat gij geven kunt aan alle tegenstanders der sociaal-democratie, die van de splitsing in de partij heil voor het kapitalisme verwachten.

Dit is ook de beste manier om de eenheid der arbeidersklasse op den grondslag der sociaal-democratie en in den strijd voor het socialisme te dienen.

HET PARTIJBESTUUR DER S.D.A.P.

Na de verspreiding hiervan bereikten het Partij bestuur uit alle hoeken van het land berichten, waaruit bleek, dat er een groot verlangen bestond, door een flinke campagne tot opvoering van het leden-tal, de schade te niet te doen, welke de Partij had geleden tengevolge van de oprichting van de O.S.P.

Men deelde ons mede, dat nu in Haarlem een duidelijke uitspraak gevallen was, de arbeiders zich uit eigen beweging kwamen aanmelden om tot de Partij toe te treden.

Het Partijbestuur besloot onder aanvoering van pg. A. B. Kleerekoper met zijn „krabbels” in onze dagbladen, een felle actie te ontwikkelen tot opvoering van het ledental, onder de leuze „Twee voor één”.

Voor dit doel schreef pg. Kleerekoper een brochure, getiteld „Na Haarlem”, waarvan er ruim 117000 werden verspreid.

Deze actie was een schitterend succes voor de Partij. Wij laten hieronder volgen een overzichtje, aangevende het aantal afdelingen, dat de Partij in iedere federatie had, het aantal exemplaren van de brochure „Na Haarlem”, dat in iedere federatie werd verspreid, het aantal afdelingen, dat de brochure bij ons betrof, het aantal leden, dat in elke federatie naar de O.S.P. ging, het aantal leden, dat na het congres tot ongeveer 20 Juni in de afdelingen bedankte, het aantal leden, dat in elk gewest nieuw toetrad en het totaal aantal afdelingen, dat aan de actie heeft deelgenomen:

Federaties	aantal afd.	aantal verspreide brochures:	aantal afd. dat bestelde:	naar O.S.P.	bedankt:	nieuw:	aantal afd. dat bericht zond:
Friesland	103	9524	84	217	296	486	94
Groningen	81	10235	57	23	108	498	66
Drente	59	4735	35	71	100	190	42
Overijssel	48	7410	23	327	451	325	37
Gelderland	77	8840	47	249	320	588	56
Utrecht	26	5670	19	161	262	416	23
N. Holland N.	72	8875	39	163	264	493	59
N. Holland Z.	33	7700	22	271	314	484	26
Zuid-Holland	99	14700	67	470	620	1267	86
Zeeland	42	3790	20	2	12	187	34
N. Brabant	29	2135	13	30	50	136	21
Limburg	20	2650	17	14	76	110	19
Amsterdam	13	15650	13	700	1060	1662	13
Rotterdam	9	6500	9	382	600	1396	9
Den Haag	9	8688	9	251	447	821	9
Totaal	720	117102	474	3331	4980	9059	594

Zoals men uit deze cijfers zal zien, gingen er 3331 leden naar de O.S.P. en wonnen wij 9059 nieuwe leden terug.

Een woord van dank aan pg. A. B. Kleerekoper, die deze actie met zijn „krabbels” in de bladen van de Arbeiderspers leidde, mag hier zeker niet achterwege blijven.

Ontwapeningsactie.

Vanzelfsprekend heeft ook in het afgelopen jaar onze strijd voor de ontwapening een belangrijke plaats in onze agitatie ingenomen.

In den aanvang van het jaar besloten Partij- en N.V.V.-bestuur, — zulks als onderdeel van de internationale actie voor ontwapening van S.A.I. en I.V.V. — tot het houden van een aantal grensmeetings, met onze Belgische en Duitse kameraden tezamen.

Deze meetings vonden plaats in Breda op 7 Augustus, in Maastricht op 21 Augustus, in Arnhem op 4 September, in Enschede op 4 September en in Groningen op 11 September.

In Breda werd het woord gevoerd door Kamiel Huysmans, Mw. J. Stas en C. v. d. Lende; in Maastricht door Duchesne, Graszmann en C. v. d. Bilt; in Arnhem door S. de la Bella, Johannes Thabor en J. W. Albarda; in Enschede door W. v. d. Sluis en O. Huenlich; in Groningen door E. Kupers, H. Tempel, Mw. E. Frerichs en Mw. A. E. J. de Vries-Bruins.

Al deze grensmeetings slaagden schitterend.

Naast onzen strijd voor ontwapening en internationale verbroedering stonden zij in het teken der anti-Welter-propaganda.

Tezamen met het N.V.V. werd voor deze grensmeetings een plaat uitgegeven, ontworpen door pg. Jan Rot, terwijl hiervoor bovendien een manifest werd verspreid, in een oplaag van 1.250.000 exemplaren.

Volledigheidshalve vermelden wij hier, dat toen einde Juni President Hoover aan de Ontwapeningsconferentie te Genève voorstelde, om terstond over te gaan tot vermindering der bewapening met een derde, afschaffing van bombardementsvliegtuigen en verbod van den chemischen oorlog, het Partijbestuur op den 23sten Juni besloot tot het zenden van het volgende telegram aan de Ontwapenings-conferentie te Genève:

„De Sociaal Democratische Arbeiderspartij in Nederland beveelt met sterken aandrang bij Uw conferentie het voorstel van President Hoover aan en doet namens honderdduizenden voorstanders van ontwapening in Nederland een dringend beroep op U, om het plan-Hoover aan te nemen.

Dit is misschien voor langen tijd de laatste kans, die de Volkenbond krijgt om der wereld den vrede te schenken. Met verwerping van het plan Hoover laadt Uw conferentie een zware verantwoordelijkheid op zich.”

Door het bestuur van het N.V.V. werd een soortgelijk telegram verzonden, terwijl de Partij-afdeelingen door het Partijbestuur, de bestuursbonds door het N.V.V. werden opgewekt eveneens een telegram tot aanbeveling van het plan-Hoover aan de Ontwapenings-conferentie te Genève te zenden.

Meifeest.

Het feest van den 1sten Mei vierden Partij en Vakverbond wederom tezamen onder de leuzen:

„vóór socialisatie”
„vóór ontwapening”
„vóór betere werkloozenzorg
en internationale veertigurenweek”.

Anti-Welter-actie.

Onmiddellijk na de verschijning van het Welter-rapport in begin Juli, waarin allerlei voorstellen aan de Regeering werden gedaan, ter verslechtering van het levenspeil der Nederlandsche arbeidersklasse, ontwikkelden Partij en Vakverbond een felle agitatie.

In de Tweede Kamer hield pg. E. Kupers een interpellatie, die zoowel in de Kamer als in het land grooten indruk maakte. Bovendien werden in de volgende plaatsen groote openbare vergaderingen belegd, hier en daar gevolgd door een straatdemonstratie, waarin namens de Partij en het Vakverbond een spreker optrad: Alkmaar, Almelo, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Breda, Delfzijl, Deventer, Dordrecht, Drachten, Eindhoven, Emmen, Enschede, Franeker, Gorinchem Gouda, Groningen, Den Haag, Heerlen, Helder, Hengelo, Den Bosch, Hilversum, Hoogeveen, Hoorn, Leiden, Maastricht, Middelharnis, Nijmegen, Roosendaal, Rotterdam, Sneek, Stadskanaal, Steenwijk, Tilburg, Usquert, Utrecht, Velsen, Vlissingen, Wageningen, Winschoten, Winterswijk, Zutphen, Zwolle.

Ook in vele andere dan de hier genoemde plaatsen werden door de plaatselijke raden openbare vergaderingen gehouden.

Ter ondersteuning dezer actie werd door Partij en Vakverbond tezamen een manifest uitgegeven in een oplaat van 1.174.791, dat als volgt luidt:

Zwaar wordt ook de Nederlandsche Arbeidersklasse door den geesel der werkloosheid getroffen.

Blijkens de laatste officieele cijfers bedraagt het aantal werkloozen meer dan 300.000. Velen van hen zijn reeds maanden en maanden werkloos en dreigen naar het pauperisme af te zakken.

De moderne arbeidersbeweging, belichaamd in S.D.A.P. en N.V.V., voert reeds jaren lang een energieke actie voor de belangen van deze werklooze kameraden, hand, zoowel als hoofdarbeiders, in de steden als op het platteland.

Eenerzijds door bij de Overheid aan te dringen op het laten uitvoeren van groote werken (bevordering arbeiderswoningbouw, aanleg van wegen, bouwen van bruggen, krachtige voortzetting der Zuiderzeewerken).

Anderzijds door het verleenen van behoorlijke geldelijke steun aan de werkloozen, die in zoo sterke mate

SLACHTOFFERS ZIJN VAN HET KAPITALISTISCHE WANBEHEER,

dat ons in deze crisis heeft gestort.

De laatste weken gingen er hardnekkige geruchten, dat de regeering van plan was, *een algemeene verlaging van de steunnormen voor de werkloozen door te voeren.*

Onmiddellijk heeft onze arbeidersbeweging daartegen op besliste wijze stelling genomen door een krachtige *parlementaire en buitenparlementaire actie.*

Dit forsche optreden heeft zijn invloed niet gemist, want bij de interpellatie-Kupers, dezer dagen in de Tweede Kamer gehouden, heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken medegedeeld, dat de Regeering *alleen in de uiterste noodzaak de steunnormen zou verlagen.*

Al is dus het gevaar van een algemeene verlaging der steunnormen voorloopig althans afgewend, toch blijft groote waakzaamheid geboden, ook tegen plaatselijke verslechtingen, want de aandrang uit de bezittende klasse om de werkloozenuitkeeringen te verlagen, ten einde mede daardoor *een sterken druk op de loonen der nog werkende hand- en hoofdarbeiders uit te oefenen*, wordt voortdurend sterker.

WERKLOOZENZORG MOET ZIJN RIJKSZORG.

Zoo is het echter in ons land niet. Bijna de geheele last van de werkloosheid drukt op de gemeenten. Het is niet de schuld van Amsterdam, dat het 30.000 werkloozen telt, of van Rotterdam, dat dit aantal aldaar nog ettelijke duizenden grooter is. *Amsterdam keert in 1932 21 millioen gulden aan werkloozenzorg uit. Daarvan betaalt het Rijk slechts 3½ á 4 millicen.* In Rotterdam is de toestand vrijwel gelijk. Ook vele andere kleinere gemeenten bezwijken onder de uitgaven, die de groote werkloosheid voor haar meebrengt.

In andere landen wordt het grootste deel der werkloozenzorg betaald door de Staat. Zoo behoort het ook te zijn. De gemeenten zijn, vooral in ons land, beperkt in het heffen van belastingen; het Rijk kan echter allerlei belastingbronnen aanboren, om aan de noodige geldmiddelen te komen. Maar desondanks stemden alle burgerlijke Kamerleden op één na tegen een motie-Kupers, waarin gevraagd werd, de verdeling van de werkelijke crisisuitgaven der gemeenten zóó te regelen, *dat het Rijk hiertoe voor vijfzede en de gemeenten voor een zesde zouden bijdragen.*

Deze Regeering heeft maar één doel voor oogen: dat is

LOONSVERLAGING,

niet alleen voor het *overheidspersoneel*, maar ook voor de werknemers in de *particuliere bedrijven.*

Daarom weigert de regeering, ondanks het feit, dat de werkloosheid in het bouwbedrijf meer dan 30 pCt. bedraagt, de bouwarbeiders onder de crisisregeling op te nemen. Zij weigert verder bouwcredieten te verleenen, tenzij de bouwarbeidersbonden bereid zijn, met terzijdestelling van het collectief contract, dat nog tot Mei 1933 loopt, met loonsverlaging genoegen te nemen.

Nog sterker. Een tweetal Amsterdamsche bouwverenigingen kon van een groote bankinstelling een leening krijgen van 2½ millioen gulden voor den bouw van 700 arbeiderswoningen,

WAARDOOR 700 BOUWARBEIDERS EEN JAAR LANG WERK HADDEN GEKREGEN,

afgescheiden van het feit, dat een dergelijke bouw ook werk tot gevolg zou hebben gehad voor de arbeiders in steenfabrieken, timmerfabrieken, transport van bouwmaterialen, enz. Door het ingrijpen der Regeering kon deze leening niet doorgaan.

DE LOONEN MOESTEN EERST OMLAAG.

Wanneer deze toestand nog eenigen tijd voortduurt wordt *de woningnood grooter en zullen als een noodzakelijk gevolg daarvan de huren stijgen.*

Tengevolge van dit schandelijke optreden der Regeering zijn de bouwarbeidersbonden genoodzaakt, den uitkeeringsduur der werklozenkassen van 50 op 25 dagen terug te brengen. Maar dat beteekent aan den anderen kant, dat

OP DE GEMEENTEN NIEUWE LASTEN WORDEN GELEGD.

Zij toch kunnen de werkloze bouwarbeiders niet laten verhongeren.

Dat de bouwarbeiders niet geholpen worden, is mede te danken aan de meer dan slappe houding, welke het meerendeel der Roomsche arbeidersafgevaardigden in de Tweede Kamer heeft aangenomen. Van al deze zoogenaamde democratische Katholieken stemden slechts twee, n.l. de heeren Kuiper en v. d. Meijs, voor de motie-Kupers, waarin gevraagd werd, de werklozenkassen in de bouwvakken onder de crisisregeling voor de werkloosheidsverzekering te doen vallen. Wanneer de R.-K. arbeidersbeweging en de R.-K. democratische Kamerleden op dezelfde besliste wijze voor dit stuk arbeidersbelang waren opgetreden als de R.-K. Boeren- en Tuindersbond en de R.-K. Kamerleden hebben gedaan bij de behartiging van de belangen van den landbouw, dan zou de Regeering *wel een andere houding hebben aangenomen.*

Maar zooals reeds zoo vaak is gebeurd, zijn ook nu weer de R.-K. arbeidersafgevaardigden door hun knieën gezakt. Buiten de Tweede Kamer oefenen deze heeren scherpe critiek uit op de Regeering, maar als puntje bij paaltje komt, deinken zij voor *de consequentie van hun woorden* terug.

De R.-K. arbeiders hebben weer eens, voor den zooveelsten keer, kunnen ervaren, welke waarde deze arbeidersvertegenwoordigers voor hen hebben.

En op hetzelfde oogenblik, waarop zich dit schandaal afspeelt, verwerpt de Tweede Kamer met groote stemmenmeerderheid een motie van de sociaal-democratische Kamerfractie, om niet over te gaan tot den bouw van een nieuw oorlogsschip, van een derden kruiser.

Mannen en vrouwen uit de moderne arbeidersbeweging, en gij allen die tot dusver buiten onze gelederen zijt gebleven,

TEGEN DEZE KLASSE-POLITIEK DER REGEERING RICHT ZICH ONS PROTEST, DAT BINNEN ENKELE DAGEN OVER HET GEHEELE LAND EEN GROOT AANTAL DEMONSTRATIES ZAL WEERKLINKEN.

Wij roepen U op tot bijwoning van deze grootsche demonstraties, om met ons te protesteeren tegen het arbeiders-vijandige optreden van deze Regeering.

Maar daarnaast wekken wij U op tot massale aansluiting bij de moderne arbeidersbeweging, bij de S.D.A.P. en het N.V.V.

Neemt uw plaats in in onze rijen. Strijdt met ons tegen den huidige maatschappijvorm, die voor de groote massa der arbeidende bevolking opnieuw leed en ontbering heeft gebracht.

Strijdt met ons voor de totstandkoming van de socialistische maatschappij!

Voor het bestuur van de S.D.A.P.:

J. OUDEGEEST,
C. WOUDEBERG.

Voor het bestuur van het N.V.V.:

E. KUPERS,
S. DE LA BELLA Jr.

Daarenboven gaven Partij en Vakverbond een brochure uit, samengesteld door pg. E. Kupers, getiteld: „De werkloosheidsdebatten in de Tweede Kamer”, waarin het belangrijkste, bij de interpellatie naar voren gebracht, verwerkt was. De oplage was 20.000 ex. en werd geheel verkocht.

8 November-demonstratie.

Toen nadien evenwel de dreiging der Regeering bleef tot verlaging der steunnormen, tot aantasting der sociale voorzieningen, tot verlaging van de loonen van het Overheidspersoneel, tot schending der gemeentelijke autonomie, besloten Partij en Vakverbond tot het organiseren van een groote meeting op een werkdag en wel op het terrein „Houtrust” in Den Haag, gevolgd door een straatdemonstratie, waartoe de arbeiders van geheel Nederland werden opgeroepen.

Partij en Vakverbond stelden voor deze meeting de volgende leuzen vast:

„vóór ontwapening”

„vóór socialisatie”

„vóór uitvoering van groote werken”

„vóór invoering van de 40-urige werkweek”

„vóór extra belastingheffing van vermogens en groote inkomens”.

Tusschen den datum, waarop het besluit genomen werd en den dag der demonstratie, lagen 7 weken, welke voor de propaganda voor deze demonstratie werden gebruikt. Gedurende zes achtereenvolgende weken wendden Partij en Vakverbond zich met een manifest tot het Nederlandsche Volk, waarin onze eischen tegenover de politiek der Regeering werden gesteld, zooals deze in de milioenennota was neergelegd.

Uitgegeven werden 7 manifesten. Eén algemeene oproep, om deel te nemen aan de demonstratie, één manifest inzake het militarisme, één manifest betreffende de werkverschaffing en handhaving der steunnormen, één nopens de door ons verdedigde loonpolitiek, één over de financieele politiek, en één met onze algemeene eischen voor de demonstratie en de belemmeringen, welke de regeering ons in den weg legde om onze betooging te doen mislukken. Elk van deze manifesten had een oplaaq van 1.202.010.

Voor de verdeeling over de verschillende gewesten verwijzen wij naar bijlage F.

Ten slotte werd nog een manifest uitgegeven, dat speciaal onder de tuinders in Noord-Holland verspreid werd in een oplaaq van \pm 5000.

De meeting werd geopend door p.g. J. Oudegeest, terwijl p.g. J. W. Albarda, voorzitter van de Tweede Kamerfractie en p.g. E. Kupers, voorzitter van het N.V.V. het woord voerden.

Onze 8 Novemberdemonstratie, die het hoogtepunt onzer actie werd en die bij elkeen, zoowel bij ons als onze tegenstanders nog versch in het geheugen ligt, was een uiting van eendracht en macht onzer moderne arbeidersbeweging, maar bovenal van scherp verzet tegen onze reactionnaire regeering, die de gevolgen van de crisis in hoofdzaak op de arbeidersklasse wenscht af te wentelen.

Tegenover de politiek dezer regeering stelden wij ons eigen program waarin wij duidelijk aangaven op welke wijze wij meenen, dat de crisis-moeilijkheden zijn te overwinnen, zonder het levensniveau der groote massa van de Nederlandsche arbeiders aan te tasten.

Onze 8-November-demonstratie met haar 75 à 80.000 deelnemers, georganiseerd op een werkdag, zal een van de glanspunten blijven in de geschiedenis der Nederlandsche arbeidersklasse.

Actie land- en tuinbouwers.

Verscheidene malen besprak het Partijbestuur in den loop van het jaar de vraag, wat er diende te gebeuren om de propaganda op het platteland te bevorderen.

Enkele malen bereikten het Partijbestuur verzoeken pogingen te steunen om tot oprichting van een sociaal-democratische vereeniging van kleine grondgebruikers te komen.

Het Partijbestuur was echter van oordeel, dat het rapport van de Landbouwcommissie moest worden afgewacht, alvorens in deze zaak definitief stelling te nemen.

In den aanvang van het jaar maakte het Partijbestuur een overeenkomst met pg. J. H. Anema te Akkrum, om in openbare vergaderingen op het platteland het standpunt, door de Partij ten aanzien van den steun aan den land- en tuinbouw ingenomen, te verdedigen.

Pg. Anema sprak in het voor- en najaar in een groot aantal bijeenkomsten. De kosten hiervan nam het Partijbestuur voor zijn rekening.

Onmiddellijk na de verwerping van de Pachtwet door onze Kamerfractie voorgesteld gaf het Partijbestuur een manifest uit in een oplage van ruim 100.000 exemplaren.

In overleg met het gewestelijk bestuur van Noord-Holland en de tuinders in dit gewest, werd een propagandacommissie benoemd, die tot taak kreeg het standpunt der Partij ten aanzien van de crisis in den tuinbouw te propageeren.

Het Partijbestuur verklaarde zich bereid de kosten te dragen van de sprekers, die bereid waren voor de plattelandsafdeelingen in Noord-Holland het woord te voeren over de crisis in den tuinbouw en de maatregelen, welke naar ons oordeel tot verbetering kunnen leiden.

Het Partijbestuur gaf daarenboven uit een brochure van de hand van pg. W. v. d. Sluis, getiteld „De Landbouwcrisis in de Tweede Kamer”, waarvan er 7.340 werden verkocht.

Ook tijdens de actie voor de 8-November-demonstratie stelde het Partijbestuur een manifest beschikbaar voor de tuinders in Noord-Holland, waarin deze tot deelneming werden opgewekt.

Kerstmeetings.

Traditiegetrouw vonden er ook thans weer met Kerstmis overal in het land openbare vergaderingen plaats en organiseerde men luisterbijeenkomsten, om de Kerstrede, welke onze partijgenoot J. W. Albarda te Amsterdam op den eersten Kerstdag te Amsterdam uitsprak, te kunnen volgen.

Door pg. Kleerekoper werd de Kerstbrochure samengesteld, waarvan er 22.975 verkocht werden.

Partijkwartiertjes.

Ook in 1932 stelde het bestuur van de V.A.R.A. de Partij in de gelegenheid eenmaal in de veertien dagen 20 minuten gebruik te maken van den microfoon, ten einde een overzicht te geven van de belangrijkste politieke gebeurtenissen.

De voorzitter, pg. J. Oudegeest hield regelmatig deze toespraken, afgewisseld door enkele andere woordvoerders, wanneer hij verhinderd was.

Week-einde-bijeenkomsten.

Nadat op het vorig congres nog eens was gewezen op de noodzakelijkheid van het houden van week-einde-bijeenkomsten is het ons thans een genoegen te kunnen mededeelen, dat in de meeste stedelijke en gewestelijke federaties verschillende week-einde-bijeenkomsten voor partijgenooten georganiseerd zijn, waar onderwerpen van practische politiek werden geleid.

Door ons werd den gewestelijken en stedelijken federatiebesturen een lijst verstrekt met de namen, van een aantal partijgenooten, die bereid waren voor deze bijeenkomsten te spreken met vermelding van het onderwerp, dat zij bereid waren te behandelen.

Deze bijeenkomsten slaagden uitstekend. Wij meenen goed te doen ook te dezer plaatse nog eens aan te dringen op het regelmatig organiseren van deze bijeenkomsten, daar dit het saamhorigheidsgevoel sterk zal bevorderen.

Scholing.

Door het Partijbestuur werd in 1932 ter voorlichting aan alle leden uitgereikt een brochure, samengesteld door p.g. M. Wibaut—B. v. B., getiteld: „De beroepsarbeid der vrouw in het Socialisme”.

Voorts werden een aantal brochures uitgegeven ter scholing en ten behoeve der propaganda, waarvan men in bijlage G. een overzicht vindt.

Ook dit jaar moet ons de opmerking van het hart, dat er door onze afdelingen te weinig aandacht aan den brochure-handel wordt geschonken. Behoudens een enkele uitgave is de verkoop, gezien het ledental, dat onze Partij heeft en gelet op het groote aantal afdelingen, waarover wij beschikken, buitengewoon gering.

Zouden wij een overzicht samenstellen van het aantal afdelingen, dat zich regelmatig met de colportage bezighoudt, dan zou het er droevig uitzien. Er zijn vele afdelingen, die dit bij uitstek goede en eenvoudige propagandamiddel totaal ongebruikt laten.

Wij kunnen dan ook niet nalaten hier nog eens met klem er bij de afdelingen op aan te dringen, toch vooral den verkoop van brochures krachtig ter hand te nemen.

Congres 1932.

Het jaarlijksch congres vond plaats op Zaterdag, Zondag en Maandag 26, 27 en 28 Maart 1932 in het Gemeentelijk Concertgebouw te Haarlem. 's Zaterdags en 's Zondags werd het congres geleid door den tweeden voorzitter W. H. Vliegen, daar de eerste voorzitter Oudegeest wegens ongesteldheid verhinderd was te presideeren.

Vertegenwoordigd waren op dit congres:

uit:	aantal afd.:	op congres afd.:	ledental 1-1-'32:	aantal leden vertegenw.:
Friesland	104	74	6824	6621
Groningen	81	58	5577	5011
Drente	58	31	2263	1774
Overijsel	47	23	5489	4822
Gelderland	76	51	5928	5346
Utrecht	26	22	3898	3843
N. Holland N.	72	64	6237	6024
N. Holland Z.	33	32	4762	4753
Zuid-Holland	99	75	8169	7680
Zeeland	36	18	1913	1417
N. Brabant	28	17	1366	1226
Limburg	22	15	1316	1222
Amsterdam	13	13	13315	13315
Rotterdam	9	9	6113	6113
Den Haag	9	9	5750	5750
Totaal	711	511	78920	74917

Daar het Partijbestuur voorzag, dat de beschikbare congresstijd zou moeten worden besteed aan bespreking van de moeilijkheden, welke binnen de Partij met de oppositie bestonden en aan behandeling onzer dagbladpers werd de congrescommissie ingevolge art. 29 der Statuten niet bijeengeropen.

De eerste en tweede congresdag waren gewijd aan de ernstige moeilijkheden, waarin de Partij verkeerde, tengevolge van de verschillende opvatting, die er tusschen den linkervleugel en de meerderheid der Partij bestond, omtrent de te voeren tactiek in crisistijd.

De besprekingen werden ingeleid door Albarda, terwijl o.a. door Schmidt, De Kadet en Van der Goes voor de oppositie gesproken werd. Namens het P.B. spraken voorts Boekman, Matthijsen, Banning en Woudenberg, terwijl er in het congres velen waren, die het standpunt van de meerderheid van het Partijbestuur verdedigden.

Wij gelooven, dat het geen zin heeft in dit verslag uitvoerig te schrijven over de besprekingen van dit congres. Elkeen, die hieromtrent de juiste toedracht wenscht te weten, verwijzen wij naar het verslag van het Haagsche Congres.

Volstaan wij met hier nog te vermelden, dat de resolutie, door het Partijbestuur voorgesteld, in twee deelen in stemming werd gebracht.

Over de eerst 5 alinea's werd met handopsteken gestemd. Hiertegen verklaarden zich circa 20 stemmen, terwijl de rest der aanwezigen afgevaardigden zich voor de 5 eerste alinea's uitsprak.

De tweede helft der resolutie, waarover schriftelijk werd gestemd, werd aangenomen met 1599 tegen 460 stemmen.

In de besluiten van het Paaschcongres is uitvoerig vermeld, welke afdelingen vóór en welke tegen de resolutie van het Partijbestuur haar stem uitbrachten.

Nadat deze resolutie was aangenomen, kwam de hieronder volgende brief bij de Partijleiding in, welke tot gevolg had, dat de oppositie, onder aanvoering van Schmidt en De Kadet de Partij verliet en nog

's Maandags den 27sten Maart de Onafhankelijk Socialistische Partij stichtte:

„Haarlem 28.3.1932

Aan den Voorzitter van het 37ste Congres der S.D.A.P.

Ik verzoek U aan het congres het volgende mede te deelen:

Naar aanleiding van de aanvaarding der P.B-resolutie, waaraan wij ons mogen noch kunnen onderwerpen en waardoor dus ons roeyment uit de Partij zou volgen, moet ik namens de redactie, administratie en orgaan-commissie mededeelen, dat wij unaniem hebben besloten uit de Partij te treden. (w.g.) P. J. SCHMIDT."

Herkozen werden als gedelegeerden in de Executieve van de S.A.I. J. W. Albarda en F. M. Wibaut.

Herkozen werd tot politiek hoofdredacteur van de bladen van de Arbeiderspers J. F. Ankersmit, tot technisch hoofdredacteur IJ. G. v. d. Veen.

Als leden der Commissie van Geschillen werden herkozen B. C. Franke en P. Hoogland. Gekozen werd J. W. Sleef. Als plaatsvervangers Jac. van Pareren, J. Bommer en Mw. N. de Jong—Zernike.

E. Boekman werd tot het in den herfst te houden vervolg-congres belast met de hoofdredactie van „De Sociaal-Democraat”, terwijl verder het Partijbestuur werd gemachtigd in de Redactie-commissie van „De Sociaal-Democraat” partijgenooten te benoemen, die verschillende stroomingen in de Partij vertegenwoordigen tot het volgende congres.

Hiervoor werden uitgenoodigd de partijgenooten W. Banning, J. Oudegeest, W. Romijn en J. v. d. Wijk, die alle bereid waren het lidmaatschap der redactie-commissie te aanvaarden.

Vervolg-congres 1932.

Daar op het Paaschcongres der Partij slechts kon worden besproken het algemeen beleid van het Partijbestuur, Kamerfractie en Pers, werd aan het einde besloten tot het houden van een vervolgcongres. Dit vond plaats op Zaterdag en Zondag 17 en 18 September 1932 in het N.V. Huis te Utrecht.

Op dit congres waren vertegenwoordigd afgevaardigden uit:

uit:	aantal afd.:	op congres afd.:	ledental 30-6-'32:	aantal leden vertegenw.:
Friesland	104	44	6933	5360
Groningen	80	31	5781	4076
Drente	59	24	2252	1624
Overijssel	48	23	5350	4822
Gelderland	78	37	5971	5001
Utrecht	26	22	4130	4085
N. Holland N.	71	45	6438	5550
N. Holland Z.	33	27	4865	4593
Zuid-Holland	101	60	8856	7727
Zeeland	43	10	2137	1134
Noord Brabant	29	10	1338	1020
Limburg	20	5	1328	824
Amsterdam	13	13	13384	13384
Rotterdam	9	9	6732	6732
Den Haag	9	9	6126	6126
Totaal	723	369	81621	72058

Ingevolge art. 29 der Statuten riep het Partijbestuur aan den vooravond van dit congres de commissie bijeen, welke tot taak heeft voorstellen te doen omtrent punten der agenda, welke ter beslissing aan den Partijraad zullen worden voorgelegd.

Bedoelde commissie bestond uit: J. Oudegeest, F. M. Wibaut en C. Woudenberg voor het Dagelijksch Bestuur.

Voor de afdelingen: S. F. Bok, Sneek; H. Molendijk, Groningen; Mevr. E. C. Vegter—Groen, Emmen; B. H. van Ruyven, Deventer; G. F. Peeters, Nijmegen; J. H. van Dijk, Utrecht III; L. Visser, Enkhui-zen; W. van Delft, Amstelveen; P. de Bruin, Schiedam; Rorije, Vlissingen; J. Visscher, Rotterdam V; L. Mol, Den Haag II.

Als rapporteur der commissie trad op Visser uit Rotterdam.

Door deze commissie werd voorgesteld om de volgende voorstellen, welke nog op den beschrijvingsbrief voorkwamen, en niet als afgedaan moesten worden beschouwd na de bespreking van het Paaschcongres, door den Partijraad te doen behandelen: 195, 252—254 en 282; de voorstellen 219, 222, 223, 225 en 290b door den Algemeenen Raad en de voorstellen 226, 227, 228, 229, 230, 231, 234, 236, 236a 236b, 286 naar de Kamerfractie te verwijzen.

Ten slotte voorstel 256 naar de Arbeiderspers.

Voorts werd voorgesteld een aantal voorstellen van de agenda af te voeren.

De besprekingen op dit congres waren verder gewijd aan het rapport in zake Vakonderwijs en leerlingenopleiding, dat door p.g. S. Groeneweg werd ingeleid.

De door haar ontworpen stellingen betreffende het Vakonderwijs en de conclusies in zake vervolg- en vakonderwijs aan ongeschoolden, werden met algemeene stemmen aanvaard.

De door het Partijbestuur voorgestelde wijzigingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement verdedigde de Partijsecretaris C. Woudenberg. Zij werden bij acclamatie aangenomen.

Daarenboven leidde p.g. J. E. Stokvis het rapport van de commissie voor het Koloniale Werkprogram in en verdedigde de conclusies, waartoe de commissie gekomen was.

Deze werden door het congres aangenomen.

Naast deze conclusies werd aangenomen een motie met de bedoeling haar als bijvoegsel van het werkprogram te zien beschouwd.

Bovendien ging het congres accoord met de formuleering van het koloniale militaire gedeelte van het ontwapeningsprogram der Partij, zooals dit door de koloniale commissie voor het werkprogram was ontworpen.

In het Congres werd verder door onze fractieleider, p.g. Albarda een crisis-resolutie met een groote rede ingeleid, waarin scherp stelling genomen werd tegen het rapport-Welter en het optreden der regeering.

Uitvoerig werd behandeld de volgende motie, ingediend door de afdeling IJmuiden:

„Het Congres, van oordeel, dat de cumulatie van salarissen, pensioenen enz. uit openbare bestuursfuncties in ons land een zoodanigen omvang heeft gekregen, dat het vertrouwen van de arbeidersklasse in het parlement en de democratie ernstig door geschaad wordt:

draagt de sociaal-democratische fracties in de wetgevende lichamen op, in deze

colleges voorstellen aan de orde te stellen, die ten doel hebben aan die cumulatie een einde te maken;

voorzienende de mogelijkheid, dat niet onmiddellijk dergelijke voorstellen worden aangenomen en uitgevoerd;

noodigt de partijgenooten, die Tweede-Kamerlid, wethouder, burgemeester of Gedeputeerde zijn of worden, eventueel een ander openbaar bestuursambt vervullen of gaan vervullen, — en als zoodanig reeds een volledig inkomen uit de openbare kas ontvangen — uit, nu reeds afstand te doen van alle andere inkomsten, vroeger, thans of in de toekomst verkregen of te verkrijgen uit openbare functies, vanwege de Partij bekleed of te bekleeden en deze bedragen te storten in de Partijkas.

Zij werd omstandig verdedigd door p.g. Bregman, afgevaardigde dezer afdeling en namens het Partijbestuur bestreden door p.g. J. W. Albarda.

In zijn betoog wees deze er o.a. op, dat de Kamerfractie de misstanden, die op het gebied van de cumulatie zijn aan te wijzen, reeds herhaaldelijk had besproken en eenparig van gevoelen was, dat een wettelijke regeling, ter beteugeling dezer misstanden, noodig is.

Albarda deelde mede, dat de Kamerfractie besloten had de zaak in de Kamer aan de orde te stellen en te bevorderen, dat in deze aan gelegenheid alsnog voor de verkiezingen van 1933 een regeling tot stand kwam.

De motie werd ten slotte in stemming gebracht.

Uitgebracht werden 603 stemmen voor, 1214 tegen en 75 blanco, zoodat de motie werd verworpen.

Voor de besluiten van dit congres verwijzen wij naar het afzonderlijk hierover verschenen verslag.

Ten slotte deelen wij hier mede, dat van de zijde van het Partijbestuur uitvoerige inlichtingen werden gegeven omtrent den toestand van het weekblad „De Sociaal-Democraat”, daar de exploitatie daarvan groote bedragen van de Partijkas vergt.

Het aantal abonné's bewoog zich om de 4000.

Een zich dekkende exploitatie van het blad zou alleen mogelijk zijn, wanneer spoedig het aantal abonné's werd verdubbeld, daar anders de vraag moest worden overwogen, of niet op het congres 1933 tot opheffing van het blad moest worden besloten.

Tot redacteur van het blad werd bij enkele candidaatstelling gekozen E. Boekman.

Als kandidaten voor de redactiecommissie waren door de afdelingen gesteld de partijgenooten J. v. d. Kieft, P. Kiès, J. Oudegeest, W. Romijn, K. Vorrink en J. v. d. Wijk. W. Banning had zich niet meer beschikbaar gesteld.

Bij de stemming over de redactiecommissie voor „De Sociaal-Democraat” werden uitgebracht 1755 stemmen. Daarvan verkreeg J. Oudegeest 1516, W. Romijn 1374, J. v. d. Wijk 1932, K. Vorrink 1039, J. v. d. Kieft 1001, P. Kiès 387 stemmen.

Met dezen uitslag waren als leden der redactiecommissie gekozen: J. Oudegeest, W. Romijn, J. v. d. Wijk en K. Vorrink.

Jong-Socialisten-Groepen.

In het vorig Jaarverslag maakten wij melding van verschillende besprekingen, welke hadden plaats gevonden tusschen het bestuur van

de groep jongeren, welke een Jong-Socialisten-beweging wilden grondvesten en het Partijbestuur.

Reeds toen deelden wij mede, dat na verschillende besprekingen het Partijbestuur tot de conclusie gekomen was, dat het geen bezwaar had tegen het bestaan of oprichten van discussieclubs voor jongere partijgenooten, op de wijze, zooals dat in Den Haag bestaat, met medewerking van het federatiebestuur, doch dat het Partijbestuur wel bezwaar had tegen vorming van een landelijke organisatie.

Ook na het Partijcongres bleef zich het verschijnsel voordoen, dat zich onder de jongeren telkens de behoefte openbaarde aan een afzonderlijke organisatie binnen het raam van de Partij.

Aangezien dit verschijnsel in Den Haag reeds had geleid tot oprichting van een plaatselijke groep en eenzelfde streven ook in Amsterdam bestond, meende het Partijbestuur goed te doen een bijeenkomst te organiseeren met vertegenwoordigers van de federaties Amsterdam en Den Haag, vertegenwoordigers van de Jong-Socialistengroepen te Amsterdam en Den Haag en een delegatie van het Hoofdbestuur van de A.J.C. ter bespreking van dit vraagstuk, daar het 't Partijbestuur bekend was, dat ook bij de A.J.C. plannen bestonden om een gelijksoortige vorm van organisatie te maken voor jongeren tusschen de 20 en 30 jaar.

Verschiedene besprekingen zijn gevoerd en verschillende plannen besproken over een organisatievorm voor jongeren tusschen de 20 en 30 jaar.

Intusschen worden nu besprekingen gevoerd over een door het A.J.C.-congres genomen besluit, om de leeftijdsgrens te verhoogen tot 30 jaar en voor de 20-tot 30-jarigen een groep Jong-Socialisten te vormen. Dit besluit moet door de besturen van S.D.A.P. en N.V.V. worden goedgekeurd.

Deze besprekingen hebben nog niet tot een eindresultaat geleid.

Kwesties.

Het is een buitengewoon verheugend verschijnsel, hier in dit verslag te kunnen vermelden, dat er in het afgelopen jaar zich na Haarlem zoo goed als geen moeilijkheden in de afdelingen hebben voorgedaan, behoudens eenige strubbelingen in den aanvang van het jaar te Sliedrecht; voorts te Culemborg.

Nadat een commissie, bestaande uit de partijgenooten Mr. L. A. Donker, C. v. d. Lende en C. Woudenberg de moeilijkheden te Sliedrecht had onderzocht en nadat de partijgenooten C. v. d. Lende en C. Woudenberg in Culemborg enkele besprekingen hadden gevoerd, behoorden daar de moeilijkheden spoedig tot het verleden.

Een reeds geruimen tijd bestaand geschil te Edam tusschen J. Reinierse, secretaris van den Bestuurdersbond, en de Partij-afdeeling is nog niet tot oplossing gekomen, terwijl ook nog eenige moeilijkheden in Doetinchem hangende zijn.

Vermelden wij ten slotte hier nog, dat er kwesties ontstaan zijn tusschen de federatie Amsterdam en drie harer vertegenwoordigers in den Gemeenteraad, te Deventer tusschen de afdeeling en de Raadsfractie en te Groningen tusschen het gewest en een aantal sociaal-

democratische leden van Provinciale Staten, over het vraagstuk der loonkorting.

De partijgenooten J. van Batavia te Diemen en G. Denekamp te Dieren werden door hun afdeling geroyeerd en kwamen hiertegen bij het Partijbestuur in beroep. Het onderzoek naar de redenen van deze royementen is nog niet afgeloopen.

Arbeiders-Vredeswacht.

In den loop van het jaar vonden besprekingen plaats tusschen den Partijvoorzitter en het nieuwe bestuur van de Arbeiders Vredeswacht, welke organisatie inmiddels haar naam veranderde in Anti-Oorlogsliga.

Zij wijzigde haar Statuten en zond deze met verzoek om erkenning aan het Partijbestuur.

In zijn vergadering van 7 Mei en die van 2 Juli heeft het Partijbestuur aan deze zaak de noodige aandacht geschonken. In het communiqué, dat van de eerste vergadering werd gepubliceerd, is vermeld, dat in de nieuwe Statuten van deze vredeswacht niet meer de bepalingen voorkomen, die voor het Partijbestuur in 1931 aanleiding waren tot zijn uitspraak, dat het lidmaatschap van de Vredeswacht voor leden van onze Partij ongewenscht was.

Na deze publicatie wendde echter het Hoofdbestuur van de Vredeswacht zich tot verschillende personen in het land en trachtte het den indruk te wekken, alsof het Partijbestuur de Vredeswacht als een onderdeel onzer beweging erkende.

Dit was voor het Partijbestuur aanleiding, om in zijn communiqué van de vergadering van 2 Juli de volgende clausule op te nemen:

„Het Partijbestuur herinnert er aan, dat in het communiqué van de Partijbestuursvergadering van 7 Mei is medegedeeld, dat het Partijbestuur van meening is, dat aan een organisatie als de Nederlandsche Arbeiders Vredeswacht geen voldoende behoefte bestaat om haar als een officieele instelling onzer beweging te erkennen.”

De Arbeiders Vredeswacht wordt derhalve door het Partijbestuur niet als een onderdeel onzer beweging erkend, evenmin bestaat er voor het Partijbestuur reden, om het lidmaatschap dezer vereeniging met dat van de Partij als onvereinigbaar te verklaren.

Socialistische Kunstenaars-Kring.

Het Partijbestuur zag zich in zijn vergadering van 8 October l.l. genoodzaakt uit te spreken, dat het lidmaatschap van den S.K.K. onvereinigbaar is met dat der Partij.

Ter verduidelijking zij hier vermeld, dat de S.K.K. een organisatie is, waarbij zijn aangesloten kunstenaars, welke anti-kapitalistische bedoelingen in hun werk tot uiting willen doen komen. Van deze organisatie kunnen dus zowel anarchisten, syndicalisten, communisten, O.S.P.-ers als partijgenooten lid zijn.

Voor ongeveer anderhalf jaar is op initiatief van de communistische internationale, in Berlijn een congres bijeengeroepen, waartoe o.m. bekende socialistisch denkende kunstenaars uit de Europeesche landen waren uitgenoodigd.

De bedoeling hiervan was geen andere dan het gebruiken van deze kunstenaars voor de agitatie van Moscou.

De S.K.K., die ook was uitgenoodigd, zond naar dit congres een afgevaardigde, welke lid onzer Partij was.

Het Partijbestuur heeft hierover met enkele leidende partijgenooten-leden van den S.K.K. een bespreking gehad en hen er voor gewaarschuwd zich niet voor communistische propaganda te laten gebruiken.

Een tweede, soortgelijk geval, deed zich voor, toen tijdens de textielstaking de S.K.K. besloot zijn medewerking te verleenen aan een inzameling van gelden, voor de kinderkeuken van de I.A.H., welke keuken voedsel verstrekke aan de kinderen van de stakers in Twente.

Bekend mag worden ondersteld, dat de I.A.H. een der planeten van Moscou is.

Ook na dit besluit door den S.K.K. genomen, waaraan door partijgenooten werd meegewerkt, vond een onderhoud plaats met de partijgenooten voorzitter en secretaris van den S.K.K., waarin hen op het onorganisatorische van hun houding ten aanzien hiervan werd gewezen, daar het congres van 1929 der Partij reeds had besloten, dat door partijgenooten geen steun of hulp zou worden verleend aan planeten van Moscou.

Het derde geval deed zich voor met het Wereldvredecongres, dat in Augustus 1932 in Amsterdam werd gehouden en dat eveneens niet anders dan communistische propaganda beoogde.

De S.K.K. besloot wederom naar dit communistisch congres een afgevaardigde te zenden.

Het Partijbestuur, dat herhaalde malen gewaarschuwd had, meende, dat, nu waarschuwingen geen uitwerking bleken te hebben, het noodzakelijk was het lidmaatschap van onze Partij met dat van den S.K.K., die door zijn optreden een verkapt communistische organisatie lijkt, onvereinigbaar te verklaren.

Het Partijbestuur heeft nadien eenige besprekingen met een delegatie uit de partijgenooten-leden van den S.K.K. gehad over dit besluit, doch heeft tot heden geen aanleiding kunnen vinden zijn eenmaal genomen beslissing te herroepen. De besprekingen zijn overigens nog gaande.

Commissie voor het Koloniale Werkprogram.

De commissie voor het Koloniale Werkprogram kwam dit jaar met haar rapport gereed. Dit werd met de conclusies op ons vervolg-congres aangenomen.

Een woord van dank voor het vele belangrijke en moeilijke werk, dat deze commissie voor de Partij deed, brengen wij hier gaarne.

Commissie loonvraagstuk en medezeggenschap.

De commissie in zake loonvraagstuk en medezeggenschap Overheids-personeel kwam in het afgelopen jaar nog niet met het tweede deel van haar rapport gereed. De werkzaamheden worden voortgezet.

Landbouwcommissie.

Het rapport van deze commissie verscheen juist zoo tijdig, dat het op het a.s. congres besproken zal kunnen worden.

Ook deze commissie een woord van welgemeenden dank voor de aan de Partij bewezen diensten.

Commissie in zake wijziging Statuten en Huishoudelijk Reglement.

Deze commissie stelde voor het congres 1932 het Partijbestuur een aantal wijzigingen in de Statuten voor, welke door het Partijbestuur werden overgenomen en door het Septembercongres aanvaard.

De commissie was evenwel van oordeel, dat meer wijzigingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement moesten worden aangebracht.

In verband hiermee besloot het Partijbestuur de commissie, die slechts uit 5 personen bestond, te weten: L. A. Ankum, Mr. Dr. G. v. d. Bergh, E. Boekman, J. W. Matthijssen en C. Woudenberg, uit te breiden, door elke gewestelijke en stedelijke federatie uit te noodigen een lid voor deze commissie aan te wijzen. Aldus geschiedde, waarna de commissie bestond uit de volgende personen: L. A. Ankum, Mr. Dr. G. v. d. Bergh, J. van Blitz, E. Boekman, H. de Boer, W. J. van Deelen, C. A. M. Diepenhorst, D. A. van Eck, L. M. Hermans, G. F. Lindeijer, J. W. Matthijssen, L. Onderdijk, J. Reijnders, W. Remminga, A. J. Romijn, H. Sikkens, H. van Sleen, C. Thomassen, H. Voogdgeert en C. Woudenberg.

De commissie vergaderde enkele malen en stelde het Partijbestuur een aantal wijzigingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement voor, welke door het Partijbestuur als voorstel op den beschrijvingsbrief voor het congres in 1933 zijn gebracht.

Ook deze commissie hierbij een woord van dank.

Comité tegen wetsontwerp-Terpstra.

Het comité van actie, bestaande uit den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, enkele andere onderwijsorganisaties, Volksonderwijs, het N.V.V. en de Partij zette in 1933 zijn actie tegen het wetsontwerp-Terpstra voort. In de meeste hoofdplaatsen van het land werden openbare vergaderingen gehouden, waar verschillende sprekers het woord voerden.

Daarenboven werd een adres aan de Tweede Kamer gezonden van den volgenden inhoud:

AAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Geven met verschuldigde eerbied te kennen, ondergeteekenden, Klaas de Vries, J. P. W. van der Sluijs en S. de Vries Jzn.,

vormende het Dagelijks Bestuur van het Comité van Actie tegen het Wetsontwerp-Terpstra, opgericht door de navolgende vereenigingen:

Volksonderwijs

Bond van Nederlandsche Onderwijzers

Nederlandsch Onderwijzers Genootschap

Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

Vereeniging voor M.U.L.O.

Nederlandsch Ouderraad bij het Openbaar Lager Onderwijs

Landelijk Comité voor de Openbare School

Vrijzinnig Democratische Bond

Sociaal Democratische Arbeiders Partij

Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen

Nederlandsche Vakcentrale:

dat zij kennis genomen hebben van het Ontwerp van Wet tot wijziging van de Lager Onderwijswet 1920, ingediend bij Koninklijke Boodschap van 30 September 1932; dat zij, hoewel constateerende, dat de in het Wetsontwerp, ingediend bij Koninklijke

Boodschap van 10 September 1931, voorgestelde uniforme leerlingenschaal voor het gewoon lager onderwijs, waartegen zij in hun adres van 26 November 1931 hun bezwaren kenbaar maakten, is losgelaten, zich met de thans voorgestelde gedifferentieerde leerlingenschaal allerminst kunnen vereenigen;

dat door de voorgestelde leerlingenschaal weliswaar de kleine schooltjes, dus voornamelijk die van het platteland, er iets beter komen voor te staan, doch dat door het verkorten van de overgangsbepaling van 10 jaren voor de scholen met minder dan 91 leerlingen — in het bovengenoemde ontwerp van de wet van 10 September 1931 voorgesteld — tot slechts 2 jaren, van deze verbetering maar al te veel teniet gedaan wordt;

dat daarnaast door het thans ingediende voorstel de grootere en groote scholen ernstig worden geschaad;

dat immers bij scholen met meer dan 76 leerlingen voor een volgende leerkracht aantallen leerlingen worden vereischt, nóg hooger dan bij de uniforme schaal van 45 leerlingen; voor de vierde leerkracht een vergroting van het aantal leerlingen met 55, daarna met 50, zoodat b.v. tot 130 leerlingen slechts 3 leerkrachten, over 7 leerjaren verdeeld, beschikbaar zijn en tot 285 slechts 6;

dat hierdoor in die scholen in de *praktijk* klassen van 50 tot 55 leerlingen regel zullen worden, waardoor van behoorlijk vruchtbaar lesgeven en van een juiste schoolvoeding geen sprake kan wezen;

dat zij ook de nu voorgestelde uniforme schaal voor het Uitgebreid Lager Onderwijs een groot nadeel voor dit in ons land zoo onontbeerlijke onderwijs voor een zeer groot deel der jeugd achten — immers, hoe is bij deze schaal, waarbij tot 52 leerlingen slechts *twee* en tot 78 maar *drie* leerkrachten voor Rijksrekening komen, te voldoen aan de eischen, die het behalen van een diploma U.L.O. mogelijk maken? — en zij ten deze al hun bezwaren in hun reeds bovenaangehaalde adres van 26 November 1931 ten volle moeten handhaven;

dat deze z.g. „Noodwet” niet maar het nemen van een tijdelijke maatregel betreft, maar een nieuw stuk wetgeving is, bedoeld van blijvende aard te zijn en voor ons lager onderwijs een buitengewoon groote verslechtering inhoudt;

dat bovendien een dadelijke bezuiniging van eenige beteekenis niet wordt bereikt; uitsluitend in onze openbare als bijzondere scholen, zoowel in klasse-indeeling als onderwijs, ongekende en onverdedigbare verwarring brengt en honderden en honderden jong-opgeleide leerkrachten tot werkloosheid doemt, hun carrière voor goed doet mislukken;

dat zij in het voorgestelde achtste lid van Art. 28 der Lager Onderwijswet 1920, waardoor 't mogelijk zal worden, dat onder niet nader aangeduide bijzondere omstandigheden het verplichte aantal onderwijzers door Z.E. de Minister van Onderwijs, K. en W. lager kan gesteld worden dan in het eerste tot en met het vierde lid van dit artikel is bepaald, het openzetten van een deur zien voor verslechtingen van het onderwijs, die gemeente- en schoolbesturen van bovenaf kunnen worden opgelegd, zonder mogelijkheid van eenige tegenweer;

dat zij van de voorgestelde bepaling in het tweede lid van Art. XIII, waardoor in een vacature aan een openbare school alleen voorzien mag worden door de benoeming van een op wachtgeld gestelde onderwijzer, zoolang er in het land nog slechts één wachtgelder beschikbaar is, groote schade en ongeriet duchten, zoowel voor het openbaar onderwijs als voor de betrokken leerkrachten, terwijl bovendien het opleggen van deze verplichting alléén aan het openbaar onderwijs, door adressanten een zeer ernstige achterstelling van dit onderwijs tegenover het bijzonder onderwijs geacht wordt,

redenen waarom zij er bij U ernstig op aandringen de voorgestelde wijzigingen der Lager Onderwijswet 1920 te verwerpen.

't Welk doende, enz.

Amsterdam, 25 October 1932.

(volgen handteekeningen)

Wij verzochten de Partij-afdeelingen een adhaesiebetuiging met dit adres te zenden.

Socialisatie-commissie.

In den loop van 1932 achtte het Partijbestuur het noodzakelijk de Socialisatie-commissie, welke in 1920 haar rapport uitbracht, te ver-

zoeken na te gaan, of er in de conclusies van het Socialisatie-rapport ook wijzigingen of aanvullingen moesten worden aangebracht.

De volgende leden der vorige commissie namen aan de besprekingen deel: Dr. F. M. Wibaut, Prof. W. A. Bongers, J. J. v. d. Velden, J. L. Vleming, W. H. Vliegen, Dr. Th. v. d. Waerden, J. F. Ankersmit, Mr. Dr. G. v. d. Bergh en Prof. J. Goudriaan. De partijgenooten Dr. J. Tinbergen, Dr. J. v. d. Tempel, E. Kupers en W. v. d. Sluis werden uitgenoodigd in de commissie zitting te willen nemen.

P.g. L. H. Mansholt wenschte het lidmaatschap van deze commissie niet opnieuw te aanvaarden, terwijl Prof. R. Kuyper wegens gezondheidsredenen niet aan de beraadslagingen kon deelnemen.

De commissie stelde een aantal wijzigingen op de conclusies van het Socialisatie-rapport voor en maakte een ontwerp in zake de stichting van een circulatie-bank. Deze zijn als voorstellen op den beschrijvingsbrief voor het congres gebracht.

De commissie stelde bovendien op verzoek van het Partijbestuur een ontwerp-economische paragraaf voor het verkiezingsprogramma samen, welke het Partijbestuur bij de samenstelling van het verkiezingsprogramma voor wat het economische gedeelte betreft, tot leidraad diende.

Een woord van dank voor de vlugge wijze, waarop deze commissie zich van haar opdracht kweet, mogen wij hier niet achterwege laten.

Commissie Arbeidsrechtspraak.

Op initiatief van het bestuur van het N.V.V. werd door Partij en Vakverbond tezamen een commissie benoemd, die tot taak heeft na te gaan, wat er ten aanzien van de verbetering en wijziging der arbeidsrechtspraak door onze beweging kan worden gedaan.

Het Partijbestuur noodigde voor deze commissie uit de partijgenooten Mr. L. A. Donker, W. Drop en Mr. Reina van der Heide.

Het N.V.V. wees als leden dezer commissie aan: J. W. Achterbergh, B. C. Franke, Mr. S. Mok en G. J. A. Smit.

Financieele commissie.

In den loop van het jaar benoemden Partijbestuur en N.V.V.-bestuur tezamen een commissie, die tot taak had voorstellen uit te werken, waarin werd aangegeven op welke wijze onze beweging meende, dat de crisisuitgaven, waarvoor Staat en gemeenten staan, moeten worden bestreden.

Deze commissie bestond uit S. de la Bella, J. W. Matthijsen, J. Oudegeest, F. M. Wibaut en S. de Wolff.

De commissie werkte een aantal belastingvoorstellen uit, welke bij Partij en Vakverbond werden ingediend en die ter verdere behandeling aan de Kamerfractie werden doorgezonden.

Commissie Zuid-Limburg.

De voor eenige jaren door Partij en Vakverbond ingestelde commissie ten behoeve van de versterking onzer beweging in Zuid-Limburg, zette haar werkzaamheden voort. Het Bureau voor Arbeidsrecht onder leiding van p.g. Mr. M. v. d. Goes van Naters deed uitstekend werk.

Het bestuur van de stichting „De Neutrale Volksschool” ging over tot het bouwen van een nieuwe school in Hoensbroek, die inmiddels geopend en in gebruik genomen is.

Gewestelijke en stedelijke federatie-secretarissen.

De verhouding tusschen het Partijbestuur en de gewestelijke en stedelijke federatiesecretarissen was in het afgelopen jaar uitstekend.

In verband met de verkiezingscampagne voor 1933 besloot het Partijbestuur voor het gewest Noord-Brabant een propagandist aan te stellen in tijdelijken dienst tot aan de verkiezingen van dit jaar. Voorloopig zou secretaris van het gewest blijven p.g. J. W. Gulden. Deze zag zich echter genoodzaakt zijn functie neer te leggen, doordat hij als rijksambtenaar van Sleeuwijk naar Hulst werd verplaatst. Dit geschiedde kort voor de Jaarvergadering van het gewest Noord-Brabant.

In de functie van gewestelijk secretaris verkoos de Jaarvergadering J. W. van Deelen, die te Eindhoven woonachtig is.

Aan p.g. Gulden ook op deze plaats een woord van dank voor de aan de Partij bewezen diensten als secretaris van het gewest Noord-Brabant.

Het P.B. besloot bovendien tot aanstelling in tijdelijken dienst ten behoeve der verkiezingspropaganda in Overijsel, van H. de Vroome te Steenwijk.

Vereeniging van Soc.-Dem. leden van Gemeenteraden en Provinciale Staten.

Bestuur.

In de Algemeene Vergadering van 7 Mei 1932 werd het bestuur van onze Vereeniging herkozen. Het bestaat uit: Ed. Polak, Amsterdam, voorzitter; Jan Reijnders, Utrecht, secretaris; S. de Wolff, Amsterdam, penningmeester; Mr. Dr. G. v. d. Bergh, Amsterdam; D. Bartels, Hoogezand; H. de Boer, Leeuwarden; J. H. Paris, Maastricht; J. ter Laan, Rotterdam; W. v. d. Vall, Alkmaar, leden.

Na de Algemeene Vergadering trad Mr. Dr. G. v. d. Bergh af als raads-lid der gemeente Amsterdam. Ons bestuur besloot evenwel, dat hij tot de e.v. Algemeene Vergadering bestuurslid zou blijven.

Ledental.

Ofschoon in den regel tusschen twee gemeenteraadsverkiezingen het ledental onzer organisatie weinig verandering ondergaat, bracht de oprichting van de O.S.P. thans in ons ledental in sommige afdeelingen wijziging, omdat ook een aantal onzer Staten- en Raadsleden naar genoemde Partij overgingen, zonder dat zij hun zetel ter beschikking stelden van onze Partij, op wier lijst en program zij verkozen waren. Dientengevolge verloren wij drie Statenzetels, n.l. een in Drente, een in Gelderland en een in Zuid-Holland.

In *Friesland* verloren wij daardoor twee raadsleden, n.l. in Leeuwarden en in Schoterland; in *Drente* eveneens twee raadszetels, n.l. in Emmen; in *Gelderland* vijf raadszetels, n.l. twee in Apeldoorn, een in Winterswijk, twee in Zutphen; in *Utrecht* twee zetels, n.l. een in Amersfoort en een in Loosdrecht; in *Noord-Holland-Noord* vier zetels, n.l. in Andijk, Beets, Enkhuizen en Zaandam elk een zetel; in *Noord-Holland-Zuid* twee zetels, n.l. een in Amstelveen en een in Laren; in *Zuid-Holland* vijf zetels, n.l. een in Bodegraven, twee in Oostvoorne, een in Rockanje en een in Reeuwijk.

Ten slotte verloren wij in *Limburg* een zetel, n.l. te Schaesberg.

In totaal gingen dus 23 raadszetels voor ons verloren en naar de O.S.P. over.

Bovendien bedankte in *Friesland* te Menaldumadeel een raadslid-wethouder als lid der Partij, terwijl hij zijn raadszetel bleef bezetten. In *Drente*, te Dwingelo, werd een raadslid-wethouder als lid der Partij geroyeerd; hij bleef zijn raadszetel bezetten.

In *Gelderland*, gemeente Maurik, traden twee raadsleden, die op een gemengde lijst waren gekozen, als lid der Partij toe, zoodat wij in die gemeente thans drie raadsleden hebben.

De stand van het ledental was op 1 Januari 1933 als volgt:

A. Statenleden.

Friesland	13	waarvan	6	tevens raadslid zijn.
Groningen	14	„	6	„ „ „
Drente	9	„	6	„ „ „
Overijssel	10	„	6	„ „ „
Gelderland	10	„	6	„ „ „
Utrecht	8	„	4	„ „ „
Noord-Holland	26	„	9	„ „ „
Zuid-Holland	20	„	11	„ „ „
Zeeland	6	„	2	„ „ „
Noord-Brabant	4	„	3	„ „ „
Limburg	4	„	3	„ „ „

Tezamen 124 waarvan 62 tevens raadslid zijn.

In Friesland hebben wij twee leden van Gedeputeerde Staten, in Groningen 2, in Drente 1, in Overijssel 1, in Gelderland 1, in Utrecht 1, in Noord-Holland 2, in Zuid-Holland 1, tezamen 11 leden van Ged. Staten in 8 provincies.

B. Raadsleden.

Friesland	126, in	37 gemeenten, w.o.	18 weth. in	16 gem.
Groningen	175, „	52 „ „	23 „ „	19 „
Drente	90, „	30 „ „	7 „ „	7 „
Overijssel	103, „	35 „ „	10 „ „	8 „
Gelderland	148, „	55 „ „	7 „ „	7 „
Utrecht	59, „	22 „ „	2 „ „	2 „
Noord-Holland N.	160, „	64 „ „	24 „ „	21 „
Noord-Holland Z.	65, „	23 „ „	3 „ „	3 „
Zuid-Holland	211, „	88 „ „	16 „ „	14 „
Zeeland	66, „	34 „ „	2 „ „	2 „
Noord-Brabant	43, „	18 „ „	1 „ „	1 „
Limburg	34, „	13 „ „	— „ „	— „
Amsterdam	16, „	1 „ „	3 „ „	1 „
Den Haag	14, „	1 „ „	2 „ „	1 „
Rotterdam	15, „	1 „ „	— „ „	— „

Tezamen 1325, in 474 gemeenten, w.o. 118 weth. in 102 gem.

Er zijn twee vrouwelijke wethouders, n.l. in Borger en Zuid en Noord-Schermer.

Schriftelijke cursus.

De schriftelijke cursus in gemeentepolitiek, 2e serie, is bijna voltooid. Hij omvatte:

1. Mr. Dr. G. v. d. Bergh: De wijziging der Woningwet.
2. M. Zwalf: De herziene Gemeentewet.
3. N. Vijlbrief: De gemeenten en de Ambtenarenwet 1929.
4. J. Bommer: Arbeiderswoningbouw door woningbouwverenigingen.
5. F. v. Meurs: Medezeggenschap en haar toepassing bij de Overheidsbedrijven en -diensten.
6. D. Bartels: De uitkomsten der financieele verhouding.
7. Mr. S. Mok: Werkloosheidsverzekering.

Het 8ste en laatste opstel van deze reeks zal handelen over: „De Gemeente en de Winkelsluitingswet”. Het zal geschreven worden door Mr. Dr. G. v. d. Bergh (in de plaats van Mr. L. A. Donker).

De uitgave staat onder leiding van Ed. Polak en Mr. A. de Roos. Laatstgenoemde volgde M. Zwalf als zoodanig op toen hij uit de Partij trad.

Het bestuur overweegt de uitgifte van een 3e serie, gezien de goede resultaten met de 1e en 2e serie bereikt.

Inleidingen.

De Vereeniging belegde in het afgelopen jaar twee „openbare” Algemeene Vergaderingen, welke uitstekend slaagden.

De eerste werd gehouden op Zondag 8 Mei 1932 met als inleider Ed. Polak over „Heden en toekomst der gemeentefinanciën”. Zij was uitstekend bezocht.

De tweede had plaats op Zondag 30 October 1932; zij droeg een demonstratief karakter en mocht zich in een overweldigend druk bezoek verheugen. In deze vergadering sprak W. H. Vliegen over „Het rapport-Welter en de gemeenten”.

„De Gemeente”

In ons vorig verslag deelden wij mede, dat de plannen om „De Gemeente”, het 14-daagsch orgaan der Vereeniging, in een geheel ander formaat en in grooteren omvang te doen verschijnen, gereed waren en dat aan de uitvoering werd gewerkt.

Wij moeten thans helaas mededeelen, dat, mede tengevolge der tijdsomstandigheden, de N.V. „De Arbeiderspers” geen kans zag die plannen te verwezenlijken.

Wij zijn thans doende om op andere wijze toch tot uitvoering van die plannen te geraken.

Informatiebureau.

Van het Informatiebureau der Vereeniging wordt een zeer druk gebruik gemaakt. Het werkt tot aller tevredenheid onder de leiding van Mr. A. de Roos, Harmoniehof 45 boven, Amsterdam Zuid, telefoon 91468.

Vereeniging van Arbeiders Radio-Amateurs.

De V.A.R.A. mocht zich ook in 1932 in een regelmatige toename van het ledental verheugen. Van de oprichting af ontwikkelde zich het ledental als volgt:

1 Januari	1926	500
1	„	1927 1.648
1	„	1928 4.105
1	„	1929 30.168
1	„	1930 70.927
1	„	1931 107.851
1	„	1932 134.862
31 December	1932	139.808

Men zal het met ons eens zijn, dat er waarschijnlijk wel geen organisatie, op socialistischen grondslag staande, in de wereld zal zijn, die zich op zoo snelle wijze en in dit tempo heeft ontwikkeld, als met onze Arbeiders Radio-Omroep het geval is geweest.

De V.A.R.A. voerde in 1932 haar schitterend geslaagde V.A.R.A.-front-actie, die een zeer groot aantal nieuwe leden opleverde.

Het aantal afdelingen steeg van 423 tot 466. Oppericht werden 46 afdelingen, opgeheven wegens fusie met andere 3, derhalve een netto-toename van 43 afdelingen.

In het Hoofdbestuur kwam geen wijziging.

Wel vond in het afgelopen jaar een Statutenwijziging plaats, waardoor de Omroep-Raad voortaan alleen zal bestaan uit de vertegenwoordigers van Partij en Vakverbond. Deze wijziging der Statuten werd door Partij en Vakverbond goedgekeurd.

De nieuwe V.A.R.A.-studio werd op den 1sten Mei feestelijk geopend. Voor het Partijbestuur was hierbij tegenwoordig pg. F. M. Wibaut.

De V.A.R.A.-front-colecte werd een zeer groot succes en bracht f 97.000.— op.

In den loop van het jaar werd de Radiogids verbeterd. Vooral door de soort illustraties en teekeningen is het een blad geworden, dat mede tot de ontwikkeling der arbeidersklasse bijdraagt.

Het abbonementental is nog steeds stijgende.

Ook voor het V.A.R.A.-kinderblad bestaat groote belangstelling.

In het afgelopen jaar stelde het Hoofdbestuur van de V.A.R.A. als propagandist aan F. A. Hof te Den Haag.

De V.A.R.A. voerde een doorlopende actie. Honderden vergaderingen werden in het land gehouden, waaraan het V.A.R.A.-orkest en andere vaste medewerkers hun beste krachten wijdde.

Aan het eind van het jaar ontwikkelde de V.A.R.A. een nieuwe agitatie tegen de uitlatingen van Minister Reymer en tegen het streven van een groep liberale en christelijk historische politici in de Kamer, om de politiek uit den aether te weren.

Nederlandsche Arbeiders-Sportbond.

De groei van den Bond heeft zich doorgezet, ondanks de crisis, zooals van zelf spreekt, ook den Sportbond niet onberoerd liet.

Niet duidelijker kan de groei worden aangetoond dan door het weer-geven van een vergelijkenden staat van het ledental sedert December 1926 tot ultimo December 1932.

**VERGELIJKENDE STAAT VAN HET LEDENTAL SINDS
DECEMBER 1926—DECEMBER 1932.**

Jaartal	Aantal afd.	Volw.	Adsp.	J.P.J.	Onderst. leden	Totaal generaal
Dec. 1926 ¹⁾	1	—	—	—	—	54
Dec. 1927	7	—	—	—	—	1280
Nov. 1928 ²⁾	26	—	—	—	—	2443
Nov. 1929	32	3146	1141	1949	—	6236
Nov. 1930	41	4566	2276	3440	314	10596
Juli 1931	63	4749	2525	5275	853	14583
Dec. 1931 ³⁾	73	6905	3940	8330	1298	20473
Mrt. 1932	75	6790	3820	8120	1234	19964
Aug. 1932 ⁴⁾	84	7176	3856	8333	1140	20965
Dec. 1932	94	7574	3988	9902	1138	22602

Hieruit blijkt, dat in 1933 de Bond met 2129 leden is vooruitgegaan, terwijl het aantal afdelingen steeg van 73 tot 94.

Het Bondscongres, dat in April gehouden werd, gaf den voorzitter opdracht voorbereidingen te treffen voor den aankoop van een vacantieoord. Op het oogenblik worden enkele projecten aan een onderzoek onderworpen en besloot het Bondsbestuur in beginsel, alles in het werk te stellen om, op de basis van behoorlijke exploitatie, zoo spoedig mogelijk een vacantieoord te openen.

In Juli werd voor de Jonge Pieter Jellen (in dit geval kinderen van 9—13 jaar) een vacantie-kamp te Huizen georganiseerd, dat een week duurde en waaraan 672 kinderen deelnamen.

Op verschillende tijdstippen vonden districtsfeesten plaats en wel te Hilversum, Groningen, Dordrecht, Nijmegen en Heerenveen. Aan al deze feesten werden de Jonge Pieter Jellen en adspiranten in de gelegenheid gesteld, deel te nemen. Het te 's-Gravenhage georganiseerde Bondszwemfeest was, voor wat de jongeren betreft, alleen opengesteld voor adspiranten (13-17-jarigen). Alleen de boven 16-jarigen waren gerechtigd mede te dingen in de voor hen voorgeschreven wedstrijden.

Gewestelijke en afdelingscursussen werden gehouden voor het kweken van spelleiders, vooral met het oog op het leiding geven aan de Jonge Pieter Jellen. Hiermede staat eenigszins in verband het uitgeven van een kinderblad „De Gouden Poort”, onder redactie van Jerohm Hartog, dat beoogt op paedagogisch verantwoorde wijze de jeugdige lezers nader tot normale sportbeoefening te brengen. Daarnevens moet het pas verschenen „Technische Maandblad” worden opgevat als een goede poging om de bestuurders en technische leiders op technisch gebied de noodige voorlichting te verschaffen.

Met den Jeugdraad uit het Nederlandsch Verbond van Vakverenigingen werd een overeenkomst getroffen, die hierop neer komt, dat sportbeoefende jeugdlieden uit Vakbonds-jeugdclubs, desnoods met behoud van zelfstandig gevormde sportformaties, aan de competities, lessen en cursussen van den Bond kunnen deelnemen.

¹⁾ Oprichting van den Bond.

²⁾ Invoering maandstaten.

³⁾ Vijfjarig bestaan van den Bond.

⁴⁾ In het totaalcijfer is begrepen een geschat aantal leden van 440, van afdelingen, die geen opgave zonden.

Het Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling in het jaar 1932.

In de periode, waarover dit kort verslag handelt, is de positie van het Instituut voor 't grootste deel een aangename geweest. De algemeene depressie deed zich ook in het Instituut gelden. Medio van dit jaar moest een toenemende daling van het aantal leden en donateurs geconstateerd worden, waardoor het noodig was een intensieve propaganda-actie in de laatste maanden van 't jaar te voeren. Het resultaat was verrassend, het aantal aangeslotenen klom van ruim 35.000 op tot ruim 38.000, waarmee een hooger aantal bereikt werd dan in eenigen tijd daarvoor. Daarnaast baarde de financieele toestand van de organisatie de noodige zorg, doch ook in dit opzicht mag de toekomst met vertrouwen worden tegemoet gezien. In de derde plaats mag met vreugde geconstateerd worden, dat het Instituut in 1932 bewees een in alle deelen sterk levende organisatie te zijn.

Gedurende 1932 hadden in het Centraal Bestuur zitting:

voor de S.D.A.P.: A. H. Gerard, M. A. Reinalda, J. Oudegeest, Mw. E. Ribbius Peletier, Chr. van Doorn, later vervangen door P. Schuhmacher; voor het N.V.V.: S. de la Bella, later vervangen door T. v. d. Heeg, P. Danz, C. van der Lende, F. S. Noordhoff en Th. Thijssen; voor de A.J.C.: K. Vorrink, later vervangen door H. van Dijk.

Als vertegenwoordigers van de ontwikkelingsarbeid in het land zijn door de Algemeene Vergadering aangewezen C. de Boer, M. Borsje, P. Sikkes, D. van Staveren en Ds. G. W. Melchers. Verder maken deel uit van het C.B. de beide bezoldigden P. Voogd en P. K. Polderman.

Op 31 December 1932 bestonden 125 afdelingen en 21 correspondent-schappen. Het land is in 16 gewesten verdeeld, waarin door de gewestelijke besturen georganiseerde arbeid verricht wordt.

De arbeid in 1932

Naast het algemeene orgaan „De Toorts” werd in 1932 het vergroote kaderorgaan „Ons Werk” uitgegeven. Met de A.J.C. tezamen werden een aantal boekenlijsten voor arbeiders samengesteld en uitgegeven.

Daarnaast verschenen van H. B. Wiardi Beckman: „Het Beginsel-program der S.D.A.P.”

P. Voogd: „Overheidssteun aan Arbeidersontwikkeling”.

D. van Staveren: „Rood Weenen”.

S. de la Bella Jr.: „De Nederlandsche Vakbeweging. De vakverenigingsinternationale”.

Z. Stokvis: „Het Bolsjewistische Rusland”.

Het onderwijs aan volwassenen werd in concreten vorm uitgewerkt door de stichting van Arbeidersavondscolen. Op het leerplan dezer scholen staan de vakken: Nederlandsche taal, sociale en administratieve kennis. De leerboeken worden door het Instituut zelve samengesteld en uitgegeven. In 1932 werden reeds 130 scholen opgericht.

Daarnaast zijn in een 45-tal gemeenten in samenwerking met de Plaatselijke Raden Kaderscolen gesticht, op welker leerplan dezelfde vakken voorkomen als op dat van de kaderschool op Troelstra-oord.

Deze scholen-arbeid, waaraan eenige honderden leerkrachten gratis hun medewerking verleen, mag het groote Instituutssucces van 1932 genoemd worden.

In 19 bestuurders-weekends kwamen ruim 3000 leden van het kader der geheele beweging bijeen, ter behandeling van het belangrijke onderwerp „Het geld en de banken”.

De schriftelijke leergang „De Mensch in de Leerschool van Moeder Aarde”, waarvan pg. A. Pleysier de leider was, liep in 1932 af. Van de bijna 2000 cursisten bleven slechts 47 achter, alle anderen volgden de cursus tot 't laatst. Een nieuwe cursus „De geschiedenis van Nederland, in verband met de Geschiedenis der Menschheid” onder leiding van pg. N. Tj. Swierstra is reeds begonnen met aanvankelijk 600 deelnemers.

Het Groot Volkstoneel, de instelling van V.A.R.A. en Instituut, hoewel met stijgend kunstzinnig succes arbeidende, kon helaas uit financiële overwegingen niet langer in den bestaanden vorm gehandhaafd blijven. Hopen we voor dit belangrijke werk op betere tijden.

Een belangrijke uitbreiding onderging de filmdienst (F.I.V.A.O.). Met de beste toestellen uitgerust worden overal in het land de filmvoorstellingen voor onze beweging verzorgd. Honderden en honderden voorstellingen met stomme-, geluids- en smalfilms zijn gegeven. Bovendien werd de dienst verrijkt met een der beste geluidsauto's, waarmee het zelfs mogelijk is geluidsfilmvoorstellingen op straat te vertoonen.

Een werkzaam aandeel in het ontwikkelings- en ontspanningswerk in de kampen der Rijkswerkverschaffing had het Instituut door de verzorging der filmvoorstellingen gedurende 9 maanden in de 32 kampen. In de voor dit werk door de regeering ingestelde commissies is het Instituut vertegenwoordigd.

Ten behoeve van de organisatie van kunst-, feest-, propaganda-avonden door alle corporaties in de arbeidersbeweging werd door het Instituut het Program-bureau gesticht, waarbij een groot aantal bekwame kunstenaars staan ingeschreven.

Met stijgend succes werd de oprichting van plaatselijke Arbeiders-kunstkringen bevorderd.

De afdeling Natuurvrienden kon zich eveneens over sterke vooruitgang verheugen. Voor goedkoop vacantieverblijf voor arbeiders en hun vrouwen zijn gesticht de Natuurvriendenhuizen: Kriekenhaar bij Almelo, De Broam bij Enschedé, A.B.K.-Huis bij Ede, Ons Honk bij Hilversum, terwijl een prachtig kampeerterrein te Oostvoorne tot de bezittingen behoort. Honderden Natuurvrienden namen deel aan de binnen- en buitenlandsche reizen en tochten.

Voegen we hier nog aan toe, dat een sterke groei van den arbeid in de afdelingen gedurende dit jaar te constateeren viel.

Met alle andere instanties in de beweging werd, waar noodig en mogelijk, op de prettigste manier samengewerkt.

Zonder overdrijving mag geconstateerd worden, dat het Instituut een groeiende en bloeiende organisatie is geworden met tientallen toegewijde medewerkers.

Arbeiders-Jeugd-Centrale.

Nog steeds groeit het werk van de A.J.C. en het ledental is stijgende. Het werk onder de „Rode Valken” heeft aan stelselmatigheid en doeltreffendheid gewonnen.

Het ontwikkelingswerk en de scholingsarbeid voor het kader heeft

niet alleen in vele afdelingen plaatselijk, maar óók landelijk door de leiders-cursussen en kader-week-ends een flinken stoot in de goede richting gekregen.

Daarnaast is in de „Rode Wachten“-groepen gezocht — en reeds hier en daar met succes — naar een werkmethode, die voorziet in de behoefte om in kleinen kring (kern- of studie-clubs) de belangrijke vraagstukken van dezen tijd onder de oogen te zien.

Allerwege valt een stijgende activiteit waar te nemen. In dien zin was 1932 een goed — en gelukkig jaar:

Een moeilijk jaar was 1932 echter ook. De steeds ernstiger om zich heen grijpende crisis maakte het noodzakelijk over te gaan tot het nemen van maatregelen om te voorkomen, dat onze jonge arbeiders en arbeidsters er al te zeer de nadeelige gevolgen van zouden ondervinden.

Het Hoofdbestuur van de A.J.C. heeft van het begin der crisis af er op aangedrongen, dat in eigen kring alles in het werk zou worden gesteld om zoowel een afbrokkeling van het organisatorische verband, als een verzwakking der gezindheid te voorkomen. De werkende leden getroosten zich dan ook tot dat doel niet onbelangrijke financieele offers ten bate van de niet-werkenden.

Het Hoofdbestuur stelde het kamphuis van de A.J.C. „De Paasheuvel“ te Vierhouten, alsmede de noodige leiders, ter beschikking van de werklozen, om daar gedurende korten tijd te verblijven.

Er zijn in totaal 23 kampen gehouden. Telkens van Zaterdag tot Zaterdag. Zij werden bezocht door 1029 jeugdige werklozen, waarvan 900 mannelijke en 139 vrouwelijke.

Het ledental bedroeg op 1 December 1932 10034 tegen 9973 op 31 December 1931. Het ledental op 31 December 1932 is nog niet bekend.

Het aantal „Rode Valken“ bedraagt 6306, het aantal „Rode Wachten“ 3728, terwijl 875 boven-21-jarigen waren aangesloten. Het totaal aantal leden op 1 December was dus 10909 tegen 10866 op 1 Januari 1932.

In verband met de maatregelen, genomen t. o. v. de O.S.P. werden 33 „Rode Wachten“ en 29 boven 21-jarigen geroyeerd.

Bedankt hebben om deze reden 112 „Rode Wachten“ en 35 boven 21-jarigen, terwijl bovendien 24 „Rode Valken“ bedankten.

Het aantal afdelingen bedroeg op 31 December 1932 111, terwijl een correspondentschap gevestigd is te Zandvoort.

In 1932 werden opgericht afdelingen te Emmen, Axel, Helmond, Laren (N.H.), Oudeschans, Ridderkerk, Terneuzen en Uitgeest. Opgeheven werd geen enkele afdeling. De afdeling Winsum werd gecombineerd met de afdeling Onderdendam.

Op 10 Juli benoemde het Hoofdbestuur partijgenoot A. C. Vorrink, — tot dusverre technisch opzichter bij de Gemeente 's Gravenhage, — als technisch leider van het Kampfonds.

De inzameling ten bate van het Kampfonds onder de leuze „Voor Zon en Vrijheid“ bracht f 21.470.78 op.

Het aantal inlagen bij het Centrale Spaarfonds bedroeg 160.608.

De omzet van de Verkoop-centrale liep helaas terug. De A.J.C. heeft eveneens de lasten van de crisis te dragen. Bedroeg de omzet in 1931 ruim f 100.000.—, deze bedroeg in 1932 ruim f 86.000.—.

Met Pinksteren kwamen op „de Paasheuvel” 1800 deelnemers en deelneemsters bijeen om het jaarlijksche Pinksterfeest te vieren. Partijgenoot J. W. Albarda voerde het woord.

Het bezoek aan de vakantie-kampen was dit jaar bevredigend. Naast aparte kampen voor de „Rode Wachten”, kampen met „Rode Valken”, werd een groot studiekamp gehouden, gedurende een geheele week met meer dan 300 boven 18-jarigen, waar inleidingen gehouden werden door W. Banning, M. v. d. Goes van Naters, J. J. de Roode, Jan Tinbergen, Koos Vorrink en H. B. Wiardi Beckman over de volgende onderwerpen: Socialisme als Levenshouding, De Sociaaldemocratie en de Staat, Sociaaldemocratie en de internationale gedachte, Socialistische economische politiek, Socialisme en democratie, Grondbeginselen der Sociaal-democratie.

Voorts werden een aantal kampen georganiseerd voor jeugdgroepen van verschillende vakbonden, een viertal kinderkampen, en verschillende leiderskampen.

In totaal bezochten 3216 jongeren een der kamphuizen van de A.J.C. Aan de jeugdfeesten voor „Rode Valken” werd in totaal door pl.m. 4500 „Rode Valken” deelgenomen. Deze werden gehouden te Kerkrade, Delft, Almelo, Utrecht, Hoorn, Assen en Drachten.

De gewestelijke demonstraties van de „Rode Wachten” werden gehouden te Haarlem, Dordrecht en Winterswijk met in totaal pl.m. 3000 deelnemers. Propaganda-kaarten werden uitgegeven, terwijl voor de leuzen werkstukken ter beschikking werden gesteld.

Aan de Vredesmeeting van N.V.V. en S.D.A.P. te Maastricht namen bijna alle A.J.C. leden uit Limburg deel, terwijl te Breda de leden uit Noord-Brabant en Zeeland in groote getale samenkwamen.

Eveneens werd met groote groepen deelgenomen aan de demonstraties te Arnhem, Enschede en Groningen, terwijl op 8 November een zeer groot aantal A.J.C.ers naar Den Haag trok.

Piet Schuhmacher bedankte op 1 Juli als penningmeester van de A.J.C. en werd opgevolgd door Flip Barmes, terwijl Jan Peters tot bezoldigd gewestelijk bestuurder in de gewesten Overijssel en Gelderland werd benoemd.

Voor het Partijbestuur heeft in het H.B. zitting E. Ribbius Peletier.

Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Voor het verslag van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs verwijzen wij naar het in den Beschrijvingsbrief voorkomende verslag.

Troelstra-Oord.

Op het Troelstra-Oord vonden dit jaar geen veranderingen plaats. Ondanks de crisis was er een groot aantal arbeiders, dat hun vacantie op dit schoon gelegen oord doorbracht.

In de maand Januari kwam de Kaderschool op het Troelstra-Oord bijeen.

Ook door andere organisaties wordt voor cursusbijeenkomsten een druk gebruik van het Troelstra-Oord gemaakt.

Voor de Partij hebben in het bestuur nog steeds zitting de partijgenooten J. Oudegeest en E. Ribbius Peletier.

Socialistische Vereeniging ter bevordering van de studie van Maatschappelijke Vraagstukken.

Jaarverslag over 1932.

Hoogtepunten in het vereenigingsleven van de S.V.M.V. vormden in het jaar 1932 zoowel de voorjaars- als najaarsvergadering, die beide te Amsterdam werden gehouden.

In de voorjaarsvergadering hield p.g. dr. W. Banning een rede over „Jeugd en Socialisme”, die zeer veel belangstelling trok.

In de najaarsvergadering hield p.g. S. de Wolff een inleiding over „Crisis in permanentie?”, waarvoor niet minder belangstelling bestond.

Evenals vorige jaren kwamen op den vooravond van beide vergaderingen de secties bijeen, waar verschillende leden inleidingen hielden over meer speciale onderwerpen.

Als derde uitgave van de vereeniging werd de rede van S. de Wolff over „Crisis in permanentie?” gepubliceerd.

De paedagogische sectie bracht een rapport uit van de hand van de partijgenooten W. E. van Det en dr. T. Kuiper, getiteld: „De plaats van de toegepaste psychologie bij den overgang van de eene schoolsoort naar de andere en van de school naar de maatschappij”.

Naar aanleiding van een rede van pge. mr. Bertie Cohen besloot de juridische sectie tot de instelling van een studiec commissie, die tot taak kreeg een onderzoek te doen houden naar het standpunt, dat de sociaal-democratie dient in te nemen ten aanzien van de reclasseering. Deze commissie wordt voorgezeten door p.g. prof. mr. W. A. Bonger; secretaresse is pge. mr. Bertie Cohen.

Twee bezwaren deden zich ook dit vereenigingsjaar wederom gevoelen. Ten eerste: dat de vereeniging niet over een publiciteitsorgaan beschikt; ten tweede: dat de verspreide domiciliëring van de leden een bevrucht-dragenden arbeid van leden onderling zeer moeilijk maakt. Het vraagstuk, hoe de leden, vooral hen, die buiten de groote centra wonen, actief in het vereenigingsleven te betrekken, bleef tot nu toe onopgelost. Intusschen ligt het in de bedoeling in het vereenigingsjaar 1933 dit probleem zoo niet geheel dan toch gedeeltelijk op te lossen.

Het ledental der organisatie bleef vrijwel constant.

Het adres van het secretariaat bleef: S. de Wolff, Jan Luykenstraat 62, Amsterdam Z.

Bond van Sociaal-Democratische Studentenclubs.

Het ledental van den Bond is ook dit jaar weer gestegen; het bedroeg op 1 Jan. 1933 221. Werd het vorige jaar een afdeeling te Rotterdam gesticht, thans was dit het geval aan de Landbouw-Hoogeschool te Wageningen. Deze nieuwe afdeeling is met een uitstekend programma aan het werk gegaan en we mogen er voor de toekomst het beste van verwachten.

Op haar laatste congres heeft de Bond een resolutie, inzake universitaire hervormingen aangenomen, waarin richtlijnen ter reorganisatie van het Hooger Onderwijs worden aangegeven, waarbij vooral de nadruk wordt gelegd, dat slechts geschiktheid over de toelating tot de

universiteit mag beslissen en niet de financieele positie der betrokkenen, zooals thans het geval is.

De samenwerking met het Verbond van Vlaamsche Soc. Studenten werd voortgezet in den vorm van het gemeenschappelijk orgaan „Kentering”. Op de conferentie voorafgaande aan het congres sprak p.g. Hendrik de Man.

Onder verschillende acties gaat vooraan de actie gevoerd tegen de Welter- en regeeringsplannen t.a.v. het Hooger Onderwijs, waarbij naast vergaderingen in het land een adres aan de Regeering en de beide Kamers werd gericht.

Gunstig is voorts te noemen, dat de afsplintering van de S.D.A.P., de organisatie in geen enkel opzicht heeft verzwakt.

N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappijen „De Arbeiderspers”.

Deze Vennootschap bracht in 1932 haar *Jaarverslag over 1931* uit aan haar aandeelhouders, de S.D.A.P. en het N.V.V., die op voorstel van Directie en Commissarissen wederom het dividend vaststelden op 4%. Door afschrijving en reserveering kon de financieele positie verder worden versterkt, terwijl ook een belangrijk bedrag werd toegevoegd aan de reserve voor stichting van een pensioenfonds.

Op deze plaats werd ten vorigen jare gewezen op de kaspositie der Vennootschap in verband met de onmogelijkheid van het verkrijgen van een hypotheek op het groote gebouw te Amsterdam ten gevolge van de toestanden op de geldmarkt. Dank zij een door de bij het N.V.V. aangesloten vakbonden verstrekte kasgeldleening werden moeilijkheden afgewend. Intusschen blijft de directie er op bedacht alsnog tot het sluiten eener hypothecaire leening over te gaan, zoodra de geldmarkt dit mogelijk zal maken, teneinde de vakbondsleening te kunnen aflossen.

Het is ondoenlijk om op het oogenblik, dat dit overzicht wordt geschreven (begin Januari), reeds nauwkeurige bedragen omtrent de bedrijfsuitkomsten *gedurende 1932* te geven.

Natuurlijk drukten de crisisomstandigheden haar stempel ook op ons bedrijf. Na de enorme stijging van het abonnementental onzer *dagbladen* rond de vorige jaarwisseling was een teruggang met omstreeks 10% te verwachten, ook in normale tijden. De crisisomstandigheden werkten er niet toe mee om de werkelijke uitkomst gunstiger te doen zijn. Dat de teruggang gestuit kon worden, mag op zichzelf reeds bevredigend worden genoemd. De laatste maanden van 1932 gaven bovendien echter reeds weer een regelmatige toeneming van het abonnementental. Dit wekt voor de toekomst hoopvolle verwachtingen. Het blijkt, dat onze nieuwe dagbladen steeds meer beantwoorden aan de veelzijdige wenschen en behoeften van onzen uitgebreiden lezerskring. Dit verheugende verschijnsel is de beste basis voor ons bedrijf. Het spreekt vanzelf dat op de redactioneele en technische verzorging onzer bladen de volle aandacht blijft gericht. Uiteraard stelt de beweging aan de eigen pers bijzondere en *vele* eischen, terwijl de bedrijfsleiding met evenzovele omstandigheden en *mogelijkheden* te rekenen heeft. Over het algemeen wordt dit ook ingezien en erkent men, dat de ontwikkeling van de pers een proces is, dat tijd vordert, en dat vergelijking onzer tegenwoordige

dagbladen met de vroegere reden tot groote voldoening geeft en tot volhardend medewerken aan verdere verbreiding en uitbreiding.

De weekbladen *Radiogids* en *Proletarische Vrouw* boekten een stijgend getal abonné's. Daarentegen liep de *Notenkraker* aanzienlijk achteruit. Voor de *Notenkraker* werden in het eind van het jaar plannen tot reorganisatie tot uitvoering gebracht, die in de eerste dagen van 1933 reeds 10.000 nieuwe abonnementen opleverden.

„*De Socialistische Gids*” verloor een aantal abonné's door werkloosheid en financieele omstandigheden.

Het halfmaandelijksche blad *De Blijde Wereld* werd in het najaar bij wijze van proef omgezet in een weekblad onder den titel *Tijd en Taak*. De ontwikkeling van deze proef laat zich bemoedigend aanzien. Het aantal abonné's steeg reeds tot pl.m. 3600.

De *Handelsdrukkertijen* ondervonden den druk van dalende prijzen en bezuiniging bij de afnemers. Het bindend drukwerktaarif werd verlaagd evenals de loonbasis van de collectieve contracten voor de Typografie en de Chemigrafie. De bedrijfsleiding zag zich genoodzaakt deze beweging der loonen ten deele ook in ons bedrijf te volgen, waarover op het Congres der Partij te Utrecht reeds uitvoerig werd gediscussieerd.

De *Clichéfabriek* te Amsterdam kon haar omzet uitbreiden, die te Rotterdam verloor een zeer belangrijke cliënt, welk verlies niet door werving van nieuwe orders kon worden gecompenseerd.

Het jaar 1932 was een goed jaar voor het *Boekenbedrijf* van de Arbeiderspers. Ondanks de crisis steeg het aantal door onze filialen afgeleverde boeken; een nieuwe afdeling *Kantorboekhandel* bleek in een behoefte te voorzien en gaat zeker een goede toekomst tegemoet.

Over de afdelingen van het bedrijf geven we hierbij nadere bijzonderheden:

Uitgeverij.

Vergeleken met de beide voorafgaande jaren was het aantal uitgaven als volgt:

SOORT	1930		1931		1932	
	Aant. uitg.	Totaal oplage	Aant. uitg.	Totaal op'age	Aant. uitg.	Totaal oplage
Propag. brochures ...	3	32000	3	45000	3	20500
Pop. wet. brochures .	2	3100	2	2000	2	4500
Romans, gedichten ..	13	54800	13	65400	13	89250
Tooneelwerken en voordrachten	3	7000	3	3000	9	9000
Kinderboeken	9	24500	7	14500	9	19000
Pop. wet. boeken e.d.	9	12450	18	23200	25	36750
Kalenders, almanakken	4	35500	3	32000	2	23600
Diversen	6	32200	11	21850	11	21850
Totaal	49	201550	60	206950	74	224450

Het aantal intekenaren op de *A.R.B.O.* steeg van 7450 tot 11500.

Daarentegen moest de *Kinderbibliotheek* worden gestaakt wegens geringe belangstelling.

De schriftelijke cursus in *Gemeentepolitiek* ondervindt groote waardeering.

Na het afloopen van den cursus „*De Mensch in de Leerschool van Moeder Aarde*” werd in samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling de cursus-Swierstra georganiseerd, die den naam draagt van „*De Geschiedenis van Nederland in verband met de Geschiedenis der Menschheid*”. Voorloopig heeft deze cursus 650 deelnemers.

De *Bibliotheek voor Natuurliefhebbers* onder redactie van Henk van Laar had slechts een klein aantal abonné's. Er verschenen in deze serie vier boekjes, die echter in den boekhandel grif werden gekocht. Besloten werd een tweede serie uit te geven, waarvan het eerste deeltje reeds verschenen is.

De *Nieuwe Internationale Bibliotheek* onder redactie van Mr. S. Mok kwam definitief tot stand. Van de verschenen boeken werd een ferm aantal in abonnement en als losse exemplaren geplaatst.

De oplage van den *Naar-het-Lichtkalender* steeg iets, hoewel het aantal concurrerende kalenderuitgaven blijft toenemen.

In de maanden October en November werd een achtstal *boeken-tentoonstellingen* in samenwerking met het Instituut gehouden. De resultaten waren zeer bevredigend.

Boekhandel.

De verkoop in 1932 in onze 15 filialen geeft aanleiding tot tevredenheid. Het aantal afgeleverde boeken bewoog zich in stijgende lijn. In verband met het streven der uitgevers om den prijs der boeken te verlagen en de economische omstandigheden, was de vraag naar „het goedkope boek” groot. Veel gevraagd werden „Levensbeschrijvingen”, boeken over het huwelijk, populair-wetenschappelijke boeken, encyclopaedieën, woordenboeken en atlassen.

Kantoorboekhandel.

De in 1931 ingerichte Kantoorboekhandel breidde zijn bemoeiingen in 1932 sterk uit, mede door de oprichting van een afdeling *Onderhoud en reparatie van kantoormachines*. Deze afdeling sloot reeds enkele honderden onderhoudsabonnementen af. Steeds meer groeide de leverantie aan de instellingen onzer beweging van machines, papier en andere kantoorbenodigdheden. Merkartikelen onder het *merk A.P.* worden steeds meer gevraagd.

De z.g. *A.P.-boekenkast* en het *A.P.-schrijfmeubel* vonden in de laatste maanden steeds meer koopers en maken bij deze koopers door hun doelmatigheid verder propaganda voor zich zelf.

Als men den gang van zaken van het geheele bedrijvencomplex overziet, mag de conclusie worden getrokken, dat de Arbeiderspers een moeilijk crisisjaar op gezonde wijze doorstaan heeft en vol levenskracht een — vermoedelijk evenzeer moeilijk — jaar tegemoet kan zien.

Voor zoover de kasmiddelen en een voorzichtige bedrijfspolitiek het toelaten, blijft de bedrijfsleiding op uitbreidingsmogelijkheden, naast consolidatie van het bestaande bedrijvencomplex, bedacht. Door de stichting van een speciale verkoopafdeling zal getracht worden den omzet der drukkerijen en clichéfabrieken te vergrooten, terwijl de mogelijkheid om tot uitgave van nieuwe periodieken over te gaan overwogen wordt.

Vertegenwoordigingen.

Het Partijbestuur was vertegenwoordigd op de Jaarvergadering van den Bond van Sociaal Democratische Vrouwenclubs op 12 en 13 Maart te Deventer door F. M. Wibaut, bij het vijfjarig bestaan van den Nederlandschen Arbeiders Sportbond door pg. J. Oudegeest; in het congres van den C.N.A.B. op 2 Juli te Alkmaar door C. Woudenberg; bij de opening van het nieuwe omroepgebouw van de V.A.R.A. op 30 April door pg. F. M. Wibaut.

Voorts was aanwezig bij de opening van het vacantie-oord „Voorwaarts” te Hoek van Holland op 14 Mei S. Groeneweg. Het 15-jarig jubileum van den Bond van Arbeiders Tooneelverenigingen op 28 Mei werd eveneens door S. Groeneweg bijgewoond.

De opening van het Meenthuis van de A.J.C. te Blaricum op 9 Juli woonde C. Woudenberg bij. Bij het 25-jarig bestaan van de Ned. Vereniging van Fabrieksarbeiders op 30 Juli te Amsterdam sprak F. M. Wibaut namens het P.B.

Op het congres van de N.V. tot afschaffing van alcoholhoudende dranken op 13 Augustus te Utrecht was G. J. Zwertbroek tegenwoordig, die aan de discussies deelnam. Bij de begrafenis van E. Bernstein op 23 December te Berlijn was W. H. Vliegen aanwezig.

Door C. Woudenberg werd bijgewoond de jaarvergadering van de gewestelijke federatie Noord-Brabant op 23 October, Friesland op 13 November en Groningen op 20 November.

J. Oudegeest was aanwezig op de jaarvergadering op 28 November in Amsterdam en 4 December in Overijssel.

E. Boekman vertegenwoordigde het P.B. op 13 November in Heerlen en 20 November in Middelburg; W. Drees op 27 November in Assen op de jaarvergadering van Drente, W. H. Vliegen woonde op 27 November in Gelderland de jaarvergadering bij, op 3 December te Amsterdam Ch. G. Cramer die van Noord-Holland Zuid. Door S. Groeneweg werd ten slotte op 12 November de jaarvergadering van Zuid-Holland te Rotterdam bijgewoond.

Arbeiders-Kaderschool.

De derde cursus van de Arbeiders Kaderschool vond plaats van 2 tot 29 Januari op het Troelstra-Oord. Hij bestond uit drie klassen, een eerste, tweede en derde klasse, resp. bestaande uit 25, 20 en 7 leerlingen.

Door de daarvoor aangewezen organisaties werden voor de in dit jaar gevormde eerste klasse 61 kandidaten opgegeven, waaruit door het curatorium 25 kandidaten werden geselecteerd.

Als leeraren traden op W. J. van der Woestijne voor Staathuishoudkunde; Prof. H. J. van Meurs voor Staatsinrichting; Dsr. S. Kleerekoper voor Boekhouden; Mr. M. Levenbach voor Arbeidsrecht; J. v. d. Kieft voor Geld- en Credietwezen.

Terwijl wij dit schrijven vindt de derde bijeenkomst plaats, zoodat wij omtrent haar welslagen geen mededeeling kunnen doen.

Het Curatorium van de Arbeiders Kaderschool heeft zich in het afgelopen jaar verstaan met het bestuur van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling over het organiseren van een groot aantal plaatselijke

kaderscholen en arbeidersavondscholen, welke tot doel hebben een aantal jonge arbeiders en arbeidsters voortgezet onderwijs te verstrekken, doch ook om de selectie voor deelneming aan de Arbeiders Kaderschool te verbeteren.

Als secretaris van het Curatorium trad tot dusverre op pg. C. Woudenberg, die echter voor deze functie bedankte. Een nieuwe secretaris moet nog worden benoemd.

Internationale Zaken.

Voor de Partij hadden in het afgelopen jaar in de Executieve der S.A.I. zitting de partijgenooten J. W. Albarda en F. M. Wibaut. Tot lid van het Bureau der S.A.I. werd gekozen pg. J. W. Albarda, die ook voorzitter der Ontwapeningscommissie der S.A.I. is.

Op initiatief van S.A.I. en I.V.V. kwam op 22 en 23 Mei 1932 in het „Limmathaus” te Zürich een conferentie samen, welke ten doel had invloed uit te oefenen op de werkzaamheden van de Ontwapeningsconferentie te Genève.

Voor de Partij waren hierbij aanwezig: J. W. Albarda, J. Oudegeest, J. J. de Roode, W. H. Vliegen, C. Woudenberg en J. H. F. Zadelhoff, terwijl voor het Internationaal Vrouwencomité door pg. E. Ribbius Peletier werd deelgenomen.

Het Partijbestuur richtte zich in den aanvang van het jaar met een brief tot het Bureau der S.A.I., waarin het verzocht te onderzoeken of een internationale boycot van Japansche goederen het China-Japan-conflict zou kunnen beëindigen.

Het N.V.V. richtte een soortgelijk verzoek tot het bestuur van het I.V.V.

Deze aangelegenheid werd door de S.A.I. besproken, doch niet uitvoerbaar geacht.

In de bezetting van internationale commissies kwam in zooverre wijziging, dat in plaats van A. B. Kleerekoper door het Partijbestuur in de commissie voor de politieke gevangenen pg. E. Boekman werd benoemd.

Den 1en en 2en October vond in Amsterdam plaats een bespreking tusschen afgevaardigden van de Zweedsche, Deensche, Belgische en Hollandsche Partij en van de Vakverbonden uit de genoemde landen met de leiding van S.A.I. en I.V.V. over de door genoemde landen te voeren handelspolitiek.

Voor deze bespreking was door onzen partijgenoot A. W. IJzerman een overzicht samengesteld van de ten onzent bestaande tarieven- en douane-verhoudingen.

In deze bijeenkomst vertegenwoordigden de partijgenooten J. W. Albarda, F. M. Wibaut, J. J. de Roode, J. F. Ankersmit en J. Oudegeest onze Partij.

Door onze delegatie werd in deze bijeenkomst verdedigd de handelspolitiek, neergelegd in het Verdrag van Ouchy.

De Partij ontving van de meeste bij de S.A.I. aangesloten partijen in den loop van het jaar uitnodigingen tot bijwoning der jaarlijksche congressen. Om financieele redenen werd het zenden van afgevaardigden achterwege gelaten.

Algemeene Raad.

Het Dagelijksch Bestuur van den Algemeenen Raad vergaderde in het jaar 1932 20 maal. De Algemeene Raad kwam in plenum 4 maal bijeen.

De actie, ten behoeve van de werklozen, voor het behoud van een behoorlijke werkloozenuitkeering, voor het treffen van crisismaatregelen, etc. etc. werd regelmatig in het Dagelijksch Bestuur van den Algemeenen Raad besproken.

Dit geschiedt trouwens met alle zaken, waar zoowel de Partij als het Vakverbond bemoeienis mee heeft. Op de meest vriendschappelijke wijze hebben de discussies in het afgelopen jaar plaats gevonden.

Daar de Algemeene Raad niet is een college voor het nemen van beslissingen, doch voor het plegen van overleg, hebben wij te anderer plaats in dit verslag de besluiten, waartoe het overleg leidde, vermeld.

Het Secretariaat van den Algemeenen Raad was van October 1931 tot eind September 1932 bij C. Woudenberg, terwijl gedurende dien tijd pg. E. Kupers voorzitter van den Algemeenen Raad was.

Sinds October wordt het Secretariaat van den Algemeenen Raad vervuld door pg. S. de la Bella, terwijl pg. J. Oudegeest als voorzitter optreedt.

„De Sociaal-Democraat”.

Met *De Sociaal-Democraat* gaat het niet goed. Toen na het congres te Haarlem de oppositie de Partij verlaten had, bleek de behoefte aan een discussie-orgaan niet bijster groot te zijn.

Na het congres besloot het Partijbestuur den prijs van het blad te stellen met ingang van 1 Juli 1932 op f 2.50 per jaar. Doch ondanks vele afdelingen een stevige propaganda-campagne voor het blad voerden, steeg het aantal abonnees niet noemenswaardig.

In de afgelopen maanden valt een regelmatige achteruitgang waar te nemen. Reeds op het Septembercongres is medegedeeld, dat met een aantal abonnees van pl.m. 4000 ongeveer f 2.50 per abonné per jaar moet worden bijgepast.

Terwijl wij dit verslag schrijven wordt door de afdelingen een nieuwe poging gedaan het aantal abonnees beduidend te verhoogen. Mocht deze poging niet slagen, dan zal het Partijbestuur ernstig moeten overwegen aan het congres voor te stellen de uitgave van dit blad te staken, daar dan de practijk bewezen heeft, dat aan een discussie-orgaan niet voldoende behoefte bestaat. Het is naar de meening van het P.B. niet verantwoord jaarlijks een beduidend bedrag uit de Partijkas beschikbaar te stellen ten behoeve van een betrekkelijk klein aantal partijgenooten, dat van den inhoud van een discussieorgaan wenscht kennis te nemen.

Op het Septembercongres werd tot hoofdredacteur gekozen pg. E. Boekman, tot leden der redactie-commissie de partijgenooten J. Oudegeest, W. Romijn, K. Vorrink en J. v. d. Wijk.

Neutraal georganiseerden.

In ons vorig Jaarverslag maakten wij melding van een brief, welke door het P.B. is gezonden aan een aantal partijgenooten, dat niet of

georganiseerd is in een niet bij het N.V.V. aangesloten vakbond, waarin verzocht werd te willen berichten, wat hiervan de reden is.

Een zeer groot aantal antwoorden kwam binnen, waarin beweegredenen van den meest uiteenlopenden aard voorkwamen.

Het Partijbestuur besloot het bestuur van het N.V.V. met de ingekomen antwoorden in kennis te stellen. Deze zaak is op dit oogenblik nog bij het Vakverbond in behandeling.

Het Secretariaat.

In de personeelverhouding van het Secretariaat vond geen verandering van beteekenis plaats. Het personeel heeft met groote animo gedurende het geheele jaar gewerkt.

De voorbereiding van twee congressen, de Jaarvergadering van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs, de vele vergaderingen van den Partijraad, het Partijbestuur, de werkzaamheden voortvloeiende uit het Secretariaat van den Algemeenen Raad, de voorbereiding der crisisvergaderingen, de vele arbeid, verbonden aan onze 8-November-demonstratie en nog zooveel andere niet te noemen zaken, gaven geen oogenblik gelegenheid op adem te komen.

De voortdurende actie en agitatie der Partij geeft het personeel volop werk, dat met ijver en toewijding wordt verricht.

In het afgelopen jaar kwamen in 30206 poststukken. Verzonden werden 8000 brieven en 4749 zegelbestellingen.

Personalia.

Door den dood ontvielen ons in het afgelopen jaar een aantal partijgenooten, waarmee men het P.B. in kennis stelde. Dit waren o.a. de partijgenooten J. Hardam, voorzitter van de Raadsfractie te Alblas-serdam, O. F. de Vries, wethouder te Leeuwarden, H. Reinalda te Haarlem, P. B. Buwalda te Holwerd, Nico van Hinte te Heemstede, die behoorden tot onze oudste partijgenooten, terwijl eveneens tot hen moet worden gerekend wijlen onze partijgenote Lucie Baart, die te Bergen overleed.

Een diepe indruk maakte in de Partij het droevig ongeval, dat p.g. J. J. Bosma, voorzitter onzer afdeeling Venlo trof, die door een auto-overrijding om het leven kwam.

Ook het verscheiden van Tine Stoovelaar, aan wier goede zorgen zoovele jonge partijgenooten zich op de Paasheuvel toevertrouwden, maakte diepen indruk in de Partij.

Verheugend is het hier te kunnen vermelden, dat onze partijgenote M. Wibaut— B. v. B. en partijgenoot W. H. Vliegen in het afgelopen jaar hun 70sten verjaardag vierden.

Eveneens kunnen wij hier met groote vreugde gewag maken van het feit, dat onze partijgenoot A. B. Kleerekoper in zooverre herstelde, dat hij het Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam kon verlaten, wederom een eigen woning kon betrekken en met ongekende werkkraft zich weer aan zijn speciale Partijwerkzaamheden kon gaan wijden.

Slotwoord.

Vatten wij de gebeurtenissen van 1932 in enkele zinnen samen, dan kunnen wij zeggen: De onderlinge verdeeldheid, welke in den aanvang van het jaar bestond, was na het besluit van Haarlem verdwenen. De rust, toen teruggekeerd, versterkte de Partij zoowel naar binnen als naar buiten.

Het aantal leden en afdelingen steeg tot nimmer gekende hoogte, terwijl onze agitatie naar buiten een nooit aanschouwden omvang en intensiteit aannam.

1932 was voor de Partij een goed jaar. Het nieuwe vindt ons strijdvvaardiger dan ooit.

Mogen de Kamerverkiezingen van 1933 onzen invloed onder de kiezers doen stijgen en de Partij in omvang en kracht doen groeien.

BIJLAGE A

GEWESTEN	PER 31 DECEMBER																						
	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111	105	97	101	100	95	97	99	100	102	104	103	104	105
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84	78	72	71	68	69	66	70	75	75	77	79	81	79
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51	43	43	49	51	45	45	43	47	48	50	49	58	61
Overijssel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34	37	35	40	40	40	45	42	39	43	48	45	47	53
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66	59	56	51	61	60	60	60	58	60	68	68	76	76
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19	19	19	21	22	20	21	22	22	22	23	25	26	26
Noord-Holland Noord	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60	60	56	63	62	64	61	61	57	58	62	62	72	75
Noord-Holland Zuid	—	—	—	—	28	27	27	20	25	29	29	27	31	31	29	31	30	30	29	30	30	33	33
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24	24	9	9	10	11	11	11	11	11	11	11	11	13
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	7	3	3	3	4	4	4	7	7	7	7	9	11
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	75	89	83	81	84	83	84	87	86	85	84	86	90	99	107
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21	19	17	18	21	20	20	22	23	25	30	36	44	44
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17	17	12	12	11	14	14	14	15	18	24	25	28	26
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24	24	23	21	19	20	20	19	20	20	21	22	22	20
Totaal ...	220	253	284	389	406	395	410	455	594	645	613	559	583	591	584	591	590	597	609	645	655	711	738

BIJLAGE B

FEDERATIES	31 Dec. 1931	Nieuw ingeschre- ven	Leden uit andere afd. overge- komen	Totaal ingeschre- ven	Ver- huisd	Be- dankt	Afgev. wegens contr. schuld	Geroy- eerd	Over- leden en overige redenen	Totaal afge- schre- ven	Totaal aantal 31 Dec. 1932	Man- nen	Vrou- wen
Friesland	6824	983	221	1204	285	692	15	1	57	1050	6978	4690	2288
Groningen	5577	890	131	1021	213	719	34	6	20	992	5606	4113	1493
Drente	2263	532	19	551	117	384	28	2	5	536	2278	1752	526
Overijssel	5489	919	83	1002	163	917	12	8	18	1118	5373	3746	1627
Gelderland	5928	1191	132	1323	212	1019	35	13	18	1297	5954	4327	1627
Utrecht	3898	1098	221	1319	270	532	42	3	21	868	4349	3029	1320
Noord-Holland Noord	6237	1211	92	1303	185	693	37	1	27	943	6597	4388	2209
Noord-Holland Zuid	4762	975	217	1192	226	695	55	6	17	999	4955	3272	1683
Amsterdam	13315	3136	2906	6042	3214	2239	877	2	42	6374	12983	8610	4373
Rotterdam	6113	2504	270	2774	447	1440	30	—	31	1948	6939	4707	2232
Den Haag	5750	1563	1367	2930	1468	1011	16	—	22	2517	6163	3864	2299
Zuid-Holland	8169	2604	151	2755	251	1561	42	4	34	1892	9032	6509	2523
Zeeland	1913	533	12	545	47	268	35	7	8	365	2093	1581	512
Noord-Brabant	1366	375	27	402	107	283	26	6	19	441	1327	1035	292
Limborg	1316	340	59	399	79	297	50	—	2	428	1287	901	386
Totaal ...	78920	18854	5908	24762	7284	12750	1334	59	341	21768	81914	56524	25390

BIJLAGE C

Het ledental der S. D. A. P. van de oprichting af.

1 Januari	Aantal leden	1 Januari	Aantal leden	1 Januari	Aantal leden
1895	700	1908	8748	1921	37412
1896	1000	1909	9504	1922	41472
1897	1500	1910	9980	1923	42047
1898	2100	1911	12582	1924	41230
1899	2500	1912	15667	1925	37894
1900	3200	1913	25708	1926	41221
1901	4000	1914	25609	1927	43196
1902	6500	1915	25642	1928	46169
1903	5600	1916	24018	1929	53395
1904	6000	1917	24893	1930	61162
1905	6816	1918	27093	1931	69263
1906	7471	1919	37628	1932	78920
1907	8423	1920	47870	1933	81914

BIJLAGE D

GEWESTEN	PER 30 SEPTEMBER															
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Friesland	3332	4347	5557	4647	4414	5374	5350	4904	5071	4925	5366	5882	6256	6448	6858	6870
Groningen	1725	2891	4908	3667	3121	3431	3098	2784	2957	2997	3509	3931	4394	5017	5618	5675
Drente	901	1544	2148	1484	1406	2119	1575	1225	1166	1090	1289	1525	1595	1801	2319	2206
Overijssel	1658	2177	3226	2523	2433	2912	2825	2715	3130	3018	3323	3786	4569	4873	5479	5267
Gelderland	1794	3724	5179	4121	3561	4178	4438	3922	3889	3873	4151	4439	4672	5148	5808	5974
Utrecht	800	1561	2220	1692	1794	2142	2035	1936	1985	1987	2222	2497	3085	3324	3820	4151
Noord-Holland Noord.....	4122	4643	3907	3253	2870	3481	3458	3295	3384	3301	3713	3978	4647	5155	6175	6411
Noord-Holland Zuid.....			2609	2153	1837	2162	2214	2076	2441	2392	2701	3025	3404	3857	4736	4841
Amsterdam.....	5034	4615	5539	4981	5627	5339	5188	4910	5384	5242	5817	7627	9273	10817	13522	13136
Rotterdam.....	1646	1843	2596	2287	2670	3069	3138	2750	2821	2922	3524	4398	5175	6001	6166	6768
Den Haag.....	1668	1519	1999	1796	1753	1904	1862	1892	2412	2524	2967	3793	4132	4725	5711	6113
Zuid-Holland.....	2345	2147	5710	4206	4238	4727	4595	4013	4514	4640	5382	5754	6605	7188	8259	8859
Zeeland	424	571	760	619	540	620	682	611	688	694	895	1043	1375	1590	1975	2092
Noord-Brabant	278	856	1019	824	741	732	659	601	667	629	647	773	1110	1264	1363	1324
Limburg.....	320	1093	1436	1091	812	746	657	631	757	752	895	944	1000	1154	1343	1286
Totaal...	26047	35531	48813	39344	37867	42936	41774	38265	41266	40986	46401	53395	61292	68362	79152	80973

BIJLAGE E

AFDEELING	PER 31 DECEMBER																			30/9
	1 Jan. 1932 aant. inw.	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Amsterdam.....	766263	4959	4526	4340	4236	5032	5501	4874	5595	5169	5234	4831	5386	5523	5827	7761	9309	11185	13315	13136
Haarlem.....	122386	361	315	301	302	425	536	478	496	491	458	457	527	502	789	922	1059	1275	1504	1545
Alkmaar.....	28751	122	103	113	114	132	180	145	186	213	216	206	235	261	253	291	328	344	414	461
Zaandam.....	33772	396	377	428	463	525	677	581	554	575	679	706	730	738	810	821	868	1055	1132	1191
Hilversum.....	59632	200	226	193	224	319	394	281	355	392	375	365	455	431	463	555	600	672	845	920
Rotterdam.....	587316	1584	1356	1518	1551	1941	2672	2202	3072	3031	3098	2711	2809	3628	3400	4387	5044	5915	6113	6768
Den Haag.....	449614	1631	1430	1353	1341	1563	1995	1786	1766	1863	1899	1898	2465	2585	3058	3908	4130	4815	5750	6113
Leiden.....	71598	174	231	202	203	253	445	432	532	516	552	469	491	517	528	605	781	907	1015	1014
Delft.....	51286	297	241	242	230	298	423	318	498	439	389	342	366	373	463	497	534	567	650	654
Dordrecht.....	57059	379	376	396	331	374	443	384	403	427	462	441	573	700	754	760	775	906	1000	1047
Leeuwarden.....	48901	332	327	331	369	561	655	610	716	770	777	723	788	839	847	1099	1128	1238	1326	1317
Groningen.....	107158	495	473	521	558	593	752	697	834	815	815	817	889	872	913	1065	1132	1253	1392	1551
Assen.....	17971	264	244	240	229	218	264	194	409	372	205	177	226	193	227	277	278	315	352	355
Zwolle.....	41043	169	164	165	259	392	615	467	575	580	567	499	583	547	569	705	719	774	771	785
Enschede.....	51343	268	235	204	217	315	346	276	302	362	372	398	442	441	505	543	577	692	853	712
Almelo.....	33084	163	150	145	128	173	234	163	201	204	208	225	263	325	332	360	417	439	566	530
Hengelo.....	34737	159	144	137	138	142	148	132	147	171	176	169	175	169	240	379	488	504	533	501
Utrecht.....	156194	507	479	501	500	599	925	819	855	956	984	945	979	1082	1081	1201	1664	1745	1774	1860
Apeldoorn.....	62044	131	134	130	211	197	409	318	309	313	399	359	372	368	361	360	345	393	381	344
Amersfoort.....	39705	154	138	150	160	197	268	221	229	242	238	206	215	217	254	355	376	425	458	468
Arnhem.....	79322	369	347	328	414	568	598	461	547	887	836	764	741	757	712	781	766	892	990	1071
Nijmegen.....	84034	134	111	112	173	253	335	234	234	283	288	249	247	325	304	340	341	375	401	417
Zutphen.....	19996	227	214	198	220	213	307	299	334	349	370	337	387	402	423	478	479	473	548	601
Deventer.....	36930	116	127	235	152	201	386	339	384	384	364	336	378	375	400	478	478	527	663	621
Middelburg.....	18419	101	97	93	103	116	147	139	170	177	179	164	185	193	214	285	295	276	310	306
Den Bosch.....	43090	27	27	22	20	50	158	103	94	121	114	89	108	82	78	97	114	113	116	120
Eindhoven.....	93234	71	65	69	104	182	226	216	170	174	160	147	160	150	146	190	319	386	375	362
Maastricht.....	61763	165	146	150	200	244	334	210	196	149	164	184	204	224	222	254	318	300	390	350
Totaal.....	3256645	14052	12803	12717	13151	16076	23410	17379	20163	20425	20578	19214	21279	22819	24173	29754	33662	38761	43937	45066
In Procenten.....	40	55	53	51	49	43	49	46	49	49	50	51	52	52	52	55	55	56	56	56
Totaal ledental der Partij.....		25642	24018	24839	26987	37628	47870	37412	41472	42047	41230	37894	41221	43196	46169	54319	61162	69263	78920	80973 1)
Het Rijk.....	8061571																			

1) Per 30 Sept. 1932.

BIJLAGE F

GEWESTEN	Platen „Maak 'm Lid'”		Brochure S. de Wolff: Crisis	Brief aan de ex.-partij.	Brief aan de mod. georg.	Manifest aan de vrouwen	Enveloppen voor een ander	Huisbezoek kaartjes	Manifest na Paasch-congres	Manifest inzake verw. Pachtwet	Manifest interpellatie Kupers	Zes Manif. 8 November demonstr.	Platen 8 November demonstr.	
	Groot	Klein											Groot	Klein
Friesland	450	1300	5000	1200	3500	2300	1300	2000	41050	17360	84265	82215	570	3670
Groningen	438	2990	2355	1645	6685	2835	8330	3155	35450	10730	75125	75025	272	1914
Drente	82	1210	1031	131	2931	3416	3060	941	23700	5650	26201	27000	166	960
Overijssel	497	1240	1475	685	3215	2010	4790	700	72600	7200	75600	78950	428	3215
Gelderland	320	1083	3165	687	4035	1585	2447	1345	74000	12950	75650	78350	1145	6040
Utrecht	340	943	3490	850	4400	2115	5075	1780	68800	7150	69750	70250	354	1615
Noord-Holland Noord	545	2175	2335	935	2085	1965	1680	3075	78875	14240	77800	78500	740	4415
Noord-Holland Zuid	168	1298	1161	396	4961	1156	5410	1530	60000	3500	36410	76460	424	4702
Zuid-Holland	1225	6180	4050	1960	14865	9745	20165	18895	163300	12845	154300	162350	2030	13900
Zeeland	214	1235	1495	485	1945	950	2490	1770	34950	5400	33450	33450	215	1175
Noord-Brabant	220	1630	1660	790	1980	14700	1380	1980	17270	100	35700	37850	470	3525
Limburg	210	2825	331	556	5801	1801	4190	980	48200	500	55500	49200	190	2750
Amsterdam	3025	2400	2350	2095	10800	5300	14250	15425	113700	1250	168440	116010	1200	4650
Rotterdam	1025	1400	2200	1000	2250	1800	3000	5000	110020	2000	86600	120000	2050	8200
Den Haag	560	750	4010	685	16235	2390	785	10	103500	500	120000	116400	945	4200
Totaal ...	9319	28659	36108	14100	94688	54068	78352	58586	1045415	101375	1174791	1202010	11199	64931

	Niet met de Waapnen der Barbaren J. W. Albarda	Meibrochure J. F. Ankersmit	Ontwapend J. W. Albarda	Chaos of Socialisme v. d. Tempel en Ijzerman	De Redding F. M. Wibaut	Naar het groote doel J. W. Albarda	Kerstrochure A. B. Kleeekoper 1932	Zuiderzeevisschersleed Mr. J. E. W. Duys	Landbouwcrisis in de 2e Kamer W. v. d. Sluis	De Werkloosheidsdeb. in de 2e Kamer E. Kuipers	Kol. Werk-Program
Friesland.....	625	1390	1913	1635	2536	466	2490	155	1075	1045	24
Groningen.....	1106	1155	1448	1587	1452	384	1945	2	635	2070	30
Drente.....	250	910	864	848	577	249	1113	15	1645	1920	7
Overijssel.....	245	1077	635	990	1095	337	1340	160	1090	2535	28
Gelderland.....	865	1615	626	526	751	336	1650	109	320	1265	43
Utrecht.....	540	1575	955	850	825	204	1595	25	310	1450	33
Nrd-Holland-Nrd.....	1580	2290	1641	1189	1215	638	2154	397	755	1320	35
Nrd-Holland-Zd.....	600	1830	670	830	1255	384	1475	85	190	740	32
Zuid-Holland.....	1220	2670	1469	1484	1400	506	2901	98	771	3395	56
Zeeland.....	225	635	341	341	251	120	700	25	95	375	7
Nrd-Brabant.....	250	915	455	285	355	98	320	25	96	250	17
Limburg.....	245	225	150	145	310	161	550	5	20	1300	6
Amsterdam.....	900	1425	990	1085	1285	541	2075	120	200	1350	84
Den Haag.....	525	850	950	900	755	225	1425	—	60	1000	46
Rotterdam.....	777	750	837	762	1237	330	842	50	75	—	30
Diversen.....	118	355	215	191	277	206	400	250	4	105	28
	10071	19617	14159	13648	15596	5185	22975	1521	7341	20120	506

BALANS VAN DE PARTIJKAS DER S.D.A.P. PER 31 DECEMBER 1932

Bezittingen:

1. Kassa	f	212.09
2. Postchèque en Girodienst	„	2.344.41
3. Twentsche Bank	„	614.80
	<u>f</u>	<u>3.171.30</u>
4. Effecten	„	94.470.—
5. Voorschotten, u/g	„	3.087.97
6. Afdeelingen en Gewesten	„	11.426.34
7. Meubilair	„	3.947.77
8. Diverse Drukwerken	„	307.25
9. Interest	„	8.800.—
10. N.V. Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen	„	24.809.01
11. Onkosten vooruitbetaald	„	2.136.77
12. „De Sociaal Democraat” (nog te ont- vangen)	„	273.15
13. Debiteuren	„	219.64
14. Vooruitbetaald Verkiezingsactie 1933	„	2.161.49

f 154.810.69

Schulden:

1. Crediteuren	f	33.139.57
2. Ontwapeningsfonds.		
Saldo 1 Januari 1932	f	7.726.72
Nog ontv. i/z Sept.-dem. 1930	„	47.68
	<u>f</u>	<u>7.774.40</u>
Af: Ons aandeel te kort:		
Grensmeetings	f	2.195.14
Ons aand. onkosten petitionnement	„	437.02
Bijdrage in ons aandeel v. h. tekort 8 Nov.-demonstratie	„	5.142.24
	<u>„</u>	<u>7.774.40</u>
3. Leeningen o/g	„	53.000.—
4. 5½ pCt. Obligatieleening 1928.		
Saldo 1 Januari 1932	f	85.000.—
Uitgeloot	„	5.000.—
	<u>f</u>	<u>80.000.—</u>
Obligaties in portefeuille	„	54.000.—
	<u>„</u>	<u>26.000.—</u>
5. Onkosten nog te betalen	„	1.358.74
6. Interest obligatie-leening	„	715.—
7. Reserve dubieuze vorderingen.		
Saldo 1 Januari 1932	f	3.230.43
Afgeschreven	„	1.125.—
	<u>„</u>	<u>2.105.43</u>
3. Kapitaalrekening.		
Stand 1 Januari 1932	f	54.352.89
Verlies 1932	„	15.860.94
	<u>„</u>	<u>38.491.95</u>

f 154.810.69

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen:

1. In kas op 31 December 1932.		
2. Ons te goed bij den Postchèque en Girodienst per 31 December 1932.		
3. Ons te goed bij de Twentsche Bank per 31 December 1932.		
4. Boekwaarde per 1 Januari 1932	f	94.510.—
Af: Verzilverd 4 Obligaties N.V. „Voorwaarts”	„	40.—
		<hr/>
Boekwaarde per 31 December 1932	f	94.470.—
Volgens onderstaande specificatie:		
Het aandeelenkapitaal van N.V. „Voorwaarts” nominaal f 10.000.— boekwaarde	„	23.500.—
Het aandeelenkapitaal van N.V. „Vooruitgang” nominaal f 75.000.— boekwaarde	„	57.000.—
Het aandeelenkapitaal van N.V. „Ontwikkeling” nominaal f 5000.— boekwaarde	„	10.500.—
Aandeelen N.V. „De Arbeiderspers” nominaal f 2000.— boekwaarde ...	„	2.090.—
4½ % Obligatie N.V. „Vooruitgang” ten laste N.V. „De Arbeiderspers”	„	100.—
Twee 5 % Obligaties Coöp. „Samenwerking”, A'dam f 100.— en f 50.—	„	150.—
3 aandeelen „Eigen Gebouw” Holwerd elk f 10.—	„	30.—
Aandeelen „Mij. tot Exploitatie en Administratie van Vereenigings- gebouwen”, groot f 10.000.— waarop gestort	„	1.000.—
Restant effecten uit de nalatenschap Cohen; getaxeerde waarde	„	100.—
		<hr/>
	f	94.470.—
		<hr/>
5. Restant van leening aan H. v. d. Ploeg, Heerlen	f	1.500.—
S.A.I. inzake Oslo-conferentie	„	49.—
Restant leening te E.	„	430.63
Restant leening te H.	„	700.—
Diverse personen	„	408.34
		<hr/>
	f	3.087.97
		<hr/>
6. Schuld van afdelingen voor contributiezegels, diplomaboekjes en brochures.		
7. Waarde meubilair na afschrijving.		
8. Voorraad diplomaboekjes en kas- en contributieboeken.		
9. Nog te ontvangen dividend Partij-ondernemingen, geschat op 4% over het in de N.V. „De Arbeiderspers” belegde obligatiekapitaal.		
10. Door ons verstrekt bedrijfskapitaal voor de N.V. „Mij. tot Exploitatie en Admini- stratie van Vereenigingsgebouwen”, waarmede wij in rekening-courant-verhouding staan	f	24.809.01
11. 4 mnd. spoorabonnement E. Ribbius Peletier	f	212.—
1 „ „ „ C. Woudenberg	„	43.50
4 „ „ telefoonabonnement J. Oudegeest	„	33.50
Drukkosten contributiezegels en -kaarten	„	1.778.37
Kosten congres 1933	„	69.40
		<hr/>
	f	2.136.77
		<hr/>
12. Nog te ontvangen voor colportagenummers en achterstallig abonne- mentsgeld	f	513.35
Vooruit betaald abonnementsgeld	„	240.20
		<hr/>
	f	273.15
		<hr/>
13. Te vorderen van:		
Curatorium Arb. Kaderschool	f	112.72
S.A.I. inzake ondersteuning buitenlandsche partijgenooten	f	106.92
		<hr/>
	f	219.64
		<hr/>
14. Diverse onkosten voor verkiezingen 1933.		

Schulden:

1. N.V. „De Arbeiderspers”	f	21.073.20		
N.V.V.	„	9.058.77		
Te verrekenen met <i>De Socialist</i> in liq. (geïnde abonne- mentsgelden)	„	181.60		
Contributie Soz. Arb. Internationale	„	2.826.—		
			f 33.139.57	
2. Verminderd met onkosten voor het Ontwapeningspetitionnement, kosten voor de grensmeetings en een gedeelte van het tekort op de 8 Novemberdemonstratie.				
3. Geleend 1927 van den A.N.D.B. à 4½ % 's jaars	f	30.000.—		
Hiervan afgelost 1928—'32	„	25.000.—		
			f 5.000.—	
Geleend 1931 van den Alg. Ned. Bond van Meubelmakers en Behangers à 4½ % 's jaars	f	20.000.—		
Hiervan afgelost 1931—'32	„	2.000.—		
			f 18.000.—	
Geleend 1931 van den Alg. Ned. Bond van Pers. in Overheidsdienst à 4½ % 's jaars	„	30.000.—		
			f 53.000.—	
4. 5½ % Obligatieleening 1928				f 100.000.—
Uitgeloot 1929—1932	f	20.000.—		
			f 80.000.—	
In portefeuille	„	54.000.—		
			f 26.000.—	
5. Bestaat uit:				
Vergaderingen Partijbestuur	f	88.10		
Bond v. S.D.V.C. inzake Jaarvergadering	„	386.19		
Salarissen Gew. Secretarissen	„	210.—		
Grensmeetings	„	22.50		
Abonnementen Gew. Secretarissen	„	4.—		
Algemeene Raad	„	9.—		
Kosten Archief en Bibliotheek	„	19.05		
Salarissen Personeel	„	170.—		
Pensioenpremies	„	150.—		
Onkosten Partijraad	„	27.40		
Bureaunkosten	„	128.05		
Onkosten Landbouwcommissie	„	136.35		
Onkosten Commissie Herziening Statuten	„	8.10		
			f 1.358.74	
6. Nog verschuldigde rente 1932 voor 5½ pCt. Obligatieleening 1928.				
7. In den loop van 1932 hebben wij eenige dubieuze vorderingen afgeschreven tot een bedrag van	f	1.125.—		
8. Deze rekening spreekt voor zichzelf.				

VERLIES- EN WINSTREKENING VAN DE PARTIJKAS DER S.D.A.P. OVER 1932

Verliezen:

1. Kantoorhuur en Personeele belasting ...	f	5.628.44
2. Kosten Congressen	"	13.835.65
3. Vergaderingen Partijbestuur	"	1.397.93
4. Kosten bureau- en kantoorbehoefden	"	4.831.30
5. Salarissen Bestuurders	"	16.615.35
6. Kosten Bestuurders	"	2.454.43
7. Abonnementen Secretarissen Gewesten ..	"	139.75
8. Salarissen Personeel	"	19.738.05
9. Porti, telegrammen en telefoon	"	4.285.33
10. Kosten archief en bibliotheek	"	1.656.65
11. Kosten Correspondentieblad en Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda ..	"	658.53
12. Kosten Internationale Congressen en Bijeenkomsten	"	2.011.50
13. Kosten Partijraad	"	5.199.63
14. Actie en Propaganda	"	43.857.91
15. Subsidies	"	5.750.—
16. Buitengewone subsidies	"	19.501.19
17. Kosten Kamerfracties	"	1.157.73
18. Kosten Partijcommissies	"	2.029.23
19. Afschrijving Meubilair	"	500.—
20. Contributies	"	5.686.86
21. Afschrijving schuld opgeh. afdelingen ..	"	755.46
22. Pensioenpremies	"	3.508.37
23. „De Sociaal Democraat”	"	6.874.28
24. Diversen	"	1.999.71

f 170.073.83

Winsten:

1. Contributie afdelingen	f	128.192.63
2. Contributie verspreide leden	"	72.90
3. Diverse drukwerken	"	812.52
4. Bijzondere inkomsten	"	12.000.—
5. Interest	"	13.134.84
6. Verlies 1932	"	15.860.94

f 170.073.83

TOELICHTING VERLIES- EN WINSTREKENING 31 DECEMBER 1932.

Verliezen:

1. Huur étage Tesselschadestraat	f	4.500.—	
Belasting 1932	„	1.130.94	
			f 5.630.94
Opbrengst verhuren vergaderzaal	„	2.50	
			f 5.628.44
2. De kosten van het Paaschcongres bestaan uit:			
Drukwerk	f	4.808.12	
af: opbrengst verslag	„	611.70	
			f 4.196.42
Zaalhuur	„	523.28	
Reiskosten afgevaardigden	„	3.180.84	
Reis- en verblijfkosten P.B., afgev. Gew., Kamerfracties	„	1.235.60	
Luidsprekerinstallatie	„	225.—	
Congrescommissie	„	341.19	
Onkosten personeel	„	159.21	
Diversen	„	4.50	
			f 9.866.04
De kosten van het vervolg congres bestaan uit:			
Drukwerk	f	496.62	
af: opbrengst verslag	„	161.—	
			f 335.62
Zaalhuur	„	372.76	
Reiskosten afgevaardigden	„	2.049.71	
Reis- en verblijfkosten P.B., afgev. Gewesten, Kamerfracties en congrescommissie	„	892.42	
Congrescommissie	„	148.86	
Onkosten personeel	„	157.04	
Diversen	„	13.20	
			f 3.969.61
			Totaal f 13.835.65
3. Kosten van vergaderingen van het Partijbestuur, vertegenwoordiging op afdelings- en gewestelijke bijeenkomsten en op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.			
4. Kosten voor kantoorbehoeften, reparaties machines en consumptiekosten bestuurders en personeel.			
5. Salaris J. Oudegeest	f	6.000.—	
„ C. Woudenberg	„	6.000.—	
„ Mr E. Ribbius Peletier	„	4.000.—	
Vacantietoelagen	„	615.35	
			f 16.615.35
6. Reis- en verblijfkosten en telefoon	f	2.248.93	
Spoorwegabonnementen	„	205.50	
			f 2.454.43
7 Voor abonnementen op tijdschriften enz. van Gewestelijke secretarissen.			
8. Salarissen kantoorpersoneel, zegels Invaliditeitswet, premie Ziektewet en vacantiетоelagen.			
9 Voor porti, telegrammen en telefoon.			
10. Salaris archivaris benevens onkosten diverse abonnementen en boeken.			
11. Druk- en expeditiekosten van 6 nummers „Correspondentieblad” en 7 nummers „Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda”, verminderd met opbrengst extra abonnementen.			
12. Vertegenwoordiging te Keulen, Zürich, Parijs, Brussel, Berlijn en de „Oslo”-conferentie.			
13. Onkosten 7 vergaderingen.			

14. Salarissen propagandisten, toelage aan vier gewestelijke secretarissen, zegels Invaliditeitswet en premie Ziektewet	f	17.232.48	
Subsidies aan Gewesten:			
Gewest Zeeland	f	1.500.—	
„ Gelderland	„	375.—	
„ Drente	„	800.—	
„ N. Brabant	„	1.250.—	
„ Limburg	„	800.—	
			4.725.—
Onkosten Radio-uitzendingen	„		297.80
„ Propagandamaand 1932	„		3.370.61
Brochure S. de Wolff (gratis verstrekt)	„		505.25
„ ex. Mevr. M. Wibaut—B. v. B.	„		1.699.36
60 ex. Medezeggenschap in het buitenland	„		105.—
Reclameplaatje film V.A.R.A.	„		120.—
Diverse brochures	f	5.572.30	
Af: opbrengst	„	4.706.19	
			866.11
Onkosten diverse vergaderingen	„		77.30
Verg. 1/2 Kortingswet en A.C.O.P.	„		59.—
Ons aand. oprichtingskosten afd. Urk	„		40.19
„ „ actie rapport-Welter	„		127.85
„ „ onk. crisisvergaderingen	„		80.23
Actie 2 voor 1	„		3.832.37
Ons aand. onk. Manifest Werkloosheid	„		968.21
„ „ „ Crisiskrant	„		2.824.01
8 November-demonstratie:			
Ons aandeel in: kosten voorbereiding (in orde brengen terrein, bijeenkomsten ordecommissarissen)	f	930.76	
Manifesten	„	9.967.74	
Plaat	„	596.18	
Porti, telegrammen, telefoon	„	257.52	
Terreinhuur en opruiming terrein	„	567.50	
Muziek	„	850.45	
Auto's met luidsprekers	„	188.60	
Gem. waterleiding en reiniging	„	65.68	
Diversen	„	102.28	
Af: ons aandeel	f	13.526.71	
Opbrengst kaartverkoop	„	1.457.33	
	f	12.069.38	
Hiervan overgebracht naar „Ontwapeningsfonds”	„	5.142.24	
			Blijft „ 6.927.14
			<u>f 43.857.91</u>
15. A.J.C.	f	1.000.—	
Instituut v. Arbeidersontwikkeling	„	3.000.—	
Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs	„	1.750.—	
			<u>f 5.750.—</u>
16. Instituut v. Arbeidersontwikkeling (winstuikering „De Centrale”)	f	9.500.—	
A.J.C. (winstuikering „De Centrale”)	„	2.500.—	
Bond v. S.-D. Vrouwenclubs inzake Jaarvergadering	„	386.19	
Ver. v. Soc.-Dem. Raads- en Statenleden	„	2.000.—	
Soc. Ver. tot Bevordering van de Studie v. Maatsch. vraagstukken	„	3.000.—	
Bond van Soc.-Dem. Studentenclubs	„	300.—	
Bur. v. Arbeidsrecht Limburg	„	1.200.—	
Transporteeren	f	18.886.19	

	Transport	f	18.886.19	
	Bond van Arb. Tooneelverenigingen	"	400.—	
	Bureau v. Kinderbescherming	"	100.—	
	Muziekvereniging Zaadijk	"	15.—	
	Nederl. Arbeiders-Sportbond	"	100.—	
				f 19.501.19
17.	Kosten secretaris en telefoon Ir. J. W. Albarda, telefoon en abonnementen secretariaat.			
18.	Partijcommissies tezamen met N.V.V.			
	Ons aandeel in:			
	Commissie Rechtspraak arbeidszaken	f	51.67	
	Algemeene Raad	"	1.355.50	
	Commissie Nijverheidsonderwijs	"	2.—	
	" Onderwijs en cultureele belangen Limburg	"	116.55	
	" Crisisheffing	"	2.20	
	Zelfstandig:			
	Commissie Herziening Statuten	"	205.—	
	" Landbouwwraagstuk	"	186.95	
	Socialisatiecommissie	"	109.41	
				f 2.029.28
19.	Afschrijving meubilair.			
20.	Nat. Bond van Plaatselijke keuze	f	10.—	
	Bond van Mobilisatie-Invaliden	"	25.—	
	Soz. Arb. Internationale	"	5.651.86	
				f 5.686.86
21.	Schuld van opgeheven afdelingen.			
22.	Kosten pensioenpremies bezoldigde bestuurders, propagandisten en kantoorpersoneel.			
23.	Druk en expeditiekosten	f	17.632.69	
	Medewerking	"	1.403.47	
	Kosten en vergoeding redactie	"	1.192.91	
	Diversen	"	3.—	
				f 20.232.07
	Abonnementsgelden en losse nummerverkoop	f	13.027.75	
	Nog te ontvangen	"	513.35	
				f 13.541.10
	Af: vooruitbetaald	"	240.20	
				f 13.300.90
	Opbrengst advertenties	"	56.89	
				f 13.357.79
				f 6.874.28
24.	Kosten geschenken of bloemen bij diverse jubilea	f	463.20	
	Brandassurantie	"	25.10	
	Honorarium H. J. Wegerif	"	450.—	
	Rechtskundig advies	"	63.—	
	Periodieke uitkeering uit erflating Cohen	"	104.—	
	Muziek-auteursrechten	"	250.—	
	Kosten kwestie Sliedrecht	"	15.30	
	Ondersteuning buitenl. partijgenooten	"	71.—	
	Advertenties	"	65.65	
	Extra bestuurskosten gew. N.-Brabant	"	113.50	
	Bijeenk. Propagandisten en Gew. secretarissen	"	87.05	
	Onkosten aanst. propagandist N.-Brabant	"	71.59	
	Onkosten Commissie van Geschillen	"	8.86	
	Zegelen obligaties	"	18.—	
	Als nog verzilverd obl. Leening 1917	"	115.—	
	Verhuiskosten in het gebouw	"	12.80	
	Diverse kleine kosten	"	65.66	
				f 1.999.71

Winsten:**1. Contributie afdelingen.**

Door de afdelingen werden afgenomen:

236.229 zegels à 5 cent	f	11.811.45
1.112.106 " à 6 "	"	66.726.36
1.867.820 " à 10 "	"	186.782.—
148.747 " à 20 "	"	29.749.40
109.949 " à 30 "	"	32.984.70
504.053 werkloozenzegels		—
		<hr/>
		f 328.053.91

Wij ontvingen terug van vorige jaren:

1.248 zegels à 5 cent	f	62.40
10.554 " à 6 "	"	633.24
11.378 " à 10 "	"	1.137.80
3.441 " à 20 "	"	688.20
442 " à 30 "	"	132.60
2.017 werkloozenzegels		—
		<hr/>
		f 2.654.24

Blijft f 325.399.67

Van dit bedrag komt 40 pct. aan de Partijkas is

Af: drukkosten, zegels en kaarten

f 128.192.63**2. Afdracht contributie verspreide leden.****3. Winst op diplomaboekjes, kas- en contributieboeken.****4. Winstuitkeering „De Centrale” (zie ook onder Buitengewone Subsidies).**

5. Ontvangen dividend van de beleggingsmaatschappijen en van de aandeelen N.V. „De Arbeiderspers”	f	16.905.54
Rente bankrekening en diverse coupons	"	178.05

f 17.083.59

Betaald:

5½ pCt. Obligatieleening	f	1.443.75
A.N.D.B.	"	450.—
Ned. Bond van Personeel in Overheidsdienst	"	1.200.—
Alg. Ned. Bond van Meubelm. en Behangers	"	855.—
		<hr/>
		" 3.948.75
		<hr/>
		f 13.134.84

BEGROOTING VAN BATEN EN LASTEN VAN DE PARTIJKAS DER S.D.A.P. OVER 1933

Nos Verlies- en Winst- rekening		Geraamd over 1932	Uitk. over 1932	Geraamd over 1933
	a. Baten:			
1	Contributie afdeelingen	f 126.300.—	f 128.192.63	f 126.000.—
2	„ „ verspreide leden	„ 100.—	„ 72.90	„ 100.—
3, 4, 5	Bijzondere inkomsten	„ 19.000.—	„ 25.947.36	„ 20.900.—
		f 145.400.—	f 154.212.89	f 147.000.—
	b. Lasten:			
1	Kantoorhuur en belasting	f 5.500.—	f 5.628.44	f 5.600.—
2	Kosten Congres	„ 13.000.—	„ 13.835.65	„ 9.000.—
3	Vergaderingen Dagelijksch Bestuur en Partijbestuur	„ 1.000.—	„ 1.397.93	„ 1.000.—
4	Bureaustkosten en kantoorbehoefden	„ 3.500.—	„ 4.831.30	„ 3.500.—
5	Salarissen bestuurders	„ 16.615.—	„ 16.615.35	„ 16.615.—
6	Kosten bestuurders	„ 2.000.—	„ 2.454.43	„ 2.000.—
8	Salarissen personeel	„ 19.400.—	„ 19.738.05	„ 21.200.—
9	Porti, telegrammen en telefoon	„ 3.500.—	„ 4.285.33	„ 3.500.—
10	Kosten Archief en bibliotheek	„ 1.500.—	„ 1.656.65	„ 1.500.—
11	Uitgave „Correspondentieblad” en „Mededeelingen voor de Vrouwenpropaganda”	„ 1.400.—	„ 658.53	„ 735.—
12	Internationale Congressen en bijeenkomsten	„ 1.200.—	„ 2.011.50	„ 2.000.—
13	Kosten Partijraad	„ 3.000.—	„ 5.199.63	„ 3.000.—
7, 14	Actie en Propaganda	„ 31.000.—	„ 43.997.66	„ 31.000.—
15, 16	Subsidies	„ 23.000.—	„ 25.251.19	„ 25.200.—
17, 18	Partijcommissies en Kamerfracties	„ 2.000.—	„ 3.187.01	„ 2.000.—
19	Meubilair	„ 500.—	„ 500.—	„ 750.—
20	Contributies	„ 7.035.—	„ 5.686.86	„ 6.000.—
22	Pensioenpremies	„ 3.250.—	„ 3.508.87	„ 3.400.—
21, 23, 24	Diversen	„ 7.000.—	„ 9.629.45	„ 9.000.—
		f 145.400.—	f 170.073.83	f 147.000.—

TOELICHTING BATEN.

1. Begroot volgens ledental van thans.
2. Begroot als vorig jaar.
3. 4 en 5. Bestaat uit winstaandeel „De Centrale” (f 12.000.—), winst op diverse drukwerken en interest op obligaties der N.V. „De Arbeiderspers”.

TOELICHTING LASTEN.

1. Begroot volgens uitgaven 1932.		
2. Kosten Verkiezingscongres.		
3. Begroot als vorig jaar.		
4. Begroot als vorig jaar.		
5. Salaris Voorzitter	f	6.000.—
„ Sec.-Peningmeester	„	6.000.—
„ Secretaresse	„	4.000.—
Vacantietoelagen	„	615.—
		<u>f 16.615.—</u>
6. Begrooting als vorig jaar.		
8. Begroot volgens tegenwoordige salarissen.		
9. Begroot als vorig jaar.		
10. Begroot als vorig jaar.		
11. Begroot volgens kosten 1932.		
12. Begroot volgens uitgaven van 1932.		
13. Gerekend op 4 vergaderingen.		
7 en 14. Begroot als vorig jaar.		
15 en 16. Subsidies aan:		
A.J.C.	f	1.000.—
Winsttaandeel „De Centrale”	„	2.500.—
		f 3.500.—
Inst. v. Arb. Ontwikkeling	f	3.000.—
Winstaad. „De Centrale”	„	9.500.—
		„ 12.500.—
S.V.M.V.		„ 3.000.—
Ver. Soc.-Dem. Raads- en Statenleden		„ 2.000.—
Bond van S.D.V.C.	f	1.750.—
Extra reisk. Jaarverg.	„	400.—
		„ 2.150.—
Bur. v. Arbeidsrecht Limburg		„ 1.300.—
Bond v. S.D.S.C.		„ 300.—
Diversen		„ 450.—
		f 25.200.—
17 en 18. Begroot als vorig jaar		
19. Voor afschrijving.		
20. Contributie S.A.I., Bureau v. Plaatselijke keuze en Bond van Mobilisatie slachtoffers.		
22. Pensioenpremie voor bestuurders, personeel en propagandisten.		
21. 23 en 24. Begroot volgens uitgaven 1932.		

**N.V. Maatschappij tot exploitatie en administratie van vereenigingsgebouwen
gevestigd te Amsterdam**

BALANS PER 31 DECEMBER 1932

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Aandeelhouders</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 9.000.—</td> </tr> <tr> <td>Huis Tesselschadestraat</td> <td style="text-align: right;">„ 87.000.—</td> </tr> <tr> <td>Brandassurantie (vooruitbetaald)</td> <td style="text-align: right;">„ 225.—</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right; padding-top: 5px;">f 96.225.—</td> </tr> </table>	Aandeelhouders	f 9.000.—	Huis Tesselschadestraat	„ 87.000.—	Brandassurantie (vooruitbetaald)	„ 225.—	f 96.225.—		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Aandeelenkapitaal</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 10.000.—</td> </tr> <tr> <td>Hypotheek o/g</td> <td style="text-align: right;">„ 60.000.—</td> </tr> <tr> <td>S.D.A.P.</td> <td style="text-align: right;">„ 24.809.01</td> </tr> <tr> <td>Huren (vooruit ontvangen)</td> <td style="text-align: right;">„ 577.78</td> </tr> <tr> <td>Interest (nog te betalen)</td> <td style="text-align: right;">„ 525.—</td> </tr> <tr> <td>Reserve onderhoud:</td> <td></td> </tr> <tr> <td> Stand 1 Jan. 1932</td> <td style="text-align: right;">f 408.64</td> </tr> <tr> <td> Betaald 1932</td> <td style="text-align: right;">„ 384.15</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right; padding-top: 5px;">f 313.21</td> </tr> <tr> <td>Over</td> <td style="text-align: right;">f 24.49</td> </tr> <tr> <td>Toegevoegd</td> <td style="text-align: right;">„ 288.72</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right; padding-top: 5px;">„ 96.225.—</td> </tr> </table>	Aandeelenkapitaal	f 10.000.—	Hypotheek o/g	„ 60.000.—	S.D.A.P.	„ 24.809.01	Huren (vooruit ontvangen)	„ 577.78	Interest (nog te betalen)	„ 525.—	Reserve onderhoud:		Stand 1 Jan. 1932	f 408.64	Betaald 1932	„ 384.15	f 313.21		Over	f 24.49	Toegevoegd	„ 288.72	„ 96.225.—	
Aandeelhouders	f 9.000.—																																
Huis Tesselschadestraat	„ 87.000.—																																
Brandassurantie (vooruitbetaald)	„ 225.—																																
f 96.225.—																																	
Aandeelenkapitaal	f 10.000.—																																
Hypotheek o/g	„ 60.000.—																																
S.D.A.P.	„ 24.809.01																																
Huren (vooruit ontvangen)	„ 577.78																																
Interest (nog te betalen)	„ 525.—																																
Reserve onderhoud:																																	
Stand 1 Jan. 1932	f 408.64																																
Betaald 1932	„ 384.15																																
f 313.21																																	
Over	f 24.49																																
Toegevoegd	„ 288.72																																
„ 96.225.—																																	

WINST- EN VERLIESREKENING BOEKJAAR 1932

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Belasting, schoonmaak, water en licht</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 4.770.49</td> </tr> <tr> <td>Kosten van verwarming</td> <td style="text-align: right;">„ 1.052.82</td> </tr> <tr> <td>Interest hypotheek</td> <td style="text-align: right;">„ 3.211.57</td> </tr> <tr> <td>Afschrijving huis</td> <td style="text-align: right;">„ 1.500.—</td> </tr> <tr> <td>Reserve onderhoud</td> <td style="text-align: right;">„ 288.72</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right; padding-top: 5px;">f 10.823.60</td> </tr> </table>	Belasting, schoonmaak, water en licht	f 4.770.49	Kosten van verwarming	„ 1.052.82	Interest hypotheek	„ 3.211.57	Afschrijving huis	„ 1.500.—	Reserve onderhoud	„ 288.72	f 10.823.60		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Huren</td> <td style="width: 20%; text-align: right;">f 10.823.60</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right; padding-top: 5px;">f 10.823.60</td> </tr> </table>	Huren	f 10.823.60	f 10.823.60	
Belasting, schoonmaak, water en licht	f 4.770.49																
Kosten van verwarming	„ 1.052.82																
Interest hypotheek	„ 3.211.57																
Afschrijving huis	„ 1.500.—																
Reserve onderhoud	„ 288.72																
f 10.823.60																	
Huren	f 10.823.60																
f 10.823.60																	

Verklaring der Commissie van Contrôle.

De Commissie van Contrôle heeft de boekhouding der Partij over het boekjaar 1932 gecontrôleerd en accoord bevonden.

De contrôle op de interne verwerking der posten is door den accountant geschied; deze heeft de laatste vergadering der commissie bijgewoond.

Het derde lid, p.g. J. L. Vleming, kon wegens ziekte niet aan de werkzaamheden deelnemen.

(w.g.) ED. K. DE JONG.

(w.g.) P. VAN ECK Jr.

Amsterdam, 17 Februari 1933.

Accountantsverklaring.

Ondergeteekende verklaart,

dat hij de boekhouding en de administratie van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, waaronder begrepen die van de N.V. „Maatschappij tot Exploitatie en Administratie van Vereenigingsgebouwen" gedurende het jaar 1932 doorlopend heeft gecontrôleerd, zoowel wat betreft het onderling boekverband als de overeenstemming der boeken met de desbetreffende bescheiden en met de saldi in kas,

dat hij zich ervan heeft vergewist, dat het stelsel der boekhouding en de interne contrôle aan redelijke eischen voldoet.

dat hij de tusschentijdsche saldibalansen en de eindbalansen met winst- en verliesrekening met de bronnen heeft vergeleken,

dat hij een en ander in goede orde heeft bevonden en dat de jaarrekening een juist beeld geeft van den finantieëlen toestand der Partij en derhalve geacht kan worden den grondslag op te leveren voor het verleen van décharge aan het Bestuur voor het gevoerde geldelijke beheer.

Hij heeft er zich voorts van overtuigd, dat bij de administratie en het beheer der geldmiddelen de noodige zorgvuldigheid en nauwkeurigheid is betracht, voorzover de technische tenuitvoerlegging betreft van de handelingen door de statuten, reglementen of besluiten der bevoegde instanties vereischt.

Aangaande de baten van de Partij, voortvloeiende uit het aandeelenbezit der drie naamlooze vennootschappen „Voorwaarts", „Vooruitgang" en „Ontwikkeling", deelt hij mede, deze in overeenstemming te hebben bevonden met de door deze Maatschappijen overgelegde jaarverslagen en rapporten, met dien verstande, dat omtrent de betekenis van enkele der in deze jaarverslagen voorkomende cijfers nadere inlichtingen zijn gevraagd.

Amsterdam, 18 Februari 1933.

(w.g.) H. J. WEGERIF, Accountant.

VERSLAG

omtrent de propaganda onder de vrouwen in het jaar 1933.

Jaarverslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Propaganda.

Ook in het afgelopen jaar hebben onze vrouwelijke partijgenooten groote activiteit betoond bij het propagandawerk voor onze beweging. Dank zij de goede gewoonte van geregelde colportage kon ook dit jaar weer heel wat lectuur onder de menschen worden gebracht. Er verschenen 4 geschriftjes, n.l. in het voorjaar een geschriftje „De Wereldcrisis” van de hand van C. Weersma—Van Duin, in den loop van den zomer een geschriftje van H. T. Werkhoven—Dijkhuis over de toen juist aangenomen Boterwet en een geschriftje van C. Pothuis—Smit, waarin stelling genomen werd tegen de houding van de regeering, die de particuliere wapenindustrie in ons land bevordert; in den Kersttijd verscheen een geschriftje van A. A. Secrève—Bregman. Het totaal der verkochte geschriftjes beliep ruim 112.000 stuks¹⁾

Alle clubs en propagandacommissies werkten aan deze colportage mede, ook een aantal partijafdeelingen; in totaal werd in ruim 200 plaatsen met bovengenoemde vlugschriften gewerkt.

De „Proletarische Vrouw” had sinds het begin van 1931 haar aantal lezeressen met een paar duizend zien terugloopen, een teruggang, die aan de crisismstandigheden geweten moest worden. De clubs hebben echter door een vergrooting van haar activiteit kans gezien dien teruggang te stuiten. De resultaten, met de groote huisbezoek-actie in de Octobermaand bereikt, waren niet alleen voldoende om het verlies van het jaar 1931 in te halen, doch ook om het peil van 31 December 1930 (29.508 abonnees) weer te bereiken en zelfs iets te overschrijden, daar er op 31 Dec. 1932 een aantal van 29.579 abonnees geboekt stond.

Het aantal abonnees krachtens collectief abonnement van den Fabrieksarbeidersbond bedraagt 34.202, in totaal verschijnt de „Prol. Vrouw” dus in 63.781 exemplaren.

De Octobermaand was niet alleen gewijd aan het huisbezoek voor de krant, zij werd ook benut voor de propaganda ten behoeve van den ophanden zijnden Vrouwendag. Ten einde de leuze voor den Vrouwendag „Weg met den kapitalistischen chaos, op voor de socialistische wereldvrede” in breeden kring bekend te maken en toe te lichten, werd door den Bond een manifest uitgegeven, dat door de clubs en afdeelingen in 228.000 ex. werd verspreid.

De Vrouwendag werd weer in meer plaatsen gevierd dan het vorig jaar: 106 plaatsen hielden een vergadering. Deze trokken tezamen een bezoek van pl.m. 20.000 personen, hoofdzakelijk vrouwen.

¹⁾ Verkocht werden:

„De Wereldcrisis”	29.963 ex.
„Wij maken wapens”	19.416 „
„De droge boterham”	16.794 „
„En toch zien wij het licht”	43.740 „
Geschr. vorige jaren verschenen	2.355 „

Totaal verkocht 112.268 ex.

Ter opluistering van den Vrouwendag gaf de Bond een spreekkoor uit van Margot Vos en een propaganda-tooneelstukje van Joh. Kuiper.

Ontwikkeling en Scholing.

Behalve aan de propaganda werd door de clubs, de gewesten en den Bond groote aandacht besteed aan het ontwikkelingswerk en aan de scholing van leidende krachten.

Zowel op het platteland als in de steden werden door de clubs naast hare huishoudelijke- en cursusvergaderingen, lees- en ontwikkelingsclubs georganiseerd. Er werden ons 126 dezer clubs gemeld, sommige daarvan dragen door haar opzet het karakter van een werk- en studieclub, waar de leden zich ook zelf in verschillende werkzaamheden oefenen.

Eenige grootere clubs belegden voor haar leden een week-einde in eigen plaats ter onderlinge bespreking van belangrijke vraagstukken.

De uitleendienst voor leesclubs voldeed in het afgelopen jaar aan 148 aanvragen.

Behalve de uitleendienst bewijst ook het maandblad „Mededeelingen voor de propaganda onder de vrouwen” aan de lees- en studieclubs goeden dienst. Dit blad werd wederom gratis aan alle clubs en partijafdeelingen toegezonden.

Bovendien gaven 900 partijgenooten door het nemen van een abonnement op de „Mededeelingen” er van blijk, het ontvangen van dit kaderblad op prijs te stellen.

De scholing van de leidsters voor het werk van organisatie en propaganda en voor het leesclubwerk is een zeer belangrijk onderdeel van ons werk.

De vrouwen-propaganda-commissie voor het gewest Limburg organiseerde een leidsterscursus voor een aantal vrouwen uit dit gewest; de cursus stond onder leiding van A. v. d. Goes v. Naters—v. d. Plaats en G. F. Lindeijer. In het gewest Groningen en in het gewest Friesland werd een weekeinde georganiseerd voor de in functie zijnde leesclubleidsters uit die gewesten. Deze weekeinden werden geleid door de Bondssecretaresse. Voor het gewest Drente is thans een leidsterscursus te Assen loopende, welke cursus door de Bondssecretaresse wordt gegeven.

Bovendien werd rechtstreeks door den Bond de scholing van leidsters bevorderd door organisatie van de studieweken op de Bliscap. Hoewel aanvankelijk slechts één studieweek op het programma stond, maakte het aantal aanmeldingen splitsing in twee studieweken noodzakelijk. De opzet van de studieweken brengt n.l. mee, dat slechts een klein aantal personen (maximum pl.m. 20) tot zoo'n bijeenkomst kunnen worden toegelaten.

De studieweken zijn opgezet als arbeidsgemeenschappen, de deelnemers vormen zich tot kleinere groepen, die in de ochtenduren tezamen de opgegeven dagtaak bestudeeren, des middags komen allen met de leidster samen en wordt door de groepen verslag uitgebracht van hare besprekingen, worden inleidingen door de cursisten gehouden, moeilijkheden besproken, enz. In de eerste studieweek werd gesproken over de grondslagen van het socialisme en werden verschillende orga-

nisatorische vragen behandeld; in de tweede studieweek werd alle aandacht bepaald op de bestudeering van één boek, n.l. „Storm”, het vierde deel van de Gedenkschriften van P. J. Troelstra.

De resultaten met de studieweken bereikt, deden het Bondsbestuur besluiten, met dit werk verder voort te gaan en er zoo mogelijk nog verdere uitbreiding aan te geven.

Speciaal werk voor jongeren.

De vraag, hoe wij de jongeren mee in het werk voor onze beweging kunnen betrekken, werd ook in dit jaar weer door verschillende clubs onder oogen gezien. Er werd gecolporteerd met een door den Bond speciaal voor jonge meisjes uitgegeven geschriftje „Een heilige ontevredenheid”, voorts bestaat in een aantal vrouwenclubs een leesclub voor jonge meisjes, waar bij den opzet van de leesavonden en de keus van de te behandelen stof in 't bijzonder met de belangstelling en de behoeften der jongeren rekening wordt gehouden. De Bond organiseerde een jongerenweekeinde op „Fredeshiem”, hetwelk uitstekend slaagde.

Samenwerking met andere organisaties.

In den loop van dit jaar werd de samenwerking, die eertijds met de V.A.R.A. had bestaan inzake de uitzending van het Vrouwenuur, weer hersteld. Aanvankelijk stelde de V.A.R.A. eens per 14 dagen haar zender voor een kwartier ter beschikking van den Bond, en maakten wij daarvan gebruik om verschillende spreeksters in dit Bondskwartiertje te doen optreden. Ingaande 1 October werd echter het oude wekelijksche V.A.R.A.-Vrouwenuur weer ingesteld, waaraan onze Bond thans weer geregeld zijn medewerking verleent.

Het besluit van de V.A.R.A. tot wederinvoering van het Vrouwenuur vond bij onze partijgenooten in breeden kring waardeering.

Het bestuur van de Stichting „Troelstra-oord” verzocht den Bond de leiding op zich te nemen van een vacantieweek, die deze Stichting aan een 80-tal vrouwen wilde aanbieden. Het spreekt vanzelf, dat wij gaarne aan dit verzoek hebben voldaan.

Zomerbijeenkomsten.

Behalve de reeds genoemde studieweken en de bijeenkomst voor jongeren hadden er 13 zomerbijeenkomsten plaats, welker duur liep van 2—4 dagen. Deze bijeenkomsten werden gehouden op Ameland, te Fredeshiem bij Steenwijk, in de Lossersche Zandbergen, het Troelstra-oord (3), Onse Bliscap (4), de Vonk (3).

Het feit, dat het aantal deelnemers aan ons zomerwerk jaar op jaar stijgt en dit jaar steeg tot 573, toont wel hoe zeer dit werk bij onze vrouwelijke partijgenooten in een behoefte voorziet.

Onze organisatie.

Op 12 en 13 Maart hielden wij onze jaarlijksche bijeenkomst te Deventer. Deze jaarvergadering was bezocht door 263 afgevaardigden uit 149 plaatsen. Bovendien werd de vergadering bijgewoond door een

groot aantal belangstellende partijgenooten uit Deventer en door 148 belangstellenden uit de omliggende plaatsen.

De eerste dag der vergadering werd besteed aan de behandeling van organisatorische zaken, den tweeden dag werd gesproken over het onderwerp: „De positie der vrouw in crisistijd”. Dit belangrijke onderwerp was aan de hand van een artikel uit de „Mededeelingen” vooraf in de clubs behandeld, het werd ter vergadering ingeleid door pge. Weersma—Van Duin en gaf aanleiding tot levendige bespreking.

De vergadering sprak zich uit tegen het drijven der reactie, die van dezen crisistijd gebruik maakt tot achterzetting der vrouw. Mogen de socialistische vrouwen zich schrap blijven zetten tegen dit drijven, dat ook dit jaar met onverminderde kracht werd voortgezet.

De samenstelling van het Hoofdbestuur onderging op de jaarvergadering eenige wijziging. In plaats van C. Weersma—v. Duin, die zich niet meer beschikbaar kon stellen, werd gekozen W. Ploegsma—Bentum. Het Hoofdbestuur was alzoo dit jaar als volgt samengesteld: M. Wibaut—B. v. B., voorz.; E. Ribbius Peletier, secr.-penn.; J. Hartog, lid van het D.B.; S. Hegt—Van Gelder, C. Pothuis—Smit, G. Ringnalda—Postma, E. Sannes—Sannes, A. Secreve—Bregman, W. Ploegsma—Bentum, A. E. J. de Vries—Bruins, C. N. Willemsen—Oly.

Het aantal clubs steeg van 148 tot 156. De clubs tellen tezamen 11.036 leden. Daarnaast bestaat in 20 plaatsen een propaganda-commissie. In de gewesten wordt door de leden der gewestelijke propaganda-commissies en andere partijgenooten gestadig voortgewerkt aan de uitbreiding van onze propaganda op het platteland.

Helaas zagen wij ons ook dit jaar weer een aantal trouwe medewerksters door den dood ontvallen. Noemen wij van haar Guurtje de Roo—Lans, de veelbelovende jonge vrouw, die zooveel reeds voor onze beweging betekende.

Thans maken wij ons op het 25-jarig bestaan van onze socialistische vrouwenorganisatie te herdenken. Onze organisatie neemt voortdurend toe in bloei, ondanks de ontreddering dezer tijden. Het blijkt, dat ook onder de vrouwen steeds meer de overtuiging veld wint, dat er voor de wereld geen andere redding is dan die van het socialisme en dat zij steeds meer bereid worden daarvoor te strijden.

Moge deze overtuiging haar ook bezielen in den komenden verkiezingsstrijd.

Balans S.D.V.C. per 31 December 1932.

Bezittingen.		Schulden.	
1. Kassa	f 76.07	1. Fonds Zuilen	f 157.85
2. Postchèque- en Girodienst ..	1.046.91	2. Jubileumfonds:	
3. Obligatie	75.—	Saldo 1 Jan. 1932 f	700.—
4. Vorderingen	790.47	Ontvangen	23.95
5. Geschriftjes	350.—		723.95
		3. Nog te betalen	425.47
		4. Bezit 1 Jan. 1932 f	1.331.09
		Nadeelig 1932	299.91
			1.031.17
	<u>f 2.338.45</u>		<u>f 2.338.45</u>

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen.

Post 1. In kas per 31 December 1932.

Post 2. Ons tegoed bij den Postchèque- en Girodienst per 31 December 1932.

Post 3. Eén obligatie Coöp. Excelsior te Leeuwarden, waarop in den loop der jaren f 25 — is afgeschreven.

Post 4. Schuld van diverse clubs	f 365.63		
Nog te ontvangen van S.D.A.P.	424.84		
		<u>f</u>	<u>790.47</u>

Post 5. Voorraad geschriftjes, reglementen, spreekkoor enz.

Schulden.

Post 1. Nog in kas van fonds Zuilen.

Post 2. In den loop van 1932 nog f 23.95 ontvangen.

Post 3. Nog te betalen:

N.V. „De Arbeiderspers”	f 424.47		
S.D.A.P.	1.—		
		<u>f</u>	<u>425.47</u>

Post 4. Behoeft geen omschrijving.

Begrooting 1933.

Inkomsten.		Uitgaven.	
Subsidie S.D.A.P.	f 1.750.—	Vergaderingen H.B. en D.B. f	350.—
Extra subsidie i/z reiskosten		Jaarvergadering	1.000.—
afgev. Jaarvergadering	400.—	Uitleendienst	150.—
Extra subsidie i/z verkiezingen	1.000.—	Actie en Propaganda (incl. subs. Gewesten)	500.—
		Vertegenwoordiging	50.—
		Uitgaven voor verkiezingen ...	1.000.—
		Diversen	100.—
	<u>f 3.150.—</u>		<u>f 3.150.—</u>

**VERLIES- EN WINSTREKENING VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM.
VROUWENCLUBS PER 31 DECEMBER 1932.**

VERLIES.

WINST.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1. Meigroepen</td><td style="text-align: right;">f 90.31</td></tr> <tr><td>2. Uitleendienst</td><td style="text-align: right;">„ 103.46</td></tr> <tr><td>3. Jaarvergadering</td><td style="text-align: right;">„ 1,072.64</td></tr> <tr><td>4. Vergaderingen H.B. en D.B.</td><td style="text-align: right;">„ 241.13</td></tr> <tr><td>5. Actie en Propaganda</td><td style="text-align: right;">„ 112.63</td></tr> <tr><td>6. Geschriftjes</td><td style="text-align: right;">„ 381.12</td></tr> <tr><td>7. Comm. Vereenv. Huishouding</td><td style="text-align: right;">„ 47.15</td></tr> <tr><td>8. Contributies</td><td style="text-align: right;">„ 7.50</td></tr> <tr><td>9. Subsidies Gewesten</td><td style="text-align: right;">„ 196.66</td></tr> <tr><td>10. Zomerwerk</td><td style="text-align: right;">„ 148.—</td></tr> <tr><td>11. Bloemen en vertegenwoordiging</td><td style="text-align: right;">„ 58.30</td></tr> <tr><td>12. Diversen</td><td style="text-align: right;">„ 20.35</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right;">f 2,479.25</td></tr> </table>	1. Meigroepen	f 90.31	2. Uitleendienst	„ 103.46	3. Jaarvergadering	„ 1,072.64	4. Vergaderingen H.B. en D.B.	„ 241.13	5. Actie en Propaganda	„ 112.63	6. Geschriftjes	„ 381.12	7. Comm. Vereenv. Huishouding	„ 47.15	8. Contributies	„ 7.50	9. Subsidies Gewesten	„ 196.66	10. Zomerwerk	„ 148.—	11. Bloemen en vertegenwoordiging	„ 58.30	12. Diversen	„ 20.35	f 2,479.25		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1. Subsidie</td><td style="text-align: right;">f 1,750.—</td></tr> <tr><td>2. Id. i.z. reisk. Jaarvergadering en Radiospeeches</td><td style="text-align: right;">„ 424.84</td></tr> <tr><td>3. Coupon Obligatie</td><td style="text-align: right;">„ 4.50</td></tr> <tr><td>Nadeelig</td><td style="text-align: right;">„ 299.91</td></tr> <tr><td colspan="2" style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black; text-align: right;">f 2,479.25</td></tr> </table>	1. Subsidie	f 1,750.—	2. Id. i.z. reisk. Jaarvergadering en Radiospeeches	„ 424.84	3. Coupon Obligatie	„ 4.50	Nadeelig	„ 299.91	f 2,479.25	
1. Meigroepen	f 90.31																																				
2. Uitleendienst	„ 103.46																																				
3. Jaarvergadering	„ 1,072.64																																				
4. Vergaderingen H.B. en D.B.	„ 241.13																																				
5. Actie en Propaganda	„ 112.63																																				
6. Geschriftjes	„ 381.12																																				
7. Comm. Vereenv. Huishouding	„ 47.15																																				
8. Contributies	„ 7.50																																				
9. Subsidies Gewesten	„ 196.66																																				
10. Zomerwerk	„ 148.—																																				
11. Bloemen en vertegenwoordiging	„ 58.30																																				
12. Diversen	„ 20.35																																				
f 2,479.25																																					
1. Subsidie	f 1,750.—																																				
2. Id. i.z. reisk. Jaarvergadering en Radiospeeches	„ 424.84																																				
3. Coupon Obligatie	„ 4.50																																				
Nadeelig	„ 299.91																																				
f 2,479.25																																					

OMSCHRIJVING VERLIES- EN WINSTREKENING.

Post 1. Aanvulling groepen.	
Post 2. Kosten aanschaffen boeken en brochures.	
Post 3. Kosten Jaarvergadering bestaan uit:	
Toeslag reiskosten afgevaardigden	f 386.19
Zaalhuur	„ 250.—
Beschrijvingsbrief en toegangskarten	„ 111.50
Onk. voorbereiding, H.B., genoodigden en personeel	„ 324.95
	f 1,072.64
Post 4. Reis en verblijfkosten voor vergaderingen leden H.B. en D.B.	
Post 5. Bestaat uit: kosten tooneelstukje, radiospeeches, Octoberactie enz.	
Post 6. Uitgaven geschriftjes	f 3,796.94
Opbrengst	„ 3,065.82
	f 731.12
Voorraad	„ 350.—
	Nadeelig
	f 381.12
Post 7. Onkosten commissieleden.	
Post 8. Contributie Nat. Bur. Vrouwenarbeid Den Haag en Ned. Vereeniging te Utrecht.	
Post 9. Subsidies voor Gewestelijke propaganda en cursuswerk.	
Post 10. Uitgaven 13 weekeinden, 2 studieweken, 1 Jongerenbijeenzamenkomst	f 3,100.84
Ontvangsten	„ 2,952.84
	f 148.—
Post 11. Bloemen	f 54.35
Vertegenwoordiging	„ 3.95
	f 58.30
Post 12. Verschillende kleine uitgaven.	

WINST:

- Post 1 en 2. Subsidie S.D.A.P.
Post 3. Interest obligatie Excelsior, Leeuwarden.

VERSLAG VAN DE SOC.-DEM. TWEEDE KAMER-FRACTIE

(9 Februari 1932—30 Januari 1933.)

Samenstelling der fractie.

De samenstelling der fractie bleef ongewijzigd: Albar da, 1e voorzitter; Vliegen, 2e voorzitter; IJ zerman, secretaris-penningmeester.

Schaper werd in September 1932 opnieuw tot tweeden voorzitter der Tweede Kamer benoemd.

Voor het partijjaar 1932/33 werden tot vertegenwoordigers der fractie aangewezen: a. in den Algemeenen Raad Schaper, IJ zerman, Van Zadelhoff en Van der Waerden (plaatsvervanger); b. in den Partijraad Schaper en IJ zerman, Cramer en Van der Waerden (plaatsvervangers).

Overzicht der werkzaamheden van 9 Februari 1932 tot het einde van het zittingsjaar 1931/'32.

Rijksbegrotingen en Begrootingshoofdstukken.

Surinaamsche begrooting voor 1932. IJ zerman besprak o.m. de oorzaken van het October-oproer te Paramaribo en de „berechting der schuldigen”, de struisvogel-politiek der regeering t.a.v. de ontevredenheid der bevolking, het achterwege blijven van pogingen tot verbetering van den toestand der verarmde Creolen; De Vries—Bruins toonde aan, hoeveel er, vooral in de buitendistricten, aan de zorg voor de volksgezondheid ontbreekt; Cramer pleitte voor den aanleg van irrigatiewerken en wegen en de oprichting van een mechanisch staatslandbouwbedrijf (25 Febr. 1932). Bij de replieken waarschuwde IJ zerman de regeering tegen opvolging van den raad van mr Beumer, om in Suriname en ook in Nederland en Indonesië alle demonstraties te verbieden (26 Febr.).

Indische begrooting voor 1932. Bij de algemeene beschouwingen betoogde Cramer dat, hoewel de economische en financieele toestand thans zeer ongunstig is, er geen reden bestaat tot een paniekstemming en tot een bezuinigingspolitiek, die haar kracht zoekt in afbraak van sociale en cultureele voorzieningen. Hij wees op minder schadelijke bezuinigingen, speciaal een beperking van de militaire uitgaven, en diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel, dat de op de Indische begrooting drukkende kosten voor de militaire weermacht de financieele en economische draagkracht des lands ernstig te boven gaan, noodigt de Regeering uit om, te beginnen met 1932, een bezuiniging op de kosten te bevorderen, waardoor deze met ten minste een vierde zullen worden verminderd.” Voorts stelde hij in het licht, dat de verdeling der vlootkosten tusschen Nederland en Indonesië in hooge mate onbillijk is en dat de uitgaven voor de z.g. militaire marine, ter wille van imperiale belangen in stand gehouden, in afwachting eener definitieve regeling, voor de jaren 1932—'34 geheel ten laste van de Nederlandsche begrooting dienden te worden gebracht. Hij protesteerde tegen de kortingen op salarissen van f 20 tot f 50 per maand, en beval de heffing van een uitvoerrecht op aardolie en verzwareing van de belastingen op de groote inkomens en op de Westersche ondernemingen aan, ter versterking van de Indische geldmiddelen. Hij bestreed het denkbeeld eener tol-unie tusschen Nederland en Indië, drong aan op een krachtiger welvaarts-politiek, op afschaffing van de exorbitante rechten en van het Boven-Digoelkamp, critiseerde de wijze, waarop tegen de nationalistische beweging wordt opgetreden en pleitte voor een politiek, die de toekomstige onafhankelijkheid van Indonesië voorbereidt (4 Maart). K u p e r s gaf aan, hoe het afzetgebied van de Nederlandsche industrie in Indonesië zou kunnen worden vergroot. Hij oefende scherpe critiek uit op de krasse vermindering van de ambtenaarssalarissen en de afwijzing van overleg met de organisaties der ambtenaren. Hij diende twee moties in: 1e. „De Kamer, van oordeel, dat korting op ambtenaarssalarissen als crisismaatregel een tijdelijk karakter behoort te dragen, verzoekt

den Minister de Indische Regeering uit te noodigen de ingevoerde korting ongedaan te maken, zoodra en naarmate de financieele omstandigheden dat zullen veroorloven" en 2e. „De Kamer, overwegende dat de Landsdienaren in Ned.-Indië, behalve door kortingen op hunne bezoldigingen, ook door vermindering van andere van overheidswege genoten inkomsten en vergoedingen in de daar te lande genomen crisismaatregelen zijn betrokken; dat mede de in voorbereiding zijnde crisisheffing op het inkomen voor hen een nieuwen druk beteekent; dat zij door al deze maatregelen zwaarder in hunne inkomsten worden getroffen dan, ook met erkenning van de noodzakelijkheid van crisismaatregelen, redelijk kan worden geacht; spreekt den wensch uit, dat de met ingang van 1 Januari 1932 ingevoerde 2e korting van 5% niet langer van kracht zal zijn dan tot 1 Juli 1932."

Voorts schilderde hij den ongunstigen toestand, waarin de inheemsche bevolking verkeert, zette uiteen, hoe in dien toestand verbetering kan worden gebracht en hield een pleidooi voor de vrijheid van vak-organisatie en vak-actie. K. ter Laan gaf mr. Beumer een afstraffing voor diens ongemotiveerde aanvallen op de sociaal-democraten en op het Ned.-Ind. Onderwijzersgenootschap. Hij wees op de rechteloosheid van de ambtenaren, bracht verschillende ambtenaarsbelangen ter sprake en trad wederom in het krijt voor de oud-gepensionneerden (10 Maart). Bij de replieken stelde Cramer het reactionair en onwaarachtig karakter der rede van het katholieke Kamerlid Feber aan de kaak, deed hij het verschil tusschen de politiek, die Indië voor de ondernemers wil maken wat een welgevulde suikerpot voor de mieren is, en de sociaal-democratische politiek uitkomen, en diende hij een motie in, die luidde: „De Kamer, van oordeel, dat bezoldigingen beneden f 50 en boven f 20 per maand niet behooren te worden betrokken in de met het oog op de crisis toe te passen kortingen op de salarissen van de landsdienaren in Nederlandsch-Indië, noodigt de Regeering uit om bij de uitvoering van de begroting voor 1932 met deze opvatting rekening te willen houden." Kupers weerlegde de bewering, dat de inheemsche bevolking slechts weinig in de belastingen zou bijdragen. (11 Maart). De moties van Cramer en van Kupers werden 15 Maart alle verworpen.

Cramer pleitte bij de afdeling *Justitie* voor uitbreiding van de sociale wetgeving en van de arbeids- en de veiligheidsinspectie, en voor behoorlijker behandeling van politieke gevangenen; Kupers besprak de afschaffing van de poenale sanctie en het kolonisatievraagstuk (15 Maart). Cramer drong, bij de afd. *Financiën*, aan op krachtiger bestrijding van het opiumgebruik, terwijl Kupers opkwam tegen de onbillijke ontslagen bij den pandhuisdienst (15 Maart). Bij de afd. *Binnenlandsch Bestuur* toonde Cramer aan, dat de z.g. bestuurshervorming in de Buitengewesten veel geld zou kosten en de inheemsche bevolking waarschijnlijk geen grootere mate van zelfbestuur zou brengen; hij waarschuwde tegen het gevaar, dat de verwezenlijking van 's Ministers plannen tot uitholling van den Volksraad zou leiden (15 en 16 Maart). Toen, nadat de beslissing over dit wetsontwerp eenige dagen was uitgesteld, de Minister om de stemmen der Vrijheidsbonders te winnen, een ingrijpende wijziging van zijn plannen toezegde, waardoor de beoogde inkrimping van het Europeesche bestuur in de lagere regionen verviel, steunden Cramer en Albarda de motie-Joekes om het wetsontwerp niet verder te behandelen eer de Volksraad en de Indische Regeering over die wijziging gehoord waren (18 Maart). K. ter Laan kwam, bij de afd. *Onderwijs* op tegen de onderwijsverslechtering en het beperken van de gelegenheid voor Inheemschen en Chinezen om zich de Nederlandsche taal eigen te maken (17 Maart). Bij de afd. *Volksgezondheid* trok De Vries-Bruins ten velde tegen de moorddadige bezuinigingswoede op dit gebied en pleitte zij voor betere tuberculosebestrijding en krankzinnigenzorg (17 Maart). Cramer drong, bij de afd. *Landbouw en Nijverheid*, aan op bevordering van de inheemsche industrie en landbouw en, bij de afd. *Gouvernementsbedrijven* op staatexploitatie van een waterkrachtwerk (17 Maart). Bij de afd. *Marine* protesteerde Van der Houven tegen het verbod voor het marinepersoneel te Soerabaja om deel te nemen aan de actie tegen salariskorting, en drong Cramer wederom aan op uitstel van den bouw van den derden kruiser. (17 Maart).

*Suppl. begrotingen enz.*¹⁾ Cramer opperde bezwaren tegen de invoering van een *tabaksaccijns* en bestreed de *verhooging* van de tijdelijke opcenten op de invoerrechten (29 April; stemming 3 Mei). Naar aanleiding van de geruchten dat de *bouw van den*

¹⁾ Hieronder zijn ook de wetsontwerpen betr. Indonesië opgenomen, die niet de goedkeuring van begrotingen betroffen.

derden kruiser binnenkort zou worden gegund, vroeg Cramer 2 Juni een interpellatie aan; dit verzoek werd niet toegestaan (3 Juni), daar de Minister van Defensie zich bereid verklaarde de gunning tot na de behandeling van een suppl. begrooting uit te stellen. Bij deze begrooting stelde Cramer in 't licht, dat de toestand der inheemsche bevolking veel ongunstiger is dan de Minister het voorstelt, dat in verschillende streken hongersnood heerscht en dat de financieele toestand het doen van uitgaven ten behoeve van kruiserbouw meer dan ooit ongewenscht maakt. Hij diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel, dat wegens de tegenwoordige economische en financieele omstandigheden opschorting van den bouw van den derden kruiser aanbeveling verdient, gaat over tot de orde van den dag.” Naar aanleiding van de bewering, dat de kruiserbouw ook met het oog op de werkloosheid van beteekenis was, constateerde Van der Houven dat de arbeiders een dergelijke werkverschaffing niet wenschen en merkte bij op, dat als zoodanig de kruiserbouw alleen dan te aanvaarden was, indien het schip direct na de voltooiing opnieuw als object van werkverschaffing werd gebruikt, n.l. door het te sloopen. Albarดา ontzenuwde de argumenten, waarmede de woordvoerder der Katholieke fractie, ir. Feber, had getracht te bewijzen, dat er thans bijzondere redenen waren om den kruiserbouw niet uit te stellen. Hij waarschuwde de Regeering, in deze voor ons volk zoo buitengewoon zware tijden, geen dingen te doen, die het volk terecht als verkeerd en dwaas beschouwt. Cramer stelde vast, dat ook in Indonesië de publieke opinie een doorzetten van den kruiserbouw onder de huidige omstandigheden verwerpelijk acht (16 Juni). De motie-Cramer werd 17 Juni verworpen. Bij een wetsontwerp betreffende *Indische belastingen* pleitte Cramer voor een sterkere progressie bij de heffing van de crisisbelasting (23 Juni).

Hiemstra protesteerde bij een suppl. begrooting (Landbouw) voor 1932 (betr. het verstrekken van rentelooze voorschotten ten behoeve van den groven tuinbouw in West-Friesland) er tegen, dat het bedrag, waarop bij de berekening der credieten levensonderhoud en loon worden vastgesteld, en dat verleden jaar op f 16 was bepaald, nu werd teruggebracht tot f 12. Het wetsontwerp werd z.h.s. aangenomen. (24 Juni.)

Wetsontwerpen, begrootingen van fondsen en bedrijven, interpellaties, enz.

Bij de begrooting van het Zuiderzeefonds hield Van der Waerden een stevig pleidooi voor de instelling van een orgaan met verordenende bevoegdheid t.a.v. het publiek beheer en de uitgifte van den grond in de Wieringermeerpolder en voor het nemen van een royale proef met overheidsexploitatie; hij oefende scherpe critiek uit op de pogingen der Regeering om zoowel het eene als het andere te saboteeren (9 Febr. 1932). Kupers verzette zich tegen opschorting van de verdere inpoldering der Zuiderzee en toonde het groote belang van die inpoldering aan voor de uitbreiding van cultuurgrond in verband met den aanwas onzer bevolking en voor de bestrijding van de werkloosheid (10 Febr.). Bij de replieken diende Van der Waerden de volgende motie in: „De Kamer noodigt de Regeering uit met bekwamen spoed voorstellen bij haar aanhangig te maken betreffende de uitgifte der Wieringermeergebieden en het beheer van den Wieringermeerpolder, en in afwachting dezer voorstellen geen maatregelen te nemen, waardoor bepaalde vormen van exploitatie — met name de inrichting van een grootgrondbedrijf vanwege den Staat — uitgesloten zouden worden”. Deze motie werd met nagenoeg algemeene stemmen aangenomen. Onze fractie stemde voor een motie-Wijnkoop, om uit te spreken dat de inpoldering niet mag worden opgeschort, en, na de verwerping van die motie, voor een motie-Colijn, welke uitsprak, dat vertraging in zake de inpoldering van den N.-O. polder zoo eenigszins mogelijk diende te worden vermeden, en de Regeering uitnoodigde vóór de indiening der Zuiderzeefonds-begrooting 1933 aan de Kamer te doen toekomen een nauwkeurige berekening van de aan den aanleg van dien polder verbonden kosten, zoodaene een overzicht van de wijze, waarop deze gefinancierd konden worden. (11 Febr.) Duys drong aan op het uitoefenen van toezicht op de uitvoering der *Zuiderzeesteunwet* in de verschillende gemeenten. (12 Febr.)

Naar aanleiding van de verwerping der *Pachtwetten* door de Eerste Kamer, informeerde Hiemstra, wat de Regeering thans voornemens was te doen (12 Febr.); daar het antwoord onbevredigend was, diende de fractie 25 Febr. initiatiefvoorstellen in, gelijkkluidend aan de verworpen wetsontwerpen.

Van den Tempel nam het „scheerwetje” (tijdelijke korting op de uitkeeringen

uit het gemeentefonds aan de gemeenten enz.) onder het mes. Hij stelde in het licht, dat men hier te doen had met een stuk crisiswetgeving van de slechtste soort, waarbij ten einde de gemeenten te dwingen de loonen van haar personeel te verlagen, de gemeentelijke zelfstandigheid buitengewoon kras werd aangetast, met de wet op financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten op de bedenkelijkste wijze werd omgesprongen, en dat dit wetje voorts nog tot velerlei onbillijkheden zou leiden en de dictatuur der departementsambtenaren over de gemeenten zou bevorderen (16 Febr.). In zijn repliek toonde hij aan, dat minister De Geer de aangevoerde bezwaren niet ontzenuwd en ten onrechte het wetje als een „eenvoudige en onschuldige regeling” voorgesteld had (17 Febr.). Hij voerde tweemaal het woord over de wijze, waarop de behandeling van het wetsontwerp diende te worden voortgezet, in verband met de aangekondigde indiening van het amendement-Van Vuuren—Rutgers van Rozenburg (18 Febr.). Hij bestreed het voorstel-Knottenbelt, om voornoemd amendement en de sub-amendementen-Smeenck en -Suring in de afdelingen te onderzoeken en wees er op, dat in dit stadium van behandeling de eenige goede oplossing zou wezen, dat de Regeering haar wetsontwerp terugnam om zelf de geheele zaak opnieuw in beraad te nemen. Onze fractie stemde tegen het voorstel, dat verworpen werd. Van den Tempel zette uiteen, dat bij aanneming van het amendement en van een der sub-amendementen het wetsontwerp volstrekt niet zóó gewijzigd zou worden, dat het voor ons te aanvaard was en dat daardoor de regeling in menig opzicht nog slechter zou worden dan volgens het regeeringsvoorstel. Onze fractie stemde voor het sub-amendement-Suring (nadat dit een verandering had ondergaan), omdat de aanneming hiervan het amendement-Van Vuuren—Rutgers van Rozenburg minder slecht zou maken. Toen dit sub-amendement was aangenomen, waardoor het sub-amendement-Smeenck verviel, stemde onze fractie tegen het gewijzigde amendement-Van Vuuren—Rutgers van Rozenburg, dat verworpen werd, en vervolgens tegen artikel 1 en tegen het geheele wetsontwerp, die dus ongewijzigd gebleven waren; door het omvallen van een deel der burgerlijke Kamerleden werden beide met een kleine meerderheid aangenomen (23 Febr.). Met uitzondering van Suze Groeneweg stemde onze fractie vóór het voorstel van den Kamervoorzitter, om den door Wijnkoop over een sterfgeval, dat zich 20 September 1931 in het Jongenshuis St. Jan te Soest had voorgedaan, aangevraagde *interpellatie* niet toe te staan, nadat Albarดา er op had gewezen, dat de aanvrager in dit geval kon beginnen met het stellen van schriftelijke vragen (17 Febr.).

Bij de *interpellatie-Boon* naar aanleiding van publicaties over de *voorgeschiedenis van de zendtijdverdeling* nam Duys den interpellant mitsgaders de Liberale pers stevig onder handen en pleitte voor vertegenwoordiging van de omroepverenigingen in den Radioraad en voor het staken van de bekibbelling op den zendtijd van de V.A.R.A. ten behoeve van kleine omroep-vereeningen (18 Febr.). Bij de *interpellatie-Van Dijk* over den *zendertouw* ^{critiseerde} Duys de politiek van de A.V.R.O. en van de Vrijz.-Dem. en Vrijheidsbondsche Avroïsten en wees hij op de geldverspilling, waartoe inwilliging der A.V.R.O.-wensen inzake zendertouw zou leiden (19 Febr.).

Twee initiatief-voorstellen onzer fractie werden resp. 19 en 25 Febr. ingediend: het *wetsvoorstel-Albarดา c.s. tot het verbieden van particuliere gewapende corpsen* en het *wetsvoorstel-v. d. Bergh c.s. ter voorkoming van dadelijke uitwinning naar aanleiding van geldelijke moeilijkheden ten gevolge van de crisis*. Albarดา interpellde over het zenden van een *torpedojager naar Shanghai* en over te treffen maatregelen *tegen credietverleening en levering van oorlogstuig aan de oorlogvoerenden in het Verre Oosten*. Hij greep deze gelegenheid aan om in het parlement een krachtig protest te doen hooren tegen de rechtsverkrachting en de beschamende houding, die de Volkenbond daarbij aannam. Hij toonde aan, dat de zending van een oorlogsschip naar Shanghai het gevaar kon opleveren, dat Nederland of Indonesië in een oorlog werden verwickeld en dat de Regeering, indien zij alles wilde doen om het oorlogsgevaar te bezweren, den uitvoer van middelen tot oorlogvoering uit ons land moest beletten. Bij zijn repliek diende hij de volgende moties in: 1e. „De Kamer, de wenschelijkheid uitsprekende, dat het naar Shanghai gezonden oorlogsschip ten spoedigste wordt teruggeroepen, nadat aan de Nederlanders onverwijld gelegenheid zal zijn gegeven zich aan boord van de schepen van de Java-China-Japan-lijn in te schepen, gaat over tot de orde van den dag,” en 2e. „De Kamer acht het wenschelijk, dat maatregelen worden genomen om den uitvoer van wapens en munitie, rechtstreeks of indirect voor oorlogvoerenden bestemd, te verbieden.” Beide moties werden verworpen (26 Febr.).

Bij de *interpellatie-Weitekamp* over den toenemenden *nood in den landbouw* wees

Van der Sluis erop, dat de kleine boeren onder het kapitalistische stelsel niet tot duurzame welvaart kunnen komen, dat de hun verleende steun voor een groot deel deze grondeigenaars en den hypotheekhouders ten goede komt en dat het niet aangaat, de steunmaatregelen feitelijk door andere hongerlijders te doen betalen. Ook Hiemstra kwam op tegen onbepaalde belasting van de consumenten voor steunverleening aan de melkveehouders; hij pleitte voorts voor maatregelen ter bevordering van den export en tegen het neerdrukken van het lage levenspeil der landarbeiders door de boeren-werkgevers, die de gemeenschap met vele miljoenen steunt. Van der Heide nam ds. Kersten onder handen wegens diens ophitsing van de boeren tegen de stedelijke arbeiders en diens verklaring van de crisis uit „de zonde”. Hij drong er op aan, een einde te maken aan een concurrentiestrijd, waardoor de steun aan de veenkolonien illusoir wordt, en spoedig maatregelen te nemen tot steun van de melkvee- en varkenshouderij (1 Maart).

Daarna kwam weder een *werkloosheids-interpellatie* aan de orde; Hiemstra interpelleerde (2 Maart) minister Verschuor over: de toestanden bij de van Rijksweg gesubsidieerde werkverschaffingen; de werkverruiming (inzonderheid de verstreking van kredieten voor de bouwnijverheid en de vernietiging van het besluit van den Amsterdamschen gemeenteraad betreffende de verruiming van werkgelegenheid voor schilders); de regeling van de bijdragen van het Rijk in de kosten van werklozenondersteuning door de gemeenten en de geldelijke positie van verschillende werklozenkassen. Bij de toelichting van zijn vragen wees hij erop, dat indien de in verband met de relletjes vervolgte arbeiders gestraft werden, men diende te bedenken, dat de werkelijke aandrijvers buiten schot zijn gebleven en vooral, dat er inderdaad ernstige redenen tot ontevredenheid bestonden, wat hij met tal van voorbeelden aantoonde. Hij critiqueerde de schandelijke steunregelingen, die in sommige gemeenten bestaan, en de bedenkelijke wijze, waarop de Regeering t.a.v. betere steunregelingen in andere gemeenten handelt, door ze of af te keuren of ze slechts voor een deel en in onvoldoende mate te subsidiëren. Voorts besprak hij nog eenige punten, die later uitvoeriger door onze andere woordvoerders werden behandeld, als: de kwestie van de bouw kredieten en het optreden der Regeering tegenover de bouwvakarbeiders (Van der Houven, 2 Maart), de vernietiging van het Amsterdamsche raadsbesluit inzake premieverleening voor uitvoering van onderhoudswerken, ter bestrijding van de werkloosheid onder de schilders (Van den Tempel). Bij zijn repliek protesteerde Hiemstra tegen 's ministers voorstelling als zou de toelichting zijner vragen hem verantwoordelijk maken voor het eventueel uitbreken van nieuwe relletjes. Hij drong nogmaals aan op een onderzoek naar de bestaande grieven en het ter hand nemen van groote werken, en critiqueerde het standpunt, dat de minister ook nu weer t.o.v. het bouwbedrijf en de bouwvakarbeiders had ingenomen. Hij diende twee moties in, die luiden: 1°. (na de 3 Maart daarin aangebrachte wijziging) „De Kamer van oordeel, dat de tarieven bij de van rijksweg gesubsidieerde werkverschaffingen zoodanig behooren te worden verbeterd, dat zij den arbeiders, bij behoorlijk werken, de gelegenheid geven een loon te verdienen, voldoende voor een redelijk levensonderhoud, gaat over tot de orde van den dag”; 2°. „De Kamer van oordeel, dat alle werklozenkassen door steun van rijksweg in staat moeten worden gesteld om over 1932 aan hare leden de reglementaire uitkeering te verstrekken, zonder dat hare reserves zoodanig moeten worden aangesproken, dat het voortbestaan van deze kassen in gevaar wordt gebracht, gaat over tot de orde van den dag.” Behalve de reeds genoemde leden voerden bij deze interpellatie voor onze fractie nog het woord: De Vries—Bruins, die uiteenzette wat er aan de gezondheidszorg en op ander gebied in de Groningsche werkverschaffingen ontbrak (2 Maart), De Jong, die ertegen opkwam, dat, volgens een ministerieele aanschrijving, alleenstaande werkloze vrouwen van steun werden uitgesloten (3 Maart) en Kupers, die het spel, door de communisten t.a.v. de arbeiders in de werkverschaffing gespeeld, aan de kaak stelde en die betoogde, dat de Regeering aandrang tot het in 't leven roepen eener steunregeling moest uitoefenen op onwillekeurige gemeentebesturen, dat de rijksbedragen voor werklozenzorg aan de gemeenten en de rijksbijdrage aan het crisiscomité belangrijk verhoogd moesten worden en dat meer voor de jeugdige werklozen diende te worden gedaan (3 Maart). De eerste motie-Hiemstra werd verworpen; de tweede z.h.st. aangenomen; onze fractie stemde ook voor een motie-Joekes, die dezelfde strekking had als Hiemstra's tweede motie, doch zich uitsluitend tot de bouwvakarbeiders bepaalde; deze motie werd eveneens aangenomen (4 Maart).

J. ter Laan critiqueerde bij de behandeling van het wetsontwerp van minister

De Geer in zake diverse *belastingverhoogen* ten bedrage van f 13.2 miljoen en afschaffing der crisis-opcenten op ongebr. eigendommen ad f 1.2 miljoen, het kapitalistisch en reactionnair karakter der regeeringspolitiek, dat ook bij deze belastingvoorstellen weer tot uiting kwam. Hij verklaarde zich voor de verhooging van de opcenten op den wijnaccijns en op het zegelrecht van buitenlandsche effecten, doch tegen de andere belastingverhoogen. Hij verdedigde amendementen tot schrapping van de voorgestelde heffingen van opcenten op den suikeraccijns en van een invoerrecht op zuidvruchten. (8 Maart). Deze amendementen werden verworpen; onze fractie stemde tegen een amendement-Bierema, gericht tegen de verhooging van de opcenten op den wijnaccijns, tegen het artikel betreffende de verhooging der opcenten op den sigarettenaccijns, en tegen het wetsontwerp (9 Maart). Bij de *interpellatie-Kortenhorst* over velerlei onderwerpen in zake de *handelspolitiek*, waarschuwde Van der Waerden tegen het vermoeden van onzen export door een z.g. actieve handelspolitiek (10 Maart). Van der Sluis en Drop maakten bij het wetsontwerp betr. de *nieuwe departementale indeeling* bezwaar tegen de overbrenging van de Afdeling Werkloozenverzekering, Arbeidsbemiddeling en Volksgezondheid naar Binnenlandsche Zaken; Van der Sluis betoogde voorts, dat de aanstelling van een Directeur-Generaal van de afdeling Landbouw, nu deze naar Economische Zaken zou verhuizen, meer dan ooit noodig was (15 Maart). Bij de stemming over het wetsontwerp viel onze fractie uiteen, daar er verschil van inzicht was over de vraag of de nadeelen der nieuwe indeeling al dan niet de voordeelen overtroffen (16 Maart). Naar aanleiding van de *conclusies op adressen* van den Centr. Ned. Ambtenaarsbond en van J. A. Dijkland, voerden resp. J. en K. ter Laan het woord (17 Maart). Van der Waerden bestreed de motie-Fl. Vos tot schorsing der behandeling van het wetsontwerp betreffende het *Gooische natuurreservaat* en het hierop ingediende amendement-v. d. Bilt betr. de Erfgooiersvergaderingen (18 Maart). Bij een *wijziging der Inkwartieringswet* protesteerde Faber tegen 's minister voorstelling, dat kwartierverleening in geenerlei verband stond met het dooden van den evenmensch, doch van menschlievendheid zou getuigen (12 April).

Bij het *wetsvoorstel-Ebels* (crisis-pachtwet), dat de mogelijkheid opende om t.a.v. vóór 1 Jan. 1932 gesloten pachtcontracten, ontheffing of vermindering van de pachttermijnen te verkrijgen, herinnerde Van der Sluis eraan, dat onze fractie reeds in 1930 en 1931 pogingen in dien geest had gedaan, doch hierbij op het verzet van de meerderheid der Kamer was gestuit. Hij constateerde met blijdschap, dat nu ten slotte de gezindheid dier meerderheid zooveel gunstiger voor de pachters was geworden, en begroette het wetsvoorstel met sympathie, al had hij tegen sommige onderdeelen bezwaren en betreude hij het, dat deze crisispachtwet niet door een pachtopzeggingswet was aangevuld. De Boer wees op de afhankelijke positie, waarin nog vele pachters verkeerden en op de preventieve werking, welke reeds van dit wetsvoorstel was uitgegaan; hij constateerde met ingenomenheid, dat de drang naar organisatie en de belangstelling voor den parlementairen strijd onder de boeren veel sterker worden (12 April). Bij de behandeling van de artikelen en van de talrijke hierop ingediende amendementen hebben Van der Bergh en Van der Sluis herhaaldelijk het woord gevoerd. Een sub-amendement-Van den Bergh, dat eenige redactie-verbetering aanbracht, werd overgenomen (13 April). Van den Bergh verdedigde twee sub-amendementen op een amendement-Beumer (dat de berechting niet aan een crisispachtcommissie, maar aan een Kamer voor crisis-pachtzaken van het kantongerecht, wilde opdragen) en wel om de benoeming dezer rechters op advies van Gedeputeerden te doen geschieden en om te bepalen, dat noch het belang der pachters, noch dat der verpachters mocht overheerschen. Hoewel beide sub-amendementen werden aangenomen, stemden een deel onzer fractieleden tegen het daardoor gewijzigde amendement-Beumer, omdat zij met Van der Sluis aan de in het wetsvoorstel vervatte regeling de voorkeur gaven. (14 April). De Boer bestreed een amendement-Beumer om op de wet toe te passen op na 12 Febr. 1932 i.p.v. op na 1 Nov. 1931 gesloten pachtcontracten, Van der Sluis een amendement-Beumer om den werkingsduur der wet tot 1 Jan. 1936 te beperken. (15 April). Onze fractie stemde vóór het wetsvoorstel, dat met op één (Wijnkoop) na algemeene stemmen werd aangenomen. (20 April).

Toen de, 15 Dec. 1931 ingediende, roemruchte *motie-Knottenbelt* (om de Regeering uit te noodigen tijdelijke maatregelen te bevorderen tegen de belemmering eener spoedige verlaging der kosten van productie en levensonderhoud door tal van burgerrechtelijke overeenkomsten) was toegelicht, stelde Hiemstra vast, dat ditmaal de berg een muisje had gebaard, dat enkel „de loonen moeten omlaag!” kon piepen. Hij bestreed de beweringen, dat loonsverlaging onzen export zou doen toenemen, auto-

matisch de kleinhandelsprijzen en dus de kosten van levensonderhoud zou doen dalen, en het middel zou wezen om de malaise te doen verdwijnen. Hij betoogde, dat de gewenschte verbetering slechts door een omvorming van het productie- en distributiestelsel bereikt kon worden en diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat de stelselloosheid in de productie en distributie tot groote verspilling leidt, welke verspilling de daling der levenskosten in vele opzichten belemmert, tevens van oordeel, dat verbetering in de productie en distributie alleen kan worden verkregen, indien de invloed van de Overheid, als orgaan der gemeenschap, op het bedrijfsleven wordt vergroot, noodigt de Regeering uit, voorstellen daartoe in te dienen.” (15 April). Albar da constateerde, dat hetgeen mr. Knottenbelt bleek te willen, niets anders was dan dat Regeering in haar op loonsverlaging gerichte politiek veel verder zou gaan door ook de loonen in het particuliere bedrijf aan te tasten, wat tot een geweldige verscherping en uitbreiding van den loonstrijd zou leiden. Hij rekende af met de heeren Colijn en Kortenhorst, die en passant de socialisatie hadden afgemaakt en van wie de eerste zelfs het internationale protectionisme als een vorm van „Planwirtschaft” had voorgesteld, en deed uitkomen, hoe in onze dagen en de afkeer van het kapitalistische stelsel, die nog vergroot wordt door financieele schandalen à la Kreuger, en de socialisatie-gedachte sterker leven dan ooit. Na de intrekking van de motie-Knottenbelt, merkte Hiemstra op, dat de gang van zaken bij dit debat een beeld van de toekomst gaf: wat de Liberalen willen, verdwijnt, wat wij willen, handhaaft zich. (20 April). De motie-Hiemstra werd 21 April verworpen. (21 April).

Bij het wetsontwerp tot dekking van het verlies der Nederlandsche Bank in 1931/2 wees Van der Waerden op de groote en stijgende macht van de banken over het bedrijfsleven, op de belangrijke taak van de Ned. Bank t.a.v. de binnenlandsche creditvoorziening en op het feit, dat die bank daarbij nimmer haar invloed heeft aangewend om de ontwikkeling der productie uit een oogpunt van gemeenschapsbelang te bevorderen en om organisatie te brengen in het Nederlandsche bankwezen, terwijl zij t.o.v. de gemeenten evenzeer is tekort geschoten. Hij betoogde, dat een zoo gewichtige gemeenschapsfunctie niet mocht blijven opgedragen aan een particuliere instelling, waarvan bovendien de leiding belang heeft bij het opvoeren van de winsten. Hij merkte op, dat sinds de samenstelling van het Socialisatierapport de geschiedenis van het bankwezen met vele donkere bladzijden vermeerderd is en wij ons niet meer als destijds bij den bestaanden toestand inzake de Ned. Bank kunnen neerleggen. Hij herinnerde aan de gebeurtenissen, die dit wetsontwerp noodig hadden gemaakt, het onbegrijpelijk(e) geruststellende communiqué der directie, de historie der goudwisselpolitiek, waarin het speculatief element al te sterk werd, en hij stelde vast, dat het regeeringstoezicht slechts franje is. Hij diende een motie in (waarvan de behandeling werd uitgesteld): „De Kamer, gelet op de verklaring van den Minister van Financiën, dat het octrooi van de Nederlandsche Bank is opgezegd, noodigt de Regeering uit de oprichting van een *Staatscirculatiebank* voor te bereiden.” Wat het wetsontwerp betreft, toonde hij aan, dat de Staat voor de geleden verliezen geenszins aansprakelijk is en dat slechts om overwegingen van algemeen belang te verdedigen viel, dat de Regeering der Ned. Bank niet zelf haar verlies geheel liet dragen en nu een actiefpost, in den vorm eener vordering van f 20 millioen op den Staat, wilde scheppen. Hij merkte op, dat hierbij niet de aandeelhouders op kosten van den Staat mochten worden gesteund, dat door inkrimping der reserve de actiefpost zoo laag mogelijk moest worden, en dat bij afloop van het octrooi de Staat volkomen vrij diende te staan. Hij verklaarde, dat, indien de daartoe strekkende amendementen mochten worden verworpen, onze fractie tegen het wetsontwerp zou stemmen (21 April). Hij verdedigde amendementen: 1e om te waarborgen, dat de Staat bij het eindigen van het loopende octrooi in 1937 geheel vrij zal staan tegenover de Bank en niet meer gebonden zal zijn aan hetgeen dan nog van de vordering van de Bank op den Staat zal zijn overgebleven; 2e. om de reserves tot f 3.000.000 i.p.v. tot f 8.000.000 in te krimpen; 3e. om het maximum-dividend, dat de aandeelhouders kunnen krijgen zoolang het verlies nog niet geheel is gedelgd, te beperken tot 3½ pCt. i.p.v. tot 5 pCt. Het 1e. amendement werd aangenomen, het 2e. en 3e. verworpen. Onze fractie stemde tegen het wetsontwerp (23 April). Over de *conclusies op adressen* van K. Budding en L. Doedel werd resp. door Van der Waerden en IJzerman gesproken (26 April).

IJzerman zette bij het *Vleeschcontingenteeringsontwerp* uiteen, dat voor de prijzen van rundvleesch de grootte der in- of uitvoeroverschotten slechts van ondergeschikte beteekenis is en dat de voornaamste oorzaken der sterke prijsdaling van binnenlandschen aard waren. Hij betoogde, dat de contingenteering nadeelige gevolgen had gehad voor verschillende van onze exportbedrijven, terwijl zij een deel der

veeboeren niets of uiterst weinig gebaat had en een ander deel wel had geholpen, doch slechts van den wal in de sloot (26 April). Bij zijn repliek merkte hij op, dat de minister zijn argumenten niet had ontzenuwd, en dat de huidige regeling z.i. voor de boeren geen grootere waarde had dan die van „een vriendelijk gebaar.” Bij de stemming verklaarden zich Albarda, De Boer, Van Braambeek, Cramer, Drop, Suze Groeneweg, Van der Houven, K. ter Laan, De Vries—Bruins, Van der Waerden en IJzerman tegen, Van der Heide en De Jong vóór het wetsontwerp (28 April). Na de *interpellatie-Boon* over de invoering der *Winkelsluitingswet*, waarbij, behalve de interpellant, geen enkel Kamerlid het noodig achtte het woord te voeren, stemde onze fractie tegen de twee moties-Boon tot uitstel van de inwerkingtreding dier wet (29 April). Bij de *interpellatie-Oud*, naar aanleiding van de stichting eener bijzondere neutrale lagere school in den *Wieringermeerpolder*, critiseerde Suze Groeneweg het plichtsverzuim van de Overheid, die voor de totstandkoming eener openbare school had behooren te zorgen, en de uitlating van minister Terpstra, dat de Regering bevoegd was om tot de stichting eener bijzondere school medewerking te verleenen, ook indien hierop krachtens de wet geen aanspraak kon worden gemaakt. Van der Waerden drong aan op bespoediging van de instelling van een orgaan als bedoeld in art. 194 der Grondwet voor den *Wieringermeerpolder*. Onze fractie stemde voor de motie-Oud, welke inhield, dat met het oog op de bijzondere omstandigheden van de *Wieringermeer*, in de behoefte aan algemeen vormend openbaar lager onderwijs voorloopig van Rijkswegen diende te worden voorzien (3 Mei). Bij de wijziging der *vuurwapenwet* vestigde Van Zadelhoff de aandacht op den toenemenden omvang van de particuliere wapenindustrie en drong hij aan op een verbod van de vervaardiging van munitie en oorlogstuig door particulieren (3 Mei).

Van Braambeek merkte bij het wetsontwerp tot *instelling van den Economischen Raad* op, dat de bemoeiing van de Regeering met het bedrijfsleven verbrokkeld en fragmentarisch blijft en dat dit wetsontwerp een erg mager beestje is. Hij toonde aan, dat de organisatie, welke moet dienen om eenheid te krijgen in de adviezen over economische onderwerpen, niet waarborgt, dat dit doel bereikt zal worden; bovendien worden de bestaande erkende colleges van advies, de Nijverheidsraad en de Middenstandsraad gehandhaafd, hoewel zij bepaalde groepsbelangen vertegenwoordigen en bevorderen, en, terwijl indirect de werkgeversorganisaties een belangrijke taak te vervullen krijgen bij het geven van adviezen aan de Regeering, wil de Minister er niets van weten om ook aan de arbeidersorganisaties een zelfde taak op te dragen, ofschoon de ontwikkeling der vakbeweging doet zien, dat deze zich niet enkel tot den strijd voor goede arbeidsvoorwaarden bepaalt, maar zich ook hoe langer hoe meer met de verbetering en omvorming van het bedrijfsleven bezig gaat houden (4 Mei). Hij verdedigde amendementen om een grootere eenheid in de adviezen te waarborgen, door 1e. de z.g. vaste commissies niet aan de ministers, maar aan den Economischen Raad advies te doen uitbrengen; 2e. te schrappen de bepaling, dat die vaste commissies haar adviezen kunnen uitbrengen als adviezen van den Economischen Raad; het eerste amendement werd aangenomen, het tweede verworpen. Hij bestreed een amendement-Van Voorst tot Voorst, dat nog verder in een verkeerde richting ging door de mogelijkheid te openen, dat naast de Nijverheidsraad en den Middenstandsraad ook een Landbouwråd als college van advies zou worden erkend (10 Mei). De fractie stemde tegen het amendement en tegen het artikel betr. de colleges van advies (11 Mei). Het wetsontwerp werd 13 Mei z.h.s. aangenomen.

De *toepassing van de Ongevallenwet* werd 11 en 12 Mei uitvoerig besproken naar aanleiding van een 17 Maart 1931 door K. ter Laan ingediende motie en een door Drop bij het V.V. over de begroting van Arbeid voor 1932 ingediende nota, en de onbevredigende beantwoording van deze door minister Verschuur in zijn M. v. A. De motie werd tijdens de behandeling gewijzigd, zoodat zij luidde: „De Kamer, van oordeel, dat een onderzoek naar de vraag, of de Ongevallenwet 1921 geheel wordt uitgevoerd in volledige overeenstemming met het sociale doel en de sociale strekking der wet, gewenscht is; noodigt den Minister van Economische Zaken en Arbeid uit dit onderzoek te doen instellen door een commissie bestaande uit vertegenwoordigers der Regeering, het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, de Beroepsorganen en vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers met de uitvoering der wet bekend.” K. ter Laan zette uiteen, wat de aanleiding tot de indiening van zijn motie was geweest, en hoe de werking van de Ongevallenwet veel minder zegenrijk is dan zij kan zijn, tengevolge van de wijze waarop de bepalingen betr. den omvang en de berekening

der schadeloosstellingen worden toegepast. Drop toonde met tal van voorbeelden aan, dat bij de uitvoering der wet, het sociale element vaak maar al te zeer op den achtergrond wordt gedrongen, ten nadeele van den door een ongeval getroffen arbeider, en dat de rechtspraak in zake de ongevallenverzekering niet beantwoord aan de eischen, die daaraan gesteld mogen worden. Daar de Minister een veel tegevoetkomender houding aannam dan hij bij zijn beantwoording van de nota-Drop had gedaan, en ten slotte vrij bevredigende toezeggingen deed, werd de motie ingetrokken.

Bij het wetsontwerp tot *contingenteering van schoeisel, tricotgoederen, wollen- en halfwollen stoffen en bovenkleeding* pleitte IJzerman voor matiging bij het contingenteeren en wees hij op de vele schaduwzijden van deze invoerbepalingen. Hij betoogde, dat de Regeering bij de contingenteeringen van schoeisel en van een deel der wollen stoffen, die alle over een kam geschoren waren, te ver gegaan was, dat dit t.o.v. tricotgoederen niet was geschied en dat de contingenteering van bovenkleeding wel gemotiveerd was, doch dat hierbij de invoer van damesconfectie te sterk was beperkt (12 Mei). De Jong betreurde het, dat de organisaties van de werknemers niet over de contingenteering van bovenkleeding waren gehoord, stelde in 't licht, dat contingenteering van dat artikel noodig was en gaf een zeer gedocumenteerde bestrijding van het betoog van mej. Katz, die van contingenteering der damesconfectie in 't geheel niets wilde weten. Van der Waerden trok ten velde tegen de protectionistische rede van mr. Kortenhorst en tegen een caoutchouc-interpretatie van de Crisis-invoerwet (18 Mei). Onze fractie stemde tegen een motie-Kortenhorst tot het ongedaan maken van den maatregel betr. den invoer van bovenkleeding bij pakjes van hoogstens f 40 waarde, welke motie verworpen werd. Vóór de stemmingen over de wetsontwerpen legde IJzerman een viertal korte verklaringen af. Onze fractie stemde tegen het ontwerp betr. de contingenteering van schoeisel. Vóór het ontwerp betr. de contingenteering van tricotgoederen stemden: Van Braambeek, De Jong, Van der Heide, Kupers, Van der Sluis, De Vries—Bruins en IJzerman, tegen: De Boer, Cramer, Drop, Duys, Faber, Groeneweg, Van der Houven, K. ter Laan, Vliegen, Van der Waerden en Van Zadelhoff. Voor het ontwerp betr. contingenteering van wollen en halfwollen stoffen stemden De Jong en Kupers, de overige fractieleiden stemden tegen. Op de twee laatstgenoemde leden na, stemde de fractie voor een amendement-Van Hellenberg Hubar tot verruiming van de contingenteering van damesconfectie, en, na de verwerping van dit amendement, tegen het ontwerp betr. de contingenteering van bovenkleeding. Alle vier de contingenteerings-ontwerpen werden aangenomen (19 Mei). Cramer verklaarde zich vóór het voorstel van den Kamervoorzitter om een *interpellatie-aanvraag van Winkoop* over den *nood in Indonesië* niet toe te staan, daar dit belangrijke onderwerp even spoedig en beter voorbereid bij de suppl. begrooting kon worden behandeld (18 Mei).

Op 19 en 20 Mei werd een *motie* behandeld, door Drop en Van der Heide, nadat zij reeds vroeger over dat onderwerp een nota hadden ingediend, bij de begrooting der Staatsmijnen voor 1932 voorgesteld, luidende: „De Kamer, van oordeel, dat het gewenscht is om ten aanzien van de gesubsidiëring van kerkgenootschappen, godsdienstige vereenigingen en cultureele organisaties nadere regelingen te treffen, noodigt de Regeering uit zoodanige regelingen te ontwerpen.” De voorstellers verdedigden het standpunt, dat de Staat met het beschikbaar stellen van geldmiddelen voor kerkgenootschappen niet verder moet gaan dan in overeenstemming is met de Grondwet en dat hiervan alleen tijdelijk, wanneer zich in een streek plotseling een zeer sterke bevolkingsaanwas vertoont, mag worden afgeweken. Drop toonde aan, dat in de Limburgsche mijnstreek belangrijke bedragen aan kerkgenootschappen, patronaten enz. worden uitgekeerd en dat, terwijl van overheidswege vereenigingen en lichamen worden gesteund, die vaak de bestrijding van onze arbeidersbeweging tot hoofddoel hebben, gewoonlijk t.a.v. de cultureele instellingen onzer beweging geheel anders wordt gehandeld.

Van der Heide nam den liberalen prof. Eerdmans onder handen, die zich laat-lunkend over ons cultureele werk had uitgelaten, en wees erop, hoe ook de historie van onzen eigen tijd leert, dat het bestaan van te nauwe banden tusschen Kerk en Staat voor den godsdienst een gevaar is. Ofschoon de motie niet een bepaalde regeling der subsidiëering doch alleen het treffen eener regeling verlangde, stemden alle fracties der burgerlijke partijen tegen.

Van der Sluis kenschetste het wetsontwerp tot *hulpverlening aan de melkveehouderij* als een buitengewoon dure maatregel, waarbij men de gevolgen van het

ontbreken van voldoende afzetmogelijkheden, op eene buitengewoon primitieve wijze te boven wil komen, o.a. door vermenging van margarine met boter en desnoods ook verwerking van melk in het brood verplichtend te stellen; hij wees op de bezwaren tegen het menggebod, op het ontbreken van elk element van productiebeperking in deze steunregeling en op de zekerheid, dat het grondkapitaal een deel van het profijt in de wacht zal slepen, hij verklaarde zich te kunnen neerleggen bij de verhooging van den boterprijs en bij eenige verhooging van den kaasprijs, doch niet bij de prijsverhoging van margarine en andere goedkoopere spijsvetten, die een last van vele millioenen op de armsten der armen zou leggen.

Hiemstra achtte, wegens den toestand der melkveehouderij, steun noodzakelijk maar vond de voorgestelde steunverleening de slechtst mogelijke, daar ze geen rekening houdt met den nood, waarin honderduizenden ten gevolge van de crisis verkeerden en schromelijk onbillijke lasten aan de margarine-verbruikers oplegt, terwijl bovendien niets voor de werknemers in het zuivelbedrijf wordt gedaan. Hij verklaarde tegen het wetsontwerp te zullen stemmen, tenzij het bezwaar van het opleggen van nieuwe lasten aan de minstdraagkrachtigen werd ondervangen. Van der Heide betoogde, dat de ellende in de streken, waar de melkveehouderij het belangrijkste bestaansmiddel is, spoedige hulp dringend noodig maakte en dat daarom dit wetsontwerp, zoo eenigszins mogelijk, moest worden aangenomen; hij verklaarde, ernstig te zullen overwegen vóór te stemmen, wanneer de minister zou toezeggen het uiterste te beproeven om een regeling te vinden voor het in den handel brengen van onbelaste margarine voor de minstdraagkrachtigen en slechts bij uiterste noodzaak de verwerking van melk in het brood voor te zullen schrijven (24 Mei). Van der Waerden kwam, naar aanleiding van een uitlating van minister Verschuur in verband met de Deutsche deviezenregeling, er tegen op, dat de Kamer gebonden zou zijn tot goedkeuring van maatregelen, die niet aan haar oordeel waren onderworpen. Van der Sluis verlangde de toezegging, dat goedkoopere spijsvetten, als reuzel, onbelast zouden blijven. Hiemstra bestreed een amendement-Van den Heuvel betr. de richtprijs van melk, dat werd aangenomen. Onze fractie stemde voor een amendement-Boon, tot verlaging van het maximumpercentage natuurboter voor de vermenging met margarine van 50 tot 30 pct., dat werd verworpen. Op een ander amendement-Boon, om te bepalen dat bij alg. maatregel van bestuur kan worden toegestaan een door den minister vast te stellen hoeveelheid onvermengde margarine beschikbaar te stellen voor het behoeftige deel der bevolking, diende Hiemstra een tweetal sub-amendementen in, om „kan” door „zal” en „behoefte” door „minst draagkrachtige” te vervangen, zoodat de beschikbaarstelling gebiedend voorgeschreven en daaraan het karakter van beëindiging ontnomen zou worden deze sub-amendementen werden verworpen, waarna onze fractie voor het amendement-Boon stemde, dat werd aangenomen. Van der Sluis bestreed het artikel, dat de mogelijkheid opende om het verwerken van melk in het brood voor te schrijven; onze fractie stemde tegen dit artikel, dat aangenomen werd. Hiemstra verdedigde een amendement om te bepalen, dat bij alg. maatregel van bestuur voorschriften kunnen worden gegeven t.a.v. productie en uitvoer van zuivelproducten, voor zoover zulks ter bereiking van het doel der wet noodelijk is, welk amendement werd ingetrokken. Onze fractie stemde tegen het wetsontwerp, dat werd aangenomen (25 Mei).

Van der Heide nam het *Godslasteringswetteke* onder het mes, en deed zien, dat het een erbarmelijk gelegenheidswetje was, voor welks indiening in onzen tijd geen redelijke grond bestond; dat het ter bescherming van den godsdienst volstrekt onnoodig was, dat het Godslastering als zoodanig en bovendien allerlei krenkingen van de godsdienstige gevoelens van vele geloovigen straffeloos liet, dat de toepassing ervan aanleiding zou kunnen geven tot weerzinwekkende tooneelen in de rechtzaal en den rechter zou stellen voor een taak, waarbij zijn persoonlijke overtuiging meer invloed zou hebben dan met een goede rechtsbedeeling vereenigbaar is. Hij betoogde, dat de strijd der geesten alleen met geestelijke wapenen moet worden gestreden en dat een wetje als dit, in stede van den godsdienst ten goede te komen, veeleer een juiste wijze van verdediging van den godsdienst zou belemmeren (26 Mei). Bij zijn repliek nam hij den Anti-Rev. prof. Visscher onder handen wegens diens bewering, dat de godslastering onlosmakelijk aan het Marxisme zou zijn verbonden. (31 Mei). Onze fractie stemde tegen het wetsontwerp, dat werd aangenomen (1 Juni). Bij een regeling van werkzaamheden bestreed Duys en steunde De Vries—Bruins het voorstel van den Kamervoorzitter om het wetsontwerp tot *regeling der artseneijbereidkunst* aan de agenda toe te voegen, welk voorstel z.h.s. werd aangenomen. (31 Mei).

Van der Waerden verzette zich er tegen, dat bij de *clearing-wet* (tot vergemakkelijking van maatregelen tegen gevaren, voortspruitende uit beperkende bepalingen op het internationale betalingsverkeer), zooals dit na het Afdeelingsonderzoek door den Minister was gewijzigd, aan de Regeering een blanco volmacht zou worden verleend tot het nemen van maatregelen op het terrein der handelspolitiek, die van zeer ingrijpenden aard konden zijn en voor ons land ernstige gevolgen zouden kunnen hebben, zonder dat de Volksvertegenwoordiging daarin gekend was (1 Juni). Bij zijn repliek diende hij een motie in, luidende: „De Kamer besluit tot het instellen van een vaste commissie voor vraagstukken van handelspolitieken aard.” Minister Verschuur zegde toe, dat zonder overleg met die commissie geen maatregelen tegen eenig land zouden worden genomen. De motie werd ingetrokken na een verklaring van den Kamer-voorzitter, waardoor de totstandkoming dier commissie verzekerd werd. Voorts diende Van der Waerden een amendement in, om de wet uiterlijk 1 Januari 1935 te doen vervallen, dat door den Minister werd overgenomen. Onze fractie stemde vóór het wetsontwerp, dat werd aangenomen. (2 Juni). Een product van 's heerens Wijnkoop's wetgevend talent, aangediend als *wetsvoorstel* ter bestrijding van de nadeelgevolgen van de economische crisis voor de arbeidersklasse, werd door Kupers gekraakt in een kort speechje, waarin hij de dwaasheid en onuitvoerbaarheid aantoonde van dit wetsvoorstel (2 Juni), dat nadat, het eerste artikel met op 2 na algemeene stemmen was verworpen, werd ingetrokken. (3 Juni).

3 Juni kwam een bij de behandeling der begrooting van Arbeid voor 1932 ingediende *motie-Duys* in behandeling, die luidde: „De Kamer overwegende, dat het wenschelijk is, dat de premie voor de Sociale Verzekering, verschuldigd door werkgevers, natuurlijke personen zijnde, tevens gedurende een jaar ingezetenen van het Rijk zijnde, en die in de Rijksinkomstenbelasting, of in het geheel niet, of naar een inkomen van minder dan f 1500.— zijn aangeslagen, gedragen wordt door den Staat, gaat over tot de orde van den dag.” Duys herinnerde eraan, dat onze fractie reeds sinds 1911 herhaaldelijk pogingen had gedaan, om vrijstelling van premiebetaling te verkrijgen voor de kleine luiden onder de werkgevers, die het niet breeder hebben dan vele loonarbeiders; hij merkte op, dat nu vooral de nood, waarin een groot deel der landbouwende bevolking verkeert, tot klachten over den druk der sociale lasten aanleiding geeft, er alle reden was om die poging te herhalen en dat het bedrag, dat door vrijstelling der kleine werkgevers ten laste van den Staat zou komen, gevonden moest worden door belastingheffing of door omslag over de werkgevers met meer dan f 1500.— inkomen. Bij zijn repliek wees hij erop, dat de critici van zijn motie niet hadden getracht de door hem aangegeven regeling te verbeteren, maar slechts ernaar gestreefd hadden zijn motie af te maken. Kupers verklaarde, dat onze fractie, wanneer de motie-Duys verworpen werd, zou stemmen voor de veel mindere ver gaande motie-Weitkamp, mits hieruit de passage geschrapt werd, volgens welke het vereischte geld moest worden verkregen door het Invaliditeitsfonds aan te spreken; de motie werd echter niet in dezen geest gewijzigd. Het debat eindigde met de verwerping van de motie-Duys en de, tijdens de discussies geboren moties-Braat, -Kersten en -Weitkamp. (7 Juni). Bij de *interpellatie-De Visser* naar aanleiding van het geval Reuderink, stemde onze fractie voor de motie-De Visser om de beraadslaging te schorsen, omdat ook de aanwezigheid van den minister van Justitie gewenscht werd, welke motie werd aangenomen (8 Juni), en betoogde Van den Bergh, dat de ruime interpretatie, die minister Donner aan het woord „Staatsdienst” in de wet op het Nederlandschap gaf, onjuist was en verklaarde hij zijn stem aan een door Wijnkoop, voor den interpellant, ingediende motie te zullen geven; deze motie werd echter ingetrokken. (9 Juni). K. ter Laan zette uiteen, dat tegen het wetsontwerp betreffende *verkoop van de Stads eigendommen langs den Hofweg enz. aan de gemeente 's Gravenhage* overwegende bezwaren bestonden; onze fractie stemde tegen dit wetsontwerp, dat verworpen werd. (8 Juni).

De Vries—Bruins verdedigde het wetsontwerp, tot *regeling der arts en ij bereiding*; zij betoogde, dat het in vele op dit gebied bestaande misstanden verbetering zou brengen en critiseerde de critische beschouwingen van mr. Marchant over het ontwerp en over de apothekers, bestreed de opvatting, dat de nieuwe regeling den drogisten het bestaan onmogelijk zou maken, en zette uiteen, dat daardoor de mogelijkheid geopend zou worden om den verkoop en de aanprijzing van kwakzalversmiddelen tegen te gaan en andere maatregelen in het belang van de volksgezondheid te nemen. Duys bestreed het wetsontwerp en betoogde, dat het hiermede niet de belangen van de volksgezondheid, maar wel die van de apothekers gediend werden en dat daarbij de drogisten het kind van de rekening zouden worden, terwijl ook het publiek bij de nieuwe regeling allerminst gebaat zou wezen. Op verzoek van

minister Ruys de Beerenbrouck werd de behandeling van het wetsontwerp geschorst (14 Juni). Bij de *conclusie op een adres* beh. de *pluimveehouderij* stelde Duys voor, het adres niet, zooals de commissie had voorgesteld, ter griffie te deponeren, maar het om inlichting aan de Regeering te verzenden; Cramer bestreed het voorstel-Duys, de overige fractieleden stemden tegen het voorstel der commissie, dat werd aangenomen (15 Juni). Een nieuw *tandtechnici-wetje*, dat aan de „tandheelkundigen” zonder nader examen de volledige tandarts-bevoegdheid wilde geven, werd door De Vries—Bruins bestreden en door Duys verdedigd. De Boer, Duys, Van der Heide en K. ter Laan stemden vóór, de overige fractieleden tegen dit wetsontwerp, dat verworpen werd (15 Juni).

Het beleid der Regeering ten aanzien van de werkloosheid en het persbericht en de geruchten omtrent plannen tot een algemeene verlaging der steunnormen, maakten wederom een *werkloosheids-interpellatie* noodzakelijk. K u p e r s interpeleerde minister Ruys de Beerenbrouck over de besluiten der Regeering en hare voornemens aangaande de arbeidsvoorwaarden in, en de inkrimping van werkverschaffingen, de verlaging van de steunnormen voor de werklooze arbeiders, de verdeling van de kosten der werkloosheidsvoorzieningen tusschen Rijk en gemeenten, en de bevordering van woningbouw en andere middelen, welke tot werkverruiming kunnen strekken. Ter ondersteuning van deze interpellatie werden in verschillende steden massale demonstraties gehouden.

K u p e r s gaf bij de toelichting van zijn vragen een beeld van de toeneming der werkloosheid en de ellende der werkloozen. Hij drong aan op een onderzoek naar den omvang der werkloosheid van jeugdige personen, waarop maatregelen t.a.v. vakopleiding enz. dienden te volgen. Hij wees op de ongunstige arbeidsvoorwaarden in de werkverschaffingen, kwam op tegen het ongunstiger maken dier voorwaarden, tegen het achterwege blijven van het toegezegde overleg met de contactcommissie, tegen het huidige rouleersysteem, tegen de pressie, die de Regeering uitoefende tot verlaging van de steunnormen in verschillende gemeenten, terwijl zij toelaat dat in andere gemeenten de steunregelingen beneden de rijksnormen blijven. Hij waarschuwde met klem tegen de uitvoering van eventueele plannen tot verlaging der steunnormen, wees op de beroering welke een desbetr. persbericht onder de arbeiders had gewekt, protesteerde tegen het optreden der politie bij de demonstratie in Den Haag. Hij betoogde, dat het Rijkssubsidie voor werkloozenzorg aan de gemeenten veel te laag is en dat de Rijksbijdrage aan het Crisiscomité verhoogd moet worden; hij critiseerde scherp de politiek, die de Regeering tegenover de bouwvakarbeiders volgt, en de schandelijke houding, welke zij in verband daarmee t.o.v. plannen van woningbouwverenigingen had aangenomen. Hij stelde in 't licht, dat het noodzakelijk was op groote schaal werken ter hand te nemen, het bedrijfsleven door garanties en door de oprichting eener industriebank te steunen, de werkloosheid te beperken door ingrijpende maatregelen tot verkorting van den arbeidsduur te bevorderen; hij wekte ten slotte de confessioneele arbeiders op, deel te nemen aan den strijd voor een organisatie der maatschappij, waarin ruime productie niet een vloek, maar een zegen zou wezen. Bij zijn repliek constateerde hij, dat de Regeering ten aanzien van de bouwvakarbeiders zoo vèr gaat, dat zij thans zelfs de collectieve contracten wil aantasten en dat zij op deze arbeiders blijkbaar een uithongeringpolitiek toepast. Hij betoogde, dat de Regeering de geldmiddelen voor werkverschaffing en werkverruiming wel zou kunnen vinden, en dat de 40-urenweek zóó kon worden ingevoerd, dat hierdoor de productie niet duurder zou worden. Hij verlangde een duidelijker antwoord op zijn vraag betr. de plannen tot verlaging der steunnormen, en verklaarde in afwachting daarvan, zijn motie, om uit te spreken dat niet tot verlaging der steunnormen behoort te worden overgegaan, nog niet in te dienen. Hij stelde twee moties voor, die luiden: 1e. „De Kamer, van oordeel, dat het wenschelijk is, de verdeling van de werkelijke crisis-uitgaven der gemeenten zoodanig te regelen, dat het Rijk hierin als regel 5/6 en de gemeente voor 1/6 bijdragen, noodigt de Regeering uit, hiertoe strekkende maatregelen te nemen”; 2e. „De Kamer, herinnerende aan de door haar op 4 Maart j.l. aangenomen motiën van de heeren Hiemstra en Joekes c.s., van oordeel, dat de crisisregeling voor de werkloosheidsverzekering ook behoort te worden toegepast op de werkloozenkassen voor het bouwbedrijf, noodigt de Regeering uit, onverwijld de hiertoe strekkende maatregelen te nemen” (17 Juni).

Albarda stelde in het licht, hoe het regeeringbeleid beheerscht wordt door het streven naar loonsverlaging, dat men daarbij niet afkeerig is van ingrijpen in het economisch leven, maar dit weigert, wanneer het de werktijdverkorting geldt, en

hoe vele gemeenten den ondergang tegemoet gaan omdat het Rijk de werkloosheidslasten op haar laat drukken Hij betoogde, dat de Regeering naar versterking van geldmiddelen moest en kon streven, en noemde in dit verband: opcenten op de inkomstenbelasting, waarbij rekening gehouden wordt met vermeerdering en vermindering der inkomens, opcenten op de dividendbelasting, een weeldebelasting, verhooging der successierechten en een heffing van de vermogens. Hij waarschuwde de Regeering tegen een aantasten van de steunnormen, waartegen de arbeidersklasse zich tot het uiterste zouden verzetten. Hiemstra wees op den noodtoestand ten plattelande, die mede door de loonpolitiek der Regeering t.a.v. werkverschaffingen verergerd wordt en op het feit, dat de boeren-werkgevers, die met vele miljoenen door de gemeenschap gesteund worden, zich niet onzien de loonen hunner arbeiders te verlagen en buitenlandsche arbeiders in dienst te nemen. Hij pleitte voor meer werkverschaffing en voor rechtvaardiger toepassing der Ziektewet t.a.v. de arbeiders in de werkverschaffingen; hij toonde aan, dat in vele plattelandsgemeenten op de schandelijkste wijze met de werklooze arbeiders wordt omgesprongen. Kupers waarschuwde in zijn slotwoord nogmaals tegen een aantasting van de loonen in de collectieve contracten der bouwvakken (21 Juni). De moties-Kupers werden verworpen. Onze fractie stemde daarna voor een motie-Kortenhorst, om de Regeering uit te noodigen, na advies te hebben ingewonnen van de organisaties der werknemers en werkgevers, de voorwaarden bekend te maken, waaronder zij bereid is, bouwcredieten te verlenen en de bouwvakarbeiders te brengen onder de regeling der crisis-werkloosheid. Kupers had tevoren verklaard, dat onze fractie zich daarbij geheel los maakte van mr. Kortenhorst's toelichting, waarin op loonsverlaging werd aangestuurd. De motie werd aangenomen. (22 Juni).

Over de *conclusie* op een adres van Mohammad Arsjad al Grani werd door IJzerman het woord gevoerd (22 Juni). Bij het wetsontwerp betr. *contingenteering van porselein, fijn en sanitair aardewerk en muur- en wandtegels* betoogde IJzerman dat voor porselein niet als voor aardewerk deugdelijke motieven voor contingenteering bestonden en dat de industrie van sanitair en tegels niet door contingenteering te helpen was, maar wel door aan de stagnatie in onze bouwnijverheid, waaraan de Regeering geenszins onschuldig is, een einde te maken. Het wetsontwerp werd z.h.s. aangenomen, nadat IJzerman verklaard had, dat onze fractie geacht wilde worden, tegen te hebben gestemd (22 Juni).

Van der Waerden stelde bij de *Scheepvaartsteunwet* in het licht, hoe hier het particulier bedrijf gefaald had, hoe in vroegere vette jaren de groote winsten maar al te veel direct opgesoupeerd waren, hoe zonder rekening te houden met de behoefte, de vloot enorm werd uitgebreid, hoe men nu zit met de gebakken peren en de opgelegde schepen, hoe het scheepvaartbedrijf een toonbeeld van chaotische verwarring is, en hoe nu de ondernemers de hulp der gemeenschap moeten inroepen. Hij merkte op, dat de voorgestelde steunverleening bij goede uitvoering een kleine schrede beteekende in de richting van saneering van het scheepvaartbedrijf en van „Planwirtschafft”, doch betwijfelde of de gestelde voorwaarden wel zóó waren, dat het doel bereikt zou worden en betoogde, dat er voor gezorgd diende te worden, dat eventueele gunstige resultaten behouden bleven ook na het vervallen van deze wet (22 Juni). Drop betoogde, dat de werkingssfeer van deze wet niet ruim genoeg is en dat de duur van de wet niet tot 1940 beperkt had moeten worden. Hij vestigde de aandacht op het gevaar, dat de zeelieden en het andere personeel bij de reorganisatie het loodje zullen leggen, en drong er op aan, dat met hun belangen op behoorlijke wijze rekening zou worden gehouden. Schaper verklaarde zich voor een motie-De Visser (later z.h.s. aangenomen), die aandrang op onmiddellijke maatregelen tot het verlenen van crisissteun aan de binnenschippers, maar merkte tevens op, dat die niet ver genoeg ging, want dat meer duurzame maatregelen noodig waren. Het wetsontwerp werd, nadat Van der Waerden een korte verklaring ter motiveering van zijn stem had afgelegd, z.h.s. aangenomen (23 Juni).

De initiatief-voorstellen onzer fractie, die door de Eerste Kamer verworpen *Pachtwetten* inhielden, werden verdedigd door Van der Sluis, die er aan herinnerde dat de S.D.A.P. sinds haar oprichting aangedrongen had op verbetering van de rechtspositie der pachters en dat ook uit het burgerlijke kamp, vooral van katholieke zijde, een dergelijke aandrang was gekomen, doch dat tot dusver niets was bereikt, daar de in 1929 door de Tweede Kamer aangenomen wetten in 1932 door de Eerste Kamer waren verworpen; hij wees op de groote verontwaardiging gewekt door het feit, dat die verwerping aan het tegenstemmen van zes katholieke senatoren was te wijten,

en op het teleurstellende verschijnsel, dat de Regeering niet van zins bleek, spoedig met nieuwe wetsontwerpen te komen. Hij stelde de houding aan de kaak, thans aangenomen door de meerderheid der Kamer, die blijkbaar, afgesproken had de wetsvoorstellen zonder ernstige discussie af te stemmen en zich daarbij achter formalistische voorwendsels te verschuilen; hij toonde aan, dat dit bij de katholieken, die in 1929 vóór de zelfde wetten gestemd hadden, waarschijnlijk voortkwam uit den onwil om deze wetten uit de handen der sociaal-democraten te aanvaarden. Ten einde te voorkomen, dat een op artikel 2 ingediend amendement-Ebels zou worden aangenomen en daardoor het argument van de vrees voor een conflict met de Eerste Kamer, dat de rechtsche woordvoerders als motief voor hun afwijzende houding hadden aangevoerd, zou vervallen, verwierp de Kamermeerderheid het 1e artikel, waarna Van der Sluis schorsing van de verdere behandeling vroeg (23 Juni) en de wetsvoorstellen later werden ingetrokken.

Bij de *Varkens-steunwet* juichte Van der Sluis het toe, dat de Regeering bij deze steunregeling eenige ordening willen brengen in een bedrijf, waarin de anarchie, het kapitalisme eigen, hoogtijd viert en sprak hij de hoop uit, dat deze ordening niet, gelijk de Minister wilde, slechts van tijdelijken aard zou zijn. Steunverleening aan de varkenshouderij achtte ook hij noodzakelijk en hij verklaarde er geen bezwaar tegen te hebben, dat daardoor de binnenlandsche verbruikers van varkensvleesch den kostprijs hiervan zouden moeten betalen, maar hij vond het onlogisch en onbillijk, dat men op die verbruikers bovendien de verliezen, die op den export geleden zouden worden, wilde verhalen. Om dit bezwaar te ondervangen, diende hij de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel, dat het stabilisatiefonds door middel van credieten uit 's lands schatkist in staat behoort te worden gesteld, de op den export van varkens en varkensvleesch te lijden verliezen te dekken, welke credieten zoo mogelijk uit later door dit fonds te behalen winsten zullen moeten worden terugbetaald, gaat over tot de orde van den dag.” Onze fractie stemde tegen een motie-Wijkoop tot schorsing van de behandeling van het wetsontwerp, die verworpen werd. Van der Sluis stelde bij zijn rephek in het licht, dat de voorspelling, alsof de voorschotten, volgens zijn motie aan het stabilisatiefonds te verstrekken, nimmer zouden worden terug ontvangen, onjuist was, en dat, indien niet de regeling, welke bij zijn motie werd voorgesteld, doch die, welke door de Regeering was ontworpen, aanvaard werd, een nieuwe last op de minst-draagkrachtigen zou worden gelegd, zonder dat hiervoor een redelijk motief bestond. De motie werd verworpen. Onze fractie stemde voor een paar amendementen-Kortenhorst betreffende de samenstelling van het bestuur der Vakcentrale, die eveneens verworpen werden, en tegen het wetsontwerp, dat aangenomen werd. (24 Juni).

Overzicht der werkzaamheden van het begin van het zittingsjaar 1932/'33 tot 30 Januari 1933.

Rijksbegrooting voor 1933.

Op den eersten dag van het begrotingsdebat — den 8en November — maakte de fractie zich collectief aan absentieisme schuldig. Zij achtte het inderdaad — zooals mr. Marchant met eenige ontsteltenis opmerkte — dien dag „van méér belang, mede te marcheeren in een straatbetooging, dan deel te nemen aan het parlementaire werk.” Dus sprak Albarda eerst op den tweeden dag. Naar aanleiding van een verdediging van het kapitalistische stelsel door de Regeering in haar Memorie van Antwoord, stelde hij in 't licht, dat de stijging van het welvaartspeil der arbeidersklasse niet een natuurlijk gevolg van het kapitalisme is geweest, doch slechts door de machtsvorming en den strijd der arbeiders kon worden bereikt, en dat de bewering, dat de huidige crisis niet aan het kapitalisme te wijten viel, volslagen onjuist was. Hij wees erop, dat de kapitalistische klasse, die het bestaande maatschappelijk stelsel wil handhaven en zich bovendien onwillig of onmachtig toont, het oorlogsgevaar te bezweren en de internationale handelspolitiek ten goede te veranderen, de verantwoordelijkheid voor de tegenwoordige ellende heeft te dragen, en het recht mist om in naam van de nationale solidariteit offers van de arbeiders te eischen, te meer waarvan een algemeene loonsverlaging, naar de ervaring in andere landen bewijst, geen verbetering van den toestand is te verwachten. Hij critiseerde de wijze, waarop de commissie-Welter zich had uitgelaten over de koop-

krachttheorie, een theorie, op welke de voorstanders van loonsverlaging zelven zich, met veel minder recht, beroepen ter bestrijding van voorstellen tot belastingverhooging. Hij kwam op tegen het voornemen der Regeering om, mede ter bevordering van een algemeene verlaging der loonen in de particuliere bedrijven, het rijkspersoneel, waarvan de salarissen sinds 1920 reeds met f 46 miljoen waren verminderd, een nieuwe aderlating te doen ondergaan; de stelling, dat van de arbeiders en ambtenaren met vaste inkomens in dezen tijd een extra offer geveerd mag worden, zou alleen juist zijn, indien de betrokkenen een bevoorrechte groep vormden of indien in onze maatschappij een rechtvaardige inkomsten-verdeeling bestond. Nog verwerpelijker ware een vermindering van den werkloozensteun; tot tweemaal toe, heeft de arbeidersbeweging zich reeds ten krachtigste moeten verzetten tegen plannen tot verlaging der steurnormen, en zoo de Regeering iets begrepen heeft van de beteekenis der grootsche 8 November-demonstratie, zal zij beseffen, dat zij de handen heeft af te houden van de uitkeeringen aan de werklozen en dat zij evenmin de werklozen mag vernederen door gedeeltelijke vervanging van de uitkeeringen in geld door uitkeeringen in natura.

Wat het algemeen karakter van de bezuinigingspolitiek der Regeering betreft, constateerde Albar da, dat de sociaal-democraten evenzeer als de Regeering inflatie en staatsbankroet willen voorkomen, doch dat zij haar politiek verwerpelijk achten, omdat de Regeering te veel in geld denkt en niet beseft dat een aantasting van inkomen en vermogen een minder groot en onherstelbaar kwaad is dan een aantasting van volksgezondheid, volksonderwijs en sociale wetgeving. Inkrimping van overheidszorg op dit gebied, zou in een tijd, waarin de massale werkloosheid voor het lichamenlijk en geestelijk welzijn van ons volk zulke bedenkelijke gevolgen kan hebben, hetzelfde wezen als een verlaging van de dijken bij stormweer. Onduidbaar noemde hij het, dat, nu er zoo kras bezuinigd wordt, ruim 80 miljoen wordt besteed aan militaire doeleinden, terwijl de Regeering de meerderheid van ons volk achter zich zou hebben indien zij tot ontwapening overging. Na er op te hebben gewezen, dat, in verband met de omstandigheid dat de Kamer toen nog niet wist, wat minister De Geer in zake zijn opcenten-ontwerp zou doen, gevraagd kon worden, of die minister eigenlijk niet démissionair was, bepleitte Albar da een versterking van het crisisfonds door een heffing-in-eens — waarbij hij aantoonde, dat de daartegen aangevoerde bezwaren schromelijk overdreven waren — en van de gewone middelen door opcenten op de gemeentefondsbelasting, met sterker progressie dan de Regeering had voorgesteld, door opcenten op de dividend- en tantiëmebelasting en door een couponbelasting, en besprak hij de mogelijkheid van conversie der staatsleeningen en van vervanging van zilveren munt door nikkel. Hij drong aan, op voortzetting van de Zuiderzee-inpoldering en op de uitvoering van een aantal andere groote werken, waartoe de plannen gereed liggen. Hij zette voorts het standpunt onzer fractie t.o.v. de salariering der kloosterlingen-onderwijzers uiteen en betoogde, dat de spoedige totstandkoming eener wettelijke regeling tot wegneming van de misstanden op het terrein der cumulatie noodig was.

Vervolgens oefende hij scherpe critiek uit op de tegemoetkomende houding, welke de overheid in tal van gevallen, tegenover het fascisme heeft aangenomen en op het regeering-spelen van sommige departementsambtenaren, waarvan de kwestie van het telegram bij een loongeschil te Nijverdal een buitengewoon kras voorbeeld is geweest. Hij pareerde den aanval van mr. Marchant, die in twijfel had getrokken of de democratie bij de sociaal-democraten nog wel veilig was en hij deed uitkomen, dat demonstraties ook in democratische staten noodig kunnen zijn en dat zij in onze politieke geschiedenis meermalen een groote rol hebben gespeeld.

In verband hiermede gaf hij de Regeering een stevige afstraffing voor de reeks van kleinzielige maatregelen, waarmede zij, onder de leuze van „geen actieve medewerking te verleenen”, onze 8 November-betoging zeer actief had tegengewerkt, en was opgetreden op een wijze, welke schril afsteekt bij de houding, die zij tegenover de zoo gevaarlijke particuliere wapenindustrie aanneemt. Hij waarschuwde haar, dat zij een buitengewoon gevaarlijk spel zou spelen, door te pogen onze arbeidersbeweging met kleine middelen te onderdrukken, en hij besloot met vast te stellen, dat in breede kringen thans het besef is doorgedrongen van de noodzakelijkheid eener nieuwe sociale en economische ordening en dat, terwijl de burgerlijke politiek weigeren die noodzakelijkheid te erkennen, de arbeidersklasse haar historische taak, de vestiging van het socialisme, zal vervullen (9 Nov. 1932).

Vliegen stelde in 't licht, dat van burgerlijke zijde ten onrechte een tegenstelling werd gemaakt tusschen onze 8 November-demonstratie en den parlementairen

arbeid en dat indien de democratie beschermd moest worden, men de sociaal-democraten in de voorhoede zou vinden. Naar aanleiding van de beweging, dat de S.D.A.P. zich van constructieve politiek onthield, merkte hij op, dat wanneer men ernst wil maken met de veroordeeling van het kapitalisme, zoo als die o.a. in de Encycliek „Quadragesimo Anno” wordt uitgesproken, men noodzakelijk in de richting van het socialisme zal moeten gaan. Nadat hij gewezen had op de beteekenis, welke een deel der goederen in de doode hand als belastingobject zouden kunnen hebben en het had afgekeurd, dat de Regeering daaromtrent zelfs geen cijfers wilde verzamelen, nam hij de beschouwingen van de Commissie-Welter over de gemeentefinanciën onder het mes en deed hij uitkomen hoe ongemotiveerd het daarin over het financieel beleid der gemeenten gevelde oordeel was en hoe hetgeen de Commissie wilde, afbraak der gemeentelijke autonomie zou beteekenen. Hij toonde aan, dat tot de crisis de financieele toestand der gemeenten gezond was, en dat waar het later anders was geworden, dit een gevolg was van de crisis, in verband met het feit, dat de Regeering de gemeenten, die zwaar onder de crisiswerkloosheid te lijden hebben, niet voldoende bijspringt en zelfs vele gemeenten op zware kosten heeft gejaagd door de weigering om de werkloosheid in de bouwvakken als crisiswerkloosheid te erkennen (11 Nov.).

J. ter Laan verweet de Regeering, dat zij de put, waarin het volk verzinkt, nog dieper graaft, door de uitvoering van groote werken achterwege te laten of stop te zetten. Hij schetste haar bezuinigingsbeleid als een politiek zonder een groote gedachte en vooral de kleine luyden treffend. Hij bestreed de plannen tot verlaging van de salarissen van het rijkspersoneel en betoogde, dat de Regeering van het georganiseerd overleg een schijnvertooning maakte en zich ten onrechte op de daling van het indexcijfer beriep. Voorts drong hij aan op beperking van den arbeidstijd van het rijkspersoneel tot ten hoogste 48 uur per week. Hij diende een motie in, die luidde: „De Kamer; van oordeel, dat het niet gewenscht is tot dekking van het crisistekort een verlaging toe te passen op de salarissen van het rijkspersoneel, noodigt de Regeering uit van de voorgenomen salarisverlaging af te zien” (11 Nov.).

De Boer herinnerde er aan, hoe de heer Duymaer van Twist, die thans met een motie ten gunste van een steunregeling voor de binnenschippers kwam, tegen een dergelijke motie had gestemd, toen deze onzerzijds was ingediend, en sprak zijn vreugde erover uit, dat de actie der binnenschippers tot deze bekeering had geleid. Hij noemde een steunregeling het eerstnoodige, maar daarnaast achtte hij een saneering van het binnenscheepvaartbedrijf dringend noodig en drong hij aan op spoedige indiening van een wetsontwerp tot regeling der bevrachting. (11 Nov.).

In zijn repliek merkte Albarda op, dat minister Ruys de Beerenbrouck wel omtrent de Zuiderzee-inpoldering de verblijvende mededeeling had gedaan, dat de Regeering haar standpunt herzien had, doch dat daarnaast voor de dringend noodige werkverruiming nog andere groote werken dienden te worden ter hand genomen. Hij verlangde verduidelijking van de toezegging omtrent den werkloozensteun, daar de minister een uitdrukking had gebezigd, welke twijfel kon wekken aan de verklaring, dat de Regeering niet voornemens was tot verlaging der steunnormen over te gaan; hij wees er op, dat zoomin de geestelijke als de stoffelijke nood, door de werkloosheid veroorzaakt, door regeeringsmaatregelen verergerd mocht worden; ook in verband daarmee verzette hij zich nogmaals tegen vervanging van de uitkeeringen in geld door steun in natura, omdat ze aan de stoffelijke ontbering het leed der vernedering zou toevoegen. Hij toonde aan, dat de premier een onjuiste voorstelling had gegeven van de Nijverdalsche kwestie en keurde het af, dat de erkenning, dat daar bij een ernstige fout begaan was, achterwege was gebleven en dat de minister zelfs den ambtenaar, die buiten zijn boekje was gegaan, nu nog een pluimpje had gegeven. Hij oefende scherpe critiek op de wijze, waarop de minister getracht had de gedragingen van diverse autoriteiten t.o.v. de fascistten goed te praten en op de ondeugdelijke argumenten, die voor het optreden der Regeering tegenover de November-demonstratie waren aangevoerd. Hij waarschuwde de Regeering tegen de ernstige gevolgen, die een wetswijziging tot beperking van het demonstratierecht zou hebben, en verklaarde, dat het of van grootspraak of van gemis aan staatsmanswijsheid of van minachting voor de meening van het volk getuigde, wanneer de minister beweerde, dat demonstraties niet den geringsten invloed op het regeeringsbeleid hadden.

Op een boetpredikatie van minister De Geer, antwoordde Albarda, dat wij inderdaad waarnemen, hoe van de crisismoeilijkheden gebruik wordt gemaakt, om te

trachten tot de door reactionnairen gewenschte inkrimping van staatsbemoeiingen te komen en om de arbeidersklasse een deel van de vruchten van haar langdurigen strijd te ontnemen, en dat wij, ook ten koste van economische nadeelen, het levenspeil en de kracht van de klasse, die de maatschappij moet vernieuwen, willen handhaven. Hij bestreed de beschouwingen van mr. De Wilde over de wijze, waarop volgens onze partij het begrotingsevenwicht moet worden gehandhaafd, en over de tekortkomingen der Sociaal-Democraten als beheerders van gemeentefinanciën, en verdedigde nader verschillende punten van ons financieel program, waarbij hij aantoonde, dat de officieele voorstelling van den druk der staatsschuld overdreven is. Voorts kwam hij op tegen de bewering, dat de positie onzer vertrouwensmannen in de vertegenwoordigende lichamen zóó zou zijn, dat er voor mannen van karakter geen plaats in de S.D.A.P. kon wezen. Daar het antwoord van minister De Geer inzake de cumulatie-kwestie onbevredigend was, diende Albarda de volgende motie in (die 17 Nov. verworpen werd): „De Kamer, van oordeel, dat het wenschelijk is een wettelijke regeling nopens cumulatie van inkomsten uit overheidskassen zoo mogelijk nog in dit zittingsjaar tot stand te brengen, gaat over tot de orde van den dag.”

Inzake kabinetsvorming verklaarde Albarda, dat de Sociaal-Democraten niet te vinden zouden zijn voor een z.g. nationaal kabinet, dat de deelneming aan een democratische parlementaire regeering alleen overwogen zou kunnen worden, indien bleek dat daardoor de verlangens onzer arbeidersbeweging in voldoende mate verwezenlijkt konden worden, en dat het feit, dat, gezien het standpunt door den tegenwoordigen leider der Katholieke fractie ingenomen, laatstbedoelde mogelijkheid nóg geringer was geworden, niet voor ons, maar wel voor de katholieke arbeiders een reden tot teleurstelling kon zijn.

In verband met het zwijgen van de beide ministers over onzen ontwapeningseisch, merkte hij op, dat de reden, waarom men een weermacht, die tegenover het buitenland geen noemenswaardige weerkracht heeft, wil handhaven, kan worden opgemaakt uit de onlangs verschenen „Handleiding tot het beteugelen van woelingen”. Hij stelde de barbaarsche gezindheid, welke uit dit door drie ministers onderteekende opschrift spreekt, aan de kaak, en qualificeerde het als een monsterachtig en gruwelijk product. Ten slotte stelde hij tegenover den onwil der Regeering om een werkelijk constructieve politiek te voeren, den wil van den arbeidersklassen, om zoo noodig zonder en tegen de regeering, den opbouw eener nieuwe maatschappij tot stand te brengen (16 Nov.).

J. ter Laan kwam op tegen de bewering van mr. De Wilde, dat de koersdaling van de obligaties van verscheidene gemeenten een gevolg van het beleid der socialistische wethouders zou zijn geweest. Hij critiqueerde de woningpolitiek der Regeering en het denkbeeld om den bruggenbouw aan particulieren op te dragen. Hij bestreed de beschouwingen van minister De Geer over het georganiseerd overleg en over de beteekenis van de daling van het indexcijfer en verlangde duidelijker inlichtingen omtrent de mededeeling betr. hervatting der onderhandelingen in het Georganiseerd Overleg. Drop hield een pleidooi voor opneming, in bestekken van Rijkswerken, van de verplichting tot naleving der collectieve arbeidsovereenkomsten en voor de aanvaarding van dergelijke contracten bij werken, door het Rijk in eigen beheer genomen. De Boer protesteerde tegen de uitlating van minister Ruys de Beerenbrouck, dat geringe steun voor de binnenschippers vaak voldoende zou zijn, omdat deze gewoon zijn sober te leven en altijd een dak boven hun hoofd hebben. Na de mededeeling van minister De Geer, dat deze een nieuw voorstel en een nieuwe bespreking in het Georganiseerd Overleg verwachtte, trok J. ter Laan zijn motie in, ter vermindering van een onzuivere stemming en omdat de salariskwestie weer bij het wetsontwerp tot wijziging van de Pensioenwet ter sprake zou kunnen komen. Vóór de stemming over Hoofdstuk I legde Albarda een verklaring af, waarin hij erop wees, dat de nadere mededeeling van den premier omtrent de voortzetting van de Zuiderzee-inpoldering buitengewoon onbevredigend was geweest (17 Nov.).

Begrotingshoofdstukken.

Justitie. Van der Heide wees op het gevaar, dat de inkrimping van de kinderbescherming enz. tot stijging van de criminaliteit zal leiden. Hij critiqueerde de eenzijdige samenstelling der voogdijraden in het Zuiden, waarvan de nadeelen o.a. in het bekende Bossche geval zijn gebleken, en het misbruiken van de toepassing der kindrewetten tot proselietenmakerij. Duys besprak het optreden der politie bij verkeers-

ongevallen, dat z.i. ten opzichte van overschrijdingen der maximumsnelheid te streng, en t.o.v. verblindende lichten en niet naleving der verkeersregels te slap was; de noodzakelijkheid eener verplichte verzekering tegen verkeersongevallen; de chantagepraktijken van sommige incassobanken; het lang uitblijven van Koninkl. goedkeuringen op statuten; het optreden van politie-autoriteiten ten aanzien van de fascistten; de wenschelijkheid van een uniformverbod. Drop pleitte voor bespoediging van de wettelijke regeling der rechtsverhouding van handelsagenten en -reizigers en van de inwerkingstreding van de ambtenarengerechten en van de Schepelingenwet — hoe noodig dit laatste is, bleek bij de jongste zeeliedenstaking — en op verbetering van den rechtsbijstand aan on- en minvermogenen. Hij behandelde het niet vervolgen van een priester door de Bredasche rechtbank. (15 Nov.). Voorts vroeg hij mededeeling van het resultaat van het onderzoek naar het vlegelachtig optreden van een Amsterdamsch politierechter; hij besprak eenige aangelegenheden betreffende het personeel bij de rechtbanken en oefende scherpe critiek uit op het optreden der politie t.a.v. de jeugdherberg te Heerlen. Van der Heide pleitte voor het benoemen van meer Sociaal-Democraten in de colleges van regenten en voor een paedagogischer behandeling van de gevangenen; hij critiseerde de handhaving van de mogelijkheid van lijfstraffen in de Leeuwarder gevangenis bij de herziening der gevangenismaatregelen; hij besprak de reorganisatie van de inspectie voor het Rijkstucht- en opvoedingswezen, de concentratie van de Voogdijraden, de controle op de verpleging van voogdij- en regeeringskinderen; hij kwam op tegen de opheffing van het Leidsche psychopathen-asyl, tegen de bezuiniging op de reclaseering en tegen te beperkte toepassing van voorwaardelijke invrijheidstelling en veroordeeling. Suze Groeneweg oefende scherpe critiek uit op de wijze, waarop de Regeering op de personeelsuitgaven en de kosten van vakonderwijs van de rijksopvoedingsgestichten bezuinigde. Faber waarschuwde tegen vermindering van de vergoeding voor gezinsverpleging. (17 Nov.). De fractie stemde voor de motie-De Visser tot afschaffing van de lijfstraffen. (18 Nov.).

Defensie. Van Zadelhoff merkte op, dat niet alleen een beroep op de jongste, zeer matige, bezuiniging van f 7.6 millioen, maar ook een beroep op het feit, dat in vorige jaren reeds vrijwat op de militaire uitgaven bezuinigd werd, voor ons geen waarde heeft, omdat men niet in de richting van ontwapening gaat, maar het leger als oorlogsinstrument intact laat. Hoe weinig dit instrument als zoodanig beteekent, deed hij, aan de hand van tal van uitspraken van voorstanders der gewapende landsverdediging uitkomen en hij kwam dan ook tot de conclusie, dat een bewapeningspolitiek enkel den wapenfabrikanten werkelijk voordeel oplevert en ons volk slechts tot zelfvernietiging kan voeren, zoodat het onze plicht is den moeitevollen strijd voor ontwapening met alle kracht voort te zetten. Cramer betoogde, dat, gezien den financieelen toestand van Indonesië, een wijziging van de verdeeling der vlootkusten meer dan ooit urgent is, en pleitte ervoor, dat Nederland, in afwachting eener nadere regeling, reeds nu de helft der kosten van onderhoud en exploitatie der Indische militaire marine voor zijn rekening zou nemen (22 Nov.). K. ter Laan stelde in 't licht, dat ons leger voor de landsverdediging al heel weinig beteekent, en ook geen preventieve waarde heeft, dat de voorstelling alsof het leger in 1914 den oorlog buiten onze grenzen heeft gehouden, een legende is en dat bovendien de toestanden sinds dien tijd sterk veranderd zijn. Hij wees erop, dat Defensie dit jaar minder bezuinigd heeft dan andere departementen; hij critiseerde de regeling der afvloeiing en de instandhouding van burgerlijke gewapende corpsen; hij pleitte voor lotsverbetering der oud-gepensionneerden. Drop wraakte het beroep van onze tegenstanders op het nog niet ontwapend zijn van Denemarken, hij besprak het ongeluk van de „Krakatau” en de critiek van het Christ.-Hist. Kamerlid Tilanus op het optreden van een organisatie-leider aan boord van de „Gelderland”; hij toonde aan dat onze oorlogsvloot thans zoo'n droevige collectie is, dat reeds daaruit blijkt, hoe verstandig het zou wezen, het roer om te gooien en ons tot een politie-bewaking ter zee te bepalen. Hij verzette zich tegen den post voor den aanbouw van een nieuwe duikboot. Faber oefende critiek uit op de wijze, waarop de Dienstweigeraarswet soms wordt toegepast; hij wees op de moreele noodzaak van ontwapening en op het of militaristisch of jammerlijk-halflachtige standpunt, dat het officieele Christendom tegenover den ontwapenings-eisch aanneemt. Schaper merkte op, dat Nederland per hoofd der bevolking méér voor zijn defensie uitgeeft dan de meeste andere Europeesche landen en uitte zijn verontwaardiging over de afbeulende marschoefeningen op de heetste zomerdagen. Van der Houven opperde bezwaren tegen de voorgenomen opheffing van de werf te Hellevoetsluis en kwam op, tegen de krasse wijze, waarop de geestelijke vrijheid van het marine-personeel wordt aangerand, van welk optreden het straffen

van bestuursleden van den Bond van Marine-schepelingen wegens de aansporing aan de leden om zich bij de November-demonstratie door hun vrouwen, te doen vertegenwoordigen, het laatste voorbeeld was. Hij diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat zij over het resultaat van het onderzoek naar de noodzakelijkheid van de opheffing der Rijkswerf te Hellevoetsluis geacht moet worden niet voldoende te zijn ingelicht, zoolang de rapporten niet zijn overgelegd, die zijn opgemaakt na de aanneming van de motie-Hiemstra, noodigt de Regeering uit deze rapporten over te leggen en het besluit omtrent de opheffing der Rijkswerf in verband daarmee uit te stellen” (24 Nov.). Deze motie werd verworpen evenals het amendement-Drop tegen den aanbouw van een nieuwe duikboot. Onze fractie stemde tegen de Defensiebegroting (25 Nov.).

Buitenlandsche Zaken. Vliegen constateerde, dat de Volkenbond voor het internationale leven onmisbaar is geworden en, dat door het bestaan van dien bond de moeilijkheid van allerlei internationale kwesties, die door een geheime diplomatie verborgen konden worden, duidelijker is geworden, maar dat de Volkenbond bij conflicten tusschen groote staten tot nog toe deernlijk te kort geschoten is en ook voldoende middelen mist om groote daden te doen. Hij stelde de vraag of het verdrag van Ouchy niet door de verklaringen van een Britsch minister in gevaar werd gebracht en of dat gevaar niet door het denkbeeld van een tolunie met België bezworen kon worden. Hij besprak de onderhandelingen met België betr. de Kanalenkwestie e.a., verklaarde hierbij den indruk te hebben, dat de minister deze kwestie op zijn opvolger wilde afschuiven, en dat de publieke opinie in Nederland niet achter den Christ.-Hist heer Krijger en achter de buiten-parlementaire groepen stond, die geneigd zijn een voor België gunstige oplossing perse als een voor ons land nadeelige oplossing te beschouwen. Hij wees op de noodzakelijkheid, dat de in te stellen persdienst de openbare meening in Duitschland behoorlijk zou voorlichten, behandelende de ontdekking in ons land van depôts van voor Deutsche partijgangsters bestemde wapens, de slappe houding van den Minister tegenover den Nederlandschen gezant te Berlijn, die een Hitleriaansche betooging had bijgewoond, en de vraag of de economische voorlichtingsdienst geheel naar het departement van Economische Zaken moet worden overgebracht (29 Nov.).

Binnenlandsche Zaken. De Vries—Bruins hield een pleidooi voor de onderbrenging van de Krankzinnigenzorg bij de Gezondheidszorg. Behalve v. d. Heide, Schaper en v. d. Sluis, stemde onze fractie tegen een motie-Zandt tot afschaffing van den Zomertijd. Van der Heide betoogde, dat de wijze waarop de noodlijdende Drentsche gemeenten gesaneerd worden, geen werkelijk gezond maken is. Vliegen pleitte voor een doortastende politiek t.a.v. de samenvoeging van kleine gemeenten. Hij toonde aan, dat de Anti-Rev. mr. De Wilde ten onrechte in de koersen der gemeenteteeningen een argument tegen de sociaal-democratische gemeentepolitiek had meenen te vinden en pleitte voor een maatregel ten bate van Eindhoven, dat door te lage uitkeeringen uit het gemeentefonds in een onhoudbaren toestand is gekomen. Schaper pleitte, evenals v. d. Heide, voor vrijheid van crematie, critiqueerde het tot burgemeester benoemen van gepensioneerden en drong aan op goede toepassing van de Trekhondenwet. Van Zadelhoff protesteerde tegen de subsidies aan burgerwacht en bijz. vrijw. landstorm, welke subsidies toe de zeer weinige behoorden, die in 1933 niet verminderd worden (29 Nov.). J. ter Laan oefende scherpe critiek uit op het optreden van IJsselmonde's burgrvader tijdens de staking bij Piet Smit en wees op de noodzakelijkheid van een spoedige uitzetting der grenzen van Rotterdam. De Boer betoogde, dat het onderzoek naar den nood der binnenschippers zeer onvoldoende is geweest en dat een steunregeling dringend noodig is. Van der Heide drong aan op een soepeler optreden t.a.v. de gemeente Emmen, J. ter Laan op maatregelen in verband met den nood der werkloozen te Maassluis, De Vries—Bruins op bevordering van de gezinsverpleging en van de voor- en nazorg voor krankzinnigen, v. d. Heide op méér licht inzake het bekende geval te Rijnsaterswoude, Kupers op een steunregeling voor de Nederlandsche werkloozen in Duitschland (30 Nov.).

Bij de afdeling *Werkverschaffing en Steunverleening* sprak Van der Heide over de mogelijkheid van werkverruiming te Emmen; Van den Tempel merkte op, hoe Amerika ons leert, dat het onjuist is dat de werkloozensteun tot vermeerdering van werkloosheid leidt, en wees op de groote betekenis van werkverschaffing en werkverruiming als crisismaatregelen. Hij critiqueerde het streven om normale werken bij wijze van werkverschaffing uit te voeren en hield een kernachtig pleidooi voor

werkverruiming door het ter hand nemen van zoo veel mogelijk productieve werken door den Staat en het daartoe stimuleeren van de provincies en de gemeenten. De Jong kwam er, en niet zonder succes, tegen op, dat alleenstaande werklooze vrouwen, die „uitgetrokken” zijn, niet voor steun in aanmerking komen wanneer zij nog geen 35 jaar zijn, en dat aan de bij hun ouders inwonende jeugdige werkloozen geen steun wordt verleend. Zij diende een motie in, die luidde: „De Kamer, van oordeel, dat het gewenscht is aan volwassen bij de ouders inwonende werklooze kinderen steun te verlenen; noodigt de Regeering uit onverwijld voor deze categorieën van werkloozen een steunregeling vast te stellen.” (verworpen 7 December.) Hiemstra drong aan op verbetering van de loonen in de werkverschaffing en van het rouleeringstelsel, op het doen vervallen van den aftrek wegens ouderdomspensioen, op beboscingswerk, op een proefneming met het geven van loontoeslag in het landbouwbedrijf en op verbetering der in menige plattelandsgemeente nog erbarmelijke steunregelingen. Kupers betoogde, dat werkloozenzorg in de eerste plaats rijkszaak diende te zijn, dat het Rijk veel meer dan tot dusver de gemeenten, die een groot aantal werkloozen hebben, moest bijspringen en dat ook veel meer voor jonge werklooze hoofd- en handenarbeiders diende te worden gedaan. Hij vestigde de aandacht op verschillende onbillijkheden in de steunregeling voor de werkloozenkassen en op andere misstanden, als de volledige aftrek van de meeste uitkeeringen die krachtens de sociale verzekeringswetten geschieden. Hij protesteerde tegen de bewering van dr. Vos, dat te Amsterdam vele arbeiders ten onrechte steun genieten en de contrôle onvoldoende is. J. ter Laan wees op de betekenis van duinbeboscning en krottenopruiming als middelen ter uitbreiding van de werkgelegenheid en critiseerde de steunregeling voor de vlas-industrie. Suze Groeneweg besprak de steunregeling voor de Hollandsche schippers te Duisburg en pleitte voor het toekennen eener toelage aan jeugdige werkloozen. (1 Dec.)

Bij de afdeling *Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling* drong Van den Tempel er op aan, dat nu eindelijk eens spoed gemaakt zou worden met een wettelijke regeling van werkloosheidsverzekering; hij diende de volgende motie in: „De Kamer noodigt de Regeering uit wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering onverwijld voor te bereiden”, welke motie, nadat de minister een bevredigende toezegging had gedaan, werd ingetrokken. De Jong trok ten velde tegen de verlaging van het maximum der subsidies aan werkloozenkassen met crisiswerkloosheid en tegen de vermindering van de vergoeding voor de administratiekosten der werkloozenkassen. (7 Dec.)

Bij de afdeling *Volksgezond* kwam De Vries—Bruins op tegen de krasse en in dezen tijd buitengewoon bedenkelijke besnoeiing van verschillende subsidies, welke voor den arbeid ten bate der volksgezondheid van groot belang zijn. Zij diende een motie in, die luidde: „De Kamer, van oordeel, dat in tijden van werkloosheid en daaruit voortvloeiende vermindering van de gezinsinkomsten, de lichamelijke weerstand van een groot deel der bevolking zal verminderen, waardoor de vatbaarheid voor tuberculose toeneemt, spreekt zich uit tegen de voorgestelde verlaging der subsidiën tot bestrijding van deze ziekte”, welke motie 8 Dec. verworpen werd. Van den Bergh critiseerde het standpunt der Regeering, dat de gemeenten onbevoegd zouden zijn bij uitgifte in erfpacht privaatrechtelijke regelingen betreffende de bebouwing te maken, en de vernietiging van besluiten tot onbewoonbaarverklaring. Hij drong aan op spoedige uitvoering van de voorstellen der commissie-Vliegen, en op bevordering van woningbouw en huurverlaging, waarbij hij aantoonde, dat wat de Regeering in dit opzicht had bereikt door loonsverlaging, méér dan ongedaan gemaakt was door haar verhooging van de rente der woningbouwvoorschotten. (7 Dec.). Kupers wees op de stijging van de huren van arbeiders- en middenstandswoningen in de groote steden en stelde de vraag of het geen tijd werd, de huurwetten te doen herleven. Hij oefende scherpe critiek uit op de wijze, waarop de Regeering de verlaging van de loonen der bouwvakarbeiders heeft bevorderd en op het niet nakomen van de belofte om f 20 miljoen ter stimuleering van de bouwnijverheid beschikbaar te stellen. K. ter Laan en Hiemstra bespraken de plannen inzake voorschotverstrekking aan de Thermochemische Fabrieken voor den bouw van een vleeschdestructor te Woerden. De Vries-Bruins noopte den Minister duidelijk te verklaren, dat hij niet tot bezuiniging op de keuringsdiensten zou overgaan vóór de Kamer erin gekend was. Suze Groeneweg kwam op tegen de verlaging van het subsidie voor drankbestrijding. De Vries-Bruins voelde den minister aan den tand over de onderhandelingen betreffende de Amsterdamsche vroedvrouwschool, wat leidde tot een discussie, waarbij de minister

niet bijster goed van de gang van zaken op zijn eigen departement op de hoogte bleek te zijn. (8 Dec.).

Economische Zaken en Arbeid. Afd. Arbeid. Schaper vestigde de aandacht op het euvel, dat in menig bedrijf de werkgelegenheid voor de arbeiders verminderd wordt, doordat arbeiders uit andere bedrijven of ambtenaren in hun vrijen tijd er gaan grasduinen om bijverdiensten te verwerven. Kupers betoogde, dat, om te voorkomen dat tengevolge van de rationalisatie een groot deel der arbeiders niet in het productieproces zal kunnen worden opgenomen, verdere beperking van den arbeidsduur noodig zal blijken en betreunde het, dat de minister afwijzend staat tegenover het vraagstuk van de 40-urenweek. Hij drong aan op spoedige volledige doorvoering van de Arbeidswet, en regeling van den arbeidsduur van particuliere chauffeurs en van kellners, en op het geven van een goed voorbeeld door de Regeering, d.w.z. het niet langer bestendigen van werktijden van méér dan 48 uur per week voor talrijke categorieën van het rijkspersoneel. De Jong critiseerde het eerste openbare optreden van den nieuwen Directeur-Generaal van Arbeid. Zij wees er voorts op, dat de Arbeidswet nog maar al te vaak ontdoken wordt en dat men vooral in dezen tijd zeer matig moet zijn met het verlenen van overwerkvergunningen. Hiemstra hield wederom een pleidooi voor wettelijke regeling van den arbeidsduur in land- en tuinbouw, stelde in 't licht tot welke misstanden het leidt, dat ook van de door dezen Minister in uitzicht gestelde regeling voor vrouwen en kinderen nog niets is gekomen en pareerde den aanval van mr. Kortenhorst op den 40-uren-eisch. Drop protesteerde tegen de minachtende wijze, waarop voornoemd Katholiek Kamerlid over onze 8-Novemberbetoging had gesproken; hij pleitte voor verbindendverklaring van collectieve arbeidsovereenkomsten en voor spoedige invoering der gewijzigde Stuwadoorswet en aanvaarding van het verdrag ter bescherming van havenarbeiders, werkzaam bij het laden en lossen van schepen; hij critiseerde het optreden van den Rijksbemiddelaar bij het jongste zeeliedenconflict en verklaarde, dat er tegen de winkelsluitingswet wel eenige bezwaren bestaan, die verholpen dienen te worden, doch dat aan de beginselen dier wet niet mag worden getornd. Suze Groeneweg drong aan op verhooging van de leeftijdsgrens, waar beneden geen beroepsarbeid mag worden verricht, met welke verhooging een verlenging van den leerplicht gepaard zou moeten gaan. Zij besprak eenige kwesties in verband met den fabrieksarbeid van vrouwen en meisjes, den drang naar verbod van loonarbeid voor gehuwde vrouwen, en de opleiding tot sociale werksters. (1 Dec.).

Afd. Arbeidersverzekering: Kupers stelde in 't licht hoe onder dit kabinet de zoo dringend noodige verbetering der ouderdomsvoorziening achterwege is gebleven, hoe de minister den goeden tijd om op dit gebied iets te doen heeft laten voorbijgaan en hoe een groot deel van de zorg voor de ouden van dagen op de gemeenten wordt afgeschoven; hij besprak voorts de kwestie van de unificatie der sociale verzekering. Drop drong aan op de opnemng van leerlingen van ambachts- en nijverheidsscholen in de ongevallenverzekering en regeling van de verzekeringsplichtigheid van bij hun ouders werkzame arbeiders. Duys en Schaper namen de broederen Zandt en Kersten onder handen, wegens derzelve, achter vrome woorden verborgen, mammonistisch standpunt.

Afd. Handel en Nijverheid: Van der Waerden betoogde, dat het voeren van handelspolitiek, de bevordering van goederenruil een taak is van de Regeering en niet van lagere organen of van particulieren. Hij bestreed het denkbeeld van contingentteering van den invoer textielgoederen in Indonesië en karakteriseerde den Vrijheidsbond dr. Vos als iemand, die niet protectionist wil heeten, maar toch beschermen wil. Hij wees op de noodzakelijkheid van toezicht op de particuliere banken door de centrale circulatiebank en verving zijn 21 April 1932 ingediende motie door een andere, die luidde: „De Kamer, gelet op de door den Minister van Financiën op 22 April 1932 afgelegde verklaring, dat het actrooi van de Nederlandsche Bank is opgelegd, noodigt de Regeering uit de oprichting voor te bereiden van een van een centrale circulatiebank, van gemeenschapswege te beheeren.” Van der Sluis pleitte voor opnemng van het arbeiders-element in middenstands- en nijverheidsraden (8 Dec.).

Afd. Landbouw: Van der Sluis stelde in 't licht, dat ook in goede tijden tal van boeren aan den rand van de armoede leven, dat in den landbouw een ten hemel schreiend parasitisme van het kapitaal bestaat, waartegen de Regeering niet meer heeft gedaan dan het indienen eener slappe pachtwet, welke de Eerste Kamer nog te ver ging, dat dat een groot gedeelte van de f 150 à f 200 millioen, die de steunmaatregelen kosten, aan anderen dan de bewerkers van den grond ten goede komt, dat die maatregelen geen afstel doch slechts uitstel van den ondergang van

een deel van den boerenstand kunnen brengen, dat ook van „plaatsjes” voor landarbeiders enz. weinig hell is te wachten, en dat in het landbouwbedrijf de onhoudbaarheid van het kapitalistische stelsel buitengewoon duidelijk blijkt. Hiemstra wees erop, dat ondanks de steunmaatregelen voor den land- en tuinbouw, de toestand der landarbeiders droevig blijft en de meeste landbouwers zelfs elk overleg met de arbeidersorganisaties weigeren. Hij drong erop aan, dat, waar het bedrijf zoo sterk gesteund wordt, de regeering zal bevorderen, dat redelijke loonen betaald worden, dat voorts en onderzoek zal worden ingesteld naar de wijze, waarop de organisatie van de productie en den afzet verbeterd kan worden en dat spoedig steun verleend wordt aan de verbouwers van consumpte-aardappelen. Van Zadelhoff pleitte voor verbetering van het veevervoer en voor krachtige maatregelen om paal en perk te stellen aan het uitmoorden van onze vogels (9 Dec.) Duys verlangde meer licht omtrent de uitvoering van de Crisisvarkenswet, die den houders van zware varkens allesbehalve ten goede schijnt te komen, en omtrent het feit, dat een baconzouter voorzitter der Varkenscentrale is, wat in verband èn met diens verhouding tot zijn concurrenten èn met de tegenstelling tusschen de belangen van de varkenshouders en de baconzouters tot veel critiek aanleiding geeft. Van der Houven protesteerde tegen de krasse verlaging van de loonen der vaste arbeiders bij het Staatsboschbeheer (13 Dec.).

Afd. Visscherijen: Drop betoogde, dat saneering van het topzware IJmuidensche zeevisscherijbedrijf noodzakelijk is, critiseerde de houding der Regeering tegenover het rapport-Kan, verklaarde zich tegen protectionistische maatregelen, maar voor maatregelen om, in verband met de door andere landen voor Nederland vastgestelde contingenten, te voorkomen dat buitenlandsche visch als Nederlandsche wordt uitgevoerd. Hij vestigde de aandacht op de moeilijkheden, waarin de Zeeuwsche garnalenvisschers verkeerden tengevolge van het monopolie van enkele handelaren. Van Zadelhoff drong aan op energieke bestrijding van de waterverontreiniging en van de aantasting van de levensvoorwaarden der zalmen (14 Dec.).

Waterstaat. Van Braambeek merkte op, dat het departement van Waterstaat in het regeeringshuis tot nogtoe als slaapkamer fungeerde en dat het hoog tijd werd, dat het ook eens een kraamkamer wordt, waarin nieuwe voldragen gedachten geboren worden; hetgeen vooral gewenscht zou zijn met het oog op het voortbestaan van den chaotischen toestand van het verkeerswezen, waardoor eerst de binnenscheepvaart en sinds het intreden der malaise ook het spoorwegbedrijf in groote moeilijkheden zijn gekomen. Hij pleitte voor een verkeersmonopolie, dat heel het binnenlandsche verkeer zou omvatten en dat elk vervoer aan het hiertoe meest geeigende verkeersmiddel zou toewijzen. Van der Waerden betuigde zijn instemming met de voorgenomen reorganisatie van den Rijkswaterstaatsdienst, toonde aan dat de Minister diens belofte in zake den dringend noodigen Electriciteitsraad niet was nagekomen, wees evenals Van Braambeek op de noodlottige gevolgen van den verkeers-chaos en de noodzakelijkheid van coördinatie van het verkeer en vervoer, en protesteerde tegen de sterke vermindering van de bijdrage aan het Wegenfonds. Duys bracht wederom de onrustbarende toeneming der verkeersongevallen ter sprake en gaf verschillende middelen aan, waardoor onveiligheid van het verkeer verminderd kon worden.

Afd. Waterstaat: Van der Waerden kwam op tegen het standpunt van den minister t.o.v. de naleving der collectieve arbeidscontracten en verlangde een onduidelzinnige mededeeling omtrent de plannen in zake het Geldersche Vallei-kanaal. De Boer trachtte de Amelanders uit hun isolement te verlossen, drong aan op overheidsexploïtatie van de betr. veren, op bespoediging van den aanleg van het Groningen—IJsselmeerkanaal en op verlaging van tollèn en andere scheepvaartrechten in de noordelijke provincies (13 Dec.) Drop toonde aan, dat de Regeering t.a.v. de kwestie van de naleving der collectieve arbeidsovereenkomsten de Kamer van het kastje naar den muur stuurt. Schaper wees op den noodtoestand in de binnenschipperij en onderstreepte het betoog van De Boer voor verlaging der scheepvaarttollèn enz.; hij critiseerde de houding van het Friesche provinciaal bestuur in zake den kanalen-aanleg, waartegenover Hiemstra die houding verdedigde en tegen een onbillijke bevoordeeling van Groningen boven Friesland opkwam. J. ter Laan bepleitte een billijker verdeling van de kosten der uitdieping van den Nieuwen Waterweg en verbetering van eenige veerdiensten voor de Zuid-Hollandsche eilanden; voorts kwam hij wederom op tegen het voornemen om den bouw van bruggen aan particulieren op te dragen en dezen concessies voor tolheffing te

verleenen. Van Braambeek drong aan op een algemeene regeling van de dienst- en rusttijden van het Waterstaatspersoneel; Duys op een behoorlijke uitvoering door de Regeering van de conclusie der Kamer in zake de „Strooppot“-kwestie.

Afd. Spoor- en Tramwegen: Van Braambeek toonde aan hoe sterk reeds, ondanks de uitbreiding van het spoorwegverkeer, het personeel bij dezen dienst is ingekrompen en de loonen verlaagd zijn; hij wees erop, dat het dividend der aandeelhouders gehandhaafd wordt en de Regeering niets heeft gedaan om tot een rationeele regeling van het verkeer te komen; hij protesteerde tegen het voornemen eener nieuwe loonsverlaging en diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat de slechte financieele positie, waarin de Nederlandsche Spoorwegen thans verkeerden, mede te wijten is aan de onbevredigende regeling van het geheele binnenlandsche verkeer; overwegende, dat het daarom dringend noodig is hiervoor een afdoende regeling te treffen; acht het niet gewenscht om in afwachting daarvan, na de reeds toegepaste inkomstenverlaging van het spoorwegpersoneel, verdere loonsverlaging tot dekking van het tekort in te voeren.” (Deze motie werd 16 Dec. verworpen). J. ter Laan critiqueerde de wijze, waarop met de pensioenbelangen van het personeel der Rotterdamsche Tramwegmaatschappij wordt omgesprongen, pleitte voor de spoedige verbetering der Rotterdamsche spoorwegtoestanden en voor zorg voor de verkeersbelangen op Goeree en Overflakkee. Van Braambeek drong aan op een maatregel, waardoor een einde gemaakt wordt aan het ontslaan van trampersoneel zonder dat dit eenige uitkeering krijgt. (15 Dec.).

Afd. Mijnwezen (zie: begrooting der Staatsmijnen). Bij den post „aanleg van scheepvaartkanalen naar Twente” verdedigde Albarda een amendement, om uit te spreken, dat de Kamer niet accoord ging met het voornemen der Regeering tot verkleining van de afmetingen van het kanaal Zutphen—Enschede. Nadat de Minister verklaard had van dat voornemen te willen terugkomen, kon het amendement worden ingetrokken (19 Dec.).

Kolonien. K. ter Laan wees op onbillijkheden begaan t.a.v. voor den Indischen dienst bestemde onderwijzers, bij de contracten inzake de opleiding voor de hoofd-akte, en op de noodzakelijkheid, meer hulp te verleenen aan de Indische oud-gepensioneerden. Cramer betoogde dat t.a.v. het Technisch Bureau van het departement de afbraakpolitiek, die thans in Indonesië plaats vindt, niet moest worden nagevolgd, doch dat er wel reden was om te onderzoeken of de organisatie van dit bureau niet wat topzwaar was (14 Dec.). Onze fractie stemde tegen deze begrooting (15 Dec.).

Financiën. IJzerman hield een pleidooi voor opheffing van het bankgeheim ten aanzien van den Nederlandschen fiscus. Hij drong er voorts op aan om, in verband met een gevolg van de kartelvorming in de Nederlandsche spiritus-industrie, de mogelijkheid te openen tot het verleenen van invoerrecht voor spiritus ten behoeve van de brandspiritusfabricage, en om in den Centralen Beleggingsraad ook vertegenwoordigers der verzekerden op te nemen. Duys drukte naar aanleiding van een der fascistische schandaal-histories, den minister op het hart er voor te zorgen, dat de gevallen als de benoeming van een onfrissen „reiniger van den staat” door den met de fascistische staatsreinigers nauw verbonden directeur van den Rijksgebouwendienst, zich niet herhalen. J. ter Laan betoogde, dat minister de Geer in gebreke was gebleven, de uiterst pessimistische ramingen van de opbrengst van verschillende middelen behoorlijk te funderen. Hij wees erop, dat de nieuwe regeling der financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten, vaak tot zeer ongewenschte opvoering van de personeele belasting leidt en dat café's en restaurants door de voornoemde belasting al te zwaar worden getroffen. Hij pleitte voor verstrekking van kosteloze rijwielplaatjes aan werklozen, die een fiets noodig hebben om werk te zoeken, voor een maatregel, waardoor diefstal van rijwielplaatjes voorkomen zou worden, voor staking van het vexatoir optreden tegen overtreders van de rijwielbelasting te Amsterdam, voor een definitieve regeling der arbeidsvoorwaarden van het Rijksinkoopbureau, voor de belangen van verschillende groepen van het belastingpersoneel; hij waarschuwde tegen een, terwille van de bezuiniging, te zwak bezetten van den binnendienst. Suze Groeneweg wees er op, dat de billijkheid eischte, aan de ambtenares, die ontslagen wordt omdat zij huwt, de door haar gestorte pensioenpremies terug te geven, en de gehuwde ambtenares, die in staatsdienst zijn, niet langer te salarieren alsof zij ongehuwd waren. K. ter Laan brak een lans voor de oud-gepensioneerden en speciaal voor de ex-militairen onder hen (16 Dec.).

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Suze Groeneweg critiseerde de wijze, waarop het besluit tot verhooving van den toelatingsleeftijd voor de lagere school is uitgevoerd, en de inkringing van het nijverheidsonderwijs in een tijd, waarin juist een sterkere toeloop naar dit onderwijs valt te verwachten; zij drong aan op meer zorg voor de jeugdige werklozen en instelling van een jeugdcommissie aan het departement. (19 Dec.). Afd. *Hooger Onderwijs.* De Vries—Bruins betoogde, dat de rijksmuseum en het rijksherbarium te Leiden niet het karakter van onderwijsinrichtingen moeten krijgen en behandelde nog eenige speciale museumbelangen; Suze Groeneweg trad in het krijt voor het niet-doceerend personeel aan de universiteiten en rijksklinieken. (19 Dec.). Afd. *Middelbaar Onderwijs enz.* Faber vestigde de aandacht op de brochure-Bolkestein over „de Concentratiegedachte in het middelbaar onderwijs”, pleitte voor regelingen ter bevordering van uniformiteit en betrouwbaarheid der eindexamens, voor verlaging van het minimum-aantal leerlingen per klasse en voor maatregelen ten einde te voorkomen, dat kantoorpersoneel geen gelegenheid heeft de handelsavondscholen te bezoeken. K. ter Laan drong aan op het spoedig treffen eener voorziening ten bate van eenige door een leemte in de wet gedupeerde studenten in de sociale aardrijkskunde en kwam op tegen de verdachtmaking van de N.B.A.S. door den Anti-Rev. Zijlstra. (20 Dec.). Afd. *Nijverheidsonderwijs.* Suze Groeneweg toonde aan, dat de bezuiniging op het onderwijs veel te ver ging, dat de betreffende leeraren daardoor een dubbele salarisverlaging ondergingen, dat de verandering van den 3-jarigen cursus voor meisjes in een 2-jarigen niet te verdedigen was, en dat ten onrechte subsidie geweigerd wordt aan een Rotterdamse nijverheidsschool voor meisjes. K. ter Laan trok eveneens tegen deze bezuinigingspolitiek ten velde en stelde in 't licht, dat de staatszorg voor het nijverheidsonderwijs niet moest worden beperkt, maar uitgebreid. (20 Dec.). Afd. *Lager Onderwijs.* Van Zadelhoff, K. ter Laan en Schaper kwamen op tegen de opheffing van de rijkskweekschool te 's Hertogenbosch; eerstgenoemde diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel dat de Rijkskweekschool voor Onderwijzers te 's Hertogenbosch niet moet worden opgeheven, verzoekt den Minister onverwijld maatregelen te nemen, waardoor met ingang van 1 Januari 1933 weder een eerste klasse aan die school kan worden ingesteld.” Deze motie werd, nadat 21 Dec. de stemmen gestaakt hadden, 22 Dec. verworpen. Van Zadelhoff wees voorts op het achterstellen van Bondsleden bij benoemingen in de u.o.-examencommissie; hij en K. ter Laan drongen sterk aan op afschaffing van het z.g. landbouwverlof. Suze Groeneweg zette nogmaals ons standpunt t.a.v. de salariering van kloosterlingen-onderwijzers uiteen en gaf staaltjes van het partijdige optreden van den onderwijs-inspecteur te Utrecht ter voorkoming van de benoeming van vrouwelijke en van socialistische sollicitanten; De Boer trok van leer tegen de niet-goedkeuring van het raadsbesluit tot oprichting eener u.o.-school op Ameland; K. ter Laan wees op het voorbijgaan van sociaal-democraten bij de samenstelling van examencommissies enz. en bepleitte een hervorming van de regeling betreffende de eindexamens der kweekschool en de invoering van een behoorlijke ziekteverlofregeling voor de onderwijzers; Schaper waarschuwde den Minister zich niet als een zetbaas der Katholieken te gedragen en besprak eenige uitlatingen van Rechtsche Kamerleden over het optreden der openbare onderwijzers en over de Willem de Zwijger-herdenking. (20 en 21 Dec.). Afd. *Kunsten en Wetenschappen.* Schaper vestigde de aandacht op de concurrentie, die onze musici hier te lande ondervinden van Deutsche collega's en van een openbaar onderwijzer en pleitte voor het terugbrengen van de Heerenpoort naar Groningen; IJzerman wees er op, dat zelfs volgens het oordeel der Commissie-Welter de Staat voor Kunsten en Wetenschappen slechts een minimaal bedrag besteedt en drong aan op minder schrielen steun voor de hedendaagsche kunst en de levende kunstenaars; hij gaf een weg aan, waardoor het ernstige verlies, dat het bureau voor 's Rijksgeschiedkundige publicaties door het ontslag van dr. Van Dillen lijdt, zou kunnen worden hersteld; Suze Groeneweg verlangde inlichtingen omtrent de onderhandelingen betr. de restauratie van den Sint Laurens te Rotterdam (21 Dec.). Onze fractie stemde tegen de begroting, waarbij Suze Groeneweg deze verklaring aflegde: „Nadat gebleken is, dat de Minister bij deze begroting zijn bezuiniging vooral gezocht heeft op het lager- en het vakonderwijs en zich in geen enkel opzicht bereid getoond heeft tot eenige tegemoetkoming aan onze grieven, kunnen wij onze stem aan dit hoofdstuk van de begroting niet geven.” (22 Dec.).

Wetsontwerpen, suppletoire begrotingen, begrotingen van fondsen en bedrijven, interpellaties enz.

Albarda steunde het *voorstel-Wijnkoop* om de Troonrede met een *Adres van Antwoord* te beantwoorden (20 Sept. 1932) en het *voorstel-Aalberse* om wel de Bedrijfsradenwet, doch niet de *Onderwijswet-Terpstra* vóór de begroting te behandelen (22 Sept.). Vliegen verdedigde de *conclusie* van de commissie inzake een verslag betr. de *Universitaire Klinieken te Utrecht*; Suze Groeneweg herinnerde daarbij den Minister aan de toezegging, dat de positie van het personeel door de verandering van beheersvorm niet achteruit zou gaan (13 Oct.). Van Braambek bestreed een amendement van de Commissie van Rapporteurs op het wetsontwerp betr. regeling van *beheer en onderhoud van wegen*, omdat het z.i. schadelijk zou blijken voor de vlotheid van werken ten aanzien van buiten het Rijkswegenplan vallende wegen (13 Oct.). Cramer constateerde bij dat wetsontwerp tot goedkeuring van het *ontwerp-verdrag van Genève* betr. *den gedwongen arbeid*, dat hiermede wel een stap in de goede richting werd gedaan, doch dat dit verdrag lang niet ver genoeg ging; hij pleitte voor spoedige afschaffing van alle vormen van gedwongen arbeid (13 Oct.). De Vries—Bruins interpelleerde over de *opheffing van de Rijks-vroedvrouwenkweekschool te Amsterdam*. Zij stelde in het licht, dat er in ons land nog een tekort aan verloskundige hulp bestaat en dat het voortbestaan van de school volstrekt niet alleen een Amsterdamsch belang is; en voorts, dat de opheffing van die school geen werkelijke bezuiniging van eenige betekenis kon brengen en dat de Regeering met Amsterdam geen reëel overleg had gepleegd. Het debat, waarbij geen enkel Kamerlid het voor de Regeering opnam, leidde tot de *conclusie*, dat de opheffing nog niet als een uitgemaakte zaak mocht worden beschouwd, dat de onderhandelingen met Amsterdam moesten worden voortgezet en dat de Kamer hiervan behoorlijk op de hoogte diende te worden gehouden (13 en 14 Oct.).

Bij de algemeene beschouwingen over het ontwerp-*bedrijfsradenwet* zette Van den Bergh uiteen, wat wij onder medezeggenschap en bedrijfsorganisatie verstaan en wat de bedrijfsradenwet op dit terrein zal brengen; hij toonde aan, dat deze wet een bescheiden stap in de richting van medezeggenschap wil zetten, doch zóó dat het wellicht een misstap kan worden; dat zij in zake bedrijfsorganisatie de mogelijkheid opent tot een samenwerking van de producenten ten koste van de verbruikers en dat zij t.a.v. de schepping van nieuwe organen met uitvoerende en verordenende bevoegdheden jammerlijk tekort schiet; hij karakteriseerde het wetsontwerp als „dor en schijndood”; als een dorren stam, waarin gevaarlijke kiemen schuilen, doch waarop door amendeering frissche loten zouden kunnen worden geënt (14 Oct.). Kupers stelde de schoone voorstelling, die de werkgevers geven van hun houding tegenover de vakverenigingen, aan de kaak en deed uitkomen, dat den arbeiders de medezeggenschap inzake de productie onthouden wordt. Hij betoogde, dat de Minister had moeten beginnen met de bindend verklaring der collectieve arbeidscontracten en met de instelling van ondernemingsraden; hij wees op de gevaren van versnippering enz., welke een uitvoering van de sociale verzekering door de bedrijfsraden en de door mr. Kortenhorst uitgevonden bedrijfsschappen zou kunnen opleveren; hij stelde de ontoereikendheid van de door het wetsontwerp aan de bedrijfsraden verleende bevoegdheden in het licht en het groote verschil tusschen hetgeen dit ontwerp beoogt en hetgeen wij door bedrijfsraden en bedrijfsorganisatie willen bereiken; hij wees erop, dat slechts de machtsvorming der arbeiders den werkgevers, die nog niet beseffen dat de tijd hunner alleenheerschappij voorbij is, dit besef zal kunnen bijbrengen (18 Oct.).

Voorts bestreed Kupers een amendement-Kortenhorst, dat o.a. alle belangrijke bevoegdheden, die thans bij de Raden van Arbeid en de Rijksverzekeringsbank berusten, wilde overdragen aan bedrijfsraden of bedrijfsschappen. Van den Bergh lichte amendementen toe, om bij de samenstelling der bedrijfsraden zooveel mogelijk rekening te houden met het aantal leden van iedere vakvereniging in het betr. bedrijf en om voor de vaststelling en de wijziging van het reglement van een bedrijfsraad een gequalificeerde meerderheid vereischt te doen zijn; het eerste werd aangenomen (20 Oct.) en het tweede werd, nadat er een wijziging in was aangebracht, door de Regeering overgenomen (21 Oct.). Ook verdedigde hij het belangrijkste amendement, dat aan de bedrijfsraden *verordenende bevoegdheid* wilde toekennen, wanneer in den bedrijfsraad, nadat zowel de meerderheid der arbeiders-vertegenwoordigers als die der werkgevers-vertegenwoordigers zich daarvoor had uitgesproken,

ook vertegenwoordigers van het algemeen belang waren opgenomen; verordeningen zouden dan tot stand kunnen komen, als de meerderheid van laatstgenoemde leden en minstens $\frac{3}{4}$ van elk der eerstgenoemde groepen er voor stemde, ze door den Economischen Raad werden goedgekeurd en door de Regeering niet in strijd met het algemeen belang werden geacht; zij zouden betrekking kunnen hebben op een aantal in het amendement vermelde onderwerpen, als verbetering van voortbrengingswijze, voorkoming van overproductie en werkloosheid, regeling van de medezeggenschap der arbeiders in de afzonderlijke ondernemingen van het bedrijf enz., en verder op alle andere onderwerpen, waarvan de regeling bij of krachtens een wet aan den bedrijfsraad werd opgedragen of overgelaten. Dit amendement werd verworpen, waarop een amendement Hermans-Goseling werd aangenomen, dat in wezen een sub-amendement op het Soc.-Dem. voorstel was en dat, behalve eenige andere verschillen — als goedkeuring der verordeningen door de Kroon i.p.v. door den Economischen Raad — dit belangrijke onderscheid met het Soc.-Dem. amendement vertoonde, dat het de verordenende bevoegdheid afhankelijk stelde van een wet, door of krachtens welke de regeling van een onderwerp aan den bedrijfsraad wordt overgelaten; zoodat er niet alleen een wet noodig zou zijn, eer een bedrijfsraad verordeningen kon maken, maar ook de onderwerpen, waaromtrent hij verordeningen moet of mag maken, telkens bij de wet moesten worden aangewezen. K u p e r s pareerde de aanvallen, door den Vrijheidsbonder dr. Vos en den Communist Wijnkoop tegen de bedrijfsorganisatie en de Sociaal-Democratie ondernomen. Duys toonde aan, dat Wijnkoop's beweringen omtrent een verandering van het standpunt der Sociaal-Democraten t.o.v. de verordenende bevoegdheid kant noch wal raakten. (21 Oct.) K u p e r s verdedigde een amendement betr. het enquêterecht; na, in verband met de aanneming van het amendement-Hermans-Goseling gewijzigd te zijn, hield het in, dat de toekenning van het recht van enquête aan een bedrijfsraad en de aanwijzing van de onderwerpen, waarover een enquête kan worden ingesteld, door een afzonderlijke wet zou geschieden, terwijl het bovendien een aantal waarborgen tegen een eventueel misbruiken van het enquêterecht bevatte. Het amendement werd verworpen. Onze fractie stemde bij de eindstemming vóór het wetsontwerp (25 Oct.) Duys bestreed, als niet in het belang eener goede rechtspraak zijnde, een amendement-Tilanus om in het wetsontwerp tot vaststelling van een *leeftijdsgrens van 70 jaar voor de leden der rechterlijke macht*, 70 door 65 te vervangen. Nadat het amendement zóó gewijzigd was, dat het niet meer op de leden van den Hoogen Raad betrekking had, stemden 12 leden onzer fractie er voor en 9 leden er tegen (25 Oct.).

Het wetsontwerp tot *tijdelijke heffing van 30 opcenten op de invoerrechten en den bieraccijns* werd door Albarda bestreden, die opmerkte, dat, het wegens de onzekerheid, die een aangekondigde tariefverhoging voor handel en verkeer scheidt, aanbeveling verdiende dit ontwerp zoo spoedig mogelijk te behandelen, doch dat het overigens beter ware geweest, de behandeling tot na het begrotingsdebat uit te stellen. Hij constateerde, dat blijkens het Voorl. Verslag de groote meerderheid van de Kamer tegen de tariefverhoging gekant was. Hij verklaarde, dat deze voor onze fractie principieel verwerpelijk was, daar zij een belastingverhoging bracht, die strijdig is met het beginsel van heffing naar draagkracht en opnieuw een ongunstige wijziging brengt in de verhouding tusschen directe en indirecte belastingen, terwijl bovendien de tariefverhoging tendenz heeft de prijzen van vele artikelen te doen stijgen, en dus kwalijk te rijmen valt met streven der Regeering om de kosten van het levensonderhoud te verminderen, ter wille waarvan zij geen middel onbeproefd laat om de loonen te doen dalen. Hij herinnerde de Anti-Revolutionairen en Christelijk-Historischen eraan, dat onlangs in hun pers de vrijhandel tot een eisch van het Christelijk beginsel was verheven en stelde in het licht, hoe door tariefverhoging onze tolmuren, die thans reeds tweemaal zoo hoog zijn als 8 jaar geleden, weer bijna $\frac{1}{2}$ hooger zullen worden, hoe dit ontwerp ingaat tegen den geest van Oslo en van Ouchy en het verdrag van Ouchy ernstig in gevaar brengt. Hij concludeerde, dat het begrotingstekort door andere middelen moet worden gedekt en dat in ieder geval dit wetsontwerp, dat de onbillijke verdeling van de lasten op onze bevolking verergert en dat voor den internationalen naam van ons land schadelijk is, niet mocht worden aangenomen (26 Oct.). In zijn repliek stelde Albarda vast, dat de z.g. concessie, welke minister De Geer in diens rede aan de warme voorstanders van het verdrag van Ouchy had gedaan door het wetsontwerp zóó te wijzigen, dat de 30 opcenten zouden vervallen, zoodra het verdrag in werking trad, een spoedige inwer-

kingtreding van het verdrag zou bemoeilijken, en dat 's ministers verklaring, dat bij een spoedige inwerkingtreding de middelen om de hierdoor verloren gaande inkomsten te dekken wel gevonden zouden worden, volkomen in strijd was met diens verklaring, dat hij de thans benoodigde middelen nergens anders vandaan kon halen dan uit het tarief. Vliegen wees erop, dat het onbegrijpelijk was, dat de minister van Buitenlandsche Zaken zich niet verzette tegen de nu door minister De Geer in diens wetsontwerp aangebrachte wijziging, welke een hinderpaal voor de spoedige ratificatie van het verdrag van Ouchy opwierp, daar zij al wat protectionistisch is in ons land en ook de schatkist belang geeft bij uitstel van die ratificatie. Onze fractie stemde voor de motie-Aalberse, om de beraadslagingen over het wetsontwerp te schorsen tot na den afloop van de algemeene beschouwingen over de rijksbegroting (27 October). Op 28 October maakten Duys en Albarda gebruik van het recht tot het stellen van mondelinge vragen aan de Regeering, door resp. minister Reymer en minister Ruys de Beerenbrouck aan de tand te voelen naar aanleiding van het niet toestaan van de radio-uitzending betr. de 8 November-betooging en het standpunt t.a.v. stempelkwesties en van maatregelen, waardoor het deelnemen van werkloozen aan die betooging kon worden belemmerd.

Albarda steunde de motie-Knottenbelt om het gewijzigde opcenten-ontwerp in de afdelingen te doen onderzoeken, omdat dit wetsvoorstel door die wijzigingen, vooral door de toevoeging van een heffing van opcenten op den suikeraccijns, feitelijk een geheel ander ontwerp was geworden (15 Nov.). K. ter Laan bestreed de conclusie op het adres-A. Keur om schadeloosstelling wegens z.l. ten onrechte vervulden militairen dienstplicht (18 Nov.). Van Braambek stelde bij het wetsontwerp betr. de overeenkomst met de N.V. „Haven van Vlissingen” in 't licht, dat het hier een voor den Staat buitengewone riskante zaak betrof (18 Nov.). Schaper wees erop, dat het bij het wetsontwerp tot *regeling van den uitvoer van pootaardappelen* om een ook voor de kleine boeren zeer gewenschten maatregel ging en dat Wijnkoop bij zijn verzet er tegen blijf gaf van een cumulatie van onwetendheid en onverstand. (18 Nov.). Bij een suppl. begroting betreffende *uitkeeringen ten behoeve van de tuinders* over 1932, merkte Duys op, dat deze steunverleening veel te laat kwam en herinnerde hij eraan, hoe de Kamer 16 December 1931 een door onze fractie ingediende motie om, naast de kredietverleening, voor bijzondere gevallen een steunregeling te heffen verworpen had. Hij betoogde voorts, dat, waar de minister voor de steunverleening ten hoogste f5 miljoen wilde besteden, de tuinders slechts op uiterst schriele en volslagen onvoldoende wijze geholpen zouden worden. Hij diende een motie in die luidde: „De Kamer van oordeel, dat het niet gewenscht is het bedrag van de aan de veilingen uit te keeren garantie-gelden bij voorbaat te beperken tot een maximum van f5 miljoen gulden; verzoekt den minister, indien mocht blijken, dat met zulk een maximum totaalbedrag niet behoorlijk in een heerschenden nood kan worden voorzien, zich zoo noodig niet aan deze beperking te willen houden.” Hij wees erop, dat ook wanneer de producten op de veilingen niet den vastgestelden minimumprijs oprachtten, steun moest kunnen worden verleend en diende hiertoe de volgende motie in: „De Kamer, overwegende, dat het gewenscht is, dat onder nader door den minister vast te stellen regelen voor ter veiling aangebrachte artikelen, die niet den vastgestelden minimumprijs opbrengen of hebben opgebracht, eveneens de garantie-regeling van toepassing is, gaat over tot de orde van den dag.” Hij drong aan op spoedige maatregelen om te voorkomen, dat vele tuinders zouden worden afgeslacht door executies wegens het niet betalen van de hypotheekrente en stelde, in verband met het arrest van den Hoogen Raad, dat tuingrond niet onder de Crisispachtwet valt, een derde motie voor: „De Kamer, van oordeel, dat het gewenscht is, dat de Crisispachtwet ook van toepassing worde op den tuinbouw, verzoekt den minister van Economische Zaken en Arbeid met zijn ambtgenoot van Justitie in overleg te willen treden ten einde de totstandkoming eener wijziging in bovenstaanden geest ten spoedigste te bevorderen. Hiemstra bepleitte een wijziging van een der bepalingen van het plan van uitvoering, om te voorkomen, dat de steunregeling verdere daling der arbeidslouwen zou kunnen bevorderen. K. ter Laan drong aan op spoedige hulpverleening aan de boomkweekers (18 Nov.). Bij de replieken, constateerde Duys, dat het blijktens de rede van den minister, mede aan den agrarischen specialist der Anti-Revolutionaire fractie, den heer Van den Heuvel, te wijten was, dat verleden jaar geen steunregeling is getroffen. Hij bestreed de bewering van den Vrijzinnig-Democraat mr. Oud, dat door hem het voor de steunregeling noodige bedrag zou zijn genoemd; hij en Hiemstra toonden aan, hoe onjuist een andere bewering van mr. Oud was, nl. dat uit de welgering der Sociaal-Democraten om

zitting te nemen in de Commissie inzake een gedeeltelijke vervanging van de uitkeeringen in geld door uitkeeringen in natura zou blijken, dat zij niet wilden medewerken tot een onderzoek naar de mogelijkheid eener betere distributie van de tuinbouwproducten. Na een bevredigende toezegging van den minister werd de 3e motie ingetrokken: de beide andere moties werden verworpen. (22 Nov.).

Het gewijzigde opcenten-ontwerp van minister De Geer, dat nu veranderd was in een tijdelijke heffing van opcenten op de invoerrechten van goederen, die hier te lande niet vervaardigd worden, op den bier- en op den suikeraccijns, werd bestreden door IJzerman, die betoogde, dat de wijziging de bezwaren, die met de handelspolitiek verband hielden, wel nagenoeg geheel had weggenomen, doch dat wetsontwerp toch voor ons onaantvaardbaar was, omdat het een schadelijken invloed zou hebben op het bedrijfsleven in ons land en in Indonesië en vooral omdat het een nieuwe verzwarende van den belastingdruk op de ingezetenen met kleine inkomens en groote gezinnen zou brengen. (22 Nov.). Onze fractie stemden vóór de amendementen tot schrapping van de opcenten op het invoerrecht op thee en tot halvering van het aantal opcenten op het invoerrecht en op den accijns op bier, en tegen het wetsontwerp (23 Nov.). Drop toonde bij een suppl. begrooting betreffende *credietverleening ten behoeve van de haringvisserij* aan, dat, hoewel thans hulpverlening inderdaad noodig is, de moeilijkheden in dit bedrijf voor een groot deel niet een gevolg van de crisis zijn, en dat de voorgestelde steunregeling onvoldoende waarborgen biedt; hij waarschuwde tegen een herhaling van de Kon. Holl. Lloyd-historie, keurde het af, dat geen voorziening voor de arbeidsvoorwaarden der zeelieden getroffen was, en protesteerde tegen het denkbeeld om de onverkoopbare haring onder de werklozen te distribueeren. (24 Nov.).

Het ontwerp tot wijziging der Lager-onderwijswet 1920, het *noodwetje-Terpstra*, werd door K. ter Laan als een schijnmoedwet gekarakteriseerd, daar het vóór 1935 geen noemenswaardige bezuiniging kon brengen. Hij stelde in 't licht hoe weinig van de bij de Pacificatie en door de wet-De Visser van 1920 beoogde verbetering van het onderwijs terecht was gekomen, hoe dit ontwerp, door de verslechtering van de leerlingenschaal, weer het volksonderwijs trof en een uiting van een hatelijke klassenpolitiek was, hoe het aan de gemeenten, die het onderwijs zoo goed mogelijk willen maken, nieuwe lasten op zal leggen, en hoe juist in dezen tijd uitbreiding van den leerplicht en andere verbeteringen dringend noodig zijn. Van Zadelhoff kwam op tegen den trap, dien de Vrijheidsbondsche mej. Westerman aan den Bond van Nederlandsche Onderwijzers had gegeven en betoogde, dat de ontwikkeling van het onderwijsbeleid ten aanzien van de grootte der klassen sinds 1920 in een verkeerde richting is gegaan en dat door de nu voorgestelde wijziging, het volksonderwijs in het hart wordt getroffen. (24 Nov.). Suze Groeneweg verdedigde het beginsel der Pacificatie tegen een aanval van Wijnkoop, doch wees er tevens op, dat het voor een groot deel van de voorstanders van het bijzonder onderwijs en met name van hun bereidheid om tot vermindering van nooddelooze uitgaven mede te werken, zal afhangen of wij voorstanders van de financieele gelijkstelling zullen kunnen blijven. Zij kwam er tegen op, dat men nu voornamelijk besnoeien gaat op het eenige onderwijs, dat de meerderheid der kinderen geniet, en constateerde, dat het Comité van Actie bovendien een betere bezuinigingsmethode, n.l. het tegengaan van verdere versnippering, had aangegeven. Zij critiseerde de bepalingen inzake de wachtregeling, welke uiterst onbillijk zijn t.a.v. reeds vroeger op wachtgeld gestelde gehuwde onderwijzeressen. K. ter Laan zette in zijn repliek eenige misvattingen recht. (25 Nov.). Onze fractie stemde tegen de belangrijkste artikelen van het wetsontwerp en tegen het geheele ontwerp. (29 Nov.).

Naar aanleiding van een ingekomen telegram betr. de straffen opgelegd aan bestuursleden van den Bond van Marineschepelingen wegens een *aansporing aan de vrouwen tot deelname aan de November-demonstratie*, vroeg Albarde het woord om te protesteeren tegen die buitengewoon ergerlijken strafmaatregel, dien hij het sluitstuk van de regeeringsactie tegen onze betooging noemde. Hij stelde een motie voor: „De Kamer, van oordeel, dat herziening van de straffen opgelegd aan de militaire leden van het bestuur van den Bond van Marine-schepelingen gewenscht is, gaat over tot de orde van den dag.” Hij vereenigde zich met het voorstel van den Voorzitter om deze motie op een nader te bepalen tijdstip te behandelen, mede omdat de Minister van Defensie niet aanwezig was. Het optreden van den Communist De Visser, die ook deze gelegenheid meende te moeten gebruiken om de Sociaal-Democratie aan te vallen, leidde tot een voorstel van den Voorzitter, om dien afgevaardigde voor dien dag den toegang tot het Kamergebouw te ontzeggen. Met uitzondering van Schaper, stemde onze fractie tegen dat voorstel, mede omdat zij

niet aan een Kamerlid de gelegenheid wilde zien ontnomen, zijn stem tegen het ontwerp-Terpstra uit te brengen (28 Nov.).

Bij een suppl. Indische begrooting, een maatregel in verband met *afschaffing der poenale sanctie*, wees Cramer erop, dat in de desbetreffende ordonnantie een wijziging was aangebracht, waardoor de poenale sanctie de voorkeur uit gegooid, maar door de achterdeur weer binnengehaald werd, hij verkreeg te dien aanzien een bevestigende toezegging van den Minister. Hij motiveerde zijn stem tegen een andere suppl. begrooting betr. de verlenging van de tijdelijke heffing van 50 opcenten op de Indische invoerrechten. (2 Dec.).

Bij het ontwerp, om o.a. de rijksbijdragen aan Invaliditeits-, Onderdoms- en Alg. Burg. Pensioenfonds te verminderen en de Regeering de bevoegdheid te geven tot ruimer verhaal van de premie voor eigen pensioen, kwam J. ter Laan op tegen het plegen van overleg met enkele organisaties, tegen de verhooging van de pensioenkorting van 3 tot 8 percent enz., waardoor de Regeering opnieuw het overheids-personeel een adering wilde doen ondergaan; hij diende de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel, dat het niet gewenscht is tot dekking van het crisistekort een verlaging toe te passen op de inkomsten van het rijkspersoneel, noodigt de Regeering uit van de voorgenomen inkomstenverlaging af te zien.”, welke motie verworpen werd. Kupers bestreed de vermindering van de rijksbijdrage aan het Invaliditeitsfonds, als een voor de positie van dat fonds en de werking der Invaliditeitswet gevaarlijke maatregel, waardoor bovendien de kans op de dringend noodige verbetering voor de zorg voor de ouden van dagen voorloopig verkeken zou zijn. Onze fractie stemde tegen de artikelen betr. de vermindering der storting in het Invaliditeitsfonds en het ruimere verhaal van de pensioenpremie, en tegen het geheele wetsontwerp (2 Dec.).

Van Braambeek verdedigde het wetsontwerp tot *naasting van eenige spoorwegen*, de opheffing van het lijntje Zwolle—Blokzijl, waarbij hij er op wees, dat dat de Staat dan andere wijze in de verkeersbehoeften van deze streek diende te voorzien (2 Dec.). Bij het wetsontwerp inzake een *verlenging der vleesch-contingenteering* kwam IJerman op tegen den drang tot sterkere beperking van den invoer en constateerde hij, dat nu, in verband met de regeling met Denemarken de tegenwoordige contingententeering geen ernstige nadeelen kon opleveren, de ervaring toch de voorspelling bevestigd had, dat zij onzen veeboeren al heel weinig zou helpen (6 Dec.).

K. ter Laan sprak bij een suppl. begrooting betr. *steun aan mobilisatie-slachtoffers* zijn afkeuring uit over het optreden van den Bond van Mobilisatie-slachtoffers maar wees er tevens op, dat de toestand thans nog onbevredigend is en stelde de volgende motie voor: „De Kamer, van oordeel dat in het stelsel der wet op de mobilisatie-invaliden geen bevrediging kan worden bereikt, noodigt de Regeering uit te bevorderen, dat de rechten van de mobilisatie-invaliden en van hun weduwen en weezen geregeld worden bij een afzonderlijke pensioenwet.” welke motie verworpen werd (6 Dec.). De Vries—Bruins verklaarde, dat zij, in verband met toenemend aantal ongevaccineerden, slechts met bezwaard gemoed voor het wetsontwerp tot *verlenging van de opschorting van den indirecten vaccinedwang* kon stemmen en dat op den duur verplichte vaccinatie voor kinderen beneden één jaar noodzakelijk zou worden (6 Dec.). Van Braambeek toonde bij de *Postbegrooting* aan, dat de wijze, waarop in dit ook tijdens de crisis winstgevend bedrijf thans door inkrimping van bestellingen, posttreinen enz., bezuinigd wordt, de positie van dit bedrijf ondermijnt en betoogde, dat het gewenscht zou zijn, in verband met de te groote verliezen, welke de K.L.M. opleverde, de weekvluchten tot veertiendaagsche terug te brengen; Faber trad voor de belangen van verschillende categoriën van het personeel in het krijg (6 Dec.). Vóór de stemming over deze begrooting legde Van Braambeek namens de fractie deze verklaring af: „Ofschoon wij ernstige bezwaren hebben tegen het beleid van den Minister op radiogebied, inzonderheid wat betreft zijn beslissingen omtrent den 8sten November, kunnen wij ons met de hoofdlijnen van het radiobeleid van den Minister, voor zoover het tot nu toe is geweest, in het algemeen vereenigen en zullen wij onze stem aan de begrooting ditmaal nog niet onthouden, al zullen wij ons ten krachtigste verzetten, als de Minister zou beginnen uitvoering te geven aan zijn gisteren uitgesproken voornemen om de politiek uit den aether te bannen” (7 Dec.). Van den Bergh bestreed het voorstel van den voorzitter om het gewijzigde ontwerp betr. *reorganisatie van rechtbanken enz.* vóór het Kerstrecès te behandelen; het voorstel werd verworpen (14 Dec.). Schaper drong aan op uitvoering van de conclusie op het adres-Mestral de Combremont (14 Dec.).

Vliegen betoogde bij het wetsontwerp tot tijdelijke heffing van opcenten op de

gemeentefonds- en de vermogensbelasting, dat de tegen de onzerzijds bepleite heffing-in-eens een verhooging der successiebelasting aangevoerde bezwaren niet afdoende waren en begroette het wetsontwerp als het eenige van de regeeringsvoorstellen, dat een heffing naar draagkracht brengt. Hij toonde aan, dat het amendement-Fleskens betr. kinderattrek van de opcenten voor de arbeidersgezinnen vrijwel niets betekende en verdedigde een amendement om de progressie in de opcenten op de gemeentefondsbelasting te doen beginnen bij de inkomens boven f 10.000 i.p.v. eerst bij die boven f 30.000. Hij protesteerde tegen het dreigement van minister De Geer bij aanneming van dit amendement het wetsontwerp te zullen intrekken; toen bleek, dat de meerderheid der Kamer voor dat dreigement zou zwichten, trok hij zijn amendement in (15 Dec.). De Vries—Bruins wees bij de *interpellatie-Ketelaar* over de onderhandelingen betr. de *Amsterdamsche Vroedvrouwenschool*, op de groote activiteit, waarmee de Amsterdamsche arbeidersvrouwen voor het behoud dezer instelling waren opgekomen en op de noodzakelijkheid van verbetering van de positie der vroedvrouwen en van de voorziening der verloskundige hulp (15 Dec.). Drop merkte bij de *begroting der Staatsmijnen* op, dat de Nederlandsche mijnen hun productie nog steeds opvoeren, terwijl bijna in alle andere landen inkrimping der kolen-productie plaats vindt, en dat ook in verband daarmede internationaal overleg inzake de productie, dat vroeger alleen van onze zijde bepleit werd, dringend noodig blijkt. Hij besprak de positie, en de vooruitzichten van het mijnbedrijf in ons land, critiseerde het ontbreken van behoorlijk overleg met de arbeidersorganisaties en waarschuwde tegen beperking van het staatstoezicht op de veiligheid (19 Dec.).

Bij de *Zuiderzeefonds-begroting* oefende Duys scherpe critiek uit op het sollen met de belangen der Zuiderzeevisschersbevolking, door een uitvoering van de Zuiderzeesteunwet van 1925, die bijna nog slechter is dan de wet zelve, en op het optreden van den heer Duymaer van Twist, die nu met een motie dreigde, terwijl hij vroeger, wanneer onzerzijds moties werden ingediend, een motie waardeloos noemde. Suze Groeneweg drong er op aan, in de Wieringermeer niet meer woningen te bouwen, die zelfs niet aan matige eischen voldoen. Van der Waerden stelde in het licht, dat inzake het beheer en de uitgifte van gronden van den Wieringermeerpolder, de Regeering tot dusverre niet had gehandeld in overeenstemming met zijn 12 Februari 1932 door haar aanvaarde motie; hij hield een krachtig pleidooi voor voortzetting van de Zuiderzee-inpoldering en verlangde van minister Reijmer haring of kuit omtrent diens voornemens (20 en 21 Dec.).

IJzerman wees er op, dat de *contingenteering van schoeisel* niet een sterke verlaging der loonen had voorkomen en verzette zich tegen het ontwerp betr. de verlenging dier contingenteering, omdat hierbij ook een onverdedigbare beperking van den invoer van schoeisel, niet hoofdzakelijk uit leer of uit rubber vervaardigd, plaats had (22 Dec.). Cramer trok ten velde tegen den suppl. Indische begroting betr. de invoering van een motorvoertuigenbelasting op Java en Madoere (22 Dec.).

Van der Heide bestreed het wetsontwerp tot *tijdelijke beperking van het ter beschikking van de Regeering stellen van psychopathen, die misdrijven hebben begaan*, dat z.i. ter wille van de bezuiniging, de belangen der samenleving en de rechtvaardigheid t.o.v. de psychopathen benadeelde. De beoogde beperking werd door de aanneming van een amendement, op haar beurt eenigszins beperkt. Met uitzondering van De Vries—Bruins stemde onze fractie tegen het wetsontwerp. (22 Dec.) Drop kwam bij de *Wegenfondsbegroting* er tegen op, dat de rijksbijdrage aan dit fonds, die oorspronkelijk f 5 miljoen was, maar verleden jaar tot f 4 miljoen werd verminderd, voor 1933 tot f 1½ miljoen zou worden teruggebracht, en pleitte voor spoedige oplossing van de kwestie der spoorwegovergangen en voor verbetering van diverse wegen in Zeeland. J. ter Laan kwam op tegen het denkbeeld om den bouw van bruggen aan particularieren, wien het recht van tolheffing zou worden verleend, op te dragen. Hij drong aan op den bouw, van Rijkswegen, van eenige bruggen en op het doen verdwijnen van eenige verkeersmisstanden en den aanleg van eenige wegen in Zuid-Holland. (22 Dec.) Hij trok ten velde tegen het wetsontwerp betreffende *salariskorting voor de ambtenaren, wier wedde bij de wet wordt geregeld*, en beoogde, dat er geen georganiseerd overleg, maar een konkelpartij van de Regeering met eenige organisaties had plaats gehad. (23 Dec.). K. ter Laan vestigde bij de conclusie op een adres nogmaals de aandacht op de gebreken van de bestaande regeling voor den steun aan *mobilisatieslactoffers*.

Hiemstra wees er bij het wetsontwerp tot *wijziging der Tarwewet* op, dat er bij steunmaatregelen voor den landbouw gezorgd dient te worden, dat ook de landarbeiders hun deel krijgen van de voordeelen, welke uit dien steun voortvloeien. Daar hij de

te dien aanzien door minister Verschuur gedane toezegging niet voldoende achtte, diende hij de volgende motie in: „De Kamer, van oordeel, dat verdere daling van de loonen der landarbeiders moet worden voorkomen, noodigt de Regeering uit, te bevorderen, dat in de reglementen van de Gewestelijke Tarwecentrales de bepaling wordt opgenomen, dat de aangeslotenen bij deze centrales de loonen hunner arbeiders niet mogen verlagen en dat loonsverlagingen, na 1 December 1932 ingevoerd, ongedaan moeten worden gemaakt.” Deze motie werd verworpen. Onze fractie stemde unaniem tegen het wetsontwerp nadat Van der Sluis de volgende verklaring had afgelegd: „In 1930 heb ik mijn stem aan de Tarwewet onthouden. Hoewel ten volle bereid om de tarwe-verbouwers te steunen, deugde naar mijn oordeel het systeem niet. In plaats van de lasten naar draagkracht over de bevolking te verdeelen, werden ze in hoofdzaak gelegd op de schouders van de minst-draagkrachtigen. Dit wetsontwerp beoogt het systeem van 1930 te versterken. Het bezwaar, in 1930 aangevoerd, klemt thans nog meer, omdat het minst-draagkrachtige deel van ons volk nog meer dan toen onder de gevolgen van de crisis en onder de gevolgen van vele regeeringsmaatregelen gebukt gaat. Bovendien weigert de Kamer er aan mede te werken, dat aan de loonsverlagingen van de landarbeiders een einde wordt gemaakt. Op deze gronden zullen de Sociaal-Democraten hun stem aan dit wetsontwerp niet kunnen geven.” (23 Dec.).

De Secretaris der Soc.-Dem. Tweede Kamerfractie,
A. W. IJZERMAN

Verslag van de werkzaamheden der Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie in het jaar 1932.

In de samenstelling onzer fractie kwam geen verandering: bij de verkiezingen in de twee kringen Zuid-Holland en Gelderland—Overijsel—Groningen—Drente werden al onze zittende leden herkozen. In de kringen onzer tegenstanders hadden enkele wisselingen plaats, waarvan o.a. de verkiezing van eenige katholieke democraten het gevolg was. Of deze verandering, blijkbaar door het r.k. kiezerscorps gewild, van eenigen beteekenenden invloed zal zijn, moet de tijd nog uitmaken.

De pachtwetten.

Wij begonnen het jaar 1932 met de behandeling der wetten over de regeling van de pacht en de instelling van pachtcommissies.

Van vele zijden werden deze wetsvoorstellen scherp aangevallen; men zag er een aanslag in op het eigendomsrecht, betoogde zelfs, dat hierdoor de goede verhouding tusschen pachter en verpachter zou worden verstoord, wenschte op het platteland toestanden van voortdurende eerbiedige dankbaarheid terug, enz.

Voor onze fractie verdedigde R u g g e de zaak, hij keerde zich in het bijzonder tegen hen, die de z.g. patriarchale verhoudingen op het land willen bewaren, terwijl in waarheid de bevolking in sommige streken nog absoluut afhankelijk is van den eigenaar van den grond. Het remissierecht en het recht op vergoeding, en vooral het combinatierecht wees hij als noodzakelijk aan.

De verdediging van de regeeringstafel was vrij mat, waarna de wetten werden verworpen. Behalve onze 11 stemmen, gaven ook eenige katholieken en de vrijzinnig-democraten er hun stem aan.

Muziekauteursrecht.

Bij het sterk bestreden wetsontwerp over bemiddeling in zake muziekauteursrecht, was onze fractie verdeeld. H e r m a n s en W i b a u t namen het op voor de S.A.C.E.M.; zij achtten deze wet verkeerd terwijl M e n d e l s de meening van de meerderheid onzer fractie weergaf, die het ontwerp aanvaardde, niet het minst, omdat ook de belanghebbenden bij het toezicht betrokken zullen zijn.

De wet werd aangenomen met 14 stemmen tegen, waaronder 4 van onze partijgenooten.

Tijdelijke korting van salarissen.

Onze fractie stemde tegen het wetsontwerp, dat de jaarwedden van den Raad van State, de Algemeene Rekenkamer en de rechterlijke macht tijdelijk verminderde. Onzerzijds spraken O s s e n d o r p en M o l t m a k e r daarover. De eerste kwam in het algemeen op tegen de aantasting van ambtenaarssalarissen, omdat in dit wetsontwerp het beginsel van verlaging lag vastgesteld, en deze dus na aanneming op alle lagere groepen kon worden toegepast.

M o l t m a k e r maakte bovendien van deze gelegenheid gebruik om te wijzen op de misbruiken in zake dubbele pensioenen, die naast zeer hoge rijksalarissen worden genoten. Hij noemde dit gepatenteerde corruptie, die de regeering toelaat.

M i n i s t e r d e G e e r verdedigde het wetsontwerp, en vertelde o.a., hoe velen bij hem haïden aangedrongen op een belangrijk grootere korting der ambtenaars-salarissen; dat deze verlaging dus wel aannemelijk was. Wat de oopenhooping van salarissen en pensioenen betreft, dit achtte hij meer een zielkundige kwestie; aan de schatkist zou deze verandering in dezen niet zoo heel veel inbrengen.

De behandeling der begrooting voor 1932.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

Op 2 Maart werden deze aangevangen.

W i b a u t besprak de financieele politiek van de regeering, ook ten opzichte van den werklozensteun en de werkverruiming. Ook behandelde hij de mogelijkheid van een progressieve crisisbelasting, zoodat niet alleen de ambtenaren de lasten moeten

dragen. Uitvoerig toonde hij daarnaast aan, hoe noodzakelijk het voor de regeering is, om zich reeds nu te verdiepen in een nieuwe constructie van het bedrijfsleven, wanneer straks weer meer normale tijden zullen zijn aangebroken. In verband daarmee wees hij de regeering ook als taak toe een bijzondere regeling betreffende de geldcirculatie en het geld-credietwezen, dit naar aanleiding van het octrooi van de Nederlandsche Bank.

Mendels had de politieke beschouwing voor zijn rekening. Hij stelde o.a. de vraag, of het kabinet in vele gevallen eigenlijk niet steunt op den Vrijheidsbond — getuige o.a. de verworpen Pachtwet — terwijl zij heet te steunen op de rechtsche partijen, en hij haalde hierbij aan de verwoede uitingen der katholieke boeren en tunders. Vervolgens steide hij den waanzin van het teveel-en-toch-te-weinig in het licht en haalde een fel artikel daarover van Henri Polak aan, die men in de Eerste Kamer wel eens voor het toppunt van bezadigheid houdt. Tegenover de conservatieve sprekers verdedigde hij op socialisme gerichte „Planwirtschaft“, verweet aan de tegenstanders, dat zij de maatschappij in dit slop hadden gebracht, en hoopte, dat het eindelijk zou komen tot een: „Fort mit euch, das Haus ist uns.“

Hermans richtte zich daarna tegen de regeering, daar deze de autonomie van de gemeenten heeft aangetast. De gemeentebesturen worden nu aan handen en voeten gebonden; niet het minst wordt dit gevoeld bij het Burgerlijk Armbestuur en Maatschappelijk Hulpbetoon.

Oudegeest verdedigde zich tegenover aanvallen op hem gedaan en constateerde daarbij, dat de heeren wel over de crisis klagen, maar geen verbetering willen aanbrengen. De regeering geeft evenmin economische voorlichting, waarom zoo dikwijls gevraagd is. Het blijkt, dat wat de arbeidersklasse zooveel tientallen jaren is voorgehouden: de hooge heeren zijn bekwaam om alles in orde te houden, onjuist is. De arbeiders beginnen nu in te zien, hoe al die heeren, welke in loonsverlaging de redding zien, er niets van weten.

De ministers Ruys en De Geer beantwoordden de gehouden redevoeringen, zonder dat er bij de regeering meer activiteit bleek om de crisis-problemen op te lossen.

Binnenlandsche Zaken en Landbouw. Hierbij klaagde Hermans over het onjuiste optreden van de burgemeesters van Hasselt en Buurmalsen, de eerste omtrent schending van het postgeheim, de tweede wegens mishandeling. Ook besprak hij de zaak van de Heerlensche Burgerwacht in Zuid-Limburg.

Polak sprak zich uit voor verstandige vereeniging van gemeenten, zooals in het Gooi had moeten geschieden. Hoofdzakelijk echter was zijn rede gewijd aan de afwezigheid van zorg voor de jeugdige werkloozen, en daarna aan den toestand van werklooze volwassen arbeiders, wanneer alleen hun inwonende kinderen iets verdienen of steun genieten. Aan de hand van zijn dagelijksche ervaring deelde hij iets mede van de vreeselijke toestanden, waaronder thans duizenden leven, terwijl de regeering door haar maatregelen elken keer deze toestanden nog slechter maakt. Het viel hem moeilijk daarover in gematigde taal te spreken.

Rugge klaagde over de dikwijls onredelijke toestanden bij de werkverschaffing, o.a. de onzindelijkheid, maar ook de loonberekening, waarbij veel willekeur is. Ook vroeg hij steun voor de landarbeiders, de pachters en de hypotheekboeren, die zoo goed als niet van den wettelijken steun aan den landbouw profiteren.

Minister Ruys verdedigde zijn beleid en gaf ongeveer geen enkel bezwaar toe.

Arbeid, Handel en Nijverheid. Wibaut bepleitte wederom de wenschelijkheid van een Industriebank, die bij verbetering in de conjunctuur veel industrieele ondernemingen op gang zou kunnen helpen. Wat de volkshuisvesting betreft, wees hij er op, dat de Woningwet bij gebrek aan voorschot niet behoorlijk kan worden uitgevoerd. De bijdragen voor woningen voor groote gezinnen zijn veel te gering, terwijl zij eerst gelden voor gezinnen met 6 of meer kinderen. Zoo uitgevoerd is deze steun slechts schijn.

Danz bepleitte loyale en royale toepassing van het Werkloosheidsbesluit; de werklooskassen, die in dezen tijd haast niet kunnen blijven functioneeren, dienen door de regeering te worden gesteund. Daarbij moeten gemeentebesturen soms heel lang wachten op beslissingen uit Den Haag, wat voor de kassen meer dan onaangenaam is. Met den werkloosheidsdienst is op deze wijze moeilijk samen te werken. In hetzelfde verband wees hij op het ongerijmde, om nog niet eens de 48-urige werkweek te willen ratificeeren, terwijl men aan alle arbeiders zelfs geen 40-urige werkweek kan bezorgen.

C. Pothuis—Smit verweet den Minister, in vroegere jaren, toen er reeds op werd aangedrongen en destijds door den Minister hulp was toegezegd, niet te hebben ingegrepen om den toestand te verbeteren der kinderen in de veenkolonien, wier moeders landarbeid verrichten. Nu beroept de Minister zich op den slechten tijd, die het onmogelijk maakt Welke waarde moet men dan aan zulke toezeggingen teekennen?

Polak sprak over de werkloosheidsverzekering, in het bijzonder in verband met het prae-advies van I. Keesing, waarin hij een rationeel denkbeeld als grondslag zag: een algemeene, verplichte werkloosheidsverzekering. Voorts klaagde hij over de vele buitenlandsche musici hier te lande, terwijl onze eigen musici werkloos zijn.

Minister Verschuur zegde toe aandrang uit te oefenen in de gevraagde richting bij de Vereeniging „Opbouw Drente” en „Opbouw Groningen”. Verder was hij van meening, dat zijn Departement economisch beter geoutilleerd was dan te voren. De rechtspraak in zake de werkloosverzekering heeft zijn aandacht, evenals de buitenlandsche musici, evenals de woningbouw, evenals vele andere dingen. Bevredigend was het niet.

Financiën. Bij dit hoofdstuk wees Mendels op de noodzakelijkheid om, zeker in deze tijden, over te gaan tot een belasting op goederen in de doode hand.

Moltmaker vestigde de aandacht op het kantoor der directe belastingen te Utrecht, dat nog noodgebouw is. De bouw zou aan een groot aantal bouwvakarbeiders werk geven.

Minister De Geer kon de urgentie van beide zaken niet inzien.

Justitie. Bij dit hoofdstuk vroeg Mendels om een algemeene regeling tot stand te brengen van het instituut: stichting. Daarvan moet een register komen, met gepubliceerde statuten. Verder wenschte hij verandering van Art. 238, 2e lid, van het Wetboek van Strafvordering, waardoor vele eenvoudige beklagden dikwijls in de war worden gebracht. Ook verzette hij zich tegen de „contingenteering” van de kinderrechtspraak; deze wordt n.l. noor nieuwe maatregelen zeer beknot. Op deze wijze wordt het sociale effect van de Kinderwetten niet bereikt. Op dit gebied mag daarom niet veel worden bezuinigd.

C. Pothuis—Smit vroeg naar een onbevooroordeelde rechtspraak in de zaak-Kröller, waarin een zoo bekend Nederlander was betrokken. Verder behandelde zij de kwestie der dienstweigeraars, die volhielden mishandeld te zijn in de bijzondere strafgevangenis te Scheveningen. Ten slotte weer zij op de gebreken, die aan de rijks- en particuliere opvoedingsgestichten kleven, naar aanleiding van een verschenen rapport van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenvoeding en Weldadigheid, en gaf daarbij de particuliere inrichting Zandbergen te Amersfoort als voorbeeld, hoe het wel moet.

Hermans vroeg verschillende verbeteringen in de strafcel, o.a. de stoel in plaats van de kruk. Ook wenschte hij zekerheid te verkrijgen omtrent de kwestie, of ambtenaren het insigne van het gebroken geweertje tijdens hun functie mogen dragen.

Minister Donner verdedigde art. 238 van het Wetboek van Strafvordering, verdedigde de inperking van het werk van de kinderrechtters, zeide, dat de zaak-Kröller zonder aanzien des persoons wordt onderzocht, dat aan de dienstweigeraars niets kwaads onverdiend is geschied.

Waterstaat. Het was Moltmaker, die bij deze begrooting opmerkingen maakte over: Vervoerwezen in Nederland, scholing van het spoorwegpersoneel, mede in verband met de veiligheid, dienst en rusttijden van dit personeel, positie van de tramondernemingen en haar personeel, stoombootdienst Enkhuizen—Stavoren. In het algemeen noemde hij den toestand van het vervoerwezen in Nederland chaotisch; iedere richtlijn ontbreekt. Hij wenschte voor de noodige verbeteringen — een Vervoerraad, als de commissie-Patijn wil, kan hiervoor niet geschikt zijn — een werkcommissie van beperkten omvang, bijgestaan door deskundigen, zoodat zij in staat zal zijn den Minister de algemeene richtlijnen te verschaffen van alles wat op het vervoerwezen betrekking heeft. Zoo kan een werkelijke ordening van het vervoer geschieden. Hij wees daarbij naar de beginselen, neergelegd in de memorie van de Ned. Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel, naar aanleiding van een vragenlijst van de Staatscommissie.

Rugge vroeg verbetering van den weg Assen—Meppel langs de Smildevaart, waar zooveel ongelukken gebeuren. Ook sprak hij over de tolheffing, meer speciaal de watertollen in het Noorden, die hij ten behoeve der schipperij gaarne verminderd of opgeheven zag.

Minister Reymers beloofde de verschillende dingen te zullen nagaan, in het bijzonder het rapport-Patijn.

Onderwijs. Ossendorp somde op al wat aan het onderwijs, speciaal aan het lager onderwijs ontbreekt: uitbreiding van leerplicht, regeling van het voorbereidend onderwijs, beter onderwijs voor de niet meer leerplichtige jeugd, verbetering van de onderwijzers-salarissen. In plaats daarvan worden slechts maatregelen genomen en voorbereid, die het onderwijs schaden. Ook de lichamelijke opvoeding wordt niet voorbereid; evenmin komt er iets van de verbeterde opleiding der onderwijzers.

Minister Terpstra verdedigde zich door op de moeilijke omstandigheden te wijzen.

Buitenlandsche Zaken. Vooral de onderhandelingen met België werden hierbij besproken. Onzerzijds sprak De Zeeuw, die èn als Nederlander èn als Rotterdammer zeide te spreken. Hij beklagde zich over de weinige aandacht, die de regering aan de Rotterdamse havens heeft gegeven. Evenwel vertrouwde hij, dat de regering haar standpunt van 1929 in zake het kanaal naar het Hollandsch Diep zou blijven innemen en hij weigerde zich door redevoeringen en krantenberichten noodeloos ongerust te laten maken.

Wibaut sprak de verwachting uit, dat de regering zich in de toekomst niet meer uitsluitend zal laten leiden door een eng en dikwijls slechts vermeend nationaal belang. Gewenscht leek het hem, dat de regeringen van Nederland, België en Duitsland met de groote havensteden en de vervoersondernemingen te land en te water een regeling zouden treffen ten opzichte van de tarieven, zoodat voor de drie landen de meest economische exploitatie werd verkregen. Verder keerde hij zich sterk tegen de algemeene economische vijandschap, die het herstel van de wereld in den weg staat.

Minister van Beelaerts van Blokland herhaalde, dat de regering hangende internationaal overleg niet kan deelnemen aan openbare discussies, omdat daardoor het verkrijgen van een bevredigende oplossing nog moeilijker zou worden. De afwikkeling werd naar een later tijdstip verschoven. Het streven naar economische toenadering tusschen de beide landen stond op het oogenblik meer op den voorgrond.

Defensie. C. Pothuis—Smit bracht verschillende bezwaren naar voren betreffende het loodswezen, wat de arbeidsvoorwaarden en de pensionneering betreft. Verder vroeg zij, of de minister reeds geslaagd was in de toegezegde pogingen om de oud-gepensioneerde militairen met de oud-gepensioneerde burgerambtenaren gelijk te stellen. Vooral sprak zij over de houding van den minister tegenover de voorstanders van nationale ontwapening, over de bescherming tegen lucht- en gasaanvallen waar geen gemeente aan wil, noch aan kan beginnen en in het bijzonder over de particuliere wapenindustrie, die zich door de hulp van de regering hoe langer hoe meer uitbreidt. Zij kwam tot de slotsom, dat de Nederlandsche regering nationaal, en als het er op aan komt, ook internationaal niet den vrede, maar den oorlog bevordert.

Minister Deckers verdedigde de particuliere wapenindustrie, bleek daarvan het gevaar niet in te zien, wenschte zich evenwel niet te verdedigen tegen de beschuldiging, dat hij de vredesgedachte niet zou bevorderen.

Onze fractie stemde tegen deze begrooting.

Het Zuiderzeefonds. De begrooting van het Zuiderzeefonds gaf Polak aanleiding om nogmaals te wijzen op de z.i. twijfelachtige theoretische berekeningen. Hij bleek niet gerust te zijn, of de afsluitdijk het houden zou bij zware noord-westerstormen. Daarbij worden er slechts betrekkelijk weinig menschen in den Wieringermeerpolder te werk gesteld, dus in dit opzicht achtte hij het voordeel ook gering.

Minister Reymers bleek nog geen definitief plan te hebben. Het gaat er om, of er geld is en of er behoefte is aan meer cultuurgrond.

Onze fractie stemde, op Polak na, voor deze begrooting.

Gooisch Natuurreservaat.

Polak was dankbaar voor de stichting van dit Natuurreservaat, dat ongeveer 1550 H.A. groot is. Hij beval de belangen van de erfgooiers bij den Minister aan en hij waarschuwde tegen verdere bebouwing van Gooische gemeenten en tegen den aanleg van een noodeloozen nieuwen weg, die colonnes van auto's zal doen verschijnen, welke de rust van de heide wegnemen.

Dekking van het verlies van de Nederlandsche Bank.

De Zeeuw meende, dat de vorm, dien de regeering gekozen heeft om de Nederlandsche Bank te helpen, in strijd is met een goede opvatting van financieel beheer. Bij de hernieuwing van het octrooi kan over de wijze van handelen verder worden gesproken. Evenwel kan reeds nu worden gezegd, dat salarissen en tantièmes tot f 100.000 toe, onverantwoordelijk zijn.

Minister De Geer antwoordde o.a., dat voortaan het directeurssalaris niet boven de f 60.000 zal gaan.

Onze fractie stemde tegen deze wet.

Tijdelijke korting op de uitkeeringen aan de gemeenten.

Wibaut verzette zich namens onze fractie fel tegen dit wetsontwerp; hij was van oordeel, dat de regeering het moreele recht mist om de uitkeering, neergelegd in de wet van 1929, te verminderen. Geen crisisuitgaven geven haar het recht, om nu de gemeenten te dupeeren met de bijvoeging, dat loonen en salarissen maar verlaagd moeten worden.

Minister De Geer bleek de zaak wel rechtmatig te achten.

Onze fractie stemde tegen, met drie katholieken en den heer De Vlugt.

Indische begrooting.

Op 1 en 2 Januari behandelde de Eerste Kamer de Indische begrooting voor het jaar 1932.

Danz besprak de financieele moeilijkheden, waarin Indië zich op het oogenblik bevindt, waarvan mede-oorzaak gelegen is in het feit, dat men in goede jaren niet heeft geprofiteerd van de enorme winsten, welke in de particuliere bedrijven zijn gemaakt. Hij drong aan op een beteren loonstandaard, op beteugeling van den kinderarbeid, op voorziening in den woningnood, op uitbreiding van het onderwijs. Daarbij zullen nieuwe bronnen van levensonderhoud moeten worden gezocht, om de sterk groeiende bevolking aan werk te helpen, want de werkloosheid is ook in Indië een probleem geworden, dat eveneens voor de Europeanen geldt, daar ontelbare Nederlandsche employe's zijn ontslagen.

Moltmaker keerde zich tegen de hem voorafgegane sprekers, de heeren Fock en De Savornin Lohman, die over een mogelijk Staatsbankroet van Indië hadden gesproken. Hiervan kan in ieder geval dan slechts de regeering van de laatste tijden schuld dragen. Hij gaf daarna voorbeelden van de ontoereikende hygienische voorzorg, dikwijls, zooals te Soerabaja, door de ontzaglijke opeenhooping van inlanders in een klein bestek. Ten opzichte van de inlandische beweging zeide hij voorstander te zijn van de legale ontwikkeling der nationalistische stroomingen, evenals Soekarno en de zijnen. Nog sprak hij over de salarissenkorting der ambtenaren en over de slechte behandeling der marine-schepelingen.

Minister De Graaff vond alles goed, zooals het nu gebeurde.

Onze fractie stemde tegen de Indische begrooting.

Verhooging van de tijdelijke opcenten op de invoerrechten in Ned.-Indië.

De Zeeuw kwam bij dit wetsontwerp op tegen de z.g. tijdelijkheid, die nu verlengd wordt, gepaard met een verhooging, die gebruiksartikelen duurder maakt. Deze belasting komt op de verbruikers neer; het is de vraag, of de Inlandsche bevolking deze gebruiksartikelen nu niet op andere wijze zal weten te verkrijgen.

Onze fractie stemde tegen dit ontwerp.

Bijzondere maatregelen van loopende pachtovereenkomsten.

Dit initiatief-voorstel van de Tweede Kamerleden Ebels en Oud werd in de Eerste Kamer zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Rugge motiveerde onze stem. Hij beschouwde deze wet, nu helaas de pachtwetten verworpen werden als te revolutionnair voor de Eerste Kamer, als een noodmaatregel. De totstandkoming van een goede pachtwetgeving blijkt er even noodzakelijk om. Op den duur kan slechts helpen remissie en continuatierecht als voorloopige maatregelen om den grond in handen der gemeenschap te brengen.

Steun aan de melkveehouderij.

Deze wet, die de vermenging van margarine met boter voorschrijft, verhoogt de kosten van het levensonderhoud van hen, die het minst kunnen dragen.

Wibaut toonde dit aan en verzette er zich daarom sterk tegen. Ook in de betrekkelijk kleine hoeveelheid beschikbare onvermengde margarine zag hij niet veel heil. Wanneer er geld voor steun aan de melkveehouderij noodig is, dan zijn directe belastingen z.i. aangewezen, waarbij hij een heffing in eens op vermogens noemde.

Onze fractie stemde tegen.

Economische Raad.

Wibaut zeide van het wetsontwerp tot instelling van een Economischen Raad, dat hij niet de overtuiging had, dat hiermede iets belangrijks verkregen werd. Hij waarschuwde om er bij de samenstelling aan te denken, geen deskundigen te benoemen, die op een of andere wijze belanghebbenden zijn, hetzij geldelijk belang of groepsbelang.

De wet ging er zonder hoofdelijke stemming door.

Invoer van rund- en kalfsvleesch.

Wibaut legde bij de behandeling van het wetsontwerp tot regeling van den invoer van versch of gekoeld rund- en kalfsvleesch en van bevroren rund- en kalfsvleesch een verklaring af, waarom onze fractie tegen dit en dergelijke wetsontwerpen zou stemmen. Hij motiveerde deze stem door met nadruk te wijzen op de economische vijandigheid, die steeds meer de leiding krijgt, welke daarin bestaat, dat ieder land zijn eigen belangen het best meent te dienen door meer of minder moedwillig de belangen van andere landen te schaden.

Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië.

Bij de goedkeuring van deze besluiten was de suiker in het geding en het was Mendels, die zich beroepende op uitingen van den heer Fock, in het licht stelde, wat er bleek waar te zijn van de enorme weldaden, die de suikerindustrieelen aan Indië gebracht hadden. Hij zette de noodzakelijkheid uiteen om bij de suikerproductie in de toekomst een planmatigen opzet toe te passen. Verder besprak hij den stijgenden nood der Indische bevolking, ter leniging waarvan nu een memoriepost wordt uitgetrokken.

Onze fractie stemde tegen.

Invoer van schoeisel en kleeding.

Onze fractie stemde tegen de voorgestelde regeling van den invoer van schoeisel, tricotgoederen, wollen stoffen en bovenkleeding, om dezelfde reden als bij het wetsontwerp op den invoer van vleesch. Hierover legde Wibaut een verklaring af. Hetzelfde geschiedde met de wetsontwerpen van gelijke strekking (leestklaar schoenwerk, boter, rijwielbanden, aardewerk en porselein).

Steun aan de scheepvaartbedrijven.

Onze fractie stemde voor dit wetsontwerp. Wibaut motiveerde dit door te wijzen op de constructieve elementen die het bevat; het zal reorganisatie mogelijk maken, waardoor de scheepvaartbedrijven, die nu zeer noodlijdend zijn, op de been blijven en in normalere tijden beter zullen functionneeren.

Godslasteringswet.

Dit wetsontwerp ondervond ook in de Eerste Kamer van de officieele christenen veel toejuiching. Daarentegen verzette Mendels zich er tegen, omdat hij het slechts als een uiting zag van angst voor den vrijen strijd der meeningen. Men gunt elkaar de vrijheid van gelijk recht op geestelijk gebied niet meer. Ook zag hij geen voldoende aanleiding tot deze wetsaanvulling; van een volksbeweging of van groote beroering

tegen de smakelooze „Tribune“-uitingen was geen sprake. Bovendien was voor hem de rechtsgrond der krenking van gevoelens niet tastbaar. Het geheele ontwerp is onduidelijk en voor velerlei uitleg vatbaar, en hij vroeg zich af, welke weezin-wekkende tooneeltjes zich in de rechtzaal zullen gaan afspelen.

C. Pothuis—Sm it uitte nog als religieus mensch bezwaren tegen deze wet. Zij meende, dat godslastering iets ongerijmds is. En zij stelde in het bijzonder in het licht, dat de „uitbraaksels van de hel“, zooals de minister ze noemde, haar oorsprong hebben, niet in de hel, maar in de tegenstelling van leer en leven bij de officieele christenen. In dezen tijd blijkt het christendom trouwens veel minder een innerlijke zaak te zijn dan vroeger.

Wibaut veroordeelde het wetsontwerp als een voorbeeld van eigengerechtigheid en stelde daartegenover de vele niet-confessioneele idealisten, die elken dag worden beschimpt, maar die toch blijven gelooven aan den groei hunner idealen uit eigen kracht. Het blijkt uit deze wet, dat de confessioneele dit geloof in hun eigen idealen niet zoo sterk bezitten.

De wet werd met 28 tegen 18 stemmen aangenomen.

• Berechting van burgerlijke en handelszaken.

Volgens dit wetsontwerp zal voortaan bij elke rechtbank een enkelvoudige Kamer worden benoemd om de daarnaar verwezen zaken door één rechter te doen berechten.

Mendels had er eenige bedenkingen tegen; hij was bang, dat er niet veel gebruik van zou worden gemaakt, omdat dit instituut den rechtbanken wordt opgedrongen. Dat daarbij de verplichting vervalt om de partijen te hooren, is een fout.

De wet werd na verdediging van Minister Donner zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Leeftijdsgrens van rechters.

Mendels juichte de strekking toe van dit wetsontwerp, dat den rechters op 70-jarigen leeftijd ontslag geeft. Dat er een doorstroming zal komen van jeugdige krachten, kan niet anders dan als iets goeds worden beschouwd. Sinds 1922 was deze wijziging reeds grondwettelijk geoorloofd.

Ook deze wet werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Spoorweg Harlingen—Nieuweschans.

Oudegeest verdedigde het door den heer De Gijselaar aangevallen spoorlijntje Harlingen—Nieuweschans, dat het vervoer van den kop van Noordholland naar Duitschland zal vergemakkelijken. Voor den groven tuinbouw, die naar gehoopt wordt weer zal gaan bloeien, is deze spoorlijn van groot belang.

De wet werd aangenomen.

Verhooging van opcenten op sommige invoerrechten.

Bij deze weer als „tijdelijke“ heffing van opcenten op sommige invoerrechten aangekondigde wet, heeft het er in de Eerste Kamer om gespannen. Wanneer de regeering haar aftreden bij verwerping niet had aangekondigd — anders dan bij de Pachtwetten, toen zij niet aan aftreden dacht — dan ware deze wet ook verworpen geworden.

Namens onze fractie bestreed Wibaut het ontwerp, wijzende op de verhooging van levensmiddelenprijzen, in het bijzonder van thee en suiker, terwijl tal van andere levensmiddelen door de regeeringsmaatregelen reeds zijn gestegen. Vond hij alle verhooging van invoerrechten uit den booze, dit wetsontwerp mocht wel een toppunt van slecht beleid heeten. Laat de regeering het geld zoeken, waar het te vinden is, o.a. door belastingen op gemaakte winst bij de naamlooze vennootschappen.

De wet werd aangenomen met 25 tegen 21 stemmen.

Behalve onze 11 stemmen waren er 9 van de Vrijzinnig-Democraten en den Vrijheidsbond (van den Vrijheidsbond was één lid afwezig). Eén katholiek, de heer IJsselmuiden stemde tegen, nadat hij ook een sterke redevoering tegen de wet had gehouden.

Steun aan de verbouwers van fruit en warmoezerijgewassen.

Aan dit wetsontwerp, dat een (bij den grooten nood) klein bedrag aan steun geeft ten behoeve der tuinbouwers, heeft onze fractie haar stem gegeven.

Rugge, die deze stem motiveerde, wees niet alleen op het ontoereikende, maar ook op de late indiening, want het oogstjaar, waarop het ontwerp slaat, is reeds voorbij. Hij oordeelde bovendien, dat ook de landarbeiders een deel van den steun toekwam, en dat dit zeer wel had kunnen geschieden. Bovendien is in de toekomst planmatige productie noodig, en daarvoor zal nieuwe oriëntering noodig zijn.

Hernieuwde opschorting der vaccinatie.

Evenals vóór twee jaar heeft onze fractie hierbij niet het standpunt kunnen innemen van de soc-dem. Tweede Kamerfractie. Wij meenden, dat de regering ons geleidelijk naar de volkomen afschaffing van den indirecten dwang voert, dat, terwijl de encephalitisgevallen na vaccinatie bijna niet meer voorkomen, er een steeds grooter deel der kinderen ongevaccineerd blijft (vroeger werden er plm. 165.000 gevaccineerd; tegenwoordig plm. 27.000 per jaar), en dat daardoor het gevaar bij een eventueele pokkenepidemie groeit. Bovendien is het gebleken, dat vaccinatie op lateren leeftijd, vooral van nooit-gevaccineerden, meer gevaar oplevert. Namens onze fractie zette C. Pothuis—Smit dit uiteen.

De wet (vernieuwde opschorting voor 2 jaren) werd aangenomen.

Wijziging van de Invaliditeitswet.

Danz gaf een verklaring, waarom onze fractie niet voor deze wet kon stemmen, die door vermindering der Staatsbijdragen het Ouderdomsfonds en het Invaliditeitsfonds in gevaar brengt. Vooral dreigt dit gevaar, omdat blijkens de cijfers de invaliditeitsfrequentie is toegenomen.

De wet werd aangenomen.

Wijziging van de Lager Onderwijswet.

Op 28 en 29 December behandelde de Eerste Kamer de wijziging der Onderwijswet. Ossendorp bestreed haar, toonde aan, hoe groot de klassen aan de volkscholen zullen worden, en kwam ook op voor het recht der gehuwde onderwijzeressen, die veel minder wachtgeld dan de onderwijzers zullen ontvangen. In het algemeen wees hij op de opvoedingstaak der school, die door deze wijziging vrijwel onmogelijk wordt. En dit alles om 6½ miljoen te besparen, die men gemakkelijk op de begrooting van Defensie had kunnen vinden.

Natuurlijk werd de wet aangenomen. Het eenige verheugende was, dat ook ditmaal het katholieke lid, de heer Ijsselmuiden, met ons stemde. Het ware te wenschen, dat in 1933 de andere katholieke arbeidersleiders in de Eerste Kamer zich ook van hun conservatieve broeders afscheiden in zaken, die niet het geloof betreffen. Voor den Senaat zou dit werkelijk van groote beteekenis zijn.

Voor de soc-dem. Eerste Kamerfractie,
C. POTHUIS—SMIT, Secr.

VERSLAG

van de Gedelegeerden der S.D.A.P. in de Executieve der Socialistische Arbeiders-Internationale.

Het Haarlemsche partijcongres benoemde op 28 Maart 1932 J. W. Albarda en F. M. Wibaut opnieuw tot gedelegeerden der S.D.A.P. in de Executieve der S.A.I.

De Executieve benoemde Albarda opnieuw als lid van het Bureau der S.A.I.

Het *Bureau* hield in 1932 vier vergaderingen. Van de eerste vier vergaderingen, op 24 en 25 Januari te Keulen gehouden, is reeds in ons vorige jaarverslag melding gemaakt. De volgende vergaderingen hadden plaats op 18 Mei te Zürich, op 27 en 28 September te Zürich en op 11 en 12 December te Berlijn. De beide vergaderingen te Zürich werden door Albarda bijgewoond. In die te Berlijn werd hij, wegens zijn verhindering om aanwezig te zijn, door Wibaut vervangen.

De *Executieve* was op 19 en 20 Mei 1932 te Zürich bijeen. Albarda en Wibaut woonden beiden de vergadering bij.

Op 22 en 23 Mei hield de S.A.I. gemeenschappelijk met het I.V.V. te Zürich een *internationale conferentie over de ontwapening*, waarin de Partij werd vertegenwoordigd door Albarda, Oudegeest, Vliegen, De Roode, Woudenberg, Van Zadelhoff en E. Ribbius Peletier, terwijl ook de Nederlandsche vakbeweging een aantal afgevaardigden had gezonden.

Het *Internationale Vrouwencomité* der S.A.I. hield op 24 Mei te Zürich zijn jaarvergadering, waaraan E. Ribbius Peletier deelnam.

De gemeenschappelijke *ontwapeningscommissie* van S.A.I. en I.V.V. hield op 21 Mei een vergadering te Zürich, onder voorzitterschap van Albarda, ter voorbereiding van de conferentie van 22 en 23 Mei. Tegen 22 en 23 Februari 1933 is een vergadering te Zürich bijeengeroepen. De commissie zal o.a. op uitnodiging van het Weensche Congres de Internationale Conferentie der S.A.I. hebben voor te bereiden. Hierover worden hieronder nog mededeelingen gedaan.

De *Commissie voor economische vraagstukken*, van welker stichting door S.A.I. en I.V.V. in ons vorig verslag melding is gemaakt en waarvan Wibaut deel uitmaakt, zal eveneens in Februari bijeenkomen ter voorbereiding van de Internationale conferentie.

De *Commissie voor de Koloniale vraagstukken*, waarvan Cramer lid en voorzitter is, nam van deze een uitgewerkt werkplan in ontvangst. De Commissie zal bij gelegenheid van de Internationale conferentie haar volgende vergadering houden.

Oudegeest bleef deel uitmaken van de *Commissie voor de Volkenbonds-vraagstukken*. In de plaats van Kleerekoper, die zich verplicht achtte voor het lidmaatschap van de *Commissie van onderzoek naar den toestand der politieke gevangenen* te bedanken, werd E. Boekman tot lid dezer commissie benoemd.

Ingevolge een besluit van het congres te Weenen is het aantal leden van het *Bureau* van 9 op 11 gebracht. Als nieuwe leden werden door de Executieve benoemd Soukup (Tschechoslowakije) en Lieberman (Polen).

In ons vorige jaarverslag vermeldden wij, dat het Bureau zich in zijn

vergaderingen van 31 October en 1 November 1931 te Parijs en van 24 en 25 Januari te Keulen uitgesproken had over het conflict tusschen Japan en China. In haar vergadering van 19 en 20 Mei 1932 heeft ook de *Executieve* het *oorlogsgevaar in het verre Oosten* behandeld. Daarbij werd in het bijzonder aandacht geschonken aan de gevaren, die Sovjet-Rusland bedreigden. Aangezien van het toen door de Executieve genomen besluit in communistische bladen onjuiste voorstellingen zijn gegeven, schijnt het ons nuttig den tekst van de desbetreffende resolutie hier in zijn geheel te doen volgen:

„Japan heeft onder de leiding van zijn imperialisten en van de regeerende militaire kaste, die de politieke vrijheden en rechten der arbeidersklasse onderdrukt, daden van wapengeweld tegen China gepleegd. Op dit oogenblik zijn de Japansche legers in de nabijheid van de grens van Sovjet-Rusland samengetrokken. Dit beteekent een bedreiging van den wereldvrede, waarbij de arbeiders van alle landen geen onverschillige toeschouwers mogen blijven.

De S.A.I. stelt vast, dat Japan door de toegevendheid en de medeplichtigheid van een aantal groote mogendheden de mogelijkheid verkregen heeft, om zich te onttrekken aan de verplichtingen, die het met zijn toetreding tot den Volkenbond en met de aanvaarding van het Kellogg-pact op zich genomen had. Die mogendheden hebben het gezag van den Volkenbond ondermijnd, doordat zij de in het Volkenbondsverdrag voorziene sancties niet tegen Japan hebben toegepast, hoewel Japan het verzoek van China om arbitrage had afgewezen en zijn legers naar Chineesch gebied en naar Mantsjoerije gezonden had.

De S.A.I. roept alle bij haar aangesloten partijen op, druk uit te oefenen op hare regeeringen, opdat de door deze zelf aangegane verplichtingen, een aanvaller tot eerbiediging van den vrede te dwingen, niet langer verzaakt worden.

De S.A.I. is zich echter van de zwakte en de medeplichtigheid van het grootste deel der in Genève vertegenwoordigde regeeringen bewust en zij richt daarom een oproep om handelend op te treden tot de georganiseerde arbeidersklasse zelve.

Een oorlog van Japan tegen Sovjet-Rusland bevordert noodzakelijkerwijs de contrarevolutie, niet alleen in Rusland maar in de geheele wereld.

Een aanval van Japan op Rusland kan een wereldoorlog te voorschijn roepen.

De arbeiders zullen zich niet in zulk een oorlog laten meeslepen.

Zij verklaren, dat alle krachten tegen dezen dreigenden aanval ingespannen moeten worden en dat het Japansche imperialisme de moreele veroordeeling door de geheele wereld verdient

Zij eischen:

1. De onvoorwaardelijke en onmiddellijke ontruiming van Shanghai en Mantsjoerije door de Japansche strijdkrachten;

2. Indien Japan dit blijft weigeren, de terugroeping van alle gezanten en andere diplomatieke vertegenwoordigers uit Japan;

3. zoo noodig, de toepassing van economische en financieele sancties, als Japan niet bereid is te doen, wat in het belang van den wereldvrede gebeuren moet.

Als Japan ondanks dit alles zijn voorbereidingen tot en zijn bedreigingen met den aanval niet staken mocht, dan zal de S.A.I. een beroep doen op het I.V.V. om gemeenschappelijk en met alle middelen zich te verzetten tegen de vervaardiging en verscheping van munitie en van alle transport van oorlogsmateriaal en van waren naar Japan, en om over alle schepen, die uit Japan komen of daarheen varen, den boycot uit te spreken.

De arbeiders zullen zich solidair verklaren met de verdediging van Sovjet-Rusland, als dit wordt aangevallen, en den aanslag op den vrede aan de kaak stellen.

Zij zullen elke uitbreiding van den oorlog tot andere landen trachten te verhinderen, evenals zij zich verzetten zullen tegen elke poging om andere landen in een oorlog tegen Sovjet-Rusland te betrekken.

Indien Sovjet-Rusland gedwongen mocht worden, zich tegen een aanval te verdedigen, rekent de S.A.I. erop dat alle bij haar aangesloten partijen, die hun werkzaamheid binnen de grenzen der Sovjet-Unie ontplooten, zich zullen gedragen overeenkomstig de aanwijzingen van de resolutie van Berlijn en zich zullen keeren tegen elke separatistische en oproerige handeling, die de verdediging van Sovjet-Rusland tegen Japan zou kunnen verlammen.

De S.A.I. stelt bovendien vast, dat de verdediging van Sovjet-Rusland des te beter verzekerd zal zijn, naar gelang de politiek der Sovjet-regeering alle socialistische krachten van het land de actieve deelneming aan de verdediging der Russische revolutie meer mogelijk maakt.

Voor de socialisten van alle landen zal het in het geval van een nieuwen oorlog niet alleen gaan om de verdediging van de belangen der verschillende volken, maar tegelijkertijd om de verdediging van de belangen van de arbeidersklasse en van de geheele menschheid.

Alle bijzondere doeleinden moeten ondergeschikt worden gemaakt aan het doel van het internationale socialisme, dat hetzelfde is als het belang van den wereldvrede.

Indien, ondanks alle pogingen om het te verhoeden, de oorlog toch mocht uitbreken, dan zullen de socialistische partijen, die daarbij betrokken worden, tot eersten plicht hebben, al hun krachten in te spannen om een eensgezinde internationale politiek der arbeidersklasse in den strijd voor den vrede te waarborgen."

De Executieve behandelde in dezelfde vergaderingen ook de vraagstukken van den *politieken toestand in Duitschland en in Frankrijk*. Zij sprak zich voorts uit over de *fascistische geweldpolitiek, in Danzig en in Polen* tegen de arbeidersklasse gevoerd. Zij besprak bovendien het vraagstuk van een federatie der Donau-staten. In een met algemeene stemmen aangenomen resolutie verklaarde de Executieve, dat een *douane-overeenkomst tusschen de Donau-staten* alleen dan zou zijn goed te keuren, als daardoor verlaging van de tolmuren voor het onderling verkeer tusschen die landen wordt verzekerd, terwijl de tolgrenzen tegenover andere landen niet verhoogd worden en de handel met die andere landen bevorderd wordt. Aan het secretariaat der S.A.I. werd opgedragen, de vertegenwoordigers van de socialistische partijen der Donau-landen tot een conferentie bijeen te roepen zoodra de onderhandelingen over een Donau-federatie een concreten vorm aannemen.

De *Bureau-vergadering* van 18 Mei diende, behalve voor de afdoening van een aantal zaken van organisatorischen aard, voornamelijk voor de voorbereiding van de vergadering der Executieve van de volgende dagen. De Bureau-vergadering van 27 en 28 September, waarbij uit Duitschland en uit Frankrijk nog eenige andere partijgenooten aanwezig waren dan de leden van het Bureau, was in de eerste plaats bestemd voor een gedachtenwisseling over den politieken toestand, in het bijzonder over den ernstigen toestand in Duitschland, den stand en de vooruitzichten van de ontwapeningsconferentie, en de problemen, waarvoor de sociaal-democratische partijen in Europa op dit oogenblik staan. De beraadslagingen leidden tot het besluit om aan de Executieve voor te stellen het beleggen van een *internationale conferentie* in het jaar 1933. Deze conferentie zou drie onderwerpen ter behandeling krijgen. Ten eerste de vraag, hoe de houding der socialistische arbeidersklasse zal zijn bij het dreigen van oorlogsgevaar en het uitbreken van een oorlog. Ten tweede de vraag, langs welken weg en met welke middelen de sociaal-democratie de macht in staat en maatschappij zal veroveren. Ten derde de vraag, op welke wijze de eenheid van het socialistisch proletariaat bereikt zou kunnen worden. In zijn vergadering te Berlijn, op 11 en 12 December, besprak het Bureau opnieuw den stand van de ontwapening, het vraagstuk van de internationale schulden, den toestand in het verre Oosten en de politieke situatie in Midden-Europa, inzonderheid in Duitschland. Bij de besprekingen over het voorlaatste punt, werd ook aandacht geschonken aan de reis van den Japanner Soezokie, die in verschillende steden van Europa bezoeken aflegde, kennelijk met het

doel om de imperialistische politiek van Japan te verdedigen. Het Bureau stelde vast, dat niet gebleken is, dat Soezokie bevoegd is om te spreken namens de „Socialistische massapartij” in Japan, welke hij zegt te vertegenwoordigen. Die partij is trouwens niet bij de S.A.I. aangesloten, evenmin als de niet meer bestaande „sociaal-democratische partij” van Japan daarvan deel uitmaakte. Het Bureau verklaart echter, dat het de pogingen van Soezokie om de agressieve politiek van Japan te verontschuldigen, ten scherpste veroordeeld.

Het Bureau hield zich in zijn Decemберvergadering verder bezig met de voorbereiding van de internationale conferentie. Met het plan tot het bijeenroepen dier conferentie hadden zich alle aangesloten partijen reeds vereenigd. Wibaut vroeg in deze Bureau-vergadering vooral aandacht voor de noodzakelijkheid, om de economische vraagstukken en de socialisatie in de internationale conferentie te behandelen. De verdere voorbereiding der conferentie zal in de vergaderingen plaats hebben, die het Bureau, de Executieve, de commissie voor de economische vraagstukken en de ontwapeningscommissie in Februari 1933 zullen houden.

De gemeenschappelijke *conferentie over de ontwapening*, door S.A.I. en I.V.V. georganiseerd, had op 22 en 23 Mei 1932 te Zürich plaats. Er waren uit 22 landen 144 gedelegeerden aanwezig, van wie 76 de socialistische partijen en 68 de vakverenigingen vertegenwoordigden. Voorts namen aan de conferentie vertegenwoordigers van het Internationale Vrouwencomité der S.A.I., van de Socialistische Jeugd Internationale en van de Socialistische Opvoedings Internationale deel. De verschillende zittingen van de conferentie werden gepresideerd door Citrine, Vanderfelde. Jouhaux en Albarda.

De conferentie nam vier resoluties aan. In de eerste sprak de conferentie haar ernstige ontstemming uit over de geringe vorderingen van de ontwapeningsconferentie van Genève. Zij bevestigde de uitspraken van het Weensche congres van 1931 en eischte: a) Een verbod van aanvalswapens; afschaffing van de luchtvloten, van de groote kanonnen en van de tanks, van de oorlogsschepen van meer dan 10.000 ton, de moederschepen voor vliegtuigen en de onderzeeboten; verbod van alle voorbereiding van de chemische en bacteriologische oorlog. Erkenning, op deze basis, van het beginsel van gelijke plichten en gelijke rechten voor alle staten. b) Internationaliseering van de civiele luchtvaart en de strengste controle op de aanbouw van vliegtuigen. Vermindering van de militaire uitgaven. c) Voor alle andere bewapeningscategorieën moet de eerste ontwapeningsconventie een belangrijke vermindering brengen. d) De strengste internationale controle op de naleving van de ontwapeningsovereenkomst.

De conferentie stelde in haar eerste resolutie de mogendheden in gebreke, wegens hun nalatigheid om Japan tot naleving van zijn internationale verplichtingen te dwingen, en zij riep de arbeidersklasse op om met al haar organisaties een voortdurende actie te voeren, om de regeeringen tot vredespolitiek en ontwapening te bewegen.

De tweede resolutie vestigde de aandacht op de toeneming van de gevaren, die door de particuliere wapen-industrie worden te voorschijn geroepen en eischte een verbod van particuliere wapen-fabricage en een scherpe controle op de handel in wapens. De resolutie verlangde

voorts dat het den staten verboden zal zijn straffen te bepalen tegen hen, die feiten van verboden wapen-fabricage openbaar maken.

In de derde resolutie wees de conferentie op de groote belemmeringen, die voor een vreedzame overeenstemming tusschen de volken en voor een effectieve gecontrôleerde ontwapening voortvloeien met het bestaan van fascistische en half-fascistische regeeringen. De conferentie riep daarom de arbeidersklasse op tot een forschen en hardnekkigen strijd voor het herstel, de verdediging en de verdere ontwikkeling van de democratie.

De vierde resolutie plaatste de ontwapning in het verband met andere internationale vraagstukken. Zij stelde vast, dat het herstel van het internationale vertrouwen, dat een onmisbare voorwaarde is voor de verlossing uit de economische crisis, niet mogelijk is zonder: a) minnelijke oplossing van het vraagstuk der schulden tusschen de staten; b) Terugkeer van het toenemend protectionisme; c) bescherming van den vrede, tegen het Japansche imperialisme; d) Een belangrijken stap naar de internationale ontwapening. De conferentie vroeg voor deze belangrijke vraagstukken de volle aandacht der arbeidersklasse, die geroepen zal zijn ze op te lossen als de regeeringen der kapitalistische wereld toonen tot die oplossing onbekwaam of niet bereid te zijn.

Ingevolge het besluit van de besturen van S.A.I. en I.V.V. is op 6 en 7 October 1932 te Amsterdam een *conferentie over handelspolitiek* gehouden, waarvan vertegenwoordigers van de partijen en vakbonden van België, Denemarken, Luxemburg, Nederland en Zweden deelnamen. Voor de S.D.A.P. waren aanwezig Albarda, Wibaut, Vliegen, Ankersmit, De Roode en Oudegeest; voor het N.V.V. Kupers en Van der Walle. Vandervelde vertegenwoordigde het bestuur der S.A.I. Voorzitter der conferentie was Albarda.

De conferentie behandelde het verdrag van Ouchy, tusschen België, Luxemburg en Nederland gesloten en besprak breedvoerig de vraag of toetreding van andere staten tot dat verdrag aanbeveling verdient, in het bijzonder, of toetreding der Scandinavische staten wenschelijk is.

Aan het einde van de beraadslagingen werd het volgende verslag opgesteld, dat uitgebracht is aan de besturen van S.A.I. en I.V.V.:

„Het economisch leven van de wereld en dat van Europa in het bijzonder worden hoe langer hoe erger gedesorganiseerd door de beschermende politiek, de contingentteeringen en andere belemmeringen, die alle staten toepassen ten einde te trachten zich ten koste van anderen te redden.

Deze politiek leidt niet alleen tot economischen ondergang, maar zij verscherpt ook de tegenstellingen tusschen de volken en betekent een gevaar voor den vrede.

Tot dusver was het, ondanks de scherpe veroordeeling van deze politiek door alle internationale conferenties, niet mogelijk een overeenkomst tot stand te brengen, die aan deze catastrophen-politiek een einde zou maken.

De conferentie is van meening, dat, zoolang geen algemeen verdrag tot stand wordt gebracht, het aanbeveling verdient regionale verdragen tot stand te brengen; niet alleen, omdat deze het kwaad voor de verdragsluitende landen verminderen kunnen, maar ook omdat zij kunnen dienen om een algemeene regeling, die geen enkelen staat uitsluit, te bevorderen.

De conferentie hecht groote waarde aan de conventie van Oslo, ondanks haar betrekkelijk kleine concrete betekenis, omdat deze conventie een symptoom van beter wordend inzicht is en beschouwd kan worden als een eersten stap tot een meer betekenende overeenkomst tusschen de belanghebbende landen, terwijl zij voor andere landen de gelegenheid om toe te treden openstelt. De conferentie juicht de conventie

van Ouchy toe, omdat zij kan leiden tot de vervulling van beloften, die in het verdrag van Oslo besloten lagen.

De conferentie is van meening, dat het verdrag van Ouchy een nog veel grootere draagwijdte zou hebben en ruime mogelijkheden zou openen, indien andere landen zich daarbij aansloten.

De conferentie neemt er kennis van, dat de vertegenwoordigers van de sociaal-democratische partijen en de vakbonden van Denemarken en Zweden, die steeds doordrongen zijn geweest van de noodzakelijkheid van den gemeenschappelijken strijd der kleine landen tegen de protectionistische reactie, zich verplicht achten, de vraag van de toetreding hunner landen met goeden wil te onderzoeken.

De belanghebbende partijen en vakbonden besluiten hunne actie ook verder in gemeenschappelijk overleg te voeren."

J. W. ALBARDA.

F. M. WIBAUT.

VERSLAG

van de Commissie voor Geschillen tusschen de redactie van „Het Volk” en partijgenooten-inzenders.

Tijdvak 1 Februari 1932—1 Februari 1933.

Het Congres benoemde tot leden der Commissie B. FRANKE, J. W. SLEEF en P. HOOGLAND. Het secretariaat werd wederom door laatstgenoemden waargenomen.

Ingevolge het besluit van een vorig Congres om in de samenstelling der Commissie rouleering te brengen, moest S. R. DE MIRANDA, die in 1916 tot lid der Commissie werd benoemd, zijn functie neerleggen.

Een woord van dank aan De Miranda voor de wijze, waarop hij, naast zijn vele drukke werkzaamheden, deze functie gedurende 16 jaren heeft vervuld, is hier zeker op zijn plaats.

De volgende stukken kwamen in en werden op de te vermelden gronden geweigerd of geplaast.

9 Februari 1932. G. P. te A. — Over een artikeltje naar aanleiding van een oproep van de I.A.H. aan de winkeliers om hulp voor Twentsche stakers. *Geweigerd.* Plaatsing heeft, meer dan een maand nadat het aangevallen artikel verscheen, geen zin meer.

9 Februari 1932. W. M. te A. — Over een besluit van een huishoudelijke vergadering der Afdeling Amsterdam IV. *Geweigerd.* Plaatsing overbodig nu de zaak opnieuw in behandeling komt.

10 Februari 1932. A. M. te L. — Over Medezeggenschap aan een glasfabriek. *Geweigerd.* Deze zaak behoort in de Vakbond aan de orde te worden gesteld.

12 Februari 1932. H. C. W. te A. — Over het salaris van vrijgestelden. *Geweigerd.* De redactie heeft alleen gesproken over Vakbondssalarissen.

3 Maart 1932. P. v. B. te A. — Over candidaatstelling voor leden van het Partijbestuur. *Geweigerd.* Zoolang aan betrokkenen niet op reglementaire wijze gevraagd wordt of zij een candidatuur wenschen te aanvaarden, is beantwoording der gestelde vraag niet aan de orde.

11 Maart 1932. J. K. te L. — Over Een kapelaan op het Oorlogspad. *Geweigerd.* De beslissing over het plaatsen van berichten behoort bij de Redactie.

24 Maart 1932. H. W. van C. te H. (Geld.) — Naar aanleiding van een Medische kroniek. *Geweigerd.* Deze kroniek geeft geen aanleiding tot het voeren van een polemiek.

5 April 1932. H. v. W. te H. — Over een niet afgelegde verklaring op het Congres. *Geweigerd.* De Commissie is van oordeel, dat het niet aangaat niet-uitgesproken redevoeringen in de krant op te nemen. Plaatsing bovendien overbodig na opname van het stukje van M. St. e.a.

9 April 1932. G. M. A. v. W. te A. — Over het Congres. *Geweigerd.* De Commissie is van oordeel, dat plaatsing na wat er over het Congres reeds is geschreven, overbodig is.

12 April 1932. A. J. v. S. te 's-H. — Over de S.D.A.P. en de Vrije gedachte. *Geweigerd.* Het door inzender bedoelde stuk was gericht tegen het Weekblad „De Vrijdenker”. Het tweede gedeelte is in „Het Volksblad” niet op zijn plaats.

16 April 1932. B. M. J. te A. — Over een Demonstratie te Genève. *Geweigerd.* De Commissie is van oordeel, dat hier geen reden is voor inmenging van derden.

26 April 1932. J. K. te N. — Over het winnen van nieuwe leden. *Geweigerd.* De Commissie acht plaatsing van een dergelijk stukje ongewenscht en zeker nu de Partij in volle actie is.

3 Mei 1932. H. H. te V. — Over het verslag van de Besturenvergadering van het Gewest Noordholland-Zuid. *Geweigerd.* Het vaststellen van het communiqué moet aan het Bestuur worden overgelaten.

6 Mei 1932. H. I. te A. — Over den Brandstoffenhandel der Coöperatie Samenwerking. *Geplaast.* Inzender is blijkbaar van oordeel, dat in het artikel in „Het Volk” van 3 Mei „Arbeiders, let op Uw zaak” eenige onjuistheden voorkomen. De Commissie is van oordeel, dat aan inzender niet de gelegenheid mag worden onthouden om hieraan uiting te geven. Aan de Hoofdredactie is in overweging gegeven het Coöperatiebestuur in de gelegenheid te stellen in een onderschrift zijns zienswijze nader toe te lichten.

23 Mei 1932. J. D. te S. (L.) — Over een Kroniek van H. P. en het Maandblad

voor Sp. en Tr.pers. *Geweigerd*. Geen aanleiding voor derden om zich in deze discussie te mengen.

30 Mei 1932. A. L. te N. — Over de loonsverlaging in Amsterdam. *Geweigerd*. De zaak is reeds voldoende toegelicht. Bovendien heeft de Federatie Amsterdam inmiddels een uitspraak gedaan.

11 Juni 1932. W. E. v. d. B. te A. — Over de beslissing der Amsterdamsche Partij-federatie. *Geweigerd*. In het stukje worden geen nieuwe gezichtspunten geopend.

13 Juni 1932. I. W. te A. — Over het aanvaarden van den raadszetel door Mr. S. Mok. *Geweigerd*. Tegen het stellen van een enkele vraag aan Mr. Mok zonder eenig commentaar zou de Commissie echter geen bezwaar hebben. Door publicatie van een art. van Mr. Mok was hiertoe naderhand geen aanleiding.

24 Juni 1932. K. F. te A. — Over een artikel van Dr. W. van R. over Briand. Inzender is geen lid der S.D.A.P. Er is derhalve geen reden tot tusschenkomst voor de Commissie.

28 Juni 1932. L. v. d. W.—de B. te S. — Over de tentoonstelling Moeder en Kind. *Geweigerd*. Publicatie van het geval is niet noodzakelijk.

11 Juli 1932. S. de K. te A. — Over Coöperatie en het personeel der Arbeiderspers. *Geweigerd*. Aan inzender is in overweging gegeven zich te wenden tot het Bestuur der Coöperatie.

16 Juli 1932. J. H. te V. — Over een motie der afdeling over Den Vijfden Stand. *Geweigerd*. In overweging gegeven hierover een artikel te schrijven voor het Weekblad „De Sociaal-Democraat”.

20 Juli 1932. A. F. M. te A. — Over de artikelen van M. over Rusland. *Geweigerd*. Het is niet billijk het stuk thans te plaatsen, nu M. niet in de gelegenheid is een onderschrift te plaatsen.

5 Augustus 1932. A. P. te A. — Over het heffen van entree voor een meeting. *Geweigerd*. Aan inzender is in overweging gegeven de zaak ter sprake te brengen in de huishoudelijke vergadering der partijafdeling.

11 Augustus 1932. A. H. te A. — Over de Bat'a-fabrieken. *Geweigerd*. Het is thans niet het oogenblik om Bat'a te critiseeren.

15 Augustus 1932. D. P. te A. — Over de muziekfeesten te Zaandam. *Geweigerd*. Het is een goede journalistieke gewoonte geen anti-critieken te plaatsen.

15 Augustus 1932. J. G. te A. — Over den Arbeiders-Sportbond. *Geweigerd*. Er is geen aanleiding tot publicatie over te gaan meer dan 10 maanden nadat de in het ingezonden stuk besproken zaak is voorgevallen.

17 October 1932. G. M. A. van W. te A. — Over een vergadering eener buurt-vereeninging. *Geweigerd*. Dit is een interne vereenigingszaak, die niet in de krant thuis hoort.

31 October 1932. S. C. R. te A. — Over de houding der S.-D. Kamerfractie bij de stemming over de motie-Aalberse. *Geweigerd*. Plaatsing is na de verklaring van Albarda in „Het Volk” overbodig.

30 November 1932. A. J. v. S. te 's-H. — Over Katholicisme. *Geweigerd*. Voor plaatsing niet geschikt.

5 December 1932. P. v. B. te A. — Over het verslag van de internationale vergadering van de Nederl. Arbeiders Vredeswacht. *Geweigerd*. Plaatsing overbodig na opname van een ingezonden stukje van den Voorzitter.

12 December 1932. M. S. te A. — Over Anti-semitisme. *Geweigerd*. Het stukje bevat beweringen, die niet gemotiveerd zijn.

4 Januari 1933. E. H. P. te G. — Over de samenstelling der groslijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. *Geweigerd*. De Commissie is van oordeel, dat het geen aanbeveling verdient een kritiek te plaatsen naar aanleiding van een handelwijze van den Partijraad, waartoe deze, volgens Statuten en Reglementen ten volle gerechtigd is.

18 Januari 1933. H. v. d. H. te L. — Over „Veranderingen in de groslijsten”. *Geplaatsl*. De Commissie is van oordeel, dat aan dit algemeen betoog, waarin enkele opmerkingen worden gemaakt naar aanleiding van een artikel van Albarda, plaatsing niet mag worden onthouden.

P. HOOGLAND.